

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Космос“

1975 г.

София, 2013

ФАНТАСТИЧНО ЧИТАЛИЩЕ: СПИСАНИЕ „КОСМОС“, 1975 Г.

Превод: Стефка Христова, Сидер Флорин, Николай Николов, Лидия Симеонова, Любомир Николов, Цвета Пеева, Николай Тодоров

chitanka.info

ГЕНАДИЙ ПРАШКЕВИЧ

ПЪТУВАНЕ В НЕИЗВЕСТНОСТ

Първото, което видях на таблото за вътрешни обяви, бе съобщението, че на инженер Д. К. Беримън се дава извънредна отпускат. Това ме удиви, нещо повече — разтревожи. По такива кодирани съобщения всеки от нас следеше как вървят работите на този, който в момента изпълняваше задача и много добре знаехме какво означават думите: „уволнен“, „отпускат“, „премия“. В дадения случай това означаваше провал.

Обзет от най-мрачни предчувствия, минах край машинописката и за малко не се блъснах в секретарката на шефа — мис Джукс — строен скелет в туника и панталони.

— Чакаат ви — явно се отнасяше за мен, но по професионален навик тя винаги изпускаше името.

Кимнах. Но преди да отида при шефа, се отбих в лабораторията, където рижавият радист Щайберг по всяко време човъркаше нещо в апаратите. Нямах го. Седнах на дъската на прозореца и извадих от джоба си цигарите. Джек Беримън бе толкова инженер, колкото аз астролог. Но заниманията му твърде често попадаха под параграфите на наказателния закон, затова се числеше в Консултацията като инженер, както повечето сътрудници, които се занимаваха с шпионаж.

Водехме истинска война с фирмите, конкуриращи на работодателите ни, и ни интересуваше буквално всичко. Леки акумулатори за електромобили, особено ония, в които се използваше литий. Специални мотори за състезателни автомобили. Реактивни самолети от типа „Конкорд“. Транзистори, изработени от нови пластмаси. Радиолокационни устройства, в основата на които лежи ефектът на Ган. Впрочем, именно на тях се бе провалила Джой, сестрата на Беримън. И провалът така й подействува, че, след като подписа съответните документи, напусна Консултацията и сега водеше странен живот сред сътрудниците на вражеската нам фирма „Трявъл“, в която се бе прицелил напоследък Беримън.

Накъсо казано, привличаше ни всичко, което можеше да се движи по земята, да лети, да натрупва и дава енергия на нашия нестабилен енергетичен свят. Цялата събирана от нас информация отиваше през ръцете на шефа по-нагоре. Това не означава, че той пускаше в ход всичко, което получаваше — някое изобретение е полезно да бъде задържано известно време, друго да се препродаде обратно. Но към клиентите си Консултацията винаги проявяваше изключителна порядъчност: никога не предавахме една и съща информация два пъти и никога не предприемахме действия против фирмите, които поне веднъж са се обърнали за помощ към нас. Именно затова, когато се пенсионирахме, трябваше да подпишем документ, с който се задължавахме да не предлагаме услугите си срещу фирмите, включени в специалния списък на шефа.

Съобщението за извънредната отпуската на Джек Беримън ме разтревожи, защото фирмата „Трявъл“ не бе от спокойните. А за мен случилото се можеше да означава, че съм загубил единствения си приятел. Джек беше от малцината хора, на които никога не правех мръсни номера със записващи устройства, които никога не следях, в чиито анкети никога не се ровех. Джек бе за мен почти непрозрачно същество в този сто пъти осветен и подслушван свят.

Не знам колко щях да седя още в лабораторията, ако не беше мис Джукс, която отвори вратата и повтори:

— Чакат ви.

Изгледах я, без да ставам.

— Не бива да пиете толкова много вечер — без да се смущава, прояви тя професионална загриженост.

— И това ли сте подушили?

— Шегувам се — усмихна се тя и потрети: — Чакат ви.

Тръгнах към разглобямия кабинет на шефа, като се питах каква ли апаратура бяха пъхнали пак в апартамента ми. Не, не съм сбъркал — именно разглобямия, защото за няколко часа стените, подът и таванът можеха да се превърнат в купчина детайли и всяка подложена на най-старателно оглеждане. Никой не можеше да гарантира, че конкурентите не са ни „лепнали“ уши. Малко агенции можеха да се похвалят с подобни кабинети. А също и с такъв шеф.

— Ел? — Той изтриваше със салфетка ръцете си. — Извинявай, от газта е. Ужасно мирише. Но тази вечер трябва да поработя, а не ми

се ще да рискувам. Електрическата мрежа е много удобна за разни апарати и не бих искал да плащам за чужди шмекерии.

Шефът свъси вежди и кимна към бюрото:

— Виж тая новост.

Едва задържах в пръстите си миниатюрната безцветна пластинка.

— Това мъниче — поясни той — е способно да излъчва сигнали в радиус до хиляда метра, които могат да се уловят от всеки радиоприемник в диапазона от 80 до 90 мегахерца. Никак не е трудно да се лепне на дрехата на някого.

— На мен ли я изпробвахте снощи?

— Подобни проверки са предвидени в договора, Ел.

Той ми подаде пакетче цигари, и каза:

— Беримън не се върна.

— Мога ли да се надявам на по-точно изложение?

— Разбира се — Шефът все пак щеше да премълчи нещо, но по тона му разбрах, че ще каже всичко, което е възможно. Магнетофонът в джоба ми записваше.

— Беримън бе взел на прицел фирмата „Трявъл“. Нали знаеш, че тя работи над нов тип машина.

— Да. Над земята малък комплекс от здания и друг доста повнушителен под земята. Състезателни мотори. Великолепна охрана. Джек не искаше да се залавя с тази операция.

— Благодаря за откровеността. Ел. И така, днес подписах заповед за извънредна отпусака на инженер Д. К. Беримън. Знаеш какво означава.

— Провал?

— Изглежда, да.

— Електронен пост и четири други — заизреждах аз, — телевизионна апаратура, свободна охрана... Жив ли са го хванали?

— Това не знаем.

Не завиждам на Беримън. Излязъл в отпусака — твърде мека формулировка. В безсрочна по-вярно. От стените на такива фирми обикновено не се излиза, а чудеса рядко стават в промишления шпионаж. Ако наистина се е провалил, никакви детективи не ще могат да го измъкнат.

— Подробности?

— Знаем само едно: че е минал постовете. После следите му се губят. Явно, загазил е пред сейфа, в който държат машината. Невъзможно е човек да се вмъкне там — помещението е стоманено и издълбано в бетон. И все пак, Ел, имам основание да предполагам, че Беримън е бил в сейфа.

— Слушам.

— Откупихме бележника му. По околен път. Бил е намерен в коридора от един сътрудник на фирмата, на когото стопаните не са особено симпатични. В този бележник видях разрешението на загадката.

— Разрешение? Вие все още искате?

— Да, Ел. Имам сведения, че тази машина ще ликвидира целия сухоземен и морски транспорт. Не забравяй, че Консултацията се издържа за сметка на автомобилните и железопътни компании.

— Ако правилно съм ви разбрал, идва моят ред.

— Да, Ел.

— Но нали „Трявъл“ има изпитателен полигон? Защо да започваме пак от управлението или бронираното помещение? Защо да не започнем от полигона?

— Защото полигонът е блъф, Ел. Колите, които пълзят там, са за замазване на очите. Истинският модел се намира в сейфа. Е, какво ще кажеш? Последната ти задача беше преди пет месеца.

— Начало на операцията?

— Утре в седем при мен. Смени костюма си. Обмисли подробностите. И се запознай с това. — Той ми подаде бележник, който веднага познах. Макар че Беримън не беше от тези, които излагат на хартия мислите си, взех бележника. — Прегледай всяка страница. Прочети го много внимателно. Възможно е Джек нарочно да го е изпуснал. Проучи всеки знак, всяка чертичка. Ти познаваш Беримън, знаеш системата му. Ще можеш да разбереш онова, което би останало непонятно дори за мен. Това е всичко. Свободен си.

Но когато стигнах до вратата, шефът ме спря и, усмихвайки се, каза:

— Ел, извади от джоба магнетофона и изтрий записаното пред мен.

Седнах в колата, обзет от мрачни мисли. Загубата на Беримън ме подтискаше. По-рано не се бях замислял какво рискуваме, като пъхаме

носа си в чуждите работи. Бях загубил единственото непрозрачно същество в нашия прозрачен и гол свят. Смятах да удавя мъката си в близкия бар, но се сетих за полковник Хесъп (бивш военен лекар, сега колекционер на безпредметна живопис, три пъти женен, близък на шефа от световната война), с когото ме свързваха нещо като роднински връзки. Хесъп с удоволствие ме приемаше и от време на време споделях с него някои неща. Това винаги го трогваше. Беше съвсем древен старец, но да си призная, понякога ми се струваше, че като направихме света прозрачен, загубихме нещо, известно на този старец, който плюеше на всякакво разузнаване и си позволяваше да казва гласно всичко, което му хрумнеше. Колкото и да е странно, досега бе имал късмет или просто никой не смяташе за нужно да се заема с него.

Излязох на окръжното шосе и със скорост сто километра в час стигнах пред зданието, в което живееше Хесъп. Но всички места за паркиране бяха заети, повъртях се наоколо и продължих. В същност, какво бих могъл да кажа на Хесъп?

Поех машинално към бар „Комета“, разположен до шосето, което водеше към комплекса „Трявъл“. Там работеше сестрата на Джек — Джой. Мислех, че ще я заваря, но тя, изглежда, още не беше дошла, защото на бюфета работеше хубавичка шатенка, на която поръчах коняк и кафе.

Масичката до прозореца беше свободна. Откакто в бара често взе да се появява Нил Формън (инженер при „Трявъл“, радиоконструктор, четиридесет и две годишен, разведен...), Джой недвусмислено ми намекна, че честите ми визити са неуместни. За последен път идвах тук преди две седмици, точно в деня, когато Беримън се зае с „Трявъл“, Именно той ме помоли да не пропъждам Формън, инженерът можел да му бъде полезен. Но нещо все ме влечеше към бара.

Дявол да го вземе. От няколко часа сякаш светът умря за мен. Когато беше Джек, всичко си стоеше на мястото, а сега около мен се бе образувала колосална празнина и нямаше с какво да я запълня...

Отпих глътка, облегнах се в креслото и се помъчих да се съсредоточа. Джек Беримън беше от ония шпиони, които никога не се проваляха. Провел бе десетки подобни операции, което говореше за голям талант. Подсъзнателно винаги се гордеех с приятелството си с Джек, последният супермен на нашия век, и се стараех да му подражавам.

Извадих бележника и се заех най-старателно да го изучавам. Не пропусках нищо, нито един знак, нито една цифра. И когато почти не оставаха никакви съмнения, че е безполезно да се ровя повече в скучните му записки, попаднах на нещо, което шефът веднага бе определил като ключ към загадката — „Е маш същ главното е да се влезе в сейфа“. Последните думи не бяха даже съкратени, а обръщението „Е“ можеше да има само един адресат — аз, Ел Милър. Прочетох го отново: „Ел, машината съществува. Главното е да се влезе в сейфа.“

Това беше сполука. Но най-напред помислих дали не е капан. Бележникът е бил откупен и думите можеха да бъдат вписани от всеки щатен специалист на фирмата „Трявъл“. От друга страна, твърде примитивно е за клопка: Нещо повече, специалистите на фирмата не можеха да знаят, че аз ще се заема със задачата. Освен това шефът сам категорично заяви, че с изключение на сътрудника, намерил бележника, никой друг не се е докосвал до него. На това можех да вярвам. Значи... значи Джек се обръщаше към мен... Съобщаваше ми, че има изход, че в охраната на фирмата може да се открие някаква пролука. Но какво ли е станало със самия Джек?

— Здравей, Ел!

Явно Джой беше току-що влязла — бузите ѝ бяха зачервени — с тъга вдъхнах лекия, толкова познат парфюм и попитах:

— Свободна ли си днес?

— Имам много работа, Ел — отвърна тя. — И после, аз те предупредих... Къде е Джек?

По-болен въпрос едва ли би могла да зададе. Наведох се и казах почти в лицето ѝ:

— „Комета“ не е място за такива въпроси.

Тя искрено се учуди. Изправих се и когато миниатюрната играчка на шефа здраво се залепи за чорапа на Джей, изпитах нещо като разочарование. Излиза, че било невероятно просто. Не чувствавах никакви угризения на съвестта, сякаш светът наистина се бе променил след изчезването на Джек.

— Боя се за теб, Ел — каза Джой. — И ти си побъркан, всички там сте такива.

Усмяхнах се. Тя нищо не знаеше за Джек. Това ме успокои, като че ли колкото по-малко хора знаеха за провала му, толкова по-лесно

щеше да му бъде... Вдигнах глава и загледах как Джой отива към бюфета, после, опипвайки месестата част на ухото си, включих свръхминиатюрния приемник. Играчката на шефа работеше превъзходно! Още днес щях да зная за Джой много повече, може би, отколкото знаеше самата тя за себе си. Ето какво е преимущество на нашия прозрачен свят.

В бара влезе Нил Формън — типичен преуспяващ интелектуалец с горда, даже самодоволна римска физиономия. Винаги съм изпитвал инстинктивно недоверие към хора, занимаващи се постоянно с формули и знаци. Боях се от тях. И не бих се учудил, ако узнаех, че инженер Нил Формън има отношение към провала на Джек. А ако няма, той сигурно знае. Включих отново приемателя и веднага чух:

— Джой, чакам те в десет.

— Не — каза тя с глас, с който разговаряше с мен в най-добрите ни дни. — Искам ти да дойдеш при мен, мили.

Дали е знаел Джек за връзката ѝ с този очилат негодник? Ако Формън отиде при нея, ще мога да чуя всяка тяхна дума. Къщата, в която живееше Джой, бе срещу моята, разделяше ни само улицата. Нямах повече работа в бара, тръгнах си за вкъщи.

И още от прага разбрах, че съм имал посещение. При това гостите са били непредпазливи. Първо, аз никога не държах креслото до прозореца. Второ, в стаята долових чужда миризма, сякаш тук е бил заклет пушач. Такива хора винаги оставят след себе си диря. Проверих електромера. Понякога по показанията му можеше да се открие дали е била включвана апаратура. Впрочем, може да е работила с батерии. Огледах стаята, надзърнах под креслата и под масата, прегледах задната стена на телевизора, опипах картината на стената, която държах всъщност за примамка. И макар да знаех, че посещението би могло да бъде най-обикновена професионална проверка, вече не се чувствувах свободен в апартамента си. Кой ли бе тръгнал по следите ми? Премислих десетки варианти, всичките отхвърлих. Би трябвало веднага да доложя на шефа за случилото се, но като поразмислих, се отказах...

Не знам какво ме събуди — леко шумолене, изщракване... Часовникът показваше единадесет. Веднага се сетих за Джой. Облякох халата, отидох до бюрото си и включих мощния апарат, специално конструиран за такива случаи. Преди година бих сметнал подобна

постъпка за предателство, но сега много неща се бяха променили. Оправих настройката и чух приглушения шепот на Джой. После заговори Формън. Разбрах едно — Джой е загубена за мен.

От нощната беседа на хората, които ненавиждах от душа, узнах, че Джек Беримън действително се е провалил и че този провал е станал при странни обстоятелства. Електрическата мрежа на фирмата „Трявъл“ е имала нарочно слаби бушони и щом Джек я претоварил с апаратурата си, всичките изгорели. Имахме вече един подобен случай, затова ме учуди нехайството на Беримън. Следователно, логично е да заключа, не е виждал друга възможност.

Оставаше да си изясня какво е отношението на Джой към случилото се. Защо така спокойно реагира на новината за смъртта на брат си. И изведнъж разбрах, че Джой не знае за кого става дума. За нея думите на Формън означаваха само, че във фирмата „Трявъл“ се е провалил един от промишлените агенти. Нищо повече. Тя не подозираше, че провалилият се е брат ѝ. А Формън?... Той каза:

„Остави това, Джой. Аз дори не видях този глупак.“

Взех аспири и легнах. На сутринта веднага се отправих към шефа.

Знаех как са заприщени по това време централните улици, затова излязох на окръжното шосе, но и там движението се задръсти. Тухлената стена ограждаща територията на фирмата „Трявъл“, беше вече съвсем наблизо но на шосето, пред спрелите автомобили, се издигаха кълба черен дим и огнени езици. Излязох от колата да видя какво става. Изглежда, някаква кола се бе блъснала в цистерна с бензин. Водачите на пристигащите автомобили хлопваха вратичките и бързаха да се проврат през тълпата към мястото на катастрофата. От отблясъците на пожара върху лицата им се бе изписало странно изражение на някаква скрита радост или на явно удовлетворение. После съзрях човек с изподрана риза и много изцапани панталони. Той се вмъкна в един автомобил и веднага го подкара, като направи остър завой. Стори ми се удивително познат. Изглежда наистина го познавах, защото, когато завиваше, той също ме забеляза и облеци очи. Не съм полицай, освен това преди посещение при шефа ни забраняваха да влизаме в какъвто и да било контакт с външни хора, но не се сдържах и, потеглих след него. Беглецът на няколко пъти се обръща и поглеждаше към мен с явно изумление. Карах по петите му, докато ми

мина през ума най-простата мисъл — трябва да е обикновен крадец на автомобили. Оставих го и поех към шефа. И все пак срещата ме разтревожи. Крадците на автомобили имат по-приличен вид.

Мис Джукс, като ме видя, попита:

— Лошо ли сте спали?

Нямах време да я слушам. Отидох направо в кабинета на шефа, който стана насреща ми и ми подаде няколко удостоверения и писма.

Симон ван Гаард, прочетох, Южноафриканска република, кореспондент на вестник „Стар“, писмо до Симон ван Гаард от жена му Елизабет Тейър, холандка по произход, жителка на град Ъкслиберг. Частно писмо до Симон ван Гаард от инженер Нил Формън, с което го канеше да посети фирмата с цел за разширяване на деловите връзки между южноафриканските фирми и нашите...

— Всичко е истинско — поясни шефът. — В осем часа инженер Формън заминава за Вашингтон. В десет, докато истинският Симон ван Гаард спи още в хотела, ти с тези документи ще влезеш в зданието на управлението на фирмата „Трявъл“. Оттам почва рискът, но аз вярвам на Беримън. Той е видял, че има някакъв начин и го е използвал. Така че, Ел, на теб ще ти бъде по-леко. Освен това — гласът на шефа стана твърд, — разрешавам ти да прибегнеш до всички средства. — Изучил си охраната. Първият пост и вторият са обикновени патрули. Те се интересуват само от документите. Третият пост е подкупен от нас. Този пост ни коства много пари, Ел, затова можеш спокойно да разговаряш с него. Ще се обърнеш към човека, срезан на прав път, там има само един такъв. Следващи пост е електронният, най-трудната точка в плана. Ел, може би именно тук ще ти се наложи да употребиш оръжие, твоя верен магнум, ако решат да те облъчат... После веднага попадеш в кабинета на Формън, от който малък коридор води до бронираното помещение. Над бюрото на Формън има постоянно действаща телевизионна камера, която предава на всички постове, затова времето ти ще е крайно ограничено. Но ти бързо ще влезеш в сейфа и ще затвориш вратата. Докато я разбият, ще имаш на разположение още няколко минути, през което време вярвам ще успееш да разбереш как действа катапултата, която ще те изстреля с машината извън пределите на завода. Всичко по-нататък зависи от теб.

— Каква информация имате за машината?

— Почти никаква — поколеба се шефът. — Освен слуховете...

— Какви?

— Машината, построена от фирмата „Трявъл“, се движи по вертикала.

— Не разбирам.

— И аз също. Никой не го разбира, Ел.

— А как ще погледнат на документите ми от ЮАР?

— Всичко е наред, Ел. Нил Формън е известен специалист. Поканата му е с разрешение отгоре. Фирмата търси излаз на външния пазар. И въобще, в тази акция има само едно смущаващо обстоятелство. Ти имаш само един път, Ел, към сейфа! Не знам какво може да означава това, че машината се движела по вертикала, но за теб няма никакъв друг път. Ти си длъжен съвсем ясно да си дадеш сметка — имаш само един изход, да проникнеш в сейфа и да се катапултираш заедно с машината. Не е изключено да се озовеш извън пределите на страната. Но това ще е вече успех, и ние ще те потърсим веднага.

— Впрочем — запитах, — кой беше вчера в моя апартамент?

— Ти си ценен агент, Ел. Ние те пазим — уклончиво отвърна шефът.

Телефонът позвъни и шефът вдигна слушалката. Изведнъж на лицето му се изписа странно изражение на недоверие и страх. Не исках да му преча, затова се обърнах и взех сутрешния вестник.

„В каменоломната е открит трупът на Дик Харби — първата цигулка в оркестъра «Дилън»!“ От снимката се усмихваше излъскано конте, а до нея друга фотография, пак с лицето му, но вече без признаци на живот...

„Инженер-изследовател паднал от прозореца на лабораторията!“ Случаен свидетел бе фотографирал инженера по време на последното му пътешествие по вертикала.

„Дали експлозията на «Каравела» няма връзка с факта, че на борда ѝ се е намирал известен учен по атомна физика?“

Хвърлих вестника. Шефът бе оставил слушалката и, вперил поглед в стената, обмисляше нещо. После се усмихна.

— Ел — каза той. — Сега знам със сигурност, че ще се справиш със задачата! Помни едно — имаш само един път. Към бронираното помещение! Не се спирай и не мисли за връщане.

След пет минути пътувахме с неговия „Ягуар“ по окръжното шосе и шефът вече по-весел ми обясняваше къде трябва да търся нашите момчета, ако машината ме изведе извън района на фирмата „Трявъл“.

— Ето тук — посочи шефът, — ще работи санитарно-пътната бригада на майор Данинг. Ти го знаеш. Там ще поправят шосето, а встрани на полето ще се провеждат учения с вертолетите. Хората и машините са готови... Имаш два часа, с какво ще започнеш?

— Откарайте ме в бар „Комета“.

— Джой сега не е там.

— Тя все едно не би могла да ме утеши.

В бара нямаше посетители. Това ме учуди. Новата, която видях вчера за първи път, бършеше чашите. Кимнах ѝ и поръчах кафе. Бих изпил и „Метакса“, но се отразява на реакциите. Притиснах ръката си плътно към тялото и усетих под мишницата успокояващата хладина на магнума. После почнах да обмислям различните възможности.

Появиха се първите посетители на бара. Плъзнах равнодушен поглед по двамата влезли и се усмихнах на момичето. Тя ми кимна. Дългият добре избръснат, някак несъразмерно сложен човек, забеляза усмивката ми и дойде при мен. Очаквах, че ще се обърне с някаква банална молба, но като се усмихна, той каза тихо и лениво:

— Момче, твоят магнум е под мишницата ти, а моят в джоба ми. Стани и ела с нас — кимна на колегата си, който се запъти мързеливо към нас.

Отведоха ме през тесен коридор в ярко осветена стая, завесите на прозорците бяха спуснати, в ъгъла светеха прожектори, сякаш някой се канеше да ме снима на филм. Усмихнах се. Други двама (всички по нещо неуловимо си приличаха) ме претърсиха, взеха магнума и документите.

— Прилични документи — каза единият.

— Остави ги на масата — зачу се нов глас. Обърнах се, но не видях говорещия. Може би беше в другата стая.

— Аз те виждам и искам да говоря с теб — каза гласът.

— За какво?

— Изброй постове на фирмата „Трявъл“.

Нямаше смисъл да мълча, послушно, като на урок, занареждах:

— Външен, вътрешен, трети, електронен, формален и пост пред бронираното помещение.

— Ще можеш ли да го отвориш?

— Аз съм ученик на Батист Травайя.

— В коридора — каза гласът, — пред сейфа има телевизионна камера и радиоапаратура. Едно твое погрешно движение и ти ще пропаднеш. С какво смяташ да си помогнеш?

— Имам бързи рефлексии и магнум.

— Да, това добре. Но на теб ти е нужно и да влезеш в помещението.

— Слушам.

— Разумно реагираш. Не се учудвай, не за първи път по една и съща следа вървят двама ловци. И на нас ни трябва машината на Парк, затова си тук.

— Как я нарекохте?

— Машината на Парк. Единствената машина, създадена за установяване на абсолютно алиби. Разбира се, от наша гледна точка. Вие може да я използвате за други цели. Искаме да ви помогнем, но условието може да бъде само едно — машината получаваме ние, вие получавате чертежите и технологията.

— С кого разговаряте? — бързо попитах.

— Ел Милър, професионален шпионин, самотен...

— Достатъчно.

Фил Номън, ето кой беше моят невидим събеседник. Трябваше по-рано да се сетя. Фил Номън, главатарят на най-голямата гангстерска корпорация, нашите пътища и по-рано се бяха пресичали.

— След един час — каза той, — ти имаш среща с Формън. Вземи документите и магнума. И запомни: няма да те облъчват на електронния пост. Това е наша заслуга, с нея плащаме за твоя успех.

— Какво представлява машината на Парк?

— Не знам. Но помни, разбереш ли как се управлява, ти вече от никого не зависиш.

— И от вас ли?

— И от нас — сериозно обясни той — Но имай предвид, че човек мъчно може да се укрие. А дори един много дълъг, неспокоен живот не струва колкото една спокойно преживяна година.

— И ще мога ли да разчитам на електронния пост?

— Да.

Не се съмнявах, че е заинтересуван от успеха на операцията. И знаех, че не лъже — изглежда, ще успее да се промъкне в кабинета на Формън.

— Върнете му магнума — заповяда гласът.

Дългият, вонящ на тютюн (същата миризма бе останала в апартамента ми след посещението на неизвестните гости), ми подаде пистолета и документите, в кръглите му изпъкнали очи прочетох нещо като завист. Може да им се вярва, реших окончателно.

Невидимият събеседник каза:

— Ако почнеш да търсиш трети път — ти си труп. Помни го. Знаеш колко лесно може да бъде прегазен човек или да загине при катастрофа.

— Да — казах.

На прощаване гласът ме ободри.

— Усмихни се!

След такава беседа трябваше да сменя костюма и бельото си, да обръсна косата си, да се облъча с ръонтген — дявол знае какво можеха да ми лепнат. Отсега нататък бях свързан завинаги с тях. От бара излязох друг човек. Не защото вече водех двойна игра, но защото за първи път почувствувах искрица надежда, каквато не можа да ми внуши шефът. Два поста от шест — това бе почти гаранция, а после... Имало е случаи, когато шпионин, изпълнил задачата си, изчезва заедно с плячката...

Сега, когато зад гърба ми стояха две мощни организации, наистина се поуспокоих, макар че не си правех илюзии относно гаранциите. Но докато стигна до машината на Парк, можех напълно да разчитам на шефа и на хората на Фил Номън.

Спрях пред самата тухлена ограда. Наоколо се простираше голо поле, тук-там обрасло с рядка трева и това сякаш отделяше фирмата „Трявъл“ от останалия свят. Добре са се настанили, помислих, като разглеждах подаващите се над зида плоски покриви. И все пак се долавяше някакво напрежение. Всеки посетител, било то мияч на прозорци, санитар или шофьор на такси можеше да бъде шпионин. Всеки, въоръжен с бинокъл, можеше да узнае нещичко от тайните на фирмата. Затова администрацията бе откупила и съборила всички сгради наоколо, дори тук в покрайнините тази операция е струвала

луди пари. Но въпреки че бе създавала около себе си мъртва зона, фирмата не вярваше на никого, не напразно се бе оттеглила под земята, а на прозорците, гледащи над повърхността, бе монтирала непроницаеми щори, които автоматически се задействуваха при звука на прелитащи вертолети. И все пак, мислех си, винаги е имало хора, способни да измамат всяка бдителност. Дори най-непреклонният пазач има чисто човешки слабости.

Пред вратата много набит и силен човек (втори мълчаливо стоеше встрани и следеше всяко мое движение) провери документите ми и изкозирува. Минах през дълъг бетонен тунел, като усещах зад гърба си невидими погледи. На изхода друг сътрудник на фирмата протегна към мен ръка. Документите не породиха никакви подозрения, той ми ги върна и ми връчи червен талон. Вече поуспокоен наближих третия пост. Изглеждах безукорно сресания на прав път човек и казах с безизразен глас:

— Симон ван Гаард, Южноафриканска република, вестник „Стар“, поканен съм от Нил Формън.

Той кимна и внимателно запреглежда документите. Това продължи толкова дълго, че се уморих.

— Хубави документи — най-сетне каза той. — Извинете за формалността.

Следващият пост бе електронният. Ако не беше подкупен, трябваше вече да извадя магнума. Когато влизах в полутъмната стаичка, усетих как магнумът пари кожата под мишницата. Ако са ме облъчили, свършено е... Човек с кафява риза и също такива панталони, с голо теме, без вежди, с червено сякаш опърлено лице, стана при влизането ми.

— Симон ван Гаард?

— Да.

— Защо ви е оръжие?

— Това не е оръжие, а автоматична писалка.

— Моля извадете на масата всички метални предмети.

— Ключове от колата, писалка, запалка... — изброявах аз, като ги слагах на масата.

Магнумът под мишницата пареше кожата ми. С какво бях предизвикал подозрението?... Впрочем, такава е професията им — да подозират всекиго. Мълчах и си мислех с ужас, че може би сега на

някакъв екран се появяват очертанията на моя скелет и... магнумът. Трепнах, когато звънна телефонът. Без да сваля очи от мен, сътрудникът изслуша какво му наредиха и ме запита:

— Защо сте без придружител?

— Аз съм кореспондент и ме интересуват първите, лични впечатления.

Той ме изслуша и окачи слушалката.

— Инженер Формън ви очаква.

Стори ми се, че ми намигна. Навярно така ми се е видяло. Лицето му бе толкова необикновено. Думите му не само ме учудиха, но и разтревожиха. Инженер Формън не можеше да ме очаква. Инженер Нил Формън трябваше да бъде във Вашингтон... В прохода между двете врати поразхлабих кобура, сега можех всеки момент да извадя магнума. Чувствувах инстинктивно, че в стройната верига, построена от шефа и Номън, нещо не е в ред... Но имах само един път — към сейфа. Дори подкупените сътрудници с удоволствие щяха да изпразнят в мен пистолета си, защото моят провал би бил преди всичко техен провал.

Бутнах вратата и се представих:

— Симон ван Гаард.

Пред мен, сложил ръка на пистолета, небрежно оставен върху книжата, седеше инженер Нил Формън. Вратата, която водеше към сейфа, бе открената. Нарушение на инструкцията или клопка?

Формън ме погледна мрачно и каза:

— До днес ви познавах като инженер Ел Милър. Имали сте важни причини да промените името си. Говорете, думите ви се записват.

Единствената ми възможност бяха секундите, докато той говореше. Взех решение, извадих магнума и стрелях в устата му. Може би ми се счу но сирената зави още в секундата на изстрела. Автоматиката, както винаги, работеше великолепно. Но хората си оставаха хора. Когато отворих тежката врата, водеща към сейфа, пазачът още се обръщаше. Стрелях в гърба му и, притичвайки бързо, се долепих до стоманената врата. Шифърът на ключалката бе примитивен, ясно, никой не е допускал мисълта, че може да се мине през постовете. Справих се моментално с ключалката, влязох в помещението и затворих вратата след себе си.

Глухите метални стени, които ме обкръжиха, ме потиснаха и увереността ми веднага се изпари. Оттук игла не можеш измъкна навън, та камо ли машина. И много се съмнявам, че машините, които стояха в помещението — бронирани капсули с дълги откренати люкове — могат да се движат.

— Виждаме ви — каза глас отгоре. — Отворете вратата и предайте оръжието си.

Друг глас го прекъсна:

— Той е луд!

И веднага първият:

— Арестувайте електронния пост!

Слушах всичко, което говореха и ми стана жал за оня, от електронния пост, с опърленото лице без вежди... В този момент, навярно вече го мъкнеха към спецкамерата на „енергичен разпит“. Без да губя нито секунда, отидох при капсулите.

— Не ги докосвайте — предупреди гласът отгоре. — По тях тече ток.

Ако тази мисъл чак сега бе хрумнала на говорещия, явно е съжалил, че не се е сетил по-рано. Усмихнах се. Капсулите опираха в металния под и ако бяха под напрежение, от мен отдавна щеше да остане шепа пепел. Впрочем, хората отгоре са способни на всичко. Трябва да побързам.

Капсулите бяха еднакви, но върху една сияеше буквата М. Модернизиран вариант, реших аз и избрах нея. Но как ли се катапултира? Не се виждаха никакви механизми. Влязох вътре и захлопнах люка. Натиснах ключа за осветлението и ръката ми сама легна върху хромираната дръжка. Когато бавно я завъртях, раздаде се ниско бучене, лампичките на таблото помръкнаха — двигателят на капсулата гълташе цялата енергия, но източникът му бе автономен. Това ме зарадва. Иначе сега щях да седя като мишка в капан. Бученето се засили, погледнах през малкия плосък илюминатор, но стените на бронираното помещение не се виждаха. Машината се движеше в плътна мъгла, която преливаше във всички възможни оттенъци на дъгата. После рязка болка скова мускулите ми, удари ме в мозъка, но преди да загубя съзнанието си, помислих, тържествувайки: „Джек е знаел, че може да се избяга с машината. И аз го направих!“

Дойдох на себе си, обзет от същото чувство на тържество. Опитах се да се обърна в тясното пространство на капсулата, която бе полегнала на едната си страна. Единственият й илюминатор се бе наполовина забил в земята. Включих осветлението, през стъклото се виждаха повалени от тежестта на машината копиевидни стъбла. Къде ли ме е изстреляла катапултата? Ако е отвъд територията на фирмата, вече тук трябваше да бъдат хората на шефа и Номън, за мен нямаше значение на кого щях да попадна.

Угасих осветлението, проверих магнума, после отворих люка и с мъка се измъкнах навън. Влажен, тежък въздух ме удари в носа. Краката ми затънаха в гъста лепкава кал, в която пълзяха някакви паякообразни насекоми. Видях на поляната дебело повалено дърво и понечих с няколко скока да стигна до него. Преди час лесно можех да го сторя, но душният тежък въздух ме потискаше и сърцето ми заби лудо. Все пак добрах се до дървото и спрях да почина под защитата на грапавото му стъбло, покрито със слой голи клони, чиито листа бяха окапали или обрулени. Машината на Парк бе паднала почти в центъра на огромна, обрасла с трева и храсти поляна. Но тропическата растителност ми беше непозната. Папратите имаха извънредно дебели листа без нарязи. Тревата стърчеше като набучени ланцети. Листата на дърветата приличаха на кичури пера. Дори в първия момент наистина ги взех за пера, но видях между тях ослепително бели цветове. От време на време откъм дърветата, които плътно заобикаляха поляната, нахлуваха мътни облаци пара, сякаш там работеше безшумна парна машина... Тропици, учудих се, но си спомних — нали шефът казваше, че е възможно да попадна и извън пределите на страната...

Върнах се при машината и затворих люка. Някаква твар, изплашена от металния звук, хукна към гъсталаците. И така, казах си, откраднах машината на Парк. Сега трябва да я скрия и да вляза във връзка с местното население.

До капсулата зееше някаква прясно изровена яма. Забелязах в тревата още много такива ями, сякаш тук се бе окопавал взвод пехотинци. Още щом се наведох, разбрах, че това са следи. Следи на огромно животно, може би хищник, който обикаля наоколо. За първи път обърнах внимание на странната тишина. Слухът ми долавяше само шумолене на дървета и падане на шишарки. И изведнъж далечен вик наруши тишината. Човек или животно викаше — не мога да твърдя със

сигурност. Но, ослушвайки се, все пак реших да разгледам следите и бавно тръгнах по тях. Порази ме размерът им, всяка беше не по-малка от половин метър. Стигнах до дърветата. Приличаха на бамбукови, широките им листа бяха с равни като на ножа краища. Имах чувството, че зад всяко от тези странни дървета се крие неизвестна опасност. С магнума в ръка продължих по широката, отъпкана от гигантското животно пътека, и след двадесетина метра излязох на песъчливия бряг на плитък залив.

Водата бе топла, целият хоризонт тънеше в плътни млечнобели облаци. Но не това ме смути. Плажът бе така изровен, сякаш по него току-що бе препускало стадо слонове. Но какви слонове!? Отпечатъкът на най-близката следа веднага разпръсна съмненията ми — тук е ходел хищник. В следата ясно личаха гигантските нокти на масивния крак, който приличаше много на птичи — пръстите бяха свързани с ципа.

Побързах веднага да се скрия в сянката на дърветата. По стеблата им имаше неприятни израстъци и гъби, които изпусаха воняща слуз.

Отново запълзя топла мъгла, а от ниските слоести облаци запръска дъжд. Около следите почнаха да изскачат мехури, сякаш водата бавно завираше. Този хищник е бил двуног и на всичко отгоре опашат. На мястото, където стоях, навярно бе почивал, а после е побягнал — крачката веднага ставаше по-широка и отпечатъците на опашката изчезнаха. Вече не се съмнявах каква машина бях отмъкнал. Тя явно можеше в миг да преодолява чудовищни пространства.

После ми мина през ума друга, по-ужасна мисъл, но навярно и по-съответстваща на истината. Може би машината на Парк се движеше във времето!? И ако е така, навярно съм се озовал в такива векове, когато още не е съществувал човекът! Да, машината изглежда се движеше във времето! Нали шефът бе казал; по вертикала! И докато гледах този потънал в мъгла, страшен свят, все повече се убеждавах, че е така. А едновременно с това и в нещо друго — за местните обитатели аз бих бил интересен само в едно отношение — в гастрономическо...

Внезапно си спомних играчката, която ми бе подарила преди няколко години Джой — зелен игуанодон. Приличаше на трмаво, масивно кенгуру, а краката му бяха съвсем като на птица — те необикновено много приличаха на тези крака, които бяха оставили следи по плажа... Надвих вълнението си и бавно тръгнах по брега.

Отсреща се виждаха скали, по които бяха накацали ята черни птици. От време на време някоя двойка напускаше скалите и с пискливи крясъци почваше да кръжи като шашардисана над мътните води в залива. Дори отдалеч личеше, че имат прилични размери, а когато една двойка прелетя над мен, видях, че телата им са като на прилепи — голи с дълги надебелени в края кожести опашки. От устата им стърчаха тънки бели зъби. Те не летяха като птици. Скачайки от скалите, с два-три размаха се издигаха нагоре и дълго планираха в душния въздух.

Наведох се, взех машинално от пясъка раковина и я пъгнах в джоба. Погледът ми попадна на друга, гигантска раковина, която изглеждаше така, сякаш някой великан бе навил спирала и завързал краищата ѝ в уродлив възел. Поразен, дълго разглеждах фантастичните ѝ очертания и се питах — дали в нея има нещо, или е празна.

Вниманието ми привлякоха мравки, малки обикновени мравки, които веднага разколебах увереността ми, че машината на Парк може да се движи във времето. И сякаш в потвърждение на това откъм мястото, където бях оставил машината, се раздаде изстрел! Хора! Значи всичките ми предположения са глупост. Хем се зарадвах, хем се изплаших. В края на краищата още не знаех къде се намирам, а моите документи едва ли щяха да се посрещнат добре например, във Венецуела или Уганда. По-правилно ще е да скрия веднага магнума и машината и да се предам на властите. Затичах обратно по следите си и когато почти наближих поляната, чух някой да крещи:

— Ван Гаард! Ван Гаард!

Това не можеше да бъде приятел. Легнах на морската земя и затаил дъх, се ослушах.

— Не си дери гърлото — обади се втори глас. — С него явно е станало същото като с Беримън.

Беримън? Но те заговориха така тихо, че вече не различавах думите. Тогава извадих от джоба си миниатюрния микрофон и го хвърлих към тях. Едва ли щях да го намеря после в тревата и рядката кал, но си струваше да рискувам. И в ушите ми веднага прозвуча:

— Беримън хвърлиха ей там, до горичката. Беше още жив, но момчетата на Формън направиха всичко, за да не може да се справи дори с бръмбар.

— Още не съм чувал — каза ехидно вторият — за по-далечно заточение. Как го каза? Юрски период ли? Преди колко милиона години е това?

— Дяволски много! — заяви първият. — Но тук не е лошо, само дето въздухът е толкова тежък. Все не мога да повярвам, че още ги няма хората...

— Като изключим побеснелия юаровец.

— Той ликвидира Формън.

— Остави. Това си е работа на фирмата. Ние трябва да върнем машините. Добре че този негодник отмъкна модела, а не втория вариант.

Ето какво е означавала буквата М, помислих и надзърнах предпазливо.

— Навярно ловът тук е добър — гледайки следите, каза другият. Той се обърна и аз го познах.

Организацията, която представляваше, ми беше добре известна — Асоциация на бившите агенти на Федералното бюро за разследване — и наброяваше пет хиляди членове, които постоянно предлагаха услугите си в борбата с промишления шпионаж. Агентът Джон Лесли беше един от най-известните и аз почувствувах професионална гордост, че в тази акция се бяха срещнали такива хора като Беримън, шефът, Номън, Формън, Лесли и аз — цветът на тайната война. Прецених на око може ли от такова разстояние да използвам успешно магнума, но вероятността беше малка, а ако ги изплаша, те щяха веднага да офейкат с машините. Доживотно заточение в юрския период не ми харесваше. Обърнах се по гръб и се превърнах в слух.

— Този негодник е изгълтал цялата енергия. Ще трябва да се върнем за батерии — каза Лесли.

— Ами той?

— Нека се оправя както знае, ако още е жив. Но не го вярвам. Беримън доказа, че в този свят гладиаторите не са жизнеспособни.

Обзе ме отчаяние. Тия двамата сега щяха да се върнат в двадесети век, а аз ще остана в блатата, населени с твари, по-едри от които вече никога няма да има на Земята.

Възкликанието на Лесли прекъсна мислите ми.

— Какво видя? — поинтересува се другият.

— Май доказателство, че юаровецът е тръгнал по следите на Беримън.

Надвих страха си и надзърнах иззад храстите. Лесли стоеше до машината на Парк с автомат в ръце. Колегата му бавно вървеше по следите ми, после се спря, вдигна от земята изпоцапаното ми сако, което бях захвърлил, и каза:

— Да. Прав си. Тук са документите му. Ван Гаард повече не съществува.

— Вземи ги — заповяда Лесли.

На поляната отново запълзя мъгла, която разми очертанятията на хората, машините и дърветата. А когато се разсея, на поляната бе останала само моята капсула. Станах и тръгнах към нея. Но преди да стигна, от горичката изскочи с отвратителен рев огромно гърбаво кенгуру и прекоси поляната. Дългите му предни лапи, които висяха на кръглия корем, завършваха с извити като сърпове нокти. Навярно още при първия скок би забило муцуна в калта, ако не бе мощната му опашка, която му служеше за балансиране. То буквално разтроши изпречилото се на пътя му тънко дръвче. От мъглата изскочи още един гигант. Вирнал плоската си муцуна, с крив рог между ноздрите, зашествува тъпо направо през храстите и дърветата — символ не на сила, а самата сила. Разтреперан хукнах към капсулата. Задъхвах се от отвратителния пресован въздух. Когато най-после стигнах, машината се заклати, сякаш някой я бе бутнал отдолу и се зачу бучене, приличащо на далечен исполински стон. Земята се разтресе, изпод краката ми избиха фонтанчета клокочеща бяла вода. Последва истински удар, нещо ме отхвърли от машината. Самата тя, отначало бавно, а после набрала скорост, потегли надолу по склона, удари се в криви дебели стебла и спря. Втурнах се към нея, влязох вътре, но колкото и да натисках лостовете, тя мълчеше. И тогава разбрах, че рано или късно ще трябва отново да се срещна с Лесли.

Целия ден слънцето не проби облаците. А после здрачът се съгъсти и взе да се святка. Не съм си представял, че може да има такива чудовищни светкавици. Човек можеше да полудее от адската канонада на гръмотевиците. Желязната ми хралупа представляваше добра цел за светкавиците. Да става каквото ще...

Рукна дъжд. Бурята превиваше дърветата, по земята потекоха мътни потоци. Боях се да не падне гръм върху машината, боях се

агентите да не се върнат и ме заловят в металната килия. Но невъзможно бе да напусна капсулата. Цяла нощ дивите отблясъци на светкавиците шибаха нервите ми. Призори видях, че водата е отнесла машината в края на поляната и я засипала с тиня и пясък. С мъка успях да се измъкна навън, като до кръв се издрах в бодливите храсти. За да замаскирам следите си, накиснах в калната локва окървавената си риза — петната поизбледнях и я оставих да поизсъхне. После проверих работи ли още микрофонът. Невъзможно беше да го намеря в преораната от проливния дъжд почва, но щом включих приемника, чух скърцането на отцеждащия се пясък. Взех да хвърлям камъни, за да определя мястото, където се намираше микрофонът. Колкото и да е странно, мътните потоци не бяха го отнесли — сигурно се бе забил в нещо устойчиво. Сега можех да тръгна да търся Беримън, без да се страхувам, че агентите ще ме изненадат. За всеки случай реших да не се отдалечавам много от поляната.

Газих до колене в лепкавата кал, под краката ми жвакаше топла вода. Ако сега се появеше хищникът, щях да бъда безпомощен. Нервите ми бяха така изопнати, че не се сдържах и стрелях в някакъв храст, който ми се стори подозрителен. И за малко не пострадах. Насреща ми изскочи някакво същество прилично на щраус, само че на по-тънки крака и съвсем без пера. Тънките му ръце, които висяха на гърдите, имаха прекрасно развити дълги пръсти. В тях то стискаше тъмно яйце, явно откраднато от чуждо гнездо. Птицата нямаше зъби, но цялата бе толкова отблъскващо уродлива и така подло святкаха мъничките ѝ като мъниста очички, че реших повече да не стрелям.

Когато заобикалях храстите, над главата ми прелетя един от ония красавци, които населяваха скалите над лагуната. Непрекъснато попадах на следи. Да, този свят бе гъсто населен. И сега, газейки във вонящата кал, разбрах преимуществото на птичите крака — ципите им помагаха да не затъват.

Чувствувах се много изморен, бях гладен и самотен. През главата ми минаваха фантастични мисли — ами ако изведнъж срещна живия Джек Беримън! Негодниците от „Трявъл“ не са могли да погубят такъв ас...

И аз намерих Джек Беримън, по-точно останките му — полуоглозгани кости, пистолета без патрони и смачканата кутия на джобния му магнетофон. Прибрах касетките. После изрових с ръце

яма, сложих вътре останките на Джек, нахвърлих отгоре пръст и тогава ме обзе истински бяс. Изтощен, изподран се затътрих назад към поляната, като ругаех всичко живо.

Но някакъв глас ме накара да се спра — микрофонът ме предупреди.

— ... той не бил никакъв юаровец — мрачно каза гласът на Лесли. — Любопитно, кой ли го е изпратил?

— Ама че буря е имало тук — изгърси вторият. — Виж къде е отнесла модела. Дай батериите... Сега всичко е наред! Можем да се махаме вече. Бива си го доктор Парк, машината му върви като мотриси: сейф — юрски период, юрски период — сейф.

Изтръпнах. Тогава аз съм в капан... дори да успея да завладее машината, ще се озова пак в бронираното помещение. Едва се сдържах да не закреця от разочарование.

— На бас се хващам, че това е ризата на оня негодник — каза Лесли. — Сега можем да не бързаме. Можем малко да половуваме.

Ще ви дам аз един лов, помислих вбесен и хукнах към поляната. От храстите изскочи вече познатият ми похитител на яйца и високомерно ме изглежда. Не ми се искаше да се занимавам с този урод и се скрих в един шубрак — това поуспокои гнева ми. Почнах предпазливо да се придвижвам към машините. Най-важното е да вляза в една от тях. А после... Там ще се опитам да преговарям с фирмата и... кой знае... може пък... Засега поне не виждах друг изход.

Пратениците на „Трявъл“ ги нямаше на поляната, сигурно бяха отишли на лов. Обзет отново от гняв, спуснах се към голямата машина на Парк и почнах да късам проводниците, да троша и изхвърлям частите ѝ. Конструирайте, изобретявайте, имате достатъчно време — пред вас са милиони години до появата на човека. Опитайте се да я построите отново от роговете на трицератопса! Конструирайте блоковете ѝ от яйчени черупки! Едва когато ме удари ток, спрях. Машината бе опустошена и вече за нищо не служеше. Затичах надолу по склона, където се чернееше познатият ми модел, зареден с батериите, донесени от Лесли. Влязох в тясното пространство и захлопнах люка. После дойде болката.

* * *

Рефлексите — ето кое пак ми помогна. Когато машината със странен звук застина на едно място, отворих люка и изскочих навън. За мое изумление, тя стоеше на шосето, минаващо недалеч от тухлената ограда на „Трявъл“. Колкото и да бях изумен, хрумна ми единственото възможно обяснение — не съм попаднал в сейфа, защото по време на бурята машината се бе преместила в пространството. И тези четиридесет-петдесет метра са били достатъчни, за да се озова в този свят, но встрани от сейфа. Тогава видях изскачащата от завоя цистерна с бензин, разбрах какво ще стане и бързо скочих от машината, която бе препречила шосето като уродлива черна гъба. Експлозията буквално ме изхвърли встрани. Паднах на бетона. Над шосето се изви черен стълб дим, от който се подаваха червени пламъци. В него се врязаха един след друг два автомобила и експлодираха. Идващите след тях се заковаха на място. Рев, грохот, скърцане на спирачки. След две минути цялото шосе се задръсти от автомобили.

Куцайки, тръгнах по шосето. Никой не ми обръщаше внимание, всички гледаха да се проврат през навалищата към мястото на катастрофата. Незабелязано се вмъкнах в един от оставените автомобили и рязко завих в обратна посока. Когато натиснах газта, изведнъж видях човек, безумно приличащ на мен. Загледах го, облещил очи — моят костюм, моята връзка, моят автомобил... Това бях аз! Значи капсулата се бе отклонила не само в пространството, но и във времето! Но ако е така, значи съм се върнал в оная сутрин, когато шефът още замисляше операцията, и веднага си спомних катастрофата на шосето, само че тогава аз я преживявах в образа на онзи там, който сега ме гледа през стъклото на моята кола. Кретен, искаше ми се да му викна, няма защо да си пъхаш носа там, аз вече съм го преживял! Той, явно удивен не по-малко от мен, потегли подире ми. И спря чак когато — сетих се! — ме взе за обикновен крадец на автомобили.

Намалих скоростта. Ако наистина съм се озовал в оная сутрин, то аз в образа на този човек трябваше тепърва да се срещна с шефа, да получа документите, да попадна на хората на Фил Номън, да премина постовете успешно, да убия Формън, да отмъкна машината на Парк, да намеря останките на Джек Беримън, да осъдя на вечно заточение Лесли и колегата му и... да се върна тук. Свят ми се зави, но намерих сили да позвъня от първия автомат на шефа.

— Обажда се Ел — казах. — Чакам ви у Хесъп.

И чак когато окачих слушалката, си спомних какво изражение имаше лицето на шефа онази сутрин след разговора по телефона и думите му: „Ел, ти ще се справиш с тази задача!“

Купих цигари, запуших и бавно потеглих към дома на Хесъп. Обзет от някакво космическо равнодушие, пет пари не давах, че се движа по улиците на Ню Йорк в чужда кола такъв окъсан, мръсен, брадясал и изподран.

— Винаги съм ти казвал, че тази професия не ти носи дори на теб нищо хубаво — забеляза Хесъп, когато влизахме в стаята.

— Затвори вратата — заповядах. — Докато дойде шефът, ще взема вана. Свари кафе — и като видях лицето му, приличащо на пергамент, добавих: — Моля ти се.

С наслаждение се потопих във водата. Хесъп влезе и ми подаде запалена цигара.

— Не ти ли се струва странно — запита той, — че мислещият човек е представен на нашата планета само в един вид?

— От гледна точка на заека или слона — промърморих — той не е чак толкова еднообразен.

— Ел, дори сега в тази стая има два вида: аз спадам към по-древния, почти измрял вече вид, а ти към новия, който ще насели окончателно планетата, ако не се изхитри да я унищожи. Хората от моя вид, Ел, години седяха в окопите и просто не можеха да останат предишните. Но и други хора са се променили. Загубили са онова тайнствено и загадъчно нещо, което се предава заедно с плътта, костите и кръвта, без да е нито кости, нито кръв, нито плът. То е като електричеството — всички знаят, че то кара лампата да свети, но никой не може да каже как изглежда... Можем да възстановим разрушените къщи, вместо потопените кораби да построим нови, но не можем да възпроизведем човека — Хесъп се усмихна, — или онова нещо, което прави човека човек. Някога, Ел, символ на човека бе стълбата, сега седалката на автомобила. В основата на всеки занаят и професия лежи идеята за самоусъвършенствуване. Сега тя се предава на машините. Вашият вид, Ел, загуби контакта с камъка и дървото, забравихте що е радост от труда.

Старецът е прав — забелязах равнодушно. Изпълних задачата си, а не изпитвам радост.

— Хората от моя вид, Ел, участваха непосредствено в създаването на така наречената култура. А вие загубихте връзката между себе си и вещите. Вече не вие, а машините ви ги създават. И машината вие забелязвате само ако спре да работи. А че цъфти бадемът, или човекът ходи по Луната, оставате равнодушни. Вие забравихте що е изгрев, залез слънце. Създадохте втора природа, като ограбихте първата. Ние браздахме моретата без компаси, но имахме силни ръце и очи и непостижимото чувство за морето, слънцето, звездите, вятъра. Вие, които не можете да създадете и най-дребния молюск, разрушавате цели континенти. Вие убивате просто така, за да докажете, че не се боите нито от дявола, нито от бога, нито... от себе си.

— Слушай, Хесъп, приличам ли ти на кретен?

— Не, ти не си кретен, Ел. Но не си вече и човек, в нашия смисъл на думата.

— Млъкни! — викнах ядосан.

— Добре — каза той и спокойно излезе от банята.

Облякох халата и отидох в стаята. Вече се бях посъвзел. Появяването на шефа посрещнах спокойно. Той одобрително ме тупна по рамото и каза:

— Уморен си, Ел, но все пак помъчи се да се съсредоточиш и напиши всичко, каквото си видял и извършил.

Исках да му кажа, че хартията няма да ми стигне, ако опиша всичко, но вместо това помолих да ми дадат магнетофон и под въпросителните погледи на шефа и Хесъп поставих развълнуван касетката на Беримън. Ето, послушайте истинския мъж на нашия свят. Мъж, който умее всичко да върши, за да не се превърне светът в негов затвор и да го погуби. Мъж, който стои една глава по-горе от теб, Хесъп, мъдрецът, изживял времето си, и от теб, шефе — незабележимият повелител на промишления свят и всички останали. Натиснах клавиша и изведнъж от магнетофона проеча изстрел, а после рев — див, нечовешки, впиваше се във всеки нерв. Шефът намръщен посегна към клавиша, но аз отстраних ръката му — разпознал бях с ужас в безумния рев, който премина накрая в бръцоловене на кретен, на човек, загубил разсъдъка си, гласа на Джек Беримън. Гласът на супермена, на краля на нашия разголен свят. Глас на кретен.

Хесъп ме гледаше потресен, устните му мърдаха, но не го чувах. Шефът махна магнетофона и каза:

— Пиши.

Седнах на масата, но преди да почна да пиша, казах на шефа:

— Срецнах се с хората на Номън.

— Пиши — каза той нетърпеливо.

— Мисля, че е опасно да оставам в града.

— Това да не те безпокои, Ел. Ние се грижим за теб.

Написах набързо всичко, което смятах за важно, и подадох листа на шефа.

— Имаш ли въпроси? — запита той.

— Кой позвъни оная сутрин, когато обмисляхме плана как да се промъкна в кабинета на Формън?

— Ти позвъни. И затвори веригата на времето. Ето защо ти казах тогава, че всичко ще мине благополучно.

— Знаехте ли какво представлява машината на Парк?

— Само в общи черти.

— Повече въпроси нямам.

Докато се обличах, шефът сложи на масата пари и документи.

— Отлиташ за Париж след половин час.

— Какво ще правя в Париж?

— Ще се поразвлечеш, ще посещаваш изложби... Всичко, което ти хрумне. Ти умееш да почиваш.

Минах паспортната контрола и облекчено въздъхнах — сега бях на неутрална територия. Влязох в полупразната и душна зала, която водеше към самолета. Главата ми щеше да се пръсне от болка, чувствувах такова отчаяние, че дори не забелязах двамата набити мрачни субекти, които бавно влязоха след мен в „Каравела“...

ДЖЕЙ УИЛЯМС

ХИЩНИКЪТ

Неизвестните опасности биват два вида: неизвестна опасност, породена от известно явление, и известна опасност, чийто източник е неизвестен. Последната, несъмнено, е много пъти по-страшна...

Малката група носеше върху импровизирана носилка неподвижно тяло.

— Този път кой е? — запита Фенър.

Горслайн свали прозрачния шлем, закриващ лицето и главата му, разтвори ципа на комбинезона си и уморено потърка очи.

— Бодкин. Пак същото.

После се обърна към другарите си и нареди:

— Носете го направо в болницата. Макар че навярно е безполезно — тихо каза той на Фенър.

Фенър погледна към Бодкин и тежко въздъхна. През шлема се виждаше силно зачервеното лице на лежащия върху носилката човек, гърдите му конвулсивно се издигаха, от устните му бе потекла пяна.

Горслайн свали комбинезона и, като го метна на ръката си, тръгна подир Фенър към „професорската“.

— Бих пийнал нещо и запушил — рече той. — Лошото е, че там не бива да се пуши.

— Би трябвало да се стремите към аристотелска умереност — каза Фенър усмихнат. — На станция за биологични изследвания тя е много уместна.

— На нещастния Бодкин умереността не му помогна.

Горслайн захвърли комбинезона в ъгъла, натисна лостчето на автомата и върху подноса падна запалена цигара.

— Ще ми налее ли нещо, Люк? — помоли той, изтягайки се в стола-люлка.

В помещението влезе началникът на станцията Хейгън с обичайната си подскачаща походка — сякаш на петите си имаше пружини. Той бе ниско пълно човече с козя брадичка, която постоянно пощипваше, сякаш бе ядосан или нервиран от някого.

— Ей, Фенър, Горслийн — викна той, — слушайте, току-що бях при Бодкин. Ужасно! Трима за една седмица!

— И още как — каза Горслийн, като взимаше от Фенър чашата. — Май да си събираме вещите и в къщи, а?

Фенър, почти излегнал се в дълбокото кресло, скръстил ръце на гърдите, гледаше шефа си, който бързо седна, после веднага скочи и пак седна. Да не повярваш, че този човек е талантлив организатор — помисли той. Поразително, колко може да лъже външността. Рядко човек се оказва такъв, какъвто изглежда. Гласно той каза:

— Извинете, Хейгън. Искам да попитам нещо Горслийн. Имаше ли наблизо някакви животни в момента, когато се случи това?

Горслийн поклати отрицателно глава.

— Наоколо не се виждаха никакви животни. Всичко стана така, както при другите два случая или почти така — той се поизправи в креслото. — Както ви е известно, намирахме се в зона „Б“. Бодкин фотографираше лепторинусите, които опрашваха червените цветя, а ние с Хаким изравяхме луковици и събирахме личинките, които живеят по корените. Нали знаете за какво говоря?

Хейгън кимна.

— Разправяй по-нататък.

— Стейнс с Петручи взимаха образци от почвата, а Бондие гонеше ония създания, които той нарича пеперуди. Всичко беше спокойно и в храстите не се забелязваше никакво движение. Хаким, помня, даже каза: „Ако бяхме на Земята, бих помислил, че ще има буря.“ Отвърнах му нещо в такъв дух: „Ех, де да можем да видим за разнообразие отново трева, пък нека да има буря.“ Приблизително в същото време Бодкин вдигна глава от камерите и тръгна нанякъде. Викнах му: „Къде отиваш?“ Нищо не отвърна. Изведнъж стисна главата си и се закова на мястото. Веднага разбрах какво се е случило, но преди да стигна до него, той рухна на земята.

— Може би насекоми, а? — запита Фенър.

— Разбира се, веднага помислих за това. Решихме, че го е ужилил лепторинус или някакъв друг вид бръмбар, но нищо не

открихме. Никаква следа от ухапване, никакъв белег. Нищо.

Той млъкна, въздъхна дълбоко.

— После помислих за някакво животно. Запитах Бондие — нали сновеше наоколо. Той каза, че май видял в храстите някакво движение, но не е уверен. Тогава изпратих Стейнс и Петручи да претърсят храсталаците, но и това не даде нищо. Оставаше ни само едно — да докараме Бодкин тук: може пък да успеят да му помогнат.

Хейгън кимна бавно.

Докато Горслийн разказваше, в стаята влязоха един подир друг и останалите членове на групата.

— Как е Бодкин? — обърна се Хейгън към влезлите.

Ентомологът Бондие, висок, слаб, мрачен човек промълви:

— Страхувам се, че няма никаква надежда. Докторът смята, че е загубен за нас, както другите двама. — Той си посочи главата: — Жив е, но тук е празно.

Фенър рязко се изправи и стисна ръце.

— Уверен съм, че в дъното стои пак някакво животно. Това, че не сте го забелязали, още нищо не значи. Всяко същество, настроено враждебно, ще бъде извънредно предпазливо и вероятно най-старателно ще се маскира. Забелязали сте, че изведнъж е настъпило подозрително спокойствие — според мен, това е ясен признак, че се готви нещо.

— Май че е така — каза Горслийн. — Не се чуваха никакви птици: нито писукане, нито чирикане. Нали помниш, Ким?

Тъмносикият Хаким кимна мълчаливо.

Фенър продължи:

— Вече казах и пак повтарям: много възможно е — подчертавам, само е възможно — парализата на мозъка да е предизвикана от излъчването на някакъв хищник. По този начин парализира жертвата си, преди да я нападне. Нали Бодкин е бил встрани от останалите?

— Да — каза Горслийн.

— Точно така беше с Лермонт и Парсън. Двамата работеха също встрани от другите.

Фенър стана.

— И още нещо. Забелязах го, когато ходих не само в зоните „А“ и „Б“, но и към храсталаците. Горслийн го знае, нали и четирите пъти ходихме заедно. Но на вас, Хейгън, не съм казвал. Червените цветя се

вдят главно край блатата. Блатата са обрасли с някакви пухкави гигантски, прилични на тръстика растения, с разкрити семенни кутийки. Там открих кости и дори цели скелети, които се търкаляха сред цветята и тръстиките; второ, на едно място върху глината имаше съвсем ясен отпечатък, оставен сякаш от тежко тяло. Усетих и някаква специфична миризма — търсачът потвърди.

Хейгън наплюнчи леко брадичката си с двата пръста.

— Това едва ли доказва нещо — забеляза той. — Една минута. Съгласен съм, че е интересно и разпалва въображението. Следата прясна ли беше? Да? Виж, върху това трябва да се помисли. Нямаме точни данни, но...

— Не, разбира се — каза Фенър нетърпеливо. — Но не може да продължава така — при всяко излизане да губим по един човек. В края на краищата няма да смеем и носа да си покажем извън станцията. И как, дявол да го вземе, ще изучаваме в такива условия екологията? Необходимо е да узнаем кой е противникът ни.

Хейгън също стана и неочаквано ниското му здраво тяло придоби началническа осанка.

— Искам да поразмисля — каза той. — Довечера ще се съберем и ще обсъдим обстойно всичко. А дотогава ми се ще сам да пообмисля случая, да го огледам от всички страни. Ще ида още веднъж при Бодкин — подхвърли Хейгън на излизане. — Без паника, господа.

Пръв наруши мълчанието след излизането му Горлайн. Вперил замислен поглед във Фенър, той каза:

— Люк, ако е така, както казваш, защо тогава цял месец, откакто стърчим тук, не сме срещнали нито едно по-голямо животно, нищо по-едро от заек?

— Това нищо не означава — отвърна Хаким. — Представете си, че станцията се намираще, да кажем, нейде в Съсекс. За един месец — разбира се, изключвам домашните животни — едва ли ще срещнете там животно, по-голямо от лисица. Впрочем, сега и лисица май не ще видите.

— Не е точно така, Хаким — възрази Фенър, — работата е там, че в Съсекс най-едрият хищник — човекът — е унищожил по-слабите си съперници. Дали някой не е опустошил този край и сега няколкото оцелели същества скитат наоколо и може би мечтаят да се срещнат с

нас? — Той изпука ставите на кокалестите си пръсти и нервно тръгна към изхода: — Искам и аз да поразмисля.

Предчувствайки сякаш нещо, Горслайн каза:

— Не бързайте да се обличате, Люк.

— Добре, няма.

Фенър излезе в коридора. От климатичната инсталация се носеше слаб мирис на бор — странна, неуместна миризма за тези болнични голи стени. Фенър влезе в стаята си, застана пред широкия прозорец и замислен загледа пейзажа на Орфей.

Положението му на главен еколог в станцията го задължаваше да не убягва от вниманието му нито един елемент на изследването, дори и тези, които биха могли да се изплъзнат от погледа на шефа. Да предположим, че открият в околността някакъв хищник. До какво биха довели, например, опитите им да го изстребят? Или в какви отношения се намира той с флората и фауната на този район, в който има толкова много крилати създания — „птици“, както ги наричат за по-просто, макар че са летящи торбести — и много големи насекоми, а съвсем малко сухоземни животни, годни за храна? Дали самият този хищник има крила, или поваля птиците от дърветата, като използва способността си да парализира мозъка им?

Изведнъж Фенър се вцепени. Въпреки че умът му бе зает с размишления, очите му оглеждаха местността и отбелязваха точно видяното. Разчистеното около станцията пространство опираше до големите колкото дървета папрати, които затулваха зеленината на мъха с дългите си провиснали листа, приличащи на извънредно големи вейки на финикова палма. Между папратите се движеше нещо дълго и лъскаво.

Фенър съсредоточи цялото си внимание върху петното. Веднага извади от джоба си малкия бинокъл, който винаги носеше със себе си. Не можеше да има никакво съмнение — нещо се прокрадваше в сянката на папратите. Фенър не можа да го разгледа както трябва, защото бледозеленото същество се сливаше със зеления фон, но му се стори, че то има голяма глава, широки гърди и върху главата си нещо нелепо, приличащо на пера.

„Украшение от пера? — помисли Фенър и се усмихна. — Индианци?“

Неизвестното същество пак се раздвижи. Изви тялото си и изскочи от папратите, после, снишавайки се, запълзя по мъха. Туловището му стана тъмнозелено с кафяви петна. Сега Фенър можа да го разгледа по-добре: онова, което бе взел за пера, бяха чифт антени, приличащи на антените на огромна пеперуда, които стърчаха над конусовидната глава. Животното имаше къси лапи и гъвкаво тяло с красива лъскава козина. Напомняше по нещо на малка пума.

Неочаквано съществото рязко се обърна, изви се като змия и изчезна зад хълма.

Без да мисли нито секунда, Фенър облече комбинезона си от синтетична материя и закопча ципа. Въздухът на Орфей беше годен за дишане, но въпреки това трябваше да носят защитни комбинезони, които ги предпазваха от съприкосновение с отровните спори, с растения и насекоми. Свали от стената ремингтона, който можеше от тридесет ярда да спре мечка (Фенър нямаше намерение да убива животното, то му трябваше живо), окачи на колана си леката, здрава мрежа, нагъната в капсула колкото ръчна граната стар образец, и затича към мястото, накъдето бе изчезнало животното.

Там, където бе лежало животното, мъхът бе отъпкан. Фенър натисна кончето на търсача, който известно време го задържа на мястото, където бе лежало животното. Секторът на миризмата светна, малката стрелка трепна и показа посоката. Поглеждайки от време на време апарата, Фенър стигна върха на хълма и заслиза по отвъдния му склон. Направо от полите на склона започваше гора, а в далечината, над върховете на дърветата, в зелената мъгла се открояваха очертанията на планинските склонове. Там нейде работи археологическата експедиция, мина през ума на Фенър и му стана по-леко на душата. Над планетата винаги цареше здрач и поради цвета на тукашното слънце небето имаше зеленикав оттенък, като на жабуняло през лятото езеро. Този зелен фон, на който проблясваха тъмнокафявите петна на мъха и по-светлите корони на дърветата, беше рядко успокояващ и в същото време толкова чужд. На Фенър все му се струваше, че ходи и действа на сън, сякаш тялото му е станало тежко и тромаво, макар всъщност чистият въздух да го изпълваше с бодрост, каквато не бе усещал през целия си четиридесет и пет годишен живот.

Навлезе в гората, която се състоеше от почти еднакви дървета с твърди, прави тъмносиви стебла, с гладки и лъскави червено-кафяви листа. Високите стебла растяха направо от мъха, около тях нямаше изсъхнали дръвчета, нито тънки криви издънки, поради което гората приличаше на добре поддържан парк. Стрелката на търсача го водеше по криволичещи пътеки, но той не се страхуваше, че ще се загуби: в най-лошия случай дори, ако компасът му, ориентиран постоянно към станцията, престане да действа, пак щеше да намери обратния път по следите си с търсача.

Вече бе извървял половин миля или приблизително толкова. От време на време от дърветата изхвърчаха и прелитаха над откритите пространства дългоопашати „птици“, които проблясваха като скъпоценни камъни в жълто-зелените лъчи на слънцето. Над главата му на няколко пъти прехвърча огромно членестоного създание, приличащо на стоножка, размахвайки лениво люспестите си криле. От върховете на дърветата се чуваше писукане, прегракнало гракане. Стрелката го изведе на брега на бързотечаща река и се закова на едно място. Тук животното бе влязло във водата.

Фенър реши да тръгне по брега с надеждата, че животното може да е излязло нейде пак на сушата. Не бе направил и няколко крачки, когато съвсем ясно почувствува, че някой го наблюдава. Погледна стрелката на търсача, тя се беше отклонила вдясно. С пистолет в ръка Фенър бавно се извърна надясно. С крайчеца на окото забеляза някакво движение. Сдържайки вълнението си, натисна спусъка — около дулото се появи бял светещ кръг, раздаде се приглушен изстрел. Шубраците се разлюляха, посипаха се листа и клонки. Петнистото сиво-кафяво животно се шумгуна между дърветата.

Фенър хукна подире му, но скоро взе да се задъхва, лицето му се обля в пот. Следите водеха надолу по течението. Реката ставаше все по-широка и спокойна, гората пооредя. Тук растяха обичащи влагата извити растения, някои по осем-десет фута високи; имаше и тръстикови храсти, под които блестеше кафява вода и мазна кал. Когато приближаваше храсталаците, чирикването и квакането в тръстиките секваха, но щом отминеше, те пак се възобновяваха.

Неочаквано стрелката на търсача описа кръг и Фенър се спря. В същия момент от шубраците изскочи гъвкаво тяло и се хвърли върху него. Фенър се отдръпна и падна на земята. Животното прелетя край

него, спря недалеч и обърна муцунка към човека. Фенър седна и затърси в мъха пистолета, без да изпуска от очи нападателя си. Известно време човекът и животното се изучаваха един друг. То имаше клинообразна муцуна, главата му се стесняваше към върха, където стърчаха приличащите на пера антени. В широко разтворената му паст се виждаха два реда дребни, но явно остри зъби. Големите му кръгли очи, изпъкнали като на жаба, бяха целите червени. Животното не откъсваше очи от човека. Когато пистолетът бе зареден, то издаде кашлящ звук и изчезна в тръстиките.

И отново се възцари тишина. Фенър бавно се изправи с насочен пистолет и погледна търсача. Циферблатът бе счупен, стрелката не се движеше. При падането си, изглежда, бе разбил апарата в някой камък.

Огледа внимателно шубраците, макар да съзнаваше, че едва ли ще види там нещо. Животното навярно е променило цвета и очертанията на тялото си и без търсача нямаше да може да го открие. Тръгна обратно покрай брега, като все още се надяваше, че може да попадне на животното, за всеки случай отвинти капсулата и приготви мрежата за изхвърляне.

Изведнъж му се стори, че в блатото нещо помръдна. Никакъв писък, никакъв шум. Всички звуци бяха замрели, сякаш във въздуха бе надвиснала зловеща напрегнатост, като че ли блатото го дебнеше.

Стана му чоглаво, огледа се. Къде е все пак това странно същество? Досега не бе осъзнавал напълно колко е зависим от търсача. Усети, че трепери, потта замрежи очите му, трудно виждаше. Много предпазливо провря ръка под прозрачния шлем и изтри с ръкавицата очите си. Срещу него имаше ниски храсти, от ония, с неприятно розовите вейки, покрити с бодливи листа, по които всеки ден се събираха капки маслена течност с остра миризма. По всяка вероятност маслената течност привличаше насекомите, които веднага биваха улавяни от листата. Тези храсти много приличаха на растението мухоловка, срещащо се на Земята.

Фенър бавно тръгна към най-близкия храст, като държеше готови пистолета и капсулата с мрежата. Там нямаше нищо, но мъхът му се видя изпомачкан, сякаш бе лежало в засада някакво животно. Може би животните са две? Едното може да е все още в блатото, в тръстиките, а друго да го дебне? По гърба на Фенър полазиха тръпки. Бързо се озърна.

Тръгна бавно напред. Зад храстите брегът ставаше по-висок и се издигаше над блатото; по протежението му растяха познатите цветя с дебелите колкото мъжка ръка мъхнати цветодръжки, увенчани с червени гланцови цветове, над които бръмчаха „лепторинуси“.

Фенър се спря замислен до цветята. Широките им листа започваха ниско от стеблото, почти от самата земя. Под едно той забеляза нещо бяло. Беше скелет на някакво малко животно. Фенър се приближи и наведе. По земята имаше разхвърляни дребни кости, някои още недооглозгани. Тук-там се виждаха и петнисти жълто-черни крилца от големите колкото врани летящи насекоми. Това бе явно леговище на звяр, а самият той, приел сега яркочервена окраска, се спотайваше нейде наблизко. Фенър се изправи, готов всяка секунда да посрещне внезапното нападение и изведнъж почувствува някаква странна лекота в главата си, сякаш бе дишал повече кислород. Ушите му забучаха, зави му се свят. Направи крачка напред и му се стори, че земята се надига като жива изпод краката му. Цветовете сякаш се уголемиха и протегнаха към него.

Тръсна глава, за да прогони странното видение, залитайки, направи крачка встрани и в същия миг му се стори, че цветовете, източвайки се неправдоподобно като червени червеи, се устремиха към него, острите власинки по цветните им дръжки бяха настръхнали.

И в този миг изскочи животното.

Фенър го видя като през мъгла, струваше му се, че то се движи много бавно. Фенър натисна машинално капсулата, мрежата изхвърча и се разтвори. Не улучи животното само на някакъв дюйм — мрежата падна сред цветята. Животното, хвърляйки се върху Фенър, го блъсна в гърдите и повали на земята. Стоварило се с цялата си тежест върху човека, то провисна антени над лицето му и разтвори паст. Фенър зажумя.

Горслийн и Хаким го намериха след половин час. Хаким — който вървеше зад Горслийн — насочи пистолета си към животното, но Фенър извика:

— Не стреляй!

— Цял ли сте? — недоверчиво запита Горслийн.

Фенър седеше на земята, прегърнал през шия животното.

— Всичко е наред — каза Фенър. — Говорете по-тихо.

— Това... това какво е? — попита Хахим.

Фенър погледна животното. Сега то беше кафяво със синкав оттенък, в тон с комбинезона на човека. Фенър го погали по главата, то изплезе тесния си език и лизна човека по шлема.

— Мога да кажа само към кое семейство не принадлежи — усмихна се Фенър. — Не е опасно. Ако се съди по зъбите му и общия вид, може да се предположи, че се храни със земноводните от блатата и с другите водни зверчета от типа на видрите.

— Значи живее в блатата — каза Горслейн.

— Да.

— А защо не сме го видели досега?

— Много е плахо — отвърна Фенър. — А ние ходим винаги на групи и вдигаме такъв шум. От мен не се бои много, макар че трябва здравата да съм го изплашил с изстрела. Мислех, че се кани да ме нападне. Както и да е, то ме дебнеше, но съвсем не за това, което предполагам.

— Какво искате да кажете? — запита Хахим.

— Знаете ли, външността лъже. Ако човек, който никога не е виждал куче, види как то се хвърля върху стопанина си, може да помисли, че го напада. След като съпоставих фактите, реших, че това същество живее сред червените цветя и ме дебне, за да ме нападне. Оказа се, че е вървяло по петите ми и се е хвърлило върху мен, само за да ме спаси.

— Да ви спаси? От кого?

— Накъсо казано, излязох прав. В тия краища наистина живее хищник, който парализира мозъка на жертвата си, преди да я нападне — Фенър посочи с глава встрани. — Ето ги истинските хищници... червените цветя.

Погледна яркочервения бряг и го побиха тръпки.

— Доколкото мога да съдя, те автоматически парализират всичко живо, но ние сме прекалено големи за тях, при това винаги се движим на групи и те не са в състояние да се справят с нас. Ето защо, освен случаите с нещастния Бодкин и другите двама, те не са направили опит да ни нападнат, когато сме заедно. Можете да видите там остатъка от мрежата ми. Тя падна върху цветята и докато разберат, че не е живо същество, те изплюскаха по-голямата част от нея.

Фенър стана. Животното завря нос в краката му, той го погали по главата, зад антените, приличащи на пера.

— Не знам как е устроено — продължи Фенър. — Всичко е толкова неочаквано и ново за мен. Тепърва ще го изучаваме. Но, по всяка вероятност, това животно неутрализира с антените си разрушаващите мозъка вълни, които излъчват цветята.

— Боже мой! — възкликна Горслайн. — Значи всеки път, когато сме се приближавали към цветята, то или някой негов събрат, се е спотайвал нейде наблизко!

— Да. То би спасило и Бодкин — каза Фенър, — но се е страхувало от останалите. Били сте много, вдигали сте шум.

— Но защо ще ни спасява? — запита Хаким. — Щом е диво животно?

Фенър сви рамене.

— Защо и как първото куче е станало домашно животно? Възможно е — тихо заговори той, — някога тук да са живели разумни същества, които са му били стопани. Едно ми е абсолютно ясно: то е много умно създание. И като всяко умно животно се е нуждаело от...

— Храна, искате да кажете? Или убежище?

— Безспорно, то има нужда от храна, убежище, възможност да се размножава и така нататък — Фенър се усмихна. — Но се нуждае и от нещо друго, много по-съществено.

— От какво?

— От привързаност — каза Фенър и тръгна към станцията. Животното подтичваше край него.

ДИМИТЪР ПЕЕВ

А 43 М ПРИЕМА ГОСТИ

Децата още спяха. Но къщата беше будна. Тя никога не заспиваше, когато я обитаваха хора. Въздушният поток се поддържаше на режим „спане“ в границите на +16°C, с необходимите влажност и йонизация, едва доловимо подправен с аромата на борова гора. Телеметричните датчици наблюдаваха двете деца, заспали едно до друго в голямото легло и отчитаха основните им биологични параметри — температурата на тялото и кръвното налягане, влажността на кожата, ритмите на дишането и на мозъчните биотокове.

Навсякъде беше тъмно. И в градината около къщата, и в близката гора от плодни дръвчета. Оттам долитаха звуци на немирни нощни животни. Една опашата маймуна се отдели от стадото и бързо заскача от клон на клон към градината. Ограда нямаше, но когато достигна първата леха, нещо неосъзнато и властно я спря. Тя изкряка сърдито, постоя минута сякаш замислена и привлечена от шумовете на другите маймуни, бързо се върна при стадото. Психопрожекторът, поставен на покрива, престана да излъчва отблъскващи импулси. Шумовете стихнаха. Само къщата не спеше. Макар и безмълвно, невидимо, тя като грижовна майка бдеше над децата, над целия район, докдето се простираше нейната зона, до съседната къща отвъд гората.

Слънцето изгря и гората отново се изпълни с шумове. Сега птичите гласове долитаха до прозорците, но не проникваха в къщата. Не проникваше и светлината. В тъмната стая децата още спяха.

Отвън двуетажната къща изглеждаше обикновено, сякаш бе построена само от метал и стъкло. Но подземие, стените, таванът бяха изпълнени с всевъзможна електроника: безброй датчици, изпълнителни механизми, канали, двигатели. По кабели и по лазерни връзки къщата бе съединена със световната комуникационна система, а комплексът на главния предметопровод ѝ доставяше всичко необходимо: храни и дребни предмети, въздух по поръчка, вода и електроенергия.

В седем без пет прозорците се разтвориха — в стаята нахлуха светлината и шумовете на външния свят. Едновременно зазвуча и музика — отначало нежна, по-скоро приспиваща, която бързо премина в мажорни ритми и ободряващи акорди. Първо се събуди момичето. То бе дванадесетгодишно. След него, когато музиката вече напомняше древна бойна песен, отвори очи и деветгодишното момче. Двамата станаха. В този момент музиката заглъхна. Креватът потъна в пода и изчезна. На стената-екран се появи образът на майка им. Тя ги поздрави с началото на новия ден и им напомни, че трябва да побързат със сутрешната си програма, защото им предстои интересно пътуване.

Всъщност, по това време техните родители се намираха на 15 хиляди километра далеч от тях и съобразно тамошния ритъм на деня и нощта още спяха. И децата знаеха това. Те знаеха, че в общуването с тях домът вземаше винаги онзи образ, онзи глас, който беше най-подходящ за случая.

Гонейки се, вдигайки много шум, двете деца бегом изскочиха от къщата, прекосиха лехите на градината, без да обръщат внимание на красивите благоуханни цветя, и се втурнаха в гората. Те знаеха, че там ги очаква стадото маймуни. И тази сутрин те ги посрещнаха с весели крясъци и смешни кривения. Но тъй като децата не се спряха да им отвърнат, маймуните се понесоха по клоните подире им. Веселата гонитба завърши с малък инцидент. На връщане, почти в края на гората, момчето изостана. Потно, задъхано, то дори не обръщаше внимание на маймуните, когато на няколко метра пред него от дървото скочи на пътеката вождът на стадото — малко по-дребен на ръст от него, но озъбен, гневно крещящ и размахвайки агресивно лапи. Почти страшен, ако не беше смешен. Момчето не извика за помощ, не се изплаши, но все пак сърдитата маймуна го смути. За миг набра кураж и се хвърли срещу зверчето. Но закъсна. Домът беше насочил към маймуната затормозващи психолъчи и тя се отпусна вяло на земята. Все пак, избикаляйки я внимателно, момчето за миг понечи да я ритне. Но се опомни и дотича до градината, където сестра му го очакваше. Тя бе наблюдавала с безразличие сцената, защото знаеше, че домът няма да допусне никакъв конфликт между животните и хората.

Поплаваха малко в открития басейн на двора и влязоха в гимнастическата стая. Не се докоснаха до уредите, а направо отидоха в апаратите за душ и масаж. Докато телата им се обливаха ритмично от

струи миеща вода и топъл сух въздух, домът в образа на майка им на два пъти напомни да изпълнят всички гимнастически процедури. Но децата бързаха и не се вслушаха в съветите. След освежаващия електромасаж се облякоха и отидоха в столовата.

Кухненският робот беше сервирал на масата закуската, която си бяха избрали. Няколкото вида едри ядки, естествено осолени, с подсилено съдържание на аминокиселини, пресни и печени, бяха основната им храна. Разнообразни по вкус, те даваха на организма всички необходими хранителни вещества. Създадени от генотехниците на XXIII век, те не приличаха на някогашните естествени плодове. С ядките пиеха сокове — розови, млечнобели, тъмнокафяви. След това се засладиха с ароматни едри, подобни на круша плодове, но без кожа и семки, почти прозрачни, едва забележимо жълтеникави. Науката се бе постарала всяка от многото хиляди видове храни на човечеството да съдържа и всички необходими хранителни вещества. Всъщност те се различаваха почти само по вида и по вкуса си. След обилната закуска момчето почувствува жажда. Достатъчно беше да каже „вода шест“ и след броени секунди роботът му донесе чаша обикновена студена вода — с температура точно +6°C.

На стената-екран отново се появи образът на майката. Предупреди ги да вземат каквото желаят и да излязат на площадката в градината — аеромобилът е вече готов. Но двете деца, без да се замислят, изскочиха навън. Те вече никога нямаше да се завърнат в този дом, а не взеха нищо със себе си. Та те и нямаха нищо свое, защото всичко, което бе създадо човечеството, беше и тяхно.

Аеромобилът бе от най-малките — двуместен. Влязоха през отворената му врата и приседнаха на оранжевите овални топки, които веднага заеха форма според телата им и застинаха в нея, като се превърнаха в кресла. Командният пулт беше тъмен — знак, че домът е изключил ръчното управление и е предал командването на кибернетичния пилот. Малкият екран на таблото се изпълни с образа на майка им. Домът им пожела приятен и полезен път и скоро да ги види отново. Веднага след това на екрана се появи усмихнат млад мъж в униформата на космически капитан. Това беше образът на кибернетичния пилот. Той ги поздрави с добре дошли и им напомни, че ако желаят да го повикат, трябва да натиснат зеления клавиш под екрана. След като изчезна, там засвети като червен пламък индексът А

43 М — знакът на станцията, към която летяха. Вратата се затвори, аеромобилът се откъсна от земята и набирайки бързо скорост и височина, се понесе напред.

Щом аеромобилът отлетя, в дома настъпи необичайно оживление. Разнообразни автомати и роботи почистваха къщата, прибираха и отнасяха в сметопровода за унищожение всички вещи, които децата бяха използвали, източиха водата от басейна, изолираха помещенията и ги подготвиха за следващите посетители. След десетина минути домът замря — затворен отвсякъде, безмълвен, той бе сякаш мъртъв. Само по лазерната релейна линия изпращаше до централния планетарен диспечерски пункт сигнала, че е свободен, че чака нови гости.

Аеромобилът летеше над еднообразна хълмиста местност, по която равномерно, през няколкостотин метра имаше вилообразни къщи. В този ранен час рядко се срещаха други аеромобили — нито един не мина близо до тях. Момчето понечи да повика пилота. Искаше да го свържат с родителите им. Но сестра му го спря. В долния ляв ъгъл на екрана вече светеше цифрата две и след нея мигаха малките цифри на секундите. След около две минути те щяха да пристигнат на аеропристанището.

Макар че междуконтиненталният транспортен възел А 43 М беше един от най-големите на Земята, от въздуха той почти не се различаваше от околната местност. Това беше един по-висок хълм, целият обрасъл в гора. Само дето нямаше къщи по него. В подножието му личеше венец от отвори, ярко очертани от зелени, жълти и червени светлини — входовете на тунелите, през които излитаха и кацаха всевъзможните въздушни превозни средства. Подземните комуникации, използвани единствено за стоките, не се виждаха. От около сто километра разстояние кибернетичният диспечер на А 43 М бе поел управлението на аеромобила. От дома му бе съобщено, че децата трябва да летят за Е 21 К. Когато приближиха хълма, двете деца впериха поглед пред себе си. Горският масив летеше застрашително насреща им. Колкото и да бяха уверени в непогрешимостта на управляващите автомати, децата застинаха със свити сърца. В миг край тях прелетяха зелените входни светлини и аеромобилът се плъзна безшумно и без сътресения по въздушната възглавница в канала на тунела. На екрана се появи образът на младо тъмнокосо момиче, което,

усмихвайки се, им съобщи, че поредният космоплан по техния маршрут излита след три минути.

Вратата на аеромобила се отвори, те излязоха на платформа, на тавана на която светеше огромна червена буква „Е“. Недалеч от тях безшумно се плъзгаше самодвижеща се пътека с редуващи се цифри „21“ и те ловко скочиха на нея. Съвсем скоро тя ги изведе на платформа „К“, от която влязоха в сребрист космоплан.

Тяхната кабина беше малка, с две оранжеви възглавници, които веднага щом седнаха, се превърнаха в удобни „по мярка“ кресла. Екранът светна, появи се русо, съвсем бяло момиче, което ги поздрави и ги запита какво желаят. В долния ъгъл светеше числото „1,35“ — минута и половина оставаше до отлитането на космоплана.

Момчето пожела да говори с баща си.

Всички необходими данни и индекси за установяване на връзката бяха съобщени от дома и се предаваха от диспечер на диспечер при пътуването. Появи се отново момичето и каза, че родителите им още спят, но молбата е предадена на техния дом. Тогава момчето пожела да види приказката за големия метеоритен рой, който бе разрушил първата станция на Луната, и как космонавтът Алек останал сам цяла седмица сред развалините. Сестра му се премести в друга кабина, поръча си печени орехи и сок от манго и пожела да ѝ покажат как става обучението на гигантските калмари за прибиране на дълбоководната реколта. През това време космопланът бе излетял и набираще височина. Но по лазерните канали се намираще в непрестанна връзка със земните комуникационни централи и от най-близката видеотека се излъчваха записите на всички програми, които пътниците пожелаеха да видят.

Когато навлезе в йоносферата, на височина 200 километра, той разви крайцерската си скорост и за тридесет минути прелетя разстоянието от Европа до Антарктида. Почти никой от малобройните пътници не гледаше навън. Забуленият от атмосферата океан под тях и черното, обсипано с ярки звезди, небе не будеха вече никакъв интерес. Едва преди кацането, когато приближиха полярния материк, някои се прилепиха към илюминаторите. От десетки километри височина Антарктида изглеждаше като гигантски кристал. Тук сега бе лято. Незалязващото ниско слънце обливаше в пурпурна светлина безкрайните покрити със стъкло оранжерии и те светеха ослепително,

докъдето се простираше далечният хоризонт. Сякаш това не беше някогашният леден континент, а океан от пламъци.

Кибернетичният робот на космоплана бе предал на един от намиращите се на аеропристанището аеромобили програмата за полета до дома, в който живееха техните родители. Русото момиче им обясни как да го намерят и след няколко минути те излетяха от подземния хангар на Е 21 К.

Антарктида в сравнение с другите континенти можеше да се счита за необитавана. Почти никой не желаше да се поселва в оранжерии или край безкрайните им стъклени масиви. Пък и дните и нощите, продължаващи тук по шест месеца, правеха живота, на този извоюван от природата континент непривлекателен. Цялото растениевъдно стопанство, всичките подземни заводи и енергоцентрали се управляваха от автомати, а хората идваха тук само когато трябваше да се решава някаква нововъзникнала проблема, която не бе по силите на кибернетиката. Това беше довело тук и родителите на децата, които заедно с група други специалисти трябваше да решат съдбата на една камениста долина.

На хоризонта се появи блестящ куб. Образът на аеромобила им обясни, че това е градът, към който летят, в който живеят родителите им. Кубът нарастваше, и когато го доближиха, се извиси на няколко метра над обкръжаващите го оранжерии.

На закритата платформа, на която кацнаха, ги чакаше изненада. Там бяха не само баща им и майка им, но и неколцина други възрастни хора заедно с децата си. След прегръдките и целувките, след запознаването всички заедно се спуснаха долу, някъде в средата на сградата, в дома на родителите им. Децата отидоха в стаята, в която щяха да живеят трите свободни от обучение дни. Тук някой бе вече включил едната стена, която играеше ролята на прозорец — виждаше се тропическо морско дъно край коралов риф. Приказно красиви, многоцветни рибки се гонеха из прозрачната вода, червени морски звезди пълзяха по белия пясък. Момичето отиде към пулта, за да повика домашния образ. Тук това беше по-възрастна жена индиански тип, с черна коса на плитка. Но шумът и протестите на децата я накара да се откаже от смяната на картината. Някои от малките я бяха вече гледали. Те знаеха, че скоро ще се появи тигровата акула, а малките рибки щяха да я надхитрят, нямаше да се оставят да ги изяде.

Доскуча й. Отиде при възрастните. Те бяха се събрали около една голяма маса в средата на стаята. Това беше по-скоро салон. А голямата му стена представляваше северното звездно небе в безлунна нощ — величествено замръзнало и все пак предразполагащо към размисъл с дълбочината и необятността си. Макар че в стаята бе светъл ден, това никак не нарушаваше красотата на нощната картина, която се прожектиреше на стената-екран. Във всички големи сгради бе прието едната от вътрешните стени да е цял екран, който може да излъчва по избор изгледи от Земята и целия достъпен за хората космос. Това не само създаваше, макар и видим простор, но и облекчаваше живота на хората в гигантските кубове-градове или в помещенията под земята.

На масата в средата на салона имаше макет на дълбока камениста долина, обкръжена от всички страни с оранжерии. Копието бе тъй точно изпълнено, сякаш бе истинската долина, наблюдавана от няколко километра височина. Момичето застана край масата и се заслуша в спора на възрастните. Тава бяха все хора, дошли от разни краища на Земята, на които бе възложено да решат какво трябва да бъде построено на това място. Често ту един, ту друг прибъгваха до някой от трите монитора за справки и на екраните им веднага се появяваха необходимите данни.

Майката на момичето доказваше убедително как трябва да се изравни тази тъй наречена местност, колко дни и енергия ще струва това и как тук, както наоколо, трябва да бъдат построени оранжерии. Един много възрастен мъж, чиито коси бяха започнали да посивяват (което показваше, че е поне на сто години) поддържаше, че тъкмо тук трябва да бъде построена новата термоядрена електроцентрала — на мястото, непригодно дори за оранжерии. Главният му аргумент беше, че само на 850 метра дълбочина под долината се намира огромно горещо езеро с достатъчно вода за гориво на централата. Точно от тази мисъл изходи и друга възрастна жена (може би негова съпруга). Тя предложи необикновен проект — долината да бъде превърната в курорт с топло езеро, воден спорт и алпинизъм, какъвто в Антарктида все още нямаше. Камъните от дъното трябваше да бъдат смлени на пясък, подземната вода изпомпена на повърхността, край брега посадени гори и градини и да бъде построен цял венец от домове. Цялата долина трябваше да бъде покрита с купол от пластмаса, под

който при изкуствено управляване на топлината и светлината да бъде създаден микрорайон със субтропически климат.

Повечето от присъстващите оспориха този проект, но възрастната жена, като използваше с еднакъв успех инженерните си познания, математическото моделиране на обстановката, естетически и икономически аргументи и преди всичко богатото си въображение, убеди един по един останалите и те приеха проекта ѝ да бъде предложен за планетарно утвърждаване.

Хората от третото хилядолетие обикновено отделяха малко внимание на храненето — почти както ние на дишането. Навсякъде, където и да се намираха, храната — еднакво вкусна, изобилна, пълноценна — беше на тяхно разположение в неограничени количества. Но този път имаше двоен тържествен повод — успешното решаване на поставената задача и свързаното с това разотиване на хората. Затова те решиха да обядват заедно в една от специалните гастрономически зали на града. В празната зала вече ги очакваше красиво подредената с цветя и блестящи прибори маса, а около нея — обслужващите работи — по един за всеки гост. Но те не бяха човекоподобни — на никого не би харесало да бъде обслужван от хора — а приличаха по-скоро на шкафове с колела, с три механични ръце и екран.

За разлика от домашната кухня, тук менюто беше неограничено. Гастрономическата зала предлагаше всички възможни ястия, които цялото човечество бе успяло да измисли за многохилядолетната си история. В този хаос от избор, разбира се, никой не можеше да се справи. Но роботите бяха готови и тук да помогнат. Достатъчно беше да им се каже какво приблизително желаете, за да ви предложат десет варианта от избраното ястие. Всички предлагани ястия или напитки се показваха веднага на стереоекрана на робота в готов за консумиране вид. Възрастните, благодарение на богатия си опит и утвърдените вкусове, лесно съставиха менюто си. Мъчно бе за децата. Никой от възрастните нито ги принуждаваше да бързат, нито ги съветваше, ако не бе помолен за това. Оставиха ги, както и навсякъде другаде, сами да се справят със задачите.

За разлика от закуската, която бе изцяло плодова, на това основно ядене за деня почти всички поръчаха месо или риба — задушен фазан, говеждо печено, а най-малкото момче си поръча

мечешко със сок от диви ягоди. Но дори и то знаеше, че за този негов обяд не бе загинал нито един от по-малките му братя — животните, че никой трапер не бе застрелвал мечката, чието филе то сега дъвчеше с такъв апетит. Зооагрегатите на фабриката за месо, която се намираше дълбоко под града, произвеждаха всички животински продукти, от които се нуждаеха хората или промишлеността, без да бъде отнет нечий живот.

След продължилия дълго обяд групата се разпръсна по домовете си. Децата измолиха родителите си да им покажат „истинското“ място, за което днес бяха взели решение. И само след половин час четириместният аеромобил понесе семейството към планините на Централна Антарктида, където някога героите от ХХ век са загивали в ужасен студ и виелици, за да достигнат Южния полюс.

ДЖОН УИНДЪМ ВИДЕОРАМА ПОУЛИ

Отбих се при Сали и ѝ показах една малка бележка в „Уестуич ивнинг нюз“.

— Какво ще кажеш? — попитах я.

Тя я прочете права и намръщи нетърпеливо хубавичкото си личице.

— Всичко това са глупости — каза тя най-после.

Никога не съм успявал да разбера от какво се ръководи Сали, когато определя на кое може да се вярва и на кое не. Не мога да проумея защо някой път пренебрегва цял куп неопровержими доказателства, сякаш не са нищо освен цигарен дим, а след това изведнъж фанатично започва да защитава непогрешимостта на някаква мошеническа реклама, сякаш тя е светото писание. Но такава си е, не можеш я промени.

В бележката се казваше:

КРАКА НА КОНЦЕРТА

Публиката на вчерашния концерт в Адамс хол бе смаяна, когато през време на изпълнението на един от номерата на програмата от тавана увиснаха два крака. Всички присъстващи бяха свидетели на това необикновено явление. Очевидците единодушно твърдят, че тези увиснали до колената крака били обути в сандали. В продължение на три-четири минути те се размахвали назад-напред под потона. След това, сякаш изтласквайки се във въздуха, се повдигнали нагоре и изчезнали. При огледа на тавана и покрива не бяха открити никакви следи от произшествието. Собствениците на Адамс хол не са в

състояние да дадат каквото и да било обяснение на това явление.

— Това не е първият случай — забелязах.

— И какво доказва той? — попита Сали, очевидно забравила, че не вярва на съобщението.

— Не знам... засега — бях принуден да призная.

— Виждаш ли? — каза тя.

Понякога в мен възниква подозрението, че в дъното на душата си Сали не признава законите на логиката.

Трябва да кажа обаче, че повечето хора бяха горе-долу на едно мнение със Сали, защото на повечето хора не се харесва, когато около тях стават непонятни неща. А на мен почваше да ми се струва, че е време да събера всички факти, за които напоследък се говореше навсякъде, и да стигна до някакъв извод.

Първият човек, който беше се сблъскал лице с лице с това явление — във всеки случай, чиито показания бяха за пръв път регистрирани официално, — бе констебълът Уолш. Може и преди него някои да са виждали нещо подобно, но сигурно са решили, че това е просто нов вид пиянска халюцинация. Що се отнася до констебъла Уолш, неговата представа за голямо пиянство не излизаше извън рамките на няколко чаши силен и много сладък чай, затова когато неочаквано видял пред себе си човешка глава заедно с част от шията, стърчаща точно по средата на тротоара, той се спрял и започнал да я разглежда втренчено. Но най-много го слисал, както твърди той в показанията, които дал, след като пробягал един километър обратно до участъка и се справил с овладялото го заекване, несъмненият факт, че главата също го погледнала.

Не ще и дума, не е много приятно да откриеш, когато и да било, глава на тротоара, но особено малко удоволствие може да достави това в два часа след полунощ.

Що се отнася до останалото, при съответно настроение човек може да сметне, че го гледат дори замразените херинги в рибарския магазин. Констебълът Уолш обаче не се ограничил с това. Той съобщил, че главата отворила уста, „сякаш се опитвала да каже нещо.“ Дори да е било действително така, разбира се, не е трябвало да го

споменава: всичко това прекалено намирисвало на пианско бълнуване. Но той настоявал на тази подробност, така че след като го подложили на лекарски преглед и напразно се опитвали да констатират мирис на алкохол в дъха му, го изпратили обратно, придружен от друг полицаи, за уточняване на местопроизшествието. Разбира се, там не се оказала никаква глава, нито следи от кръв, нито признаци за опит да се измие кръвта. Така безрезултатно завършил този инцидент, без да се смятат няколкото кратки, но изразителни забележки, които без всякакво съмнение са се появили в служебното досие на констебъла Уолш, хвърляйки сянка върху цялата му по-нататъшна кариера.

Но констебълът Уолш не остана дълго сам. Точно след два дни жителите на една многоетажна къща били оглушени от сърцераздирателни викове, идващи едновременно от апартамент №35, в който живее мисис Рурк, и от апартамент един етаж по-горе, където живеела мисис Фарел. Дотичалите съседни открили мисис Рурк да крещи истерично за някакви крака, които току-що били увиснали от тавана на нейната спалня, а мис Фарел — точно в същото състояние в резултат на това, че изпод кревата ѝ се подала нечия ръка. Но без да се смята малко дискредитиращото мис Фарел количество прах под кревата ѝ, нито в едната, нито в другата квартира не било открито нищо необикновено.

Станаха още редица подобни случаи.

Отначало моето внимание беше привлечено към тях от Джими Линдлън, който работи в една кантора редом с нашата. Джими колекционира факти. Нещастникът смята за факт всяко съобщение, попаднало във вестника. За него е безразлично към коя област се отнасят тези факти — стига само в тях да има елемент на изключителност. Изглежда някой някога му е казал, че истината никога не е проста, а той си е направил от това извода, че всичко, което не е просто, е истина. Вече съм свикнал да идва при мен с преобразено от вдъхновение лице и съм се научил да не обръщам на това почти никакво внимание. Затова, когато ми донесе първия си куп вестникарски изрезки за констебъла Уолш и другите произшествия, аз не пламнах от ентузиазъм.

Но след няколко дни той дойде с нов куп на същата тема. Поразен от това, че Джими на два пъти експлоатира еднородни явления, този път му отделих повече внимание от обикновено.

— Виждаш ли? Из целия град — ръце, глави, крака, туловища. Истинска епидемия. Зад това се крие нещо. *Нещо става!* — провикна се той, давайки почти съвършен звуков израз на курсива.

Прочетох част от неговите изрезки и не можах да не призная, че този път той действително е попаднал на богата жила от необичайни факти.

Един шофьор на автобус много късно забелязал издалата се право пред него на пътя горна половина от туловището на човек. Когато спрял автобуса и цял в студена пот излязъл да види какво е останало от пострадалия, той не успял да открие каквито и да било следи от нещастен случай. Една жена, която се навела от прозореца, за да погледне към улицата, изведнъж видяла право пред себе си главата на друг човек, зает със същото, само че този човек бил изникнал направо от масивната тухлена стена. В една месарница от циментовия под се подали, сякаш опипвайки нещо, две човешки ръце. След две минути те отново изчезнали в пода, без да оставят каквато и да било следа, ако не се смятат щетите, нанесени на деловите интереси на месаря. Един строител-монтажник изведнъж забелязал редом до себе си странно облечена фигура, която стояла във въздуха без каквато и да било опора — след което работникът трябвало да бъде свален бързо на земята и да бъде изпратен с придружвач в къщи. Още една фигура била забелязана на железопътното платно, по пътя на стремително носещ се товарен влак. Когато влакът преминал, не били открити каквито и да е следи от нещастен случай.

Докато преглеждах набързо вестникарските съобщения, Джими стоеше над мене, пръхтейки от нетърпение като локомотив. За мен беше достатъчно да кажа само „хм“.

— Виждаш ли — подхвана Джими, — нещо става.

— Да речем — предпазливо се съгласих аз, — но какво?

— Зоната на проявление е ограничена — многозначително каза Джими и разгъна плана на града. — Отбелязал съм тук местопроизшествията и можеш да се убедиш, че те имат определена насока. Някъде вътре в този кръг се намира „фокусът на нарушенията“.

Този път той успя да изобрази с гласа си кавички и чакаше да види по лицето ми признаци на учудване.

— Така значи — казах аз. — Нарушения на какво?

Той не сметна за нужно да отговори на този въпрос.

— Аз имам вече определено мнение за общата причина на всички тези явления — внушително каза той.

Това беше напълно в неговия стил и не изключваше след един час тази представа да се измени напълно.

— Тогава сподели я с мене — помолих го аз.

— Телепортация! — заяви тържествено той. — Ето какво е това. Рано или късно трябваше да ѝ дойде времето. И ето — сега вече някой я е овладял.

— Хм — казах аз.

— Разбира се — каза той, навеждайки се напред за по-голяма убедителност. — Как иначе може да се обясни всичко това?

— Добре, но ако в случая се касае за телепортация или телепортаж, или нещо подобно, то непременно някъде трябва да има предавател и някакво подобие на приемателна станция — казах аз. — Едва ли е възможно така „да се предава“ предмет или човек, че той да може да бъде възпроизведен във всяко място.

— Но ние просто нищо не знаем — каза той. — Освен това аз имах тъкмо това предвид, когато говорех за фокус. Предавателят трябва да се намира някъде на друго място, но тази зона изглежда му служи за фокус.

— Ако това е така — забелязах, — то този предавател трябва да има доста калпава настройка. Интересно е да се знае какво става с човека, когото са „предали“ така, че през средата на туловището му минава тухлена стена.

Но вниманието на Джими никога не се спираше на подробностите.

— Без съмнение това е още началният, така да се каже експерименталният стадий — каза той.

Едва ли съзнанието за този факт може да облекчи положението на обекта на експеримента, помислих, но не се задълбах в този въпрос.

Същата вечер за пръв път и, общо взето, напразно обърнах върху това вниманието на Сали. Тя лесно ми даде да разбере, че не вярва на тези съобщения, и веднага прибави, че ако това е истина, тук чисто и просто се крие някакво ново изобретение.

— Тоест как „ново изобретение“ — провикнах се аз. — Та това е истинска революция в науката!

— Кому са нужни тези революции, щом ги използваме така?

— Какво искаш да кажеш с това? — попитах аз.

Сали се намираше в едно от своите унищожителни настроения. Като придаде на гласа си оттенък на разочарование, тя продължи:

— Известни са ни само два начина за използване на изобретенията. Единият е да убиеш колкото може по-евтино, колкото е възможно повече хора. Другият е да дадеш на ловките мошеници да изсмучат повече пари от наивниците. Може би има изключения, например Ръонтгеновите лъчи, но те са много малко. Изобретения! Отначало ние привеждаме плода на една гениална мисъл под най-малкия общ знаменател, а след това го умножаваме с най-простата дроб. Какъв ужасен век! Какъв ужасен свят! Когато си мисля какво ли ще кажат бъдещите поколения за нашия век, не зная къде да се дяна от срам.

— Напразно се безпокоиш. Ние без друго няма да чуем тяхното мнение — казах аз.

Вместо отговор получих един изпепеляващ поглед.

— Забележка, която напълно отговаря на стандартите на двадесетия век. Наивно беше да се надявам на нещо друго.

— Ти си странна девойка, Сали — казах ѝ аз. — Искам да кажа, че макар и да изказваш налудничави мисли, все пак това са мисли, и на всичко отгоре твои собствени мисли. А повечето девойки възприемат бъдещето само от гледна точка на модата на шапките през идния сезон или на увеличението на семейството през следващата година. Извън тези рамки и дъжд от разцепени атоми да вали, окото няма да им мигне: дълбоко в душата им тях не ги напуца увереността, че нищо никога не се е изменяло сериозно и няма да се измени.

— Много знаеш за какво мислят девойките — каза тя.

— Именно това имах предвид. Опитай се ти да узнаеш — отговорих.

Тя изглежда толкова твърдо се бе настроила против тази тема, че реших временно да я изоставя.

След няколко дни Джими отново се отби при мене.

— Той се е притаил — заяви Джими.

— Кой се е притаил?

— Този телепортиращ тип. От вторник нито едно съобщение. Навярно е разбрал, че някой е попаднал на следите му.

— Да не би да имаш предвид себе си?

— Може би.

— Наистина ли?

Той наведе очи.

— Почти. Нанесох на картата всички местопроизшествия и центърът се оказа при Църквата на вси светии. Огледах всичко, наистина нищо не открих, но сигурно съм се добрал много близо, иначе защо изведнъж той ще се притаи?

На този въпрос не можеше да отговори никой — нито аз, нито който и да било друг. Но още същата вечер във вестника се появи кратко съобщение, че една жена наблюдавала как по стената на кухнята ѝ се движат човешки ръка и крак. Показах съобщението на Сали.

— Навярно това е чисто и просто нов вид реклама — каза тя.

— Тайна реклама — опитах се да изкажа предположение, но като видях как на лицето ѝ бързо се появява познатият ми изпепеляващ израз, побързах да я поканя на кино.

Когато влизахме в киното, небето беше покрито с тъмни облаци. А когато излязохме, вече валеше проливен дъжд. Тъй като до жилището ѝ нямаше повече от един километър, а не срещяхме свободни таксита, решихме да преминем това разстояние пеш. Сали нахлупи върху челото си качулката на своята мушама, хвана ме подръка и тръгнахме под дъжда. След кратко мълчание аз казах:

— Знаеш ли какво, скъпа. Знам, че могат да ме смятат за лекомислен, дори за аморален субект, но нима никога не ти е хрумвало какво благодатно поле за дейност мога да представлявам за оногова, който би се заел да ме поправи?

— Безусловно — каза тя решително, но не с оня тон, който бих искал да чуя.

— Виж какво искам да кажа — търпеливо продължих аз. — Ако наистина искаш да посветиш живота си на някакво благородно дело, какво може да бъде по-подходящо от превъзпитаването на такава личност като мен? Какви богати възможности, просто...

— Това какво е, нещо като предложение ли? — попита Сали.

— Нещо такова! Впрочем, знаеш ли... Боже милостиви! — запънах се аз.

Вървахме по Тейлър стрийт — къса, залята от дъжда улица, на която освен нас нямаше никой друг. Аз млъкнах, защото пред нас неочаквано се появи някакъв чудноват автомобил. От дъжда не можех да го разгледам както трябва, но имах впечатлението, че това беше малко ниско камионче с неколцина леко облечени пътници. То бързо пресече Тейлър стрийт и изчезна. В това не би имало нищо особено, ако Тейлър стрийт се пресичаше от някоя улица, но Тейлър стрийт няма пресечки. Камиончето просто излезе от една стена и изчезна в стената на отсрещната сграда.

— Видя ли? — попитах аз Сали.

— Но как може? — започна тя.

Направихме няколко крачки и когато стигнахме до мястото, където бе минало камиончето, видяхме масивна тухлена стена от едната страна на улицата и къщите от другата.

— Навярно ти се е сторило — каза Сали.

— На мен да ми се е сторило? — Но нали ти сама...

— Но това е невъзможно, защо да спорим.

— Слушай, скъпа... — започнах аз.

В този момент на около три метра пред нас от масивната тухлена стена излезе една девойка. Спряхме се онемели от удивление. Не знам дали това бяха собствените ѝ коси — изкуството и науката с обединени усилия могат да направят сега толкова много за жената, но те бяха сресани във вид на грамадна златна хризантема, широка около половин метър, малко наляво от центъра на която бе забодено червено цвете. Тази прическа правеше главата ѝ прекалено масивна. Тя беше облечена с нещо като къса копринена туника в розов цвят, която би изглеждала по-естествено в някакъв нощен клуб, отколкото на Тейлър стрийт в тази мръсна дъждовна вечер. Но особено ме поразиха шарките, които бяха избродирани на дрехата. Никога не бих повярвал, че една девойка може да се реши... впрочем това не е важно, главното е, че тя се спря и ние се спряхме.

Тя стоеше... „Стоеше“ — казвам. Тя действително стоеше, само че не на земята, а на височина 15 сантиметра от тротоара. Погледна към нас двамата, а след това почна да се заглежда в Сали така вторачено, както и Сали в нея. Минаха навярно няколко секунди, през които никой от нас не се помръдна. След това девойката отвори уста, сякаш искаше да каже нещо, но не се чу никакъв звук. Тогава тя

поклати глава, махна с ръка, като че искаше да каже „не обръщайте внимание“, обърна се и отново влезе в стената.

Сали не се помръдваше. Блестящата от дъжда мушама придаваше на неподвижната ѝ фигура прилика с тъмна статуя. Когато се обърна към мен, видях по лицето ѝ под капишона такъв израз, какъвто никога не бях виждал по-рано. Прегърнах я с една ръка и почувствувах, че тя трепери.

— Страх ме е, Джери — каза тя.

— Няма нищо страшно, Сали. Тук непременно трябва да има някакво много просто обяснение — казах с фалшив глас.

— Но работата не е само в това, Джери. Забеляза ли лицето ѝ? Ние си приличахме с нея като две капки вода.

— Да, тя действително напомняше на теб — съгласих се аз.

— Джери, тя беше мое точно копие... страх ме е.

— Може би това е просто игра на светлината. Както и да е, нали тя вече изчезна — казах аз.

Разбира се, Сали беше права. Тази девойка беше нейно точно копие. По-късно често се замислях над това сходство...

На другия ден Джими ми донесе сутрешния вестник. В кратка уводна статия, написана в шеговит тон, се изброяваха гражданите на Уестуич, на които през последно време се бяха привидели странни неща.

— Най-последно обърнаха внимание — каза Джими.

— А как вървят собствените ти издирвания? — попитах го аз.

Той се намръщи.

— Страхувам се, че няма да излезе така, както си мислех. Продължавам да смятам, че имаме работа с експериментален стадий. Но преподавателят може би съвсем не се намира тук. Може би това е просто територията, към която той е настроен за провеждане на опитите.

— Но защо именно тук?

— Отгде да знам. Все в някоя посока е трябвало да бъде настроен. А самият преподавател може да се намира навсякъде.

Той изведнъж се запъна, поразен от зловеща мисъл.

— Работата може да излезе много сериозна. Представи си, че някой изведнъж построи преподавател, който може да изпраща тук хора или да речем бомби — с помощта на телепортация?...

— Но защо именно тук — повторих въпроса си — според мен по-скоро там, където се намира някакъв атомен реактор или арсенал...

— Засега това е само експеримент — припомни ми той.

— Ах, да — казах аз победен.

След това му разказах какво видяхме със Сали предишната вечер.

— В нея имаше нещо — прибавих аз, — което я отличаваше от обикновените хора.

Джими многозначително поклати глава.

— Може би е маскировка.

На другия ден, след като близо три четвърти от читателите на „Уестуич ивнинг нюз“ писаха до редакцията за странните явления, на които са били свидетели, вестникарските съобщения загубиха шеговития си тон. След още два дни по този въпрос ясно се очертаха две течения. Едното би могло да бъде наречено класическо, другото — модернистко. В лагера на модернистите разколнически групи защитаваха версията за телепортажа, обявявайки се против теорията за стереоскопичното предаване на разстояние и за спонтанния молекулярен синтез. Привържениците на класическото направление се разделиха на три фракции според принадлежността си към следните хипотези: нахлуване на привидения, внезапно надаряване на странстващите духове със способността да станат видими и приближаване на страшния съд. В разгара на дебатите скоро вече стана трудно да се различи кой какво е видял в действителност и какво — в ущърб на истината — е разкрасил от силна полемична страст.

В събота се срещнахме със Сали, закусихме заедно и след това тръгнахме с автомобила извън града за едно много симпатично място между хълмовете, което според мен беше идеално за предложение на ръката и на сърцето. Но на главното кръстовище на централната улица движещият се пред нас автомобил внезапно рязко спря. Последвах примера му, същото направи и автомобилът след нас. Следващият автомобил вече не успя. От другата страна на кръстовището също се раздаде характерният металически трясък. Понадигнах се, за да видя какво става, и след това помогнах на Сали да се изправи.

— Погледни — казах аз — отново!

Точно в центъра на кръстовището стоеше... не знам дали може да се нарече фойтон това, което стоеше там, по-скоро плоска каруца

или платформа, увиснала на 30 сантиметра над улицата. Именно над улицата. Тя сякаш висеше във въздуха неподдържана от никакви колела или подпори. В нея стояха и с интерес се озъртаха шестима мъже със светли дрехи или халати. Отстрани на платформата с едри букви бе написано:

ВИДЕОРАМА ПОУЛИ

Един от пътниците сочеше на друг Църквата на вси светии, останалите се интересуваха повече от автомобилите и минувачите. Регулировчикът подаде от будката изкривеното си от учудване лице, но веднага се съвзе. Закреся нещо, после свирна със свирката си, след това отново закрепя. На платформата не му обръщаха никакво внимание. Тогава той излезе от будката и пресече улицата с вида на вулкан, който най-после е намерил подходящо за изригване място.

— Ей! — крясна той.

Това не им направи абсолютно никакво впечатление и едва когато някакъв метър или два го деляха от платформата, те го забелязаха и почнаха да се хият, побутвайки се един друг. Лицето на полицая придоби пурпурен оттенък и той заплашително им закрепя, но те продължаваха да го гледат като някакво забавно явление. Тогава той измъкна палката си от задния джоб и направи още една крачка напред. Ръката му посегна напред, за да хване човека с жълтата риза, и... мина през него.

Полицаят отстъпи крачка назад. Личеше как ноздрите му са се издули като на кон. След това хвана палката здраво и с широко движение изведнъж замахна срещу цялата компания. Те продължаваха да се хият когато палката безпрепятствено мина през тях.

Не мога да не сваля шапка на този полицаи. Той не се втурна да бяга. След като ги гледа мълчаливо една-две секунди с много странен израз на лицето, се обърна и спокойно се запъти обратно към будката си. Също тъй спокойно даде сигнал на колите да тръгнат. Водачът на автомобила пред мене беше вече готов. Той се устреми напред и мина през платформата. Платформата започна да се движи, но моят автомобил щеше да успее да се вреже в нея, ако това беше възможно. Поглеждайки назад, Сали видя как тя описа дъга и изчезна през фасадата на издигащата се в съседство банка.

Когато стигнахме мястото, към което толкова много се стремах, времето се развали и всичко наоколо стана мрачно и не особено

обещаващо успех на моите намерения. Повъртяхме се малко из околностите и потеглихме обратно към едно тихо уютно ресторантче край шосето при самия изход от града. Бях вече успял да дам на разговора нужната насока, когато съвсем неочаквано към масата ни се приближи не някой друг, а Джими.

— Представете си, каква среща — провикна се той. — Джери, чу ли какво е станало днес на главното кръстовище?

— Ние бяхме тъкмо там по това време — отговорих му аз.

— Но, Джери, това е нещо далеч по-значително от онова, което мислехме. Далеч по-значително. Тази история с платформата... По отношение на техниката те са ни изпреварили много. Знаеш ли, според мен, какви са те?

— Марсиани ли? — попитах аз.

Поразен, той се втренчи в мен.

— Точно така! Как се досети?

— Представи си, почувствувах, че искаш да кажеш, именно това. Но кой знае защо ми се струва, че марсианите едва ли биха използвали такъв надпис като „Видеорама Поули“.

— Така ли? Имаше ли такъв надпис? На мен нищо не ми казаха за това — учуди се Джими.

Огорчен, той се оттегли, но атмосферата, която се опитвах да създам, беше непоправимо разрушена с неговото нахлуване.

В понеделник сутринта шефът пристигна доста разтревожен. Последвах го в кабинета му.

— Какви щуротии стават в този проклет град? — обърна се той към мен. — Връща се вчера жена ми в къщи и заварва в гостната две екстравагантни девойки. Веднага решава, че това има нещо общо с мен. Първата сцена за двадесет години брак, през време на която девойките изчезнаха.

Не можех да му помогна с нищо друго, освен съчувствено да кимна.

Същата вечер отидох при Сали и видях, че седи на стъпалата пред своята къща под ръмящия дъжд.

— Какво правиш тук?... — учудих се аз.

Тя ми отправи мрачен поглед.

— Те дойдоха при мен в стаята — каза тя с нещастен вид. — Двама, мъж и жена. Не искаха да си отидат. Изсмяха ми се в лицето.

След това почнаха така да се държат... с една дума, Джери, не можах да остана повече там — и тя се разрида.

От този момент събитията започнаха да се развиват стремително. На следващата сутрин на главната улица стана горещца, макар и малко едностранчива схватка. Мис Дотърби, представителка на едно от най-респектабилните семейства в Уестуич, при вида на четири разрошени девойки, които гръмко се хилели на ъгъла на Нортгейт, се почувствувала оскърбена в най-светите си чувства. Щом успяла да върне на мястото ѝ увисналата си долна челюст и да възстанови леко нарушения си дихателен процес, тя не се двоумила нито за миг. Размахвайки чадъра си, сякаш това бил мечът на нейните доблестни прадеди, мис Дотърби се нахвърлила срещу враговете. Тя минала през тях, раздавайки удари надясно и наляво, но като се обърнала, видяла, че девойките ѝ се смеят. В яростта си отново се нахвърлила върху тях, но те продължавали да ѝ се подиграват. Тогава тя започнала да бръщолеви нещо несвързано и един от зрителите извикал „бърза помощ“ за да я закарат в къщи.

Към края на деня градът беше изпълнен с гръмко възмуцаващи се майки и смутени бащи, а върху кмета на града и полицията се стовари истински дъжд от заявления, в които се настояваше някой да вземе най-после някакви мерки.

Най-много безредици избухваха в района, който Джими бе отбелязал по-рано на своята карта. Пришълците се срещаха във всички части на града, но в този район човек просто не можеше да направи крачка, без да се натъкне на върволицата от мъже с пъстри ризи, хванали подръка жени с удивителни прически ѝ още по-удивителни шарки на роклите, които спокойно излизаха от стените на къщите и със същото безразличие се разхождаха както през хората, така и през колите. Те се спираха, където си искаха, и сочейки си един на друг нещо, което бе привлякло вниманието им, се тресяха от неудържим беззвучен смях. Особено се развеселяваха, когато успяваха да си навлекат гнева на някого. Избирайки най-благоприличните минувачи, те им се пулеха и им правеха знаци, докато ги довеждаха до състояние на сляпа ярост. И изпитваха от това огромно удоволствие. Разхождаха се, където им хрумнеше: през магазини, банки, кантори и частни квартири, без да ги е грижа за яростта на обитателите им. Навсякъде

почнаха да се появяват табели с надпис: „Вход забранен“, но това служеше само като нов повод за веселие.

В този централен район човек не можеше просто никъде да се скрие от тях, макар че равнището, на което те действаха, невинаги съвпаднаше с нашето. На някои места наистина се създаваше впечатлението, че ходят по земята или по пода. Но обикновено те се движеха на няколко сантиметра над земята, а понякога твърдата земна повърхност се оказваше някъде към коленете им. Много скоро стана ясно, че те са също тъй неспособни да ни чуят, както ние тях, и че няма никакъв смисъл да ги заговаряме или да ги заплашваме. А табелите, които се окачваха за тях, само засилваха любопитството им.

След три дни в града настана истински хаос. В ония места, където пришълците се срещаха най-често, изчезна всякаква възможност за уединение. В най-интимните минути те можеха да минат покрай вас, хилейки се или открито смеейки ви се в лицето. Полицията, разбира се, правеше добре, като обявяваше, че те не представляват никаква опасност, че явно не са в състояние да ни направят каквото и да било и че е най-добре просто да не ги забелязваме. Но има време и места, когато, за да не забелязваш хилещи се тълпи от младежи и девойки, е нужна по-голяма сила на волята, отколкото може да се очаква от обикновения смъртен. Дори такъв добродушен човек като мене от време на време свършено излизаше от себе си, а различните женски комитети и дружества за борба с безнравствеността постоянно се намираха в състояние на безсилна ярост.

Слуховете за това, което ставаше у нас, почнаха да се разпространяват наоколо и това съвсем не облекчи положението. Нахлу поток от всевъзможни любители на сензации, които изпълниха града. По улиците като змийски пълчища плъзнаха кабели на кинокамери, телекамери и микрофони, фоторепортьори и оператори денем и нощем сновяха по всички ъгли, щракайки със своите камери, и тъй като съвсем не бяха безплътни, действаха на нервите не по-малко от пришълците.

Но положението още не беше достигнало кулминационната си точка. Ние с Джими станахме свидетели на началния етап от следващия стадий на развоя на събитията. През една обедна почивка се запътихме за кафенето, като минавахме направо през пришълците и

съгласно получената инструкция се стараехме изобщо да не им обръщаме внимание. Джими беше мрачен: под натиска на фактите той бе принуден да се откаже от всичките си теории. На главната улица пред самото кафене забелязахме някакво вълнение, чийто център явно се движеше към нас. Скоро видяхме как през спрелите автомобили към нас се приближава със скорост 9–10 километра в час една каруца, нещо като платформата, която със Сали бяхме видели на кръстовището миналата събота, само че модел „люкс“. Тя имаше прегради от страни, прясно боядисани в червен, жълт и син цвят, и няколко реда седалки по четири на ред. Повечето пътници бяха млади, макар да се виждаха и представители на по-солидна възраст, чиито дрехи представляваха по-строг вариант на все същия костюм. Зад тази платформа се движеха половин дузина други. Когато преминаха край нас, прочетохме надписите, които украсяваха страничните и задните прегради:

ВИДЕОРАМА ПОУЛИ — НАЙ-ВЕЛИКОТО ПОСТИЖЕНИЕ НА ВЕКА.

КУРС ПО ИСТОРИЯ БЕЗ ЗУБРЕНЕ — САМО ЕДИН ФУНТ.

ТАКА Е ЖИВЯЛА ВАШАТА ПРАПРАБАБА В ДОБРИЯ СТАР ДВАДЕСЕТИ ВЕК.

ИЗУЧАВАЙТЕ ИСТОРИЯТА С КОМФОРТ — ДРЕВНИ КОСТЮМИ И СТАРИННИ ОБИЧАИ В НАТУРА.

ПОПЪЛВАЙТЕ ОБРАЗОВАНИЕТО СИ!

ЗАПОЗНАЙТЕ СЕ С НАЧИНА НА ЖИВОТ НА ПЪРВОБИТНОТО ОБЩЕСТВО — С ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ НА ВАШИТЕ ПРАДЕДИ!

ПОСЕТЕТЕ РОМАНТИЧНИЯ ДВАДЕСЕТИ ВЕК — ГАРАНТИРАНА БЕЗОПАСНОСТ!

ИЗУЧАВАЙТЕ ИСТОРИЯТА НА ВАШАТА СТРАНА!

ПОВИШАВАЙТЕ КУЛТУРНОТО СИ РАВНИЩЕ! СТОЙНОСТ НА ЕКСКУРЗИЯТА — 1 ФУНТ СТЕРЛИНГ.

ГОЛЯМА ПАРИЧНА НАГРАДА ЗА ОНЗИ, КОЙТО УСПЕЕ ДА ПОЗНАЕ СВОЯТА ПРАБАБА ИЛИ СВОЯ ПРАДЯДО.

Пътниците от платформите въртяха глави на всички страни, гледаха наоколо с изпълнени с наивно учудване очи и давейки се от време на време от пристъпи на неудържим смях. Младите хора махаха с ръце и се надпреварваха в беззвучни шеги, предизвиквайки в аудиторията си спазми от също тъй беззвучен смях. Някои, облегли

се лениво на облегалките на скамейките, дъвчеха някакви големи жълти плодове, поглеждайки от време на време настрани. Отзад на последната платформа имаше надпис:

ОПОЗНАВАЙТЕ ЗНАМЕНОСТИТЕ, ДОКАТО ТЕ НЕ СА СЕ НАУЧИЛИ ДА СЕ КРИЯТ — НОВИТЕ ИНТЕРЕСНИ СВЕДЕНИЯ ЩЕ ВИ ОСИГУРЯТ ГОЛЯМА НАГРАДА.

Процесията изчезна от погледите ни, а потресените жители още дълго не можеха да се помръднат от местата си. Никой нямаше желание да разговаря. Този кортеж имаше навярно характера на някаква грандиозна премиера или откриване, защото макар по-късно да се натъквахме на всяка крачка на претъпкани с развличащи се пришълци платформи с реклами като например:

ИСТОРИЯТА — ТОВА Е КУЛТУРА. ИМАТЕ ВЪЗМОЖНОСТ ДА РАЗШИРИТЕ ХОРИЗОНТА СИ САМО СРЕЩУ ЕДИН ФУНТ.

Или:

ЧАКАТ ВИ ОТГОВОРИТЕ НА МНОГО НЕЯСНИ ВЪПРОСИ ОТ ИСТОРИЯТА НА ВАШЕТО СЕМЕЙСТВО.

Все пак за друга такава процесия вече не чух.

В кметството си късаха остатъците от косите и разлепваха из целия град обявления, в които се изброяваше това, което „туристите“ не бива да правят, като по този начин предизвикваха само нови вълни от смях. Междувременно работата вземаше все по-сериозен и неприятен обрат. Пешите „туристи“ бяха придобили навика да се приближават до вас, да ви поглеждат в лицето и да ви сравняват с нещо в книги или изрезки от вестници, които мъкнеха със себе си, след което с явно разочарование и раздразнение се отдръпваха и насочваха към някого друго. Аз стигнах до извода, че за мен не беше предвидена никаква награда.

Както и да е, трябваше някак си да се живее и работи. Тъй като не можехме да се избавим от тях, не ни оставаше нищо друго, освен да се примирим. Доста семейства напуснаха града, търсейки уединение, а също и защита за своите дъщери от пагубното влияние на новата мода в облеклото и други неща, но повечето от нас бяха принудени съобразно със силите и възможностите си да прекарват кой както може. Почти всеки, когото срещаме през тези дни, изглеждаше или мрачен, или слисан — с изключение, разбира се, на „туристите“.

Една вечер, две седмици след процесията на платформите, се отбих при Сали. Когато излязохме от къщата ѝ, видяхме недалеч следната сцена: две девойки, чиито глави приличаха на плетени, позлатени топки, яростно се бяха вкопчили една в друга. Един от стоящите наблизко младежи изглеждаше много доволен, а останалата част от компанията насъскваше биещите се. Ние се обърнахме и тръгнахме в друга посока.

— Нашият град е станал съвсем чужд — каза Сали. — Дори нашите къщи не ни принадлежат повече. Защо, защо не си отидат и не ни оставят на мира? По дяволите всички! Как ги мразя!

В този момент пред самия вход на парка срещнахме хризантемоглава девойка, която, седейки, в буквалния смисъл на думата, върху нищо, отчаяно ридаше. Тази сцена смекчи сърцето на Сали.

— Може би в тях има нещо човешко. В някои от тях. Но с какво право превръщат града ни в някакъв гнусен панаир?

Избрахме една скамейка и седнахме на нея, любувайки се на залеза.

Искаше ми се да отведа Сали по-далеко оттук.

— Сега навярно е много хубаво извън града — казах.

— Да, навярно е много хубаво — въздъхна тя.

Хванах ръката ѝ и тя не я дръпна.

— Сали, скъпа... — почнах аз...

Преди да успея да премина към най-главното, изневиделица се появиха двама „туристи“ — мъж и жена — и като заковани се спряха точно пред нас. Този път сериозно се разсърдих. На платформи човек можеше да се натъкне навсякъде, но в парка, където за тях нямаше или поне не трябваше да има нищо интересно, поне в парка човек би трябвало да намери спокойствие от тях. Уви — не. Те и тук бяха открили нещо. Изглежда, това беше Сали, защото нахално се втренчиха в нея. Тя измъкна ръката си от моята. Те заговориха нещо помежду си. След това мъжът отвори папката, която държеше в ръцете си, и извади от нея лист хартия. Те погледнаха листа, след това Сали, след това пак листа. Това беше вече прекалено. Станах и минах през тях, за да погледна листа, и действително се учудих. В ръцете си държаха страничка от „Уестуич ивнинг нюз“, явно изрязана от някакъв много стар брой. Изтрита и пожълтяла от времето, тя беше закрепена

между два пласта тънка прозрачна пластмаса, която не ѝ даваше да се разпадне на парчета. Потърсих с очи датата, но вниманието ми бе привлечено от това, което гледаха: лицето на Сали, което ми се усмихваше от страниците на вестника. На всяка от свитите ѝ ръце лежеше по едно бебе. Едва успях да прочета надписа под снимката: „Жената на градския съветник — щастлива майка на близнаци“ — защото те сгънаха листа и стремглаво хукнаха по алеята. „Бягат — помислих си аз — презглава за глупавата си награда. Дано да им приседне.“

Върнах се при Сали. Тази снимка окончателно развали настроението ми. Жена на градския съветник, хубава работа! Сали, разбира се, веднага пожела да узнае какво съм видял и бях принуден да съчинявам глупости, за да се измъкна по някакъв начин.

В мрачно мълчание поседяхме известно време на пейката.

Покрай нас премина платформа с надпис:

НАЙ-ЛЕКИЯТ ПЪТ КЪМ КУЛТУРАТА.

СЪВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯТА НА КОМФОРТ.

Видяхме как мина през желязната ограда на парка и се вля в потока на колите по улицата.

— Не е ли време да тръгваме — предложих.

— Ами да тръгваме — унило отговори Сали.

По целия път до къщи мислено се ругаех, загдето не видях датата на вестника.

— Между твоите познати — попитах я уж между другото — няма ли случайно някакъв съветник?

Тя ме погледна учудено.

— Съветник? Като че ли има: мистър Фалмър — каза тя неуверено.

— Той, изглежда, е доста млад? — продължих аз с безразличен вид.

— Какво приказваш — той е много стар. Изобщо аз познавам не толкова него, колкото жена му.

— А-ха — проточих. — А някой по-млад не познаваш ли?

— Не, никого, но защо?

Измърморих нещо, че за такива подобни постове са необходими млади хора с въображение.

— Младите хора с въображение не трябва непременно да бъдат съветници — каза тя.

На другия ден кривата на общественото възмущение отново скочи нагоре. Това се дължеше на събитията, станали предишния ден на вечерната служба в Църквата на вси светии. В момента, когато викарият се качил на амвона и вече си отворил устата, за да почне своята кратка проповед, през северната стена на църквата влязла платформа с надпис:

АМИ АКО ЕДИН ОТ ТЕЗИ МАЛКИ МАЛЧУГАНИ Е ВАШ ПРАДЯДО?

ОТГОВОРА НА ТОЗИ ВЪПРОС ЩЕ ПОЛУЧИТЕ ЗА 1 ФУНТ СТЕРЛИНГ

Спряла се точно срещу аналоя.

Няколко мига викарият я гледал мълчаливо, след това с всички сили тряснал с юмрук по пюпитъра.

— Това е непоносимо! — закрещял той. — Няма да почнем, докато този предмет не се махне.

Той млъкнал, продължавайки да гледа страшно платформата. Паството му последвало неговия пример.

А туристите на платформата с видимо нетърпение очаквали началото на представлението. Като видели, че то закъснява, извадили напитки и плодове, за да си убият по някакъв начин времето. Викарият продължавал да мълчи, пронизвайки ги с все същия страшен поглед. На хората от платформата взело да им омръзва безкрайното очакване. Някои от тях почнали да убеждават нещо човека, който се намирал в предната част на платформата. След известно време той кимнал с глава, платформата тръгнала и изчезнала през южната стена.

Това беше първата точка в наша полза. Викарият изтрил потта от челото си, поизкашлял се и импровизирано произнесъл най-добрата проповед в живота си на тема „Градове в долината“.

Но колкото и влиятелни да бяха хората, чието възмущение ставаше все по-гръмко и по-гръмко, работата не напредваше. Наистина появиха се доста различни планове. Един от тях беше съставен от Джими и се състоеше в използването било на ултрависоки, било на инфраниски честоти, които трябвало да нарушат предаването на изображението на „туристите“. Може би в края на краищата бе възможно да се разработи и изпълни подобна операция, но ние имаме

нужда от незабавна помощ. Дяволски трудно е да се намери някакво средство за борба с нещо, което фактически е само стереопортрет, когато нямаш никакъв начин да нарушиш системата на неговото предаване. Механизмът на всички събития се намира не там, където се сблъскваме с резултата от неговата работа, а в някакви незнайни сфери. Опитайте се да проникнете там! Това, което виждахме в действителност, не може нито да чувствава, нито да яде, нито да диша, нито да спи... И когато почнах да преценявам какво всъщност може да прави, изведнъж ми хрумна нещо. То беше толкова просто, че едва не изкрещях. Грабнах шапката си и хукнах към кметството.

По това време ежедневието на недоволни заплашващи граждани и упорствувачи фантазори бе принудил градският съвет да се отнася твърде подозрително към посетителите, но успях някак да се добера до един човек, който се интересува от моя проект, макар и не без известно съмнение.

— Това едва ли ще се хареса — каза той.

— Нека да не се хареса. По-лошо няма да ни стане. А освен това ще спечели и местната търговия — казах аз.

Тази подробност явно му допадна. Продължих да настоявам.

— В края на краищата кметът има няколко ресторанта, а собствениците на бирарии и закусвални ще бъдат просто във възторг.

— Вие като че ли действително сте прав — призна той. — Добре, ще им предложа вашия план. Да вървим.

Следващите три дни разработвахме подробностите на плана. На четвъртия пристъпихме към действие. На разсъмване по всички шосета, водещи за Уестуич, бяха изпратени групи от хора, които издигнаха прегради, отбелязващи границите на града. До тях поставиха големи бели табели с червени надписи:

УЕСТУИЧ — ГРАД, КОЙТО ГЛЕДА В БЪДЕЩЕТО. ЕЛАТЕ И ЩЕ СЕ УВЕРИТЕ САМИ! ИЗВЪН ПРЕДЕЛИТЕ НА ДНЕСНОТО!

ВИЖТЕ ГРАДА-ЧУДО НА ДВАДЕСЕТИЯ ВЕК! ТАКСА ЗА ВЛИЗАНЕ — 2,5 ШИЛИНГА.

Същата сутрин бяха забранени телепредаванията от Уестуич и във всички централни вестници се появиха многобройни реклами и съобщения:

ГРАНДИОЗНО! НЕПОВТОРИМО! ПОУЧИТЕЛНО!
УЕСТУИЧ ДЕМОНСТРИРА ЕДИНСТВЕНО
ИСТИНСКА ПАНОРАМА НА БЪДЕЩЕТО!

КОЙТО ИСКА ДА ЗНАЕ КАКВО ЩЕ НОСИ
НЕГОВАТА ПРАПРАПРАВНУЧКА, КАК ЩЕ ИЗГЛЕЖДА
НЕГОВИЯТ ПРАПРАПРАВНУК, КАКВА ЩЕ БЪДЕ
МОДАТА В ДВАДЕСЕТ И ПЪРВИЯ ВЕК, КАК ЩЕ СЕ
ПРОМЕНЯТ НАВИЦИТЕ И ОБИЧАИТЕ, НЕКА ДОЙДЕ
В УЕСТУИЧ!

ТУК ИДНИТЕ ВЕКОВЕ ЩЕ ВИ ОТКРЕХНАТ
ТАЙНИТЕ НА БЪДЕЩЕТО!
БЪДЕЩЕТО ЗА 2,5 ШИЛИНГА!

Смятахме, че при гласността, която бяха получили вече ставащите у нас събития, няма да бъдат необходими подробности в рекламата, но за всеки случай поместихме няколко, предназначени за любители, съобщения в илюстрираните вестници:

УЕСТУИЧ! ФИГУРИ ОТ ДВАДЕСЕТ И ПЪРВИЯ
ВЕК! СМЕЛИ МОДИ!
ПОРАЗИТЕЛНО! НЕПОДПРАВЕНО!
ПАРАД НА КРАСАВИЦИ — ЗА 2,5 ШИЛИНГА!

И народът почна да се стича масово.

И по-рано при нас идваха доста любопитни, но сега, когато узнаха, че това струва пари, броят на гостите рязко се увеличи — и колкото повече пристигаха, толкова по-мрачен ставаше касиерът на градския съвет, ядосвайки се, че сме обявили толкова ниски цени.

След няколко дни трябваше да се погрижим всички празни места и част от територията извън града да могат да служат за паркиране на колите, а за ония, които бяха принудени да спрат далеко от града, се наложи да открием няколко нови автобусни линии, които да ги докарват до центъра. Улиците до такава степен се изпълниха със скитащи тълпи, които срещаха всяка платформа на Поули и всеки

турист с толкова гръмки крясъци, свиркания и провиквания, че местните жители престанаха да се появяват на улиците, предпочитайки да се предават на негодувание между стените на своите къщи.

Касиерът взе сериозно да се безпокои, че сега подлежим на облагане с данък развлечение. Купът от протести, отправени до кмета, растеше всеки ден, но той беше така зает с организирането на специални транспорти с хранителни продукти и бира за своите ресторанти, че нямаше време да мисли за нищо друго. Минаха няколко дни и на мен вече почна да ми се струва, че не Поули, а ние ще бъдем принудени в края на краищата да напуснем полесражението. Не беше трудно да се забележи, че на туристите не се харесва цялото това оживление, че то представлява пречка в стремежа им за награди, но продължаваха да скитат навсякъде, където им хрумнеше, само че сега съпровождани от адския рев и провиквания на тълпата от новодошли, които не мирясваха почти цялата нощ. Атмосферата се нажежаваше. Чувствувах се приближаването на експлозия.

И изведнъж на шестия ден, когато бяхме почнали вече да мислим дали не е време да се разкараме за известно време някъде по-далеко, се откри първият пробив в отбраната на противника — телефонираха ми от градския съвет и ми съобщиха, че са забелязали няколко платформи с празни седалки. На следващата вечер излязох сам на една от най-оживените автобусни линии. Там имаше вече голяма и развеселена „тълпа от зяпачи“, раздаваха се шегички и нетърпеливи възгласи. Но не се належи да чакаме дълго. От фасадата на кафене „Коронация“ под ъгъл излезе платформа, надписът на която гласеше:

**ОЧАРОВАНИЕТО И РОМАНТИКАТА НА ДВАДЕСЕТИЯ ВЕК
— САМО ЗА 15 ШИЛИНГА.**

Въпреки това на нея се виждаха 5–6 празни места.

Появяването на платформата незабавно предизвика тържествуващ рев и вълна от оглушително свиркане. Шофьорът, който насочи платформата право през тълпата, запазваше индиферентния си вид. Пътниците обаче изглеждаха по-малко уверени в себе си. Някои все пак се стараеха да поддържат играта: смееха се и на насмешливите жестове и гримаси на тълпата отговаряха със съответни жестове и гримаси. В момента, когато платформата се измъкна от тълпата и започна да изчезва във фасадата на универмага, на почти всички туристи бе вече омръзнало да си придават невъзмутим вид и мнозина

изглеждаха явно потиснати. Когато видях израза по някои лица, ясно си представих колко тежко ще бъде на нещастния Поули да отстоява културното значение на своето начинание, след като делегация на възмутените туристи поиска обяснение от него.

На следния ден празните седалки по платформите станаха повече от заетите и някой съобщи, че стойността на едно място за наблюдение е паднала на десет шилинга.

След още един ден платформите изобщо не се появиха и ние едва успяхме да връщаме таксата за влизане и да отхвърляме предявяваните ни рекламации за напразно изразходван бензин.

Те не се явиха и на следващия ден, нито на по-следващия и на нас ни оставаше само да се включим в процеса на почистването на Уестуич и привездането му в ред. Инцидентът фактически беше изчерпан, ако не се смята това, че ни предстоеше още много работа за подобряване на репутацията, която градът ни беше си спечелил през последно време.

Ние поне смятаме, че той е ликвидиран. Наистина Джими мисли, че само така ни се струва. Според него единственото, което те трябвало да направят, било да внесат съответни корекции във фактора видимост — причината за всички злини — така че много е възможно те да продължат да вършат своите екскурзии у нас и на други места.

Твърде е възможно той наистина да има право. Може би този предприемчив Поули е организиран цяла мрежа от такива панаири, които обслужват клиентите му из целия свят и във всички исторически епохи. Но ние не знаем това и щом те не се явяват пред очите ни, какво ни интересува?

Във всеки случай постигнахме това, което искахме. Явно даде резултат взимането на отчаяни мерки. Дори викарият на Църквата на вси светии не можеше да не го признае.

Безспорно той знаеше за какво говори, когато започна благодарствената си проповед с думите: „Удивителна, приятели мои, удивителна и парадоксална е силата на вулгарното...“

Когато нещата се нормализираха, аз успях най-после да се обадя на Сали. Тя изглеждаше много по-весела, отколкото през последните седмици, а затова и още по-красива. Стори ми се, че моето идване я зарадва.

— Здравей, Джери — каза тя. — Тъкмо сега четох във вестника как ти си организирал цялата тази операция по изгонването им. Ти си просто герой, Джери!

Преди известно време навярно бих се заловил за това, като за подходящ предлог, но сега в мен сякаш нещо бе онемяло. Пред очите си непрекъснато виждах образа на Сали с близнаците на ръце и не преставах да мисля как те са попаднали там.

— Дребна работа, скъпа — скромно отговорих аз. — Всеки би могъл да се сети.

— Може би, но не всички мислят така. Знаеш ли какво ми казаха днес? Възнамеряват да ти предложат да се кандидатираш за градски съветник.

— Аз за съветник? Я не се шегувай — започнах и изведнъж спрях. — Но ако... искам да кажа... тогава нали ще ме наричаш съветник?

— Разбира се, но защо? — учуди се тя.

Ситуацията взе да се прояснява.

— С-с... Сали, скъпа... мила моя... Отдавна вече се каня да ти кажа... — почнах аз.

РИЧАРД ХЕЙЗЛИНГ

ФОРМУЛА С ДОПЪЛНЕНИЕ

Шестдесет и две годишният професор Руфус Крауфорд беше дребен и кротък човечец; а ето че сега този съвсем почтен на вид гражданин си представяше как съдът произнася смъртна присъда над неговия единствен племенник.

„Той напълно си заслужава такава присъда! Майрон беше убиец преди още да му се хвърли в лицето сегашното ново обвинение. Разбира се, нашият нехранимайко тогава не си послужи с пистолет, за да убие сестра ми, но с безразсъдното си прахосничество пропиля наследството на овдовялата си майка и я вкара в гроба тъй безпогрешно, както ако беше натиснал спусъка.“

Този път обаче той беше натиснал спусъка.

Според професора обвинителните доказателства срещу племенника му бяха съсипателни; за негово най-голямо задоволство обвинението беше успяло да установи следните уличаващи данни по процеса:

1-во. С последното си завещание Даниел Крауфорд беше поделил имуществото си на две части: половината оставяше на своя племенник Майрон Фиске, днес обвинен в убийството му. Професорът се ползуваше от приходите на другата половина, вложена в предприятия. След смъртта на последния Майрон ще наследи и тези капитали.

2-ро. Племенникът е бил запознат с клаузите на вуйчовото си завещание.

3-то. Майрон Фиске е бил притиснат от съдия-изпълнителя да внесе двадесет и пет хиляди долара, дължими на различни лихвари.

4-то. Неработещ и поминуващ с една мъничка издръжка, която му е давал Даниел, при когото той живеел, Майрон е имал само една възможност да си набави дължимата сума: наследството.

5-то. През нощта на втори октомври тази година някой си доктор Джозеф Полак бил извикан от Майрон в дома на вуйчо му. Констатирайки, че Даниел е убит с пушечен изстрел, докторът повикал

полицията. Племенникът веднага признал на полицаите, че той стрелял, но се кълнял, че се касае до нещастен случай. Според него както почитвал в кухнята пушката, тя изгърмяла, тъкмо когато влизал вуйчо му.

Обвинителят не вярваше на приказките на подсъдимия, също както и професорът, който добре знаеше какъв закоравял измамник и лъжец е неговият дваисет и осем годишен племенник. Руфус никога не можа да разбере защо Даниел прибра Майрон при себе си подир смъртта на обичната им сестра, или поне защо по-късно не го изгони. През цялото време брат му беше хранил някаква сляпа привързаност към племенника си — без съмнение не споделяна от младежа — привързаност, която според Руфус достигна до голямата глупост: да напише Даниел Майрон в завещанието си, а на всичко отгоре след това и да му го съобщи.

От мястото си в съдебната зала професорът наблюдаваше подсъдимия с израз на отврата. Майрон Фиске беше добре сложен млад мъж, но лицето му издаваше такава мекушавост, такава безволие, че Руфус едва можеше да го понася. С тия си пригладени коси и тънки мустачки той винаги му беше напомнял на онези манекени, които красят витрините на големите магазини.

Сега съдебната зала беше почти празна. Три часа вече минаха, откакто съдебните заседатели се бяха оттеглили на съвещание. С изключение на Руфус всички зрители се отегчиха от продължителното очакване. Съдията се беше затворил в кабинета си; адвокатите на защитата и на обвинението се бяха изпарили — сигурно в някое кафене; дори репортьорите бяха излезли в коридора, за да пушат. В залата освен професорът бяха останали само подсъдимият, разсилният и дремещият секретар. Руфус седеше на място, откъдето можеше да наблюдава много добре всичко, което става в залата, затова именно държеше на него и не искаше на никаква цена да го загуби. Той обичаше много брат си Даниел, както и сестра си Нора и сега не желаше да пропусне удоволствието да чуе, че племенникът му е признат за виновен.

Вратата на стаята, в която разискваха съдебните заседатели, се отвори и водителят им надникна в залата. Разсилният изтича към него. След като пришепна няколко думи, заседателят се оттегли и затвори вратата.

Разсилният извика на секретаря:

— Съдебните заседатели са постигнали споразумение по присъдата! — И забърза към голямата врата на съдебната зала, за да съобщи на чакащите отвън.

За няколко минути залата се препълни. Съдията се върна на мястото си и съдебните заседатели влязоха.

— Постигнаха ли съдебните заседатели съгласие каква присъда трябва да се произнесе? — запита съдията.

— Да, Ваша чест! — отговори водителят на съдебните заседатели.

— Подсъдимият да стане! — заповяда съдията.

Майрон Фиске бавно се изправи.

„Изглежда спокоен, но много е бледен“ — помисли си Руфус.

— Каква е присъдата Ви? — обърна се съдията към водителя.

Настъпи пълна тишина — игла да падне на пода, ще се чуе.

После:

— Обявяваме подсъдимия за не виновен!

И водителят на съдебните заседатели се отпусна спокойно на мястото си.

Във вестникарските дописки за някои шумни процеси, които беше чел професор Крауфорд, винаги се съобщаваше за „неописуема врява, раздираща съдебната зала, след произнасянето на присъдата“. Но сега с изключение на няколко споделени на висок глас забележки тълпата не даде никакъв отклик. Репортьорите се запътиха към изхода, без обаче да се блъскат, както обикновено са го правили, втурвайки се към редакциите. И зрителите не се завтекоха да стискат ръцете на оправдания. Съвсем спокойно и като че ли недоволни започнаха да се изнизват, опразвайки съдебната зала.

Професорът се запъти към Майрон, който чакаше адвоката си да подреди някакви книжа в чантата си.

Племенникът посрещна своя вуйчо с безочлива усмивка.

— Привет, вуйчо Руфус! — и обръщайки се към адвоката, каза подигравателно: — Вуйчо ми е разочарован. Надяваше се да ме осъдят, та да тури ръка на цялото наследство.

По време на процеса професорът нито за миг не беше се замислил за финансовите последици от присъдата. За него парите нямаха голямо значение. Беше неженен и харчеше много малко. Преди

години си беше купил къщичка в сърцето на планината, близо до Езерото на Голямата мечка, където възнамеряваше да се оттегли след три години и да посвети остатъка от живота си на научни изследвания. Малко по малко с течение на времето той беше обзавел планинското си жилище с всички съвременни удобства, включително и с една модерно инсталирана лаборатория. Всичко беше вече завършено и изплатено. Щом окончателно се пресели, пенсията ще задоволява предостатъчно всичките му потребности; съвсем не му бяха необходими приходите от вложения капитал, които покойният Даниел му беше оставил, нито пък стоте хиляди долара, завещани на Майрон.

— Не на това се дължи моето разочарование — отвърна сухо професорът. — Просто вярвах, че справедливостта ще възтържествува. — Обърна се и излезе.

* * *

Чак след три години Руфус Крауфорд видя отново племенника си. Той беше навършил шейсет и пет години, беше се пенсионирал и пренесъл в планинското си имение — едно просторно жилище от осем помещения на около седем километра от най-близкото селище.

Погълнат изцяло от своята изследователска работа, ученият нямаше нито време, нито охота да се връща към миналото. Въпреки че не обичаше Майрон, не беше злопамятен. Когато случайно се сетеше за него — а това ставаше много рядко — мислеше със снизхождение за „онзи загубен млад човек“. Той не беше напълно убеден в неговата невинност, както и не беше съвсем сигурен във виновността му. Нали Майрон беше оправдан от съд със съдебни заседатели? По смисъла на закона това го оневиняваше изцяло.

Една вечер Майрон се появи ненадейно на прага на новото жилище на Руфус Крауфорд. Вуйчото отвори вратата и видя пред себе си своя племенник да му се усмихва с най-милата си усмивка.

— Привет, вуйчо Руфус!

Домакинът го измери от глава до пети. Сега на трийсет и една години Майрон беше по-елегантен и по-мазен от всякога. Видът му предизвика у Руфус същата отврата, както и в миналото. Да беше

дошъл три години по-рано, вуйчото би хлопнал вратата под носа му. Сега обаче той само го запита с малко студен тон:

— Какво искаш?

— Та по такъв начин ли посрещаш единствения си роднина? — запита Майрон, без ни най-малко да се смути. — Няма ли да ме вкараш вътре? Навън е толкова студено...

Наистина тази вечер беше много студено; снежни вихрушки предвещаваха приближаването на буря. Домакинът се отдръпна неохотно. Неканеният гостенин се наведе да вдигне куфара си, който, скрит зад вратата, беше убягнал от погледа на професора. Майрон го внесе във вестибюла, а Руфус затвори вратата и погледна куфара.

— Ако имаш намерение да се установиш тук, предпочитам да ти заявя веднага, че не си добре дошъл.

Майрон си свали шапката и започна с нея да отърсва снега от палтото си.

— Не можеш ли да ме приютиш поне за една нощ, вуйчо Руфус? — заумилква се той.

— Мога, но не бих го сторил.

— Ще изпъдиш ли племенника си в такава снежна буря?

— Как дойде дотук?

— Ами че с такси. Аз обаче го отпратих.

— Извикай тогава друго по телефона — каза Руфус раздражено.

— Не мога да му платя. Нямам счупена пара.

Професорът го изгледа изумено.

— Успя ли да прахосваш онези сто хиляди долара?

— Вложих парите твърде неудачно — обясни му Майрон, като да се извиняваше.

— На конните състезания?

— И там — призна си племенникът. — Ти обаче сигурно си спомняш за показанията по време на процеса — имах дващест и пет хиляди долара задължения, преди да получа наследството от вуйчо Дан. И адвокатът ми взе десет хиляди. Останаха ми, значи, само някакви си шейсет и пет хиляди за три години време.

Вуйчото не изглеждаше напълно убеден.

— Ала това ми послужи за урок — продължи на един дъх Майрон. — Друг човек съм сега. Дори потърсих някаква работа да хвана.

Руфус го стрелна с недоверчив поглед.

— Не се шегувам — побърза да допълни Майрон. — Разбрах накрая какъв идиот съм бил. Похарчих последния си долар, за да дойда тук, да те помоля да ми помогнеш. Към кого друго да се обърна?

— Ако си дошъл да ми искаш пари, знай, че от мене няма да получиш нито цент.

— Не става дума за пари. Би могъл да ме изслушаш поне. В края на краищата аз съм единственият ти родственик. Мога ли да си сваля палтото? Нека да седнем и да си поговорим.

Професорът продължаваше да стои прав и намръщен. Той надзърна през стъклената врата, сетне вдигна нетърпеливо рамене:

— Мисля, че не бих могъл да те изпъдя в една такава снежна буря. Предоставям ти още пет минути, за да се посгрееш край камината. След това ще извикам такси, дори и да трябва да ти заплатя курса.

Благодарен, племенникът закачи шапката и палтото си. Вуйчо му го поведе към салона и посочи камината, в която горяха дебели пънчета. Майрон протегна премръзналите си длани към пламъка.

— Искаш ли да пийнеш нещо? — измърмори професорът.

— Едно горещо кафе, с удоволствие. Премръзнах.

— Ще ти приготвя нещо по-бързо. Защото кафето ще възври чак подир десет минути, а аз нямам намерение да те задържам толкова дълго.

— Нищо — съгласи се любезно Майрон. — Ще се задоволя с чаша уиски.

Вуйчото остави племенника си да се постопли край камината и се запъти през трапезарията към кухнята, чиято врата се затвори автоматично зад гърба му. Поседя малко в нерешителност, сетне, вдигна рамене и пъкна щепсела, за да се загрее електрическата скаричка и постави на нея кафеничето. От хладилника той извади бутилка, от която отля в една чашка бледозлатисто, почти безцветно вино.

В момента, когато излизаше от кухнята с чашата кафе в едната ръка и чашата вино — в другата, видя, че Майрон се опитва да отвори в трапезарията една врата.

— Търся тоалетната.

— Тази врата е за лабораторията ми. Залючена е винаги, дори и когато съм съвсем сам. А тоалетната е горе, първата врата вдясно на коридора.

Професорът влезе в салона и постави чашата с врялото кафе върху перваза на камината. Въздъхвайки, той се отпусна в любимото си кресло и зачака.

Когато племенникът се върна, чичото мълчаливо му посочи кафето. Майрон отпи една глътка, остави чашата и застана с гръб към камината; погледът му падна върху чашата, която вуйчо му държеше в ръката си; вдигна вежди въпросително.

— „Сотерн“ — каза Руфус. — Леко френско вино, единственото, което лекарят ми разрешава. Имам болни бъбреци.

— Нищо опасно, надявам се.

— Не, при условие, че спазвам предписанията. Та за какво, значи, искаше да ми говориш?

Племенникът се помъчи да придаде най-сериозен израз на лицето си.

— Слушай, вуйчо Руфус, аз наистина съм съвсем безмонетен. Единственото, което притежавам, са дрехите на гърба ми и съдържанието на куфара. А то не е бог знай какво. Не мога никъде да ида. Сериозността на положението ми промени изцяло моя мироглед, така поне ми се струва. Наистина имам намерение да се хвана на работа. Ако ме приютиш тук за известно време, дордето си намеря някакво подходящо занимание, ще ми спасиш живота.

— Че каква работа се надяваш да намериш тук в планината? — попита Руфус, все още недоверчив. — Ако знаеше да караш ски, би могъл да станеш учител по ски. Аз обаче не съм те видял да упражняваш каквото и да било спорт. В селището няма фабрика.

— Изпратих няколко писма с молба за работа. Очаквам тази седмица отговор поне от две места. Позволих си за по-сигурно да дам твоя адрес.

Руфус вдигна вежди.

— Все така нахален.

— Не говори тъй, вуйчо Руфус. В края на краищата ти живееш от моите пари. Ами че тези вложени капитали са оставени на мен. Това ти знаеш много добре.

Професорът го изглежда.

— Само след моята смърт. Пък ако искаш да знаеш, аз съвсем не живея от тези пари. Приходите постъпват на банкова сметка, върху която, мисля, че ти никога няма да сложиш ръка. Аз завещах цялото си имущество на университета.

— Но капиталът е мой.

— Повтарям: само след моята смърт. Това ли е истинската причина на твоето посещение? Да глътнеш още едно наследство, а?

Майрон се престори на обиден.

— Ако намекваш за смъртта на вуйчо Дан, ти знаеш, че бях оправдан. Това беше нещастен случай. Аз бях толкова покрусен, колкото и ти.

— Единствената мъка, която долових у тебе се дължеше на това, че половината от парите бяха вложени в предприятия — изръмжа професорът.

— Не е вярно! Аз обичах вуйчо Дан — възропта Майрон и веднага го обърна на молба. — Но нали ще ми позволиш да остана тук, докато си намеря работа? Моля ти се. И нямам намерение да легна на гърба ти. Ще ти помагам: ще чистя къщата, ще готвя...

— Имам си прислужница, която идва от село и се грижи за всичко това — отрязва Руфус студено...

— Тогава бих могъл да цепя дърва за камината, да почиствам пътеката от снега...

Известно време професорът го гледа замислено. После каза бавно, като натъртваше на всяка дума:

— Не ми се вярва, че ще поемеш риска да създадеш още един „нещастен случай“, за да се отървеш от мен. Съдебните заседатели едва ли ще повярват на подобно съвпадение. Ще те оставя да прекараш тази нощ под моя покрив, а утре сутрин ще поговорим по-надълго.

— Много съм ти признателен, вуйчо Руфус — каза Майрон. — Знаех си, че няма да ме изгониш в такова лошо време. — Вдигна чашата и отпи още една глътка. — Кафето ти е отлично.

По-късно, когато се готвеше да си ляга, професорът започна да съжالياва за гостоприемството си. В миналото не одобряваше постъпката на брат си Даниел, осъждаше го, загдето беше прибрал Майрон, а ето че сега и самият той правеше същата глупост, защото не устоя на молбите на този развейпрах, а може би и убиец. Въпреки че

не го обичаше, професорът не беше толкова коравосърдечен, че да изгони единствения си роднина в тая бясна виелица.

Руфус не беше съвсем уверен във виновността на Майрон за смъртта на Даниел, но все пак реши да не рискува: заключи вратата на спалнята си и подложи един стол под дръжката.

Размина се очакваната буря. На сутринта слънцето изгря в разчистено небе. Само няколко сантиметра снежен прах покриваше пътеката, когато мисиз Макгуайр пристигна в осем часа с вехтата си джипка.

Руфус, който и без будилник всяка сутрин се събуждаше в осем часа, дочу ръмженето на мотора и тракването на външната врата. Той се измъкна изпод топлите завивки и навлече халата си. След като отмести стола и отключи вратата, прекоси коридора — отиде да събуди Майрон.

— След половин час — на закуска! — извика той. — Как искаш яйцата?

— Все едно — отговори Майрон със сънен глас. — Също както ти.

Руфус се надвеси през перилата на стълбището и се провикна:

— Не-ел!

Мисиз Макгуайр, едра около петдесетгодишна жена, се показа отдолу и вдигна глава.

— Тук е племенникът ми — осведоми я домакинът. — Ще закуси същото, каквото и аз.

Прислужницата кимна само с глава в знак, че е разбрала. Пет дни в седмицата тя идваше тук точно в осем часа и също тъй точно в пет часа си отиваше. В събота и неделя професорът трябваше сам да се обслужва. Но и когато жената беше тук, той я виждаше само по време на ядене, защото по-голямата част от деня прекарваше в лабораторията, докато тя разтребваше цялата къща с изключение на лабораторията, където не смееше да прекрачи.

През нощта Руфус беше намислил да отпрати привечер Майрон с нея. Ще му плати пътуването до Лос Анжелос и ще му даде пари — не много, само колкото да изкара няколко дни.

„Ще му го кажа преди тръгване“ — така реши той да отложи за малко неприятния момент и на закуска нищо не каза за това свое решение.

Щом професорът стана от трапезата, за да отиде в лабораторията, Майрон го сподире; влезе след него в помещението и се заоглежда с нескривано любопитство.

Лабораторията беше просторна и светла, с висок потон. По едната стена — дълъг умивалник с двойни прегради и голяма маса, отрупана с бунзенови лампи, подставки и огнеупорни купички. Над нея се беше свел вентилационен отдушник, предназначен да отвежда изпаренията. Насрещната стена беше покрита от горе до долу с рафтове, по които се редяха грижливо етикетирани шишенца с различна форма и големина. В средата на лабораторията върху един цинков тезгях имаше стойки с епруветки, реторти, гърненца, хаванчета, чукала за стриване, аптекарски везни, ръчни везни, дори и прецизна теглилка под стъклен камбановиден капак — най-всевъзможни лабораторни пособия!

— Прекрасно си се инсталирал — каза Майрон. — Върху какво работиш в момента?

— На път съм да създам нов, по-евтин метод за извличане на метала от рудата.

Майрон се приближи до рафтовете и започна да чете етикетите.

— Как се оправяш сред тия стотици шишенца, за да намериш онова, което ти трябва?

— О, всички са подредени по азбучен ред — отговори професорът, приближавайки се до своя племенник, — според тяхното естество. Знаем всяка група на кой рафт стои. Например на този има само шишенца с метални соли — и той му посочи с пръст рафта, пред който Майрон се беше спрял. — Този ред, който гледаш, съдържа само калиеви соли. Както виждаш, подредени са по азбучен ред. Първо, калиев арсенит, до него — калиев ацетат, после — калиев бромид, йодид, хидрид, хлорат, цианид... и тъй нататък. Веднага намирам онова, което ми трябва.

Майрон протегна ръка към едно шишенце.

— Калиев цианид — прочете той.

— Повечето хора го знаят под името цианкалий.

— Цианкалий? Нали това е много силна отрова?

— Както и повечето от тези — отвърна сухо ученият.

— За какво го използваш?

— За извличане на среброто. Калиевият цианид се използва в производството, както и при лабораторни изследвания. Цианидът реагира със среброто в рудата, за да образува сребърен цианид. След това трябва да се освободи среброто от цианида, като го заместим с някой по-активен метал, като алуминий или цинк. Аз сега търся някакво съединение, по-евтино от металите.

— Страхувам се, че всичко това не влиза в главата ми, вуйчо Руфус — каза младият мъж, като постави шишенцето на предишното му място. — Не е ли опасно обаче постоянно да боравиш с такива химикали?

— Не, когато знаеш какво правиш. А сега моля те да ме извиниш, но искам да продължа работата си.

Майрон безропотно тръгна да излиза, като мимоходом спря настойчиво замислен поглед върху шишенцето с цианида.

Щом вратата се затвори, професорът започна да разсъждава. Беше забелязал накъде се насочиха очите на племенника му. „Като разбра, че си служи с цианид при опитите, дали пък няма да си помисли, че едно отравяне с цианкалий може лесно да се сметне за някаква лабораторна злополука. Впрочем няма никакво значение онова, което Майрон може да крои. Ще си отиде още тази вечер, а дотогава няма да му дам възможност да влезе в лабораторията“.

Ала все пак той не можеше да отпъди мисълта си от въпроса: дали пък племенникът му наистина е способен да го отрови, ако му се отдаде подходящ случай? Да можеше да се убеди в това, той щеше с положителност вече да знае, че смъртта на Даниел не се дължи на нещастна случайност, а си е чисто и просто едно добре обмислено убийство.

И професорът започна да търси начин да се увери в това, без обаче да го разбере вече като труп. Замисли се. Накрая намери нещо, което не представляваше голяма опасност. Взе от рафта шишенцето с цианкалия и го постави в паничката на аптекарските везни, всичко заедно тежеше 240,97 грама. Руфус го върна на мястото му и напусна лабораторията, като остави вратата незаклучена. Майрон четеше някакво списание в салона, а Нел тракаше със съдове в кухнята.

— Ще се кача горе да взема един душ — изрече сякаш на себе си Руфус.

Майрон се престори, че не го е чул и нищо не каза.

Подир двайсетина минути вуйчо Руфус слезе. Майрон си седеше в същото кресло, а Нел вече чистеше трапезарията.

След като затвори вратата на лабораторията след себе си, професорът претегли отново съблазнителното шишенце. Този път везните показаха само 212,62 грама.

Гневът му се плисна по лицето. В същото време обаче той почувствува някакво зловещо задоволство. Както изглеждаше, Майрон си нямаше понятие от химия, защото с трийсет грама цианкалий човек можеше да премахне половината от жителите на селището.

Руфус понечи да отиде в салона и да каже на хубавия си племенник, че му са известни неговите престъпни замисли: да му заповяда да напусне незабавно дома и да отиде пешком до селището, пък там да се оправя, както си знае. Вече с ръка на дръжката той се спря и реши, че е за предпочитане да открие точно намеренията на този негодник, за да може да го изобличи с подробни доказателства. Не му беше необходимо много време, за да се досети, че Майрон ще избере френското вино, за да изсипе в него отровата, защото единствен Руфус го пиеше.

На излизане от лабораторията той забеляза, че племенникът го няма в салона. Сега там Нел почистваше мебелите.

— Къде е Майрон?

— Качи се горе, професоре. Помолих го да излезе оттук, за да разтребя.

Руфус отиде в кухнята, извади бутилката със „Сотерн“ от хладилника, отпусти я и помириса. Не се усещаше характерният дъх на горчиви бадеми, а трийсет грама цианкалий непременно щяха да издадат присъствието си във виното. Все пак за да не се излага на излишна опасност, професорът отсипа в една чашка малко от златистата течност, прибра бутилката обратно в хладилника, а чашата отнесе в лабораторията.

Опитът даде отрицателен резултат — засега виното не беше отровено.

Руфус заключи лабораторията и седна в салона. Играта на пламъците му навяваше хиляди мисли; повтаряше си наум онова, което щеше да каже на племенника си. Оглеждайки въпроса от всички страни, той дойде обаче до заключението, че изпъждането на Майрон всъщност само отдалечава, но не премахва опасността. „Ами че ако

той е способен да ме отрови, той също ще е в състояние да изпрати някой професионален убиец да надникне в тази усамотена къща. Най-добре ще е да се обадя в бюро на шерифа и да помоля да го арестуват. Но какво бих могъл да докажа? — разсъждаваше професорът. — Че Майрон е откраднал от лабораторията ми трийсет грама цианкалий. Това доказва ли със сигурност престъпните му намерения, особено ако той успее да се освободи от отровата преди да го обискират? В такъв случай става почти невъзможно да се започне следствие, пък и да се започне, нищо няма да се разкрие.“

Внезапно в съзнанието на Руфус проблесна план, който го накара да се усмихне. В същото време по стълбището отекнаха стъпки и след минута Майрон влезе в салона.

— Тая жена само току ме разкарва от една стая в друга — оплака се той.

— Свикнала е да има на разположение цялата къща — успокои го вуйчо му и продължи: — Реших да те задържа още една седмица, Майрон.

Племенникът беше малко изненадан.

— Много мило от твоя страна, вуйчо Руфус.

— В края на краищата ти си единственият ми родственик — повтори професорът същите думи, които снощи беше чул от устата на племенника си. — Знаеш ли да играеш на „крибедж“?

— Разбира се. Мислех обаче, че ти прекарваш цялото си време в лабораторията.

— Реших днес да почивам. Хайде да отидем в трапезарията да поиграем.

Двамата седнаха в трапезарията. Вуйчото извади от едно чекмедже тесте карти и плоча за „крибедж“.

До вечерта домакинът не изпусна из очи своя гост. Преди обяд те играха на „крибедж“; на два пъти през това време Майрон ходи в кухнята да пие вода. Под същия предлог и Руфус го придружаваше. След обяд двамата излязоха да се поразходят из околността; после се върнаха в салона и всеки взе по нещо за четене. И винаги, когато Майрон се запътваше към кухнята, Руфус го следваше неотлъчно, като сянка.

В пет часа Нел се появи на вратата на салона, готова да си тръгне.

— Вечерята ви е сложена — каза тя. Утре е събота, професоре. Ще се видим, значи, чак в понеделник.

— Да, да. Довиждане до понеделник, Нел — отвърна разсеяно Руфус.

След вечеря двамата отнесоха чиниите в кухнята, където вуйчото ги миеше, докато племенникът ги бършеше и нареждаше. Каква мила семейна картинка!

Руфус запитва:

— Искаш ли да пиеш нещо?

Майрон отвърна:

— Все ми е едно. Впрочем, уиски със сода, ако имаш...

Домакинът наля уиски със сода, след което извади от хладилника бутилката със „Сотерн“ и наля от нея чаша вино за себе си. Той предполагаше, че племенникът му ще потърси виното в хладилника, но понеже не беше много сигурен в интелигентността му, създаде си този повод, за да му покаже къде именно стои бутилката с френското вино.

В девет часа, след като бяха поприказвали за това-онова, Майрон реши да си легне; беше изгубил вече всяка надежда, че ще може да се добере сам до кухнята. Руфус пък се питаше, дали не беше зле изтълкувал неговите разтакавания. „Просто е бил жаден. Защото глупаво би било да се подлага на такъв риск — да го изненадам в момента, когато бърника в хладилника. Много по-сигурно е да почака и през нощта да слезе тихичко. Разбира се, това отлага с едно денонощие смъртта ми, но Майрон няма никаква особена причина да бърза. Знаейки, че има на разположение цяла седмица, той може и да поизчака.“ Такива мисли се въртяха в главата на професора, докато дебнеше стъпките на Майрон по стълбището. След като последният се прибра в спалнята си, той отиде в кухнята, взе бутилката и я отнесе в лабораторията. Подир няколко минути отново се върна, сложи я на предишното ѝ място и отключи кухненската врата, водеща към двора.

И тази нощ Руфус се заключи в спалнята си, без обаче да се барикадира със стола. Легна си, но не заспа веднага, както обикновено. Цели четири часа той стоя буден, ослушвайки се напрегнато. Към два часа, тъкмо се питаше дали не се е излъгал в намеренията на Майрон, дочу, че една дъска на пода в коридора изскърца. Наостри уши и след

малко долови скърцането на разхлабената дъска на първото стъпало, сетне на друга — по средата на стълбището.

Професорът се обърна настрана и потъна в дълбок сън.

Както винаги, той се събуди автоматично в осем часа, облече халата си и отключи вратата. Тишина. Прекосявайки коридора, хвърли поглед през отворената врата на спалнята на Майрон; леглото беше разхвърляно, но празно. Той се върна в стаята си и започна да се облича, без да бърза: обу галоши, метна си върху халата пардесюто, сложи си шапката и ръкавиците. Така екипиран той излезе през входната врата и заобиколи къщата. Вятърът беше разчистил снега и облаците. „И днес ще имаме хубаво време“ — помисли си той, застанал пред черния вход, който водеше за кухнята.

Сдържайки дъха си, професорът пооткрехна вратата, блъсна я и бърже се отдръпна, като я остави широко разтворена. Заобиколи по същия път къщата и щом влезе, прибра облеклото си в гардероба. Седна по халат в салона и зачака търпеливо.

След четвърт час ученият сметна, че кухнята вече достатъчно се е проветрила. Като влезе в нея, първата му работа беше да заключи задната врата; чак след това той хвърли поглед върху проснатото тяло на Майрон Фиске. Облечен в пижама и пантофи, младият мъж още стискаше в ръката си една лъжичка. Лицето му бе посиняло; нямаше съмнение, че никога вече не ще се събуди. Бутилката със „Сотерн“ стоеше на масата, а до нея — запушалката.

Руфус Крауфорд се върна в салона и телефонира в бюрото на шерифа.

За по-малко от половин час на входната врата се позвъни. Влязоха двама души — заместникът на шерифа и един лекар. Професорът ги заведе в кухнята. Огледаха трупа и насочиха към домакина въпросителен поглед.

— Какво се е случило, професоре? — запита заместникът на шерифа.

Руфус вдигна рамене:

— По всичко изглежда, че моят племенник е искал да ме отрови. Смъртта ми щеше да му донесе сто хиляди долара. Това си помислих, когато преди малко го намерих тук. Проверих химикалите, с които работя и открих, че ми липсват трийсет грама цианкалий.

Изненадан, докторът подсвирна тихо с уста:

— И невнимателно е погълнал отровата?

— О, не! Обикновена химическа реакция. По формула...

— Да, но каква е точно реакцията?

Докторът поклати глава.

— Цианкалий и солна киселина. Химическата реакция е мигновена. Получава се калиев хлорид и се освобождава циановодород в газообразно състояние. Достатъчно е малко вдишване, за да последва мигновена смърт. Толкова силна е отровата.

— Но каква връзка има всичко това с настоящата картина? — попита заместникът на шерифа съвсем объркан.

— Навярно моят племенник е мислил, че в тази бутилка има вино — отговори Руфус невъзмутимо. — Но за последните си опити аз имах нужда от охладена солна киселина. Затова бях сложил в хладилника тази бутилка със солна киселина. Вместо да сипе цианкалия във виното, както си е мислел, той го е сипал с лъжичката в солната киселина. Смъртта го е грабнала толкова бърже, че, както виждате, не е изпуснал и лъжичката. В такова малко помещение, чиято врата при това плътно се затваря, газът го е убил в един миг.

— По формулата! — вдигна вежди заместникът на шерифа.

— Формулата има допълнение! — каза бавно Руфус. — Както всичко в науката, зависи много... много зависи и от това в чии ръце се намира тя!

ДИМИТЪР ПЕЕВ

УЧИЛИЩЕТО — ХХІІІ ВЕК

Привечер, 22 юни 1633 година. Слънцето още не е залязло и топлите му лъчи обливат малката църква на манастира „Мария Сопра Минерва“, проникват през многоцветните ѝ витражи. Високо над олтара свети образът на Дева Мария и от очите ѝ струят лъчи, които като божествен поглед пронизват здрача там долу на мраморния под. Не по-малко блестящи са и одеянията на кардиналите. Светлината играе по скъпоценните камъни на митрите им, хвърля отблясъци върху кафеникавата маса на доминиканските монаси. Съдът е в пълния си състав: най-отпред Гаспар Борджия, до него Феликс Центинус, от ляво Гвидо Бендиволус и останалите кардинали. Лицата им са сурови, безмилостни. От очите им, вперени в една точка, струи не милосърдието на майката божия, а ненавист и злоба. Всички те, кардинали и монаси, наблюдават стареца, коленичил на камъните пред тях.

А той, без да вдига глава, започва да произнася формулата, заучавана толкова дни в камерата за изтезания на затвора на инквизицията:

„Аз, Галилео Галилей, син на покойния Винченцо Галилей от Флоренция, седемдесетгодишен, самолично изправен пред съда, преклонил колене пред техни превъзходителства достопочетните кардинали генерал-инквизитори против еретическата злоба в целия християнски свят, имайки пред очи светото евангелие, което докосвам със собствените си ръце, кълна се... кълна се... че се отричам от еретичното си...“

Старецът млъква, надига глава и с изненадваща за възрастта си пъргавина скача. Изправя се пред потресените кардинали и вика с мощен глас:

„Не! Не! Не! Земята се върти около Слънцето! Върти се!“

Кардиналите, доминиканските монаси се раздвижват нервно, започват да викат възмутени от случилото се. Чуват се възгласи:

„Стража! Свещената стража!“

Но бързо един след друг изчезват, сякаш никога не са били. След миг изчезва и църквата. Екранът остава пуст, прозрачен като прозорец към миналото, което не е било. Младото момче — дежурният наблюдател на игрите на юношите — бе повикал всички участници в реставрацията в залата за съвещания — да обсъдят постъпката на своя другар. Само момчето, което играеше Галилей, не се яви. То отиде при своя наставник да сподели мислите и чувствата, които го бяха подтикнали да не произнесе отричането на Галилей. От историята той знаеше, че това позорно отричане не само ще спаси великия италиански физик от кладата на инквизицията, но и ще му даде възможност да напише гениалното си произведение, положило основите на динамиката „Беседи и математически доказателства относно две нови науки“.

Но, както той пледираше разпалено пред наставника си, ако не Галилей, то други учени, може би малко по-късно, пак щяха да открият същите природни закони, без да прекланят глава пред властниците, без да служат на страшните им цели. И тогава нямаше да съществува примерът на преклонилия се, на подчинилия се учен, който създава атомни бомби и всички други страшни изстребителни оръжия, от които човечеството едва не загина. В името на тази най-висока цел Галилей е трябвало да се принесе в жертва и да даде пример на всички следващи го учени.

Наставникът го посъветва да поразмисли още, дали той на мястото на Галилей наистина би постъпил точно така, дали не се надценява, като се поставя нравствено над един от гениите на човечеството. Препоръча му, във всеки случай, да не бяга от съда на другарите си и веднага да се яви пред тях, за да обясни постъпката си.

Момчето излезе намръщено и се запъти към залата. Беше ясно, че няма да отстъпи лесно от идеята си „да поправи историята“.

Наставникът включи екрана към залата. Там децата вече, преди още да бе дошъл „Галилей“, спореха оживено, дори ожесточено. Той, както и другите наставници, си даваше сметка, колко опасни за формирането на юношеския характер са тези исторически игри. В течение на почти десет години, в най-нежните, най-крехките години от развитието им — от десетата до двадесетата — те проиграваха стотици роли, изобразяващи сцени от възловите моменти в историята на

човечеството. Наред с всички светли и благородни идеи, там имаше много, уви твърде много смърт, жестокост и мъки. Вярно е, че по този начин историческото минало оживяваше по един изключително ярък начин, а какви хора щяха да израснат тези младежи, ако не познаваха миналото, своето минало, довело до комунистическото общество. Този въпрос беше дълго обсъждан от цялата планета и беше решен. Безпокоеше го друго. Момчето, чийто наставник бе вече четири години, все по-често проявяваше черти на бунтарство, на несъгласие с общоприетото. Колкото и да им се радваше вътре в себе си, толкова те го караха да бъде внимателен, да бди непрестанно да не би изявите му да прерастват в някоя антисоциална проява, от която после ще се срамуват и двамата.

Кибернетичният холографен театър, чрез който юношите разиграваха сцената от съденето на Галилей, беше най-новото постижение в тази област и, естествено, най-напред бе приложено в системата за обучение на младите. Избраното историческо лице се изучаваше от „актьора“ всестранно, той моделираше неговия външен образ и се вживяваше в душевността му. След това нанасяше външните данни в кибернетичната памет, обличаше биоадаптера — костюм, възприемащ всички биотокове на тялото и управляващ съответно на тях образа на екрана. Всеки актьор се намираше в отделна стая и следеше на своя екран действията на другите. Така можеше да бъде възпроизведена всяка мислима сцена и само въображението и вживяването ограничаваха възможностите на „театъра“.

Юношите решиха сцената да се изиграе отново след една седмица и този път на момчето, което бе играло Галилей, да се даде ролята на Инквизитора. Така той щеше да има време и възможност да се вживее в душевността на този всемогъщ кардинал и да разбере по-добре поведението на великия учен.

Наставникът изключи екрана и тръгна да се разходи на открито. Там, в някоя беседка в гората, той щеше да седне със своето момче и да поговорят надълго за всичко, което бе се случило днес.

В школата-интернат трета степен се обучаваха деца на възраст от 11 до 15 години. Тя заемаше цялото пространство на планината Люлин и бе прочута с горите си — тук растяха почти всички видове дървета, които природата на Земята или генотехниците бяха създали. За тях се грижеха не машините-автомати, както в плодните плантации, а деца,

събрани от цялото земно кълбо. Домовете, в които живееха — всеки със своя наставник — бяха разпръснати сред дърветата из цялата планина. Само учебните корпуси, изградени от лят цветен камък, титан и кристално стъкло се извисяваха над зелените горски масиви. Всичко, което хората от XXIII век създаваха и строяха, беше не само практично и вечно, но преди всичко красиво. А най-красивото се даваше на децата, на младите. Затова тази някога гола и неплодна планина, превърната сега в чудна градина, беше отделена за школата-интернат.

Първите две години децата прекарваха обикновено с родителите си. Имаше институти за възпитаване и на най-малките, но там изпращаха само онези деца, чиито родители поради наистина неотложни задачи трябваше дълго да отсъствуват от Земята. Иначе всички бащи и майки се освобождаваха от обществените им задължения, за да се посветят изцяло на своето дете.

Щом навършеше две години, всяко дете постъпваше в школа-интернат първа степен и се поемаше за възпитание и обучение от своя наставник — мъж или жена с най-висока квалификация, който обикновено се грижеше за младия човек, докато навърши 25 години и бъде обявен за зрял гражданин на обществото. Човечеството на XXIII век бе разбрало, че няма по-важна, по-отговорна задача от отглеждането на хора и поверяваше тези функции само на най-талантливите. При първата степен на обучение контактите с родителите бяха най-чести и грижите за отглеждането бяха разделени почти наравно между наставника и родителите. По-нататък ежедневната връзка с родителите отслабваше, за да остане само любовта помежду им. Така децата свикваха с мисълта, че са рожби на цялото човечество, а всеки възрастен гледаше на всеки млад човек като на свое дете.

В естествената долина на планината, запазена след реконструирането, се намираше огромен делфинариум. Там се възпитаваха от специалисти-делфинолози млади делфинчета, току-що отделени от родителите им. Басейнът с морска вода, докарвана тук по магистралния трансбалкански тръбопровод, свързващ Черно море и Адриатическо, бе любимо място на децата. По всяко време на деня тук се къпеха десетки деца, дори такива, които не умееха да плуват. Независимо че над тях бдяха по-възрастните юноши-наблюдатели, не

съществувахе никаква опасност. Любимият „номер“ на делфинчетата в безбройните им игри с децата беше да не допускат да се „удавят“ — щом някое оставаше повече от няколко секунди под водата, те веднага го изнасяха на повърхността.

По-нататък, на една просторна поляна, друг наблюдател — петнадесетгодишно момиче — провеждаше състезания по бягане. Тя пускаше десетгодишните състезатели по тройки; от победителите формираше нови тройки. Първенци по бързина излизаха почти винаги момичетата.

Както и предполагаше наставникът, децата се бяха събрали около транспортните симулатори. От редицата прозрачни кубове бяха заети само три.

Момчето, което бе играло Великия инквизитор, седеше в подводна изследователска лодка. На екрана пред нея се виждаше тесен каньон, а лодката плаваше над тинестото дъно. Сега на екрана не се мяркаха никакви препятствия, дори риби нямаше и само едно друго момиче наблюдаваше уверените ѝ действия. Трето момче беше се разположило в малък всъдеход за проучване повърхността на Меркурий. Нажежената до ослепително бяла почва под всъдехода се пукаше и ронеше, край него се изсипваха малки лавини от ситни остри камъни. Момчето умело лавираше, докато една по-голяма лавина не засипа всъдехода. Събралата се около този симулатор тълпа шумно коментира „безизходното“ положение, но момчето с търпеливи къси тласъци напред и назад започна да разпръсква камарата камъни над всъдехода, почти го освободи и с рязко форсиране на двигателя успя да изскочи на открито. На оценъчното табло се появи цифрата „91“. Резултатът бе много висок, но не задоволи момчето. То натисна оранжевия бутон за анализ и на екрана се появи текст: „Три наказателни точки за избързване и шест за рязко раздрусване. Чрез вибрации на корпуса би се постигнал същият резултат.“

Недалеч от децата, коментиращи успеха на победителя, живописна група от млад вълк, сърдит рис, сърна, две лисичета и лъвица, с интерес следеше оживените им лица и ръкомахания. Още през ХХІ век науката бе намерила начини да укротява опасните им инстинкти и сега това бяха безобидни игриви животни, чиято най-голяма радост бе да бъдат колкото е възможно по-често със своите малки господари и с нетърпение очакваха те да им обърнат внимание.

Момчето и наставникът му прекараха до обед в демонстрационната зала — едно от учебните помещения на школата. На гигантската стена се прожектиреше лекцията на един от най-добрите популяризатори на ядрената техника. Стереоскопичният екран показваше в естествени цветове физическите основи на термоядрения синтез, схемата на производството на електрически ток и най-важните агрегати на инсталацията. Това беше лекция от цикъл „А“ — за първо запознаване, за най-младите. След краткото научно встъпление, при което на екрана се появяваха оголени от неутрони деутериеви ядра. Под влияние на свръхвисоката температура от 90 до 100 милиона градуса те се сливаха в хелиеви ядра и започваха да отделят енергия за сметка на загубената си маса. Обясняващият глас разказа за историята на това най-велико техническо постижение на ХХІ век. После започна „посещението“ на самата електроцентрала.

Тя се намираше под морското дъно, на 1200 метра дълбочина. Опреснителната инсталация отделяше всички соли на морската вода и ги препращаше на съседния химически завод, а чистата вода се обработваше и от нея се отделяше тежкият водород. Отпадъчната „обикновена“ вода поемаше пътя си нагоре по магистралния водопровод към земната повърхност. Атомите на деутерия се оголваха от електроните им и ядрата — готовата суровина на централата — постъпваха в магнитната камера. Тук, нагривани от свръхмощни лазерни генератори, те се превръщаха в хелиеви ядра. От енергетичния генератор — инсталация за директно преобразуване на топлината в електрическа енергия — излизаха множество кабели, по които при температура близка до абсолютната нула — при свръхпроводимост — електрическият ток поемаше пътя си нагоре, към хората. И никъде, разбира се, нямаше жив човек. Всичко се управляваше от кибернетичните автомати.

Наставникът беше готов да отговори на всички въпроси на момчето, но то нищо не го запита. Урокът, изработен след стотици опити, след много хиляди задавани от деца на тази възраст въпроси, беше тъй ясен и нагледен, че нито за миг вниманието на момчето не се отклони от преподавания материал.

Десетина момчета и момичета, представители на всички раси на света, се бяха уговорили днес да обядват в гората с храна, приготвена от самите тях. Заедно с любимите си животни те искаха да прекарат на

открито няколко часа сами, без наставниците. Знаеха, че не ще съумеят да приготвят особено вкусно и изискано ядене с продуктите, които бяха взели, но това ни най-малко не ги безпокоеше. Гората беше пълна с всевъзможни зрели плодове, често се срещаха ручейчета с бистра студена вода, а останалото щеше да добави въображението им.

Но момчето този път се отказа от привлекателната екскурзия, имитираща експедициите от далечното минало. Дали беше сърдито на другарчетата си, или може би не го задоволяваше изкуствената романтика — наставникът му не го запита. Не беше прието да се надзърта в чуждите тайни — това правило избягваха да нарушават и родителите, и дори наставниците. Когато пожелаеше, момчето само щеше да сподели мислите и чувствата си.

След дългия урок за тайните на светлината, където подред оживяваха и разказваха хипотезите си учените от Нютон и Хюйгенс до Лебедев и Айнщайн, сред красивите спектри и удивителните стари телескопи от ХХ век, те изслушаха прочутия концерт номер 4 за светлина и музика, наречен „Избухването на Свръхновата“.

Учебният ден завърши с изучаване на телекомуникационната система на планетата. Цялото земно кълбо бе опасно от гъста паяжина подземни кабели, предавателно-приемателни радиостанции, релейни линии и венец от стационарни изкуствени спътници — всички свързани в едно цяло и управлявани от един кибернетичен свръхцентър с множество подчинени му континентални, регионални и местни централи. Със средствата на кабелната връзка, радио- и телевизионни канали и лазерни линии, комуникационната система водеше до всеки дом, всеки институт, всяко транспортно средство. Към тази система бяха включени всичките хранилища на памет, в които се съдържаше записаната на кристали информация за всичко, което бе научило и измислило човечеството. От всеки дом чрез съответния код или с помощта на диспечери и информатори можеше да се получи връзка с всяка друга точка на земното кълбо, да се получи всякаква информация — за науката и техниката, музика, филми, уроци и лекции, които някога са били записани.

Наставникът предложи на момчето да си избере каквото пожелае и сам да поиска излъчването му. Днес то бе говорило вече два пъти с родителите си (разказа им за случилото се!), бе „присъствувал“ на

новото проучване на Марианската падина. Не, искаше му се нещо съвсем необикновено!

Пожела да прочете книгата „Петнадесетгодишният капитан“ (не екранизация, а истинска стара книга!) от... от... не си спомни. Едно от момчетата му бе казало, че наставникът му я препоръчал, за да види на какво са били способни някога петнадесетгодишните. Седна пред малкия екран и включи повикването на диспечера. Появи се познатият образ на младото момиче и го запита какво желае. Оказа се, че имало две книги „Петнадесетгодишният капитан“ — едната от Жул Верн, а другата от Курт Минген. Беше решило да мине без помощта на наставника си. Избра първата и не сбърка. Видеозаписът беше в два варианта — оригиналът на първото издание на френски език и на съвременен универсален. Не знаеше френски и избра универсалния език, на който вече говореха почти всички хора на Земята. Образът на момичето изчезна и на екрана се появи заглавната страница на книгата. След секунда момчето докосна жълтия бутон „Обърни“ и на екрана се появи първата страница на текста — на жълт фон, имитиращ хартия, с черни букви. И той се зачете...

Вечеряха двамата сами. И сега вече заприказваха за „бунта на Галилей“. Но скоро се съгласиха, че е по-добре да отложат разговора за по-късно, след като момчето се вживее и изиграе новата роля, която му определиха. А и трябваше да съставят учебната програма за следващия учебен ден. Предстоеше му да се запознае с италианските живописци от първата половина на XIV век, с техниката им на рисуване и ръчно да снее копие от картина на Джото; да изучи действащия макет на първия голям мелиоративен строеж в Африка през XXI век — превръщането на падината Катара в либийската пустиня в оазис и да открие конструктивните му грешки; да посети най-близкия завод за производство на краве мляко и да изучи физиологията на млечните зооагрегати. Програмата, макар и напрегната, можеше да бъде изпълнена за един ден.

Но само не утре, утре нямаше да учи... Утрешният ден беше необикновен — сестрата на момчето приключваше цикъла на изпитания за зрялост. Ако всичко минеше успешно, утре тя щеше тържествено да бъде призната за пълноправен член на човешкото общество. И то не можеше да не присъства там лично!

В школите от четвъртата степен се обучаваха младежи на възраст от 18 до 20 години. Там се изучаваха основните принципи на всички научни дисциплини и главно законите на индивидуалната и колективната психология. Петата степен започваше от 21 години и завършваше различно — според това кога обществото признаваше младия човек за свой пълноценен член. Това ставаше обикновено около 25 години, макар че често се срещаха отклонения. Но дори и този курс не бе „получаване на висше образование“, той не целеше изучаването на някаква определена тясна специалност, добиване на определена професия. Задачата на цялостния учебен процес беше да изгради високо развити в морално и интелектуално отношение личности, с богата култура и обширни познания във всички области на човешкото мислене и творчество. А доколкото в практическата дейност бяха необходими специални познания, те всеки път се придобиваха от всеки поотделно за конкретния случай. Общата подготовка на школите и всемогъщата информационна система правеха тази задача лека и достъпна за всеки.

Когато влизаха в изпитната зала, разпоредителят спря момчето. Експериментът бил страшен, не за малки деца. Но наставникът каза да го пуснат, дори добави: „Та той е готов да изгори на кладата!“

В салона бяха насядали стотина души. Тук бяха, разбира се, родителите му и наставничката на сестра му. В единия край на гигантския екран бе застанала тя — облечена в изследователски скафандър с висша защита за първо изследване на непознати планети, готова за борба. Момчето знаеше, че всъщност тя се намираще долу, в експерименталната кабина и всичко, което те щяха да видят на екрана, сестра му там, на креслото, обвита в хилядите проводници на биоадаптера, изживяваше като истинска действителност.

Задачата беше: среща с пет абсолютно непознати другопланетни животни, две от които — агресивни с непознати смъртоносни нападателни средства. Да разпознае опасните и да ги обезвреди, без да ги убива. Време неограничено.

Изпитът продължи повече от час. Гледката беше и вълнуваща и страшна. Едното животно беше отвратително, двете ужасни по различен начин. Но те сякаш не правеха никакво впечатление на сестра му. Едното се оказа страшно само на вид, мимикрия, за да скрие безпомощността си, а другото беше все пак звяр, който пръскаше

разтваряща всичко течност. При едната схватка сестра му успя навреме да се направи ненаблюдаема, но при втората се наложи да използва парализиращите лъчи.

Странното беше, че кибернетичният екзаминатор даде по-висока оценка — „94“ — от присъстващите — „92“, По своите си норми, вложени от конструкторите преди доста години — той беше увеличил бала и при тази военно-конфликтна ситуация, защото беше жена. А съвременните хора вече не смятаха това обстоятелство за достатъчно основание.

След тържественото обявяване на зрелостта всички седнаха в повиканите аеромобили и се понесоха към най-близкия „Дом на щастието“ — на връх Мусала, където щяха да отпразнуват заедно този най-велик ден в живота на сестра му.

ЕРИК ФРАНК РЪСЕЛ

КРАЯТ НА ДЪЛГАТА НОЩ

Командорът Круин заслиза бавно по металната стълба, задържа се на последното стъпало и, като изпъна тяло, стъпи долу. Най-сетне под краката му имаше твърда почва. Нова територия. Пръв от екипажа стъпи на повърхността на тази непозната планета.

Огромен, широкоплещест, в пълна парадна униформа стоеше до флагманския кораб, озарен от лъчите на чуждото слънце. На гърдите му блестяха обсипани с брилянти ордени. Ботушите му лъщяха като огледало. Пристъпи леко от крак на крак и златните камбанки — отличителен знак — задрънчаха. Студените му очи гледаха самодоволно.

От кораба спуснаха микрофон. Круин го хвана с лявата ръка. Велик момент в историята на Гулда.

— В името на моята планета, в името на моя велик народ — тържествено започна той, — обявявам територията за владение на Гулда. — И рязко, като автомат, отдаде чест.

В същия миг двадесет и два пръта с черно-червено-златни знамена, цветовете на Гулда, се провесиха едновременно от носовите илюминатори на черните дълги ракети. Във всеки кораб седемдесет човека, застанали мирно, отдадоха чест и дружно запяха химна на Гулда.

Когато химнът свърши, Круин отдаде пак чест, изкачи се по стълбата и влезе във флагманския кораб. Знамената веднага се прибраха, люковете се затвориха херметически.

Над ниския хълм на изток от долината се извиваха огнени стълбове и гъст дим. Гореше онова, което бе останало от двадесет и третия кораб — осма катастрофа за три години космически полет от Гулда до тази непозната планета. В момента на старта бяха тридесет. Целта достигнаха двадесет и два.

Командорът Круин влезе в командната кабина, отпусна се в креслото пред масичката и свали тежкия шлем.

— Четвърти етап — с удовлетворение каза той.

Първият му помощник Джузик кимна почитателно и подаде на командора тънка книжка. Круин я отвори и зачете гласно:

— Първи етап: да се изясни пригодни ли са природните условия за нашите форми на живот — Круин потърка могъщата си брадичка и сам си отговори: изяснихме, че са пригодни. Втори етап: да стоим в сянката, хвърляна от планетата, на разстояние най-малко един неин диаметър, докато разузнавателни самолети изследват повърхността за съществуване на високоорганизирани форми на живот. Трети етап: да изберем място за кацане далеч от големите градове, които могат да окажат сериозна съпротива, но така че наблизо да има малки селища, които могат лесно да се завземат. Четвърти етап: тържествена церемония и провъзгласяване на планетата за колония на Гулда — Круин пак потърка брадичката си. — Вече отминали етапи — той погледна през илюминатора. В далечината се виждаше хълмът и огнените стълбове над него. Командорът свъси вежди: — Да свършиш школата за космически навигатори и да загинеш пред самата цел! — Круин продължи да чете: — Пети етап: да заемем отбранителна позиция — той погледна към Джузик. — Пристъпихте ли към петия етап?

— Да.

— Добре — Круин напльончи пръст и обърна страницата: — Шести етап: ако на планетата има разумни същества, да се вземат няколко индивида — Круин изчака секунда и изведнъж кресна: — Какво чакате? Незабавно да доставите туземци!

Джузик отдаде чест и със строева крачка излезе от капитанската кабина. Круин се изтегна в креслото, качи краката си на масата и ги разклати леко, за да чуе дрънченето на златните камбанки. Зачака да докарат туземците.

Не се наложи дълго да ги търсят — наобиколили последната ракета, те с широко отворени очи разглеждаха невиджданото чудо. Капитан Сомир лично ги доведе при командора.

— Разбирам, че ви са нужни по-добри екземпляри, но тези бяха под носа ни.

— Под носа ви? Вие да не сте на Гулда? Как можете да допуснете край корабите да се шляят обитатели на нашата нова територия? Защо не е задействувала отбранителната система?

— Петият етап още не е завършен. Нужно е време.

— А какво правят наблюдателите ви? Спят ли?

— Съвсем не — увери го Сомир. — Но те решиха, че заради тия тук не си струва да вдигат обща тревога.

Круин огледа презрително тримата доведени: чипонос малчуган, дългокрако момиченце с миши опашчици и високо слабо момиче в лека рокля. И тримата имаха червени коси, а по лицата си лунички.

— Аз съм Марва, Марва Мередит — каза високото момиче, обръщайки се към Круин. — Това е Сю, а този е Сем. Живеем в Уйлямзвил, ей там — тя се усмихна и той забеляза, че очите ѝ са ослепително зелени. — Събирахме цветя, когато долетяхте.

Круин изхъмка, скръстил ръце на корема. Това, че обитателите на планетата бяха такива, никак не го учуди. И през ум не му минаваше, че могат да бъдат други. Учените на Гулда твърдяха, че всички висши форми на живот трябва да са човекоподобни и досега не бяха срещнали изключение от това правило.

— Не разбирам нито дума от нейното бръцолевене — каза той на Сомир. — А и тя няма да ме разбере.

— Да ги отведе ли в учебния център?

— Оставете. Каква ли полза ще имаме от тях? — Круин гледаше с погнуса обсипаното с лунички лице на малчугана. Досега не бе виждал подобно нещо. — Целите са в някакви точки. Дали не е болест? Пфу че гадост. Прекарахте ли ги през дезинфекционната лъчева камера?

— Разбира се. Първото нещо, което направихме.

Круин бавно премести погледа си от малчугана към високата зеленоока. В чистите ѝ като утринна роса очи имаше нещо, от което той почувствува смътно безпокойство. Тя се усмихна и на страните ѝ се появиха трапчинки.

— Изхвърлете ги! — викна той на Сомир.

— Както заповядате — Сомир лекичко побутна тримата. Хванали се за ръце, те тръгнаха към вратата.

— Довиждане — важно избоботи малчуганът.

— Довиждане — срамежливо казаха мишите опашчици.

— Довиждане — рече високата и трапчинките пак се появиха.

Вратата след децата автоматически се затвори.

„Довиждане“ — произнесе наум Круин непознатата дума. Трябва да е прощално приветствие. Ето, вече знае един туземец израз.

„Етап седми: да се обучат туземци на гулдски език и да установим контакт с тях.“ Те да ги обучат. А не обратното. Робът не може да учи господаря си.

* * *

Моторите оглушително ревяха — космическите кораби заемаха предвидената по устава отбранителна позиция. От няколко часа вече грамадите маневрираха в тясната долина. Накрая застанаха със събрани в центъра носове и опашки навън. Около двата зловещи кръга, с наежени сопла, които можеха да изпепелят в радиус на една миля всичко живо, имаше широка ивица, покрита с пепел от изгорените трева, храсти и дървета.

Плувнали в пот гулдианци сваляха носовите оръдия от корабите и ги подреждаха в пролуките между соплата. Оръдията от опашките оставиха на местата им, но дулата повдигнаха леко. Оръдията плюс соплата на двигателите образуваха страшната кръгова отбрана — гордостта на Гулда, изобретение на военните ѝ специалисти. Наблюдател от друга планета би казал, че кръговата отбрана е съвсем древно изобретение. Вярно е, но само малцина познавачи на древната история го знаеха. А изтърсилите се тук космически пирати, разбира се, нищо не знаеха за това.

Пред всеки космически кораб бяха застанали по два малки, скоростни разузнавателни самолета, въоръжени до зъби, готови всяка минута да литнат. Стояха така, че да не ги засегнат нито огънят от соплата, нито оръдейните изстрели. Много сили и време бяха нужни, докато се постигне този идеален строй, разстоянието между всяка двойка самолети бе проверено до сантиметър.

Круин с удовлетворение наблюдаваше как се труди екипажът му. Здрава организация, дисциплина, прилежание и непрекословно подчинение — ето в какво е силата на Гулда, залог за нейното днешно и бъдещо могъщество.

През изгореното поле вървяха начело с Джузик четирима стражници с автомати през рамо и водеха пленници. Щом видя

командора, Джузик изкомандва: „Стой!“. Стражата и пленниците спряха.

— Шестима, командоре.

Круин огледа с безразличие пленените мъже. Най-високият отляво беше рижав, от устата му стърчеше нещо дълго, димящо. Беше по-широкоплещест от Круин, но навярно тежеше двойно по-малко. Рижавият гледеше спокойно Круин, извади от устата си димящия предмет, и, без да повишава тон, рече:

— По дяволите, жив генерал.

— Не може да бъде! — възрази му стоящият отдясно, мършав, дълъг с мрачно лице.

— Да ги отведе ли в учебния център? — запита Джузик.

Круин се изпъна и почна да слага белите си ръкавици.

— Да. И ми доложете, когато се научат да говорят по гулдски. А дотогава не ме занимавайте с тях.

Езиковедите Фейн и Парт още на другата вечер поискаха аудиенция от командора. Въведе ги Джузик. Круин недоволно вдигна глава от доклада:

— Какво има?

— Командоре, пленниците предлагат да ги обучаваме по домовете им.

— Как е могло да ви мине през ума да ме занимавате с идиотската им идея?

— Имаме съображения, които ни накараха да се обърнем към вас. Съгласно устава такива въпроси се предоставят за разглеждане от висшестоящото началство, чието решение е окончателно.

— Прекрасно — Круин загледа по-благосклонно Фейн. — И какви са тия съображения?

— Най-важният фактор за нас е времето. Колкото по-бързо научат пленниците нашия език, толкова по-добре. А тук вниманието им се отвлича от непривичната за тях сковаваща ги обстановка. Освен това през цялото време мислят за семействата си, за приятелите. А в къщи нищо няма да отвлича вниманието им. Ще се занимават много по-прилежно и по-скоро ще научат езика.

— Несериозно — прецеди през зъби Круин.

— И нещо друго. По природа туземците са приветливи и простодушни. И аз мисля, че не бива да се боим от тях. Ако бяха

настроени агресивно, отдавна щяха да ни нападнат.

— Предпазливост винаги е нужна. Туземците навярно отначало само ще разузнават, а после ще ни нападнат.

Фейн изведнъж се сети как да въздействува на командора.

— Последните ви думи са най-силният ми довод. Сега в нашия лагер има шест чифта вражески очи и уши. Освен това отсъствието на шестимата вероятно е разтревожило сънародниците им. Ако се върнат, тревогата им ще се разпръсне, а в лагера на противника ще има вече наши очи и уши, които навреме ще узнават всичките им намерения и действия.

— Добре казано — подхвърли забравилият се за секунда Джузик.

— Не помня в устава да има указание за подобни случаи — Круин взе устава и дълго го изучава. — Има точка, че за непредвидените в устава случаи аз съм длъжен да взема решение, но то да не противоречи на параграфите от другите устави и разпореждания. Далеч ли живеят пленниците?

— На час път оттук. Ако — Фейн енергично махна с ръка, — нещо се случи с нас, което е почти невероятно, достатъчно ще бъде да изпратите един разузнавателен самолет и от селището им ще остане само голо място.

Круин бе явно доволен.

— Не виждам причини да не се възползваме от тяхната изключителна тъпост. Одобрявам плана ви и заповядвам да пристъпите към изпълнението му. С вас ще дойдат и двамата психолози Калма и Хефни.

— Слушам, командоре — Фейн изкозирува и двамата с Парт излязоха от командната кабина.

Круин погледна разсеяно недовършения доклад и се обърна към Джузик:

— Етап осми: да се отблъсне първия удар на противника — Круин презрително изсумтя:

— Пръв удар не е имало — забеляза Джузик.

— Този факт не ми е неизвестен — свъси вежди командорът. — Но бих предпочел да го е имало. Ние сме готови да ги отблъснем. И колкото по-скоро се решат да премерят силите си с нас, толкова по-скоро ще разберат кой е господар на положението! Така и хората ни ще

имат работа. Не мога да ги карам от сутрин до вечер да зубрят устава. Вече девети ден сме тук, а още нищо не се е случило — Круин се сети за устава и продължи: — Етап девети: след отблъсване на нападението, да вземем инициативата в свои ръце и да преминем в контранастъпление. Как да минем в настъпление, като не е имало удар от страна на противника?

— Невъзможно е — осмели се да подхвърли Джузик.

— Няма невъзможни неща — от дух на противоречие озъби му се Круин. — Етап десети: в случай, че разумните същества не ни нападнат или дори изразят явно дружелюбие, което е малко вероятно, да вземем пленници и да ги обучим на гулдски език. Да се извърши разузнаване със самолети, като в разузнавателните полети да се използва най-много една пета от наличните самолети.

— Това значи, че можем да изпратим наведнъж осем или девет самолета — като помисли малко, каза Джузик. — А какви са инструкциите в случай, че разузнавателен самолет не се върне в определения срок?

— Защо задавате този въпрос?

— Осемте, изпратени по ваша заповед, самолета не се върнаха в определения срок...

Лицето, на командора почервения от гняв.

— Първи помощник Джузик, вие бяхте длъжен да ми го съобщите веднага след изтичането на срока.

— Това и направих — невъзмутимо отвърна Джузик. — Самолетите могат да останат във въздуха най-много четиридесет периода — за такъв срок имат гориво. Следователно, трябваше вече да са тук. Но, както виждате, още ги няма.

Круин закрачи из кабинета, ордените на гърдите му подрънкваха в такт със звъна на златните камбанки.

— Ако някой от самолетите не се върне, да се заличат от лицето на планетата всички населени пунктове по трасето на полета му. Никакви полумерки. Трябва да им дадем нагледен урок...

Рязко свистене заглуши думите му, после премина в глухо бучене и пак се извиси до най-високите ноти.

— Номер първи — каза Джузик. — Закъсня, но се връща. Може би всеки миг ще се появят и другите.

— Скъпо ще платят, ако не се върнат.

— Ще отида да приема рапорта на пилота — Джузик отдаде чест и излезе от кабината.

Застанал пред илюминатора, Круин наблюдаваше как се приземява разузнавателният самолет и нервно хапеше устни.

* * *

Отвъд сивата изгорена ивица земя се простираше зелена поляна, изпъстрена с лютичета и лайкучка. Бръмчаха пчели, лек ветрец шумолеше в листата на дърветата. Четирима механици от кораб №17 се бяха излегли в сянката на обсипан с цветове храст. Лениво приказваха за нещо и не чува приближаващия се звън на златните камбанки. Круин спря до безгрижно почиващите момчета и им викна, целият червен:

— Стани!

Четиримата скочиха, застанаха мирно и устремиха безизразни очи в командора.

— Имената ви?

Всеки послушно, с висок и ясен глас каза името си, Круин записваше в бележника си и, като им обеща, че после ще се заеме с тях, заповяда: „Кръго-ом-марш!“

Четиримата изкозируваха и удряйки крак, поеха обратно към лагера: ат-два, ат-два! Круин ги гледа злобно, докато фигурите им се сляха със сенките на ракетите. Едва тогава се обърна и продължи нагоре по хълма, без да маха ръка от пистолета. Стигна на билото, спря се и тежкият му властен поглед се устреми към долината отвъд хълма. Пред очите му се разкри мирна, пасторална картина. Обраслият с гора склон стигаше до малка рекичка, която се виеше като синя лента и чезнеше в далечината. Отвъд рекичката се простираха обработени поля, виждаха се три малки къщи.

Круин седна на объл камък, извади от джоба си свития на руло доклад, разгъна го и го зачете за стотен път. Слаб аромат на трева и хвойна приятно гъделичкаше ноздрите му. „Кръжах над аеродром. Снимах стоящите долу машини. Две вражески машини прелетяха край мен, но не ми обърнаха никакво внимание и се изгубиха нанякъде. Хората долу ми даваха никакви сигнали. Като че ли ме канеха да кацна.

Реших да се възползвам от поканата, както препоръчва уставът, и се приземих. Веднага изведоха самолета ми извън пистата. Посрещнаха ме много любезно.“

Нещо изпърха над главата на Круин. Той се хвана инстинктивно за кобура. Малка сива птичка кацна на близкия храст и зачурулика. Круин прелисти няколко страници, намръщи се и зачете заключителната част.

„... Тъй като не зная езика им, не можах да откажа поканата да разгледам града. Навсякъде ме гощаваха с някакво питие. След шестата чашка краката ми омекнаха и аз се свлякох в ръцете на моите спътници. Реших, че са ме примамили коварно в капан и са ме отровили. Зачаках смъртта... те приказваха, смееха се... а на мен ми се гадеше, виеше ми се свят... Когато се съвзех напълно, ме заведоха до самолета. Подкарах го по пистата и излетях, а те стояха и ми махаха. Моля капитана да ме извини, загдето закъснях. Бях задържан от обстоятелства, пред които бях безсилен.“

Птичката хвъркна от клончето и кацна в тревата до краката на Круин. Записка жално и го загледа с ясните си като мъниста очички.

Командорът зачете следващия доклад. Беше написан на машина и подписан от Парт, Фейн, Калма и Хефни.

„Те изглежда не разбират какво се е случило и приемат пристигането на нашите космически кораби за нещо съвсем обикновено. Самоувереността им е поразителна, още повече, че, както успяхме да забележим, нямат никакво основание за това. Можем много лесно да ги покорим, и, ако задържим малко изпращането на куриерския кораб за Гулда, ще можем да доложим не само за откриването на тази планета, но и за завоюването ѝ, а значи и за нашата победа.“

„Победа — прошепна Круин. — Каква внушителна, каква тежка дума! Като я чуят на Гулда, цялата планета ще ликува.“

Само петима космически навигатори бяха рапортували досега, че са открили нова планета, но никой още не бе стигал толкова надалеч. И в награда за тежките изпитания никой не бе попадал на такова лакомо парче — на такава голяма, обрасла със сочна растителност планета и толкова гостоприемна. И никой досега не бе рапортувал за такава победа. Каква ти победа над голи, безжизнени скали! Виж това е...

Зад гърба на командора се зачу глас.

— Добро утро.

Говореше се на гулдски, но с акцент.

Круин скоочи бързо, изпъна тяло и лицето му прие жесток, властен израз. Тя го гледаше с ясните си зелени очи и се смееше.

— Помните ли ме? Аз съм Марва Мередит. Вече мога малко да говоря на гулдски.

— Кой те научи? — рязко запита той.

— Фейн и Парт.

— Те у вас ли са се настанили?

— Да. Калма и Хефни са у Бил Глисън. А татко доведе Фейн и Парт у дома. Живеят в стаята за гости.

— Стая за гости?

— Ами да — тя седна на камъка, на който преди малко бе седял Круин. — Нали във всеки дом има стая за гости.

Круин мълчеше.

— А вие нямате ли вкъщи такава стая?

— Вкъщи?

— Та нали и вие имате някъде дом, свой дом.

— Не.

— Много, много ми е жал за вас.

— За мене? — В очите му се изписа недоумение, изумление, а после блесна гняв.

— Ти си чудовищно глупава — каза той грубо. — Никой от моята експедиция няма дом. Цялото ни внимание, всичките ни сили трябва да са съсредоточени в изпълнението на поставената задача. Никакви сантиментални глупости, като тъга по близки, по дом не бива да ни пречат. Това понижава моралния дух.

— Много бързо приказвате и не разбрах всичките ви дълги думи — жално каза зеленоокото момиче.

Круин повтори всичко, този път по-бавно, като натъртваше всяка дума:

— Космическият кораб напуска базата за дълги години и екипажът не бива да тъгува по близки, по дом. За екипажа избрахме млади, здрави хора, непривързани към нищо и никого, та като се разделят с Гулда, да не проливат сълзи.

— Непривързани към нищо и към никого — повтори Марва. — И в това ли е вашата сила?

— Разбира се — потвърди Круин.

— Специално избрани за космоса. Но сега не сте в космоса. Вие сте тук, на нашата планета.

— И какво от това?

— Нищо — Марва въздъхна и се усмихна.

— Ти си още дете — презрително каза Круин. — Но като пораснеш...

— Ще поумнееш — довърши вместо него Марва и нежно, напевно заповтаря: — Като пораснеш, ще поумнееш, ще поумнееш...

Хапейки раздражено устни, Круин се извърна и пое обратно към своя лагер.

— Къде отивате? — викна подире му Марва.

— При своите — подхвърли рязко Круин, без да се спира.

— А нима не ви харесва у нас?

Круин се спря и мрачно каза:

— Теб какво те засяга?

— Аз... не исках да ви се натрапвам. Запитах ви, защото... исках да разбера дали ще се съгласите да ни дойдете на гости.

— Глупости! Това е невъзможно!

— Татко ви кани. Той мисли, че ще ви е приятно да обядвате у нас. Сигурно ви се е втръснала вашата консервирана храна? — Марва го гледаше въпросително, вятърът развяваше медночервените ѝ коси. — Татко приказва с Фейн и Парт. Те казаха, че идеята е прекрасна.

— Така ли? Прекрасна? — Лицето му изглеждаше като излято от стомана. — Кажи на Фейн и Парт още тази вечер да дойдат на доклад при мен. Непременно.

Седнала на камъка Марва гледаше подир Круин, който се спускаше надолу, към своите кораби. Ръцете ѝ бяха отпуснати на коленете и в тях имаше спокойствие и търпение, древни като света.

Щом видя, че командорът е силно ядосан, Джузик реши да отложи доклада за по-късно.

— Капитаните Дрейк и Белтън при мен — заповяда Круин.

Влезлите капитани мълчаливо отдадоха чест и замряха в средата на кабината в позата мирно. Круин ги загледа разярено. Лицата им изразяваха пълно равнодушие.

— Попаднах на четирима от вашия кораб, Дрейк, отвъд безопасната зона. Излежаваха се на тревата, сякаш са долетели тук на

разходка. Никаква дисциплина! А вие, Белтън, сте днес началник на охраната. Какво ще кажете за свое оправдание?

— Днес те имат свободен ден — обясни Дрейк. — Но аз специално ги предупредих да не ходят отвъд изгорената зона.

— Не знам как са минали през охраната — додаде Белтън. — Изглежда, не е била достатъчно бдителна. Вината е моя.

— Това нарушение на дисциплината ще бъде записано в личните ви досиета — отвърна Круин. — Четиримата и охраната да се накажат според Дисциплинарния устав — той загледа втренчено двамата. — Още едно такова нарушение и ще бъдете понижени в звание.

— Слушам, командоре! — отвърнаха в хор провинилите се капитани.

Когато излязоха, Круин се обърна към Джузик:

— Щом доложат, че Фейн и Парт са се върнали, веднага ги доведете при мен. — Круин отмести за секунда поглед и отново впи очи в Джузик: — Какво ви е днес?

— На мен? — Смути се явно Джузик. — Нищо.

— Не лъжете, Джузик. Три години вече живеем заедно. Не можете ме излъга. Нещо сте разтревожен.

— Безпокоят ме нашите хора — не издържа Джузик погледа на командора. — Недоволни са.

— Гледай ти! И от какво са недоволни?

— Причините са няколко — Джузик млъкна.

Круин изчака малко и кресна:

— С ченгел ли да измъквам думите от устата ви?

— Съвсем не, командоре — запротестира Джузик и без особен ентузиазъм продължи: — Първо, нямат никаква работа. Вместо да вършат нещо приятно и полезно — обучение до втръсване. И това чакане. Три години живяха като в затвор. А сега чакат, чакат и нищо не се случва.

— Друго?

— А отвъд изгорената зона кипи такъв живот, познат и близък на сърцата им. Фейн и Парт, и другите с ваше разрешение се наслаждават на този живот. Пилотите, които се върнаха от разузнаване, разправят такива съблазнителни истории. Днес участваха в разузнавателния полет пет ескадрили, тоест четиридесет машини. От тях само шест се върнаха навреме. Другите под един или друг предлог закъсняха.

Пилотите разправят как ги посрещнали, показват снимки, подаръци. Един седи под арест, защото донесе няколко бутилки от онова опияняващо питие. Но всички тези разкази възбуждат хората.

— Друго?

— Моля да ме извините, командоре, но хората виждат как се изкачвате на хълма и дори на вас завиждат — Джузик гледаше командора право в очите, без да мига. — И аз самият ви завиждам.

— Но аз съм командир на експедицията.

Първият помощник очакваше, че командорът ще избухне, но Круин замълча. По лицето му се изписваха сложни чувства. Изтегнат в креслото, той гледаше към илюминатора, но умът му бе зает с чутото.

— Напразно мислите, Джузик, че нищо не забелязвам. Всичко виждам, зная всичко това и дори съм го предвиждал. Но знам и нещо друго, което се е изплъзнало от вашето внимание. Ако изпуснем момента, Джузик, ще се озовем в доста лошо положение. И това много ме безпокои.

— Да, командоре?

— Бих ви помолил, Джузик, да не го разправяте. Доколкото ми е известно, в нито един устав нищо не се казва как да се действа в такива случаи. Да преценим трезво обстановката. Укрепихме се на това късче земя. Имаме на разположение такова оръжие, че нищо не ни струва да покорим планетата, достатъчна е една бомба, за да не остане камък върху камък от хоризонт до хоризонт. Но всяко оръжие трябва да се използва най-ефективно. Не бива да се хвърлят бомбите слепешката. Ако ударът не засегне основните сили на противника, можем да се окажем без оръжие пред лицето на настъпващия враг. Просто ще ни се свършат бомбите. Дори и да поискаме помощ, тя ще дойде най-рано след шест години. Ето защо сме длъжни да ги нападнем там, където ефектът от взрива на бомбите ще е най-голям — Круин потърка масивната си брадичка. — А ние не знаем кое е това място.

— Не знаем — потвърди недоумяващият Джузик.

— Трябва да си изясним къде са главните им градове, ключовите центрове на тяхната цивилизация, къде са хората, които управляват тази планета. Ударът трябва да бъде нанесен по нервните им центрове. А това означава, че докато не получим цялата тази информация, ръцете ни са свързани. От това пък следва, че трябва колкото се може по-

бързо да използваме езиковедите, за да почнем да общуваме с туземците. А за това е нужно време...

— Да, командоре, но...

— Но времето си тече и моралният дух на екипажа спада. Само от дванадесет дена сме тук, а хората са вече неспокойни. Утре ще бъде по-лошо.

— Знам как можем да решим този проблем, командоре, ако ми позволите да ви дам съвет — с вълнение каза Джузик. — На Гулда ние почиваме всеки пети ден. Ако наредите да се дава на нашите хора през десет дена почивка, то ежедневно ще отсъствува само една десета от наличния състав. Разбира се, ще трябва да усилим охраната.

— А, изплюхте ли камъчето? — усмихна се кисело Круин. — Джузик целият почервеня. — Свободният ден е капан. И там е цялата беда. Ако лиша хората от това зрънце свобода, те естествено ще почнат още повече да недоволствуват. Ако пък им дам тази свобода, ще почнат да общуват с врага и ще видят един живот, който много прилича на нашия. И тогава ще имат още повече основание да са недоволни.

— Хората ни са предани на Гулда. Кълна се в мрака на космоса.

— Бяха предани. Вероятно, още са предани. Но те са млади, здрави, нямат дом, семейство. В космоса това има голямо значение. Тук — не. Върху мен лежи отговорността да взема най-доброто решение. И моето решение е: целият персонал без изключение незабавно да прекъсне всякакво общуване с противника. Само двамата психолози и двамата езиковеди под моето непосредствено ръководство ще продължат да работят с туземците. Никакви свободни дни, най-строго да се забрани излизането извън изгорената зона, най-малкото нарушение на тази заповед ще се наказва веднага с цялата строгост на Устава. Длъжен сте да инструктирате капитаните на всички кораби. Да се отменят всякакви полети на разузнавателните самолети. Никакви отлъчвания без специално разрешение.

— Но тогава няма да получаваме никаква информация за действията на врага. А това е...

— Казах — кресна Круин. — Длъжен сте безпрекословно да се подчинявате на моите заповеди. Ясно ли е? Тук аз съм най-висшето началство. Обявете на капитаните, че утре по обед ще инспектирам всички кораби. Да ги приведат в пълен ред. Хем и екипажът ще има работа.

Джузик отдаде чест и със свито сърце тръгна към вратата, отвори я и се обърна към командора:

— Фейн, Калма, Парт и Хефни чакат да ги приемете, командоре.

— Пуснете ги.

След като Круин с най-остри изрази им описа положението, Фейн каза:

— Разбираме, че е скъпа всяка минута. И ние се стараем, но тези хора ще могат да говорят сносно по гулдски най-рано след месец.

— Не е нужно сносно — изръмжа Круин. — Достатъчно е да знаят няколко десетки думи, за да могат да ни съобщят необходимите ни сведения, без които не можем да направим нито крачка.

— Исках да кажа не сносно, а свързано. Те все още си служат повече с жестове.

— Червенокосото момиче говори доста сносно.

— Да, тя явно има талант към езиците. Но за съжаление познанията ѝ във военната област са толкова нищожни, че от нея не ще имаме никаква полза.

Круин с раздразнение огледа Фейн от главата до краката.

— Вие живеете сред тези хора почти две седмици — заговори той, като заплашително понижи глас. — Гледам ви и не мога да ви позная, толкова сте се променили.

— Променили? — изумиха се четиримата и се спогледаха.

— По вида ви не ще кажеш, че три години браздите космическото пространство. Къде се дяна суровият вид на аскета-астронавт? Бръчките по лицата ви са се загладили, страните ви са се закръглили, порозовели са, очите ви блестят от задоволство. Явно, че прекарвате времето си приятно и полезно за вас — Круин се надигна от креслото и лицето му се изкриви от гняв: — А вие може би нарочно протакате изпълнението на задачата?

Четиримата с негодувание отхвърлиха чудовищното предположение.

— Яли сме прясна храна и сме си отспали — заоправдава се Фейн, — и самочувствието ни е по-добро. Сега ще имаме повече сили за работа. Смятаме, че противникът дори не подозира каква голяма услуга ни оказва със своето гостоприемство. А доколкото в Устава...

— Гостоприемство? — рязко го прекъсна Круин.

Фейн явно се смути и напразно се мъчеше да намери подходящ епитет за охарактеризиране на врага.

— Давам ви още една седмица — категорично го сръза командорът. — И нито ден повече. Точно след седмица ще доведете при мен шестимата туземци, и то в състояние да ме разбират и да отговарят на въпросите ми — Круин погледна в лицето Фейн и свъси вежди. — Ясна ли ви е моята заповед? Изпълнявайте!

— Слушам, командоре.

Погледът на Круин се насочи към психолозите.

— С езиковедите свърших. Сега вас да чуя. Какво имате да ми разправите? Много неща ли разузнахте?

— Не особено много — мигайки нервно от страх, започна Хефни. — Всичко опира до незнанието на езика.

— Питам ви какво сте научили, докато сте тъпкали коремите си?

— Хората от тази планета са много странни същества. По отношение на домашния бит, цивилизацията им безспорно стои на много високо стъпало. Във всичко останало са истински деца. Семейство Мередит, например, живее в прекрасна къща, снабдена с първокласна техника. Имат абсолютно всички удобства, дори цветен телевизор.

— Давате ли си сметка какво говорите? Цветна телевизия? Тук? Немислимо!

— И въпреки това имат, командоре — осмели се да възрази Хефни. — Сами видяхме.

— Така е — потвърди Фейн.

— Млък! — Круин беше готов да изпепели с погледа си добросъвестния езиковед. — С вас свърших. Сега ме интересуват тия двамата. — Той отново впи очи в треперещия Хефни. — Нататък!

— В тях без съмнение има нещо странно, което засега още не можем да проумеем. Те, например, нямат пари. Разменят една стока срещу друга без оглед на стойността им. Работят, когато поискат. Ако не искат — не работят. И въпреки това почти през цялото време вършат нещо.

— Как така?

— Питяхме ги защо работят, като никой не ги заставя. Отговориха, че работят, за да не им е скучно. На много места има малки фабрики, които според тяхната, противоречаща на здравия

смисъл, логика били центрове за развлечение. Тези фабрики действуват само ако има желаещи да пороботят.

— Какво, какво? — запита съвсем объркан Круин.

— Например в Уйлямзвил, малко градче на час път от дома на Мередитови, има обувна фабрика. Понякога там отиват десетина души, понякога се набират до петдесет, в някои случаи и до сто. Но никой не помни фабриката да е спряла да работи дори един ден по липса на желаещи. Марва, голямата дъщеря на Мередитови, работи три дена във фабриката. Попитахме я кое я принуждава да ходи във фабриката.

— И какво отговори?

— Каза, че ходи за собствено удоволствие.

— За собствено удоволствие... — Круин се мъчеше да проумее какво може да означава това. — Ходела е, защото е била заставена ли?

— Не, командоре.

— Уверен ли сте?

— Да. Ходят да работят само по желание. Няма други причини.

— И какво възнаграждение получават?

— Никакво или почти никакво. Един ден тя донесе чифт обувки на майка си. Попитахме я това ли са платили за труда ѝ? Отвърна, че обувките ги направил един неин приятел и са подарък. А цялата седмична продукция, обясни тя, била изпратена в съседното градче, където по това време имало нужда от обувки.

— Каква глупост. Не, това е чист идиотизъм. — Той подозрително изгледа психолозите. Дали не си измислят тия глупости? — Дори и най-примитивно устроеното общество не може да функционира, ако в икономиката му цари такъв хаос. Изглежда, много малко неща сте видели и не всичко сте разбрали. Впрочем, това няма значение. Все едно е на какви принципи се държи тяхната икономика. Нали в края на краищата те ще работят така, както ги заставим ние. Повече ме интересува друго. Например, нашите разузнавателни самолети съобщават, че по планетата имало извънредно малко градове. Едни от тях били населени, но плътността на населението била много малка. А в други никой не живеел. Населените градове били напълно благоустроени. Имало прекрасни писти за излитане. Как може такава примитивно общество да има летателни машини?

— Едни правят летателни апарати, други — обувки. Всеки върши каквото умее, занимава се с това, към което има склонност.

— Мередитови имат ли летателна машина?

— Не — отвърна Хефни съвсем смутен, — но, ако им потрябва, дават заявка до телевизията, където има специална програма за нуждите и потреблението.

— И какво става?

— Получават нова или добре поддържана. Даром или срещу нещо.

— И затова е достатъчно само да дадат заявка?

— Да.

Круин стана от бюрото и закрачи из кабинета. Златните камбанки мелодично подрънкваха в такт. Беше зъл и неудовлетворен.

— Във вашето идиотско съобщение няма никаква информация. Хвалехте се, че ще бъдете моите очи и уши. Невиждащи очи и запушени с памук уши! Поне една цифра, характеризираща силата им...

— Моля за извинение — осмели се да го прекъсне Хефни. — Те са всичко двадесет и седем милиона.

— Аха. — Лицето на Круин се оживи. — Само? Я гледай! Населението на Гулда е стотици пъти повече, а по размер планетите са почти еднакви. — Той се замисли. — Извънредно малка плътност на населението. В много градове няма жива душа. Но имат летателни машини и други механизми, които могат да бъдат създадени само от високоразвита цивилизация. Може би това, което виждаме сега, са останки на велика цивилизация. Разбирате ли какво означава?

Хефни замига. Калма се навъси. Фейн и Парт стояха с непроницаеми лица.

— Това означава, че или е имало война, или мор. И едното и другото в мащабите на цялата планета. Трябва да получа информация за този период от историята им. Трябва да знаем какви оръжия са били използвани в тази война, колко са останали, къде се съхраняват. Ако пък не е било война, то каква именно болест е опустошила планетата, от какво е била предизвикана, с какво са се лекували — Круин млъкна и, за да придаде тежест на думите си, потупа в гърдите Хефни: — Искам да зная какво крият така старателно от вашите очи, защото тези добряци могат днес-утре да ни нападнат. И тогава, ако не сме открили тайните им, ще сме безпомощни и ще загинем. Освен това искам да знам кои са и къде са хората, които ще дадат заповед за първия удар.

Ето каква информация ми е нужна от шестимата туземци. Информация, а не покани за обед — като видя как замига от страх Хефни, Круин се усмихна кисело. — Ако сами измъкнете всичко това от тях, ще го запиша в графата за отличия в личните ви досиета. Можете да си вървите. Имате на разположение една седмица. Неизпълнението на задачата ще смятам за дезертъорство по време на война и ще ви съдим с цялата строгост на Дисциплинарния устав.

Четиримата пребледняха, отдадоха чест и тръгнаха към вратата. Круин гледаше подире им, презрително присвил очи.

* * *

На шестнадесетия ден командорът Круин, излъскан и накичен с всичките ордени, се отправи към зеления хълм. На границата на изгорената зона му отдаде чест наскоро поставеният часови. Лицето му беше мрачно, изкозирува вяло.

— Така ли се приветствува началство! — каза Круин.

Часовият отдаде още веднъж чест, този път по-живо.

— Отдавна не сте имали строева подготовка — ехидно заключи Круин. — Отвикнахте от военната дисциплина. Знам как да ви излекувам. Всеки ден в течение на цял период ще тренираш отдаване на чест. — И като изпъчи гърди, Круин добави: — Продължавай да караулиш.

В стъкления поглед на часовия блесна възмущение, отдаде мълчаливо чест, обърна се и като тракна токове, закрачи по изпепелената ивица.

Круин се изкачи на хълма и седна на облия камък. Стоманеният шлем му тежеше, но не го свали. Сивите, студени очи загледаха пейзажа. Седя дълго, а нея все я нямаше. Но той чувствуваше, знаеше, че ще дойде, някакъв тайнствен инстинкт му го подсказваше. Не че имаше някакво желание да я види. Не, никакво. Най-после тя дойде. Вървеше леко между дърветата на тънките си дълги крака. С нея бяха Сю и Сем и още три момичета. Имаха смеещи се очи. Косите им бяха тъмни, а краката дълги.

— Това са Беки, Рита и Джой, мои приятелки — каза Марва на своя странен гулдски, — доведох ги да разгледат корабите. Нали

нямате нищо против.

Круин се намръщи.

— Нямам — недоволно избоботи той.

Марва с изящно движение седна на тревата и подгъна дългите си крака. Останалите също седнаха. Само Сем остана да стърчи и, смучейки палеца си, съсредоточено разглеждаше ордените по гърдите на Круин.

— Татко много съжалява, че не можахте досега да дойдете у нас.

Круин мълчеше.

— И мама. Тя готви прекрасно. И много обича гости. Не можете ли да дойдете у нас тази вечер? Не? А утре или вдруги ден?

— Госпожице — каза грубо той, — аз не ходя по гости. И никой от моите хора не ходи.

Марва преведе думите му на приятелките си и те дружно се разсмяха. Круин почервения и стана.

— Какво смешно има?

— Нищо — смути се Марва. — И да ви кажа, няма да разберете.

— Няма да разбере? — в сърдития поглед на Круин се мярна безпокойство. Той изгледа поред приятелките на Марва. — И все пак аз мисля, че те на мен се смееха. Явно, смееха се на нещо, което аз не знам, но съм бил длъжен да знам и което те не искат да ми кажат.

Той се наведе над Марва, голям, силен, не човек, а исполин. Марва вдигна глава и го погледна с огромните си зелени очи.

— Аз казах: никой от моите хора не ходи по гости. Смешно изявление, нали? Не мислете, че съм толкова глупав — Круин се изправи. — Време е да вървя.

Докато се спускаше по хълма, Круин чувствуваше, че цялата компания го следи с очи.

Влезе във флагманския кораб и заповяда на Джузик незабавно да свика всички за проверка.

— Случило ли се е нещо, командоре? — запита разтревожен Джузик.

— Незабавно извършете проверка — избухна Круин, като сваляше шлема си. — Тогава ще видим какво се е случило.

Джузик се бави дълго. Когато най-послед се върна, лицето му беше загрижено.

— Осемнадесет души отсъствуват, командоре.

— Да, те ми се присмиваха — с горчивина промълви Круин. — Смееха се, защото са знаели! — Той стисна облегалките на креслото и ставите на пръстите му побеляха. — Откога отсъствуват?

— Единадесет от тях бяха сутринта на дежурство.

— Значи останалите седем отсъствуват от вчера? И никой не е сметнал за нужно да ми доложи? Какво още държите в тайна от мен? — Джузик се смути, лицето му се изкриви като от болка. — Докладвайте!

— Тези хора излизат не за първи път от лагера — Джузик с мъка изговаряше думите. — И не за шести път дори.

— Колко време продължава тая измама? — Круин зачака да му отговорят, но Джузик мълчеше и той изкрещя: — Отговоряйте! Да не сте си глътнал езика?

— От десет дена.

— Колко капитани знаеха за това и не ми доложиха?

— Девет. Четирима вече чакат пред вратата вашите разпореждания.

— А къде са останалите петима? — Круин заплашително се изправи.

— Те... те... — Джузик облиза пресъхналите си устни. — И те са в самоволна отлъчка, командоре.

— Ясно. Изводът е, че останалите също са били в самоволна отлъчка, но за щастие, успели са да се върнат до проверката. Имали са късмет. Виждам, че не може да се установи точният брой на нарушилите моята заповед. Измъквали са се тайно нощем от корабите и пак така тайно са се връщали. Всички до един са дезертъори. А дезертъорството във военно време се наказва само с...

— Но, командоре, ако вземем пред вид обстоятелствата...

— Никакви обстоятелства! Наказанието е смърт — Круин удари с юмрук по масата. — Смърт в присъствие на целия личен състав. — Гласът му премина в писък и изведнъж секна. — Освен това, мой скъпи Джузик — продължи той на ниски ноти, — ако ние съзнателно не изпълним дълга си, какво ни чака?

— Смърт — Джузик гледаше в упор Круин. — Но ако сме на Гулда.

— Ние сме на Гулда, Джузик. Аз обявих тази планета за колония на Гулда.

— Осмелявам се да забележа, командоре, че я обявихте само на думи.

— Джузик, вие да не сте с бунтовниците? — Очите на Круин трескаво блестяха, ръката му посегна към пистолета.

— Съвсем не, командоре! Но позволете да забележа, че дългото пътешествие в тесните като килии каюти много сближи всички ни. Загубихме не малко хора, а на обратния път може още да загубим. И едва ли хората...

— Аз изисквам пълно подчинение! — Круин не сваляше ръката си от пистолета. — Изисквам желязна дисциплина и пълно, безпрекословно подчинение! Само тогава ще победим! — Посочи вратата: — Капитаните на корабите приведени ли са във вида според Устава?

— Да, командоре, разоръжени са и под стража.

— Въведете ги! — Опрял лакти на бюрото, Круин се готвеше да произнесе присъдата. Минутата чакане му се стори вечност.

Но когато четиримата капитани влязоха, осъзна, че търси изход, някакво законно основание, за да смекчи присъдата, да я замени с разжалване. За щастие Уставът предвиждаше такава възможност.

Капитаните стояха с бели като платно лица. Круин даде воля на гнева си и се нахвърли с ругатни и упреци.

— Но доколкото — смекчи се той накрая, — в момента на проверката сте били по местата си, формално аз не мога да ви обвиня в дезертъорство, особено като се има предвид, че признавате вината си и се разкайвате. Разжалвам ви в редови и недостойното ви поведение ще бъде записано в личните ви досиета. Това е!

Круин махна с бялата си ръкавица, отпращайки арестуваните. Те мълчаливо излязоха.

— Съобщете на помощниците на тези капитани, Джузик, че ги произвеждам в чин капитани и да набележат кандидатурите на заместниците си. Определените лица изпратете при мен. Освен това известете на капитаните, че им нареждам да вземат участие в съденето на всички войници и младши офицери, които са в самоволна отлъчка. Съобщете на капитан Сомир, че го назначавам за командир на взвода, който ще приведе в изпълнение присъдата.

Джузик, остарял с десет години, се обърна, тракна токове и излезе. Круин застана пред илюминатора, всеки момент през тройния

кордон на охраната можеше да се появи първият задържан дезертър. Нейде дълбоко в подсъзнанието му живееше предателската надежда, че може би никой от дезертиралите няма да се върне. Защото заловеният дезертър означаваше само едно, прегракнал вик: „Огън!“ и залп на страшния взвод на Сомир.

Стъмни се. Изведнъж в командната кабина се втурна запъхтян Джузик и отдаде чест:

— Командоре, хората престанаха да се подчиняват.

— Какво, какво? — Круин изгледа страшно помощника си.

— Научиха за разжалването и че е назначен военнополови съд за дезертърите... Знаят какво наказание ги очаква. Някои успели да се измъкнат от лагера, за да предупредят дезертърите да не се връщат.

— Така-а! — Круин се усмихна криво. — А какво прави охраната?

— Заедно с тях са отишли и десетина човека от охраната.

— Десетина? — Круин стана бързо, отиде до помощника си и впи очи в него: — А колко всичко души са напуснали лагера?

— Деветдесет и осем.

— Повече от екипажа на един кораб! — Круин огледа пистолета си, пъкна го в кобура и пристегна на колана си втори. — Така до сутринта всички ще се изнижат — Круин потупа помощника си по рамото. — Трябва незабавно да излетим. Цялата флотилия. Ще излезем на орбита, откъдето никой вече не може да избяга. През това време аз ще обмисля още веднъж всичко. Ще потърсим ново място за кацане, но такова, откъдето никой да не може да бяга. Разузнавателен самолет ще прибере Фейн с групата.

— Съмнявам се, че екипажът ще се подчини на заповедта за излитане, командоре.

— Ще видим, ще видим — Круин се усмихна саркастично. — Не е никак трудно да се подтисне бунтът още в зародиш. Трябва да се изолират подстрекателите. Тълпата не е съвкупност от хора, а подстрекатели и стадо идиоти... По правило подстрекателите първи си отварят устата.

— Да дам ли сигнал за общ сбор, командоре?

Сирената на флагманския кораб зави сърцераздирателно. На корабите един след друг светнаха прожекторите. Бавно и важно слезе

Круин по металната стълба. Капитаните и помощниците им застанаха от двете му страни. Всеки бе въоръжен с по два пистолета.

— След три години вярна служба — високопарно заговори Круин, — сред вас се появили изменници. Малодушни страхливци, неспособни да чакат още няколко дена. Още пет дена и нас ни очакваше блестяща победа. Забравили дълга си, те нарушиха моята заповед. Шепа нищожни егоисти, които искат за сметка на всички ви само те да се наслаждават на радостите на живота — Круин изгледа събраните с тежък, осъдителен поглед.

Устремените към него лица нищо не изразяваха. Чакаше да се обадят подстрекателите. Това чакаха и стоящите до него.

Но никой не наруши мълчанието.

— Корабите трябва да бъдат приведени в пълна готовност. Стартираме веднага и излизаме на равновесна орбита. Очакват ви безсънни нощи и дни наред тежък труд. За това трябва да благодарите на другарите си, които измениха на своя дълг — Круин изчака още секунда, после запита: — има ли възражения?

Пълно мълчание.

— Заповядвам да започне подготовката за старта — отсеке Круин и се обърна, за да се изкачи на флагманския кораб.

Една ръка с пистолет се вдигна, край ухото на командора проеца изстрел. Тълпата зад него ревна. Той рязко се обърна и вдигна двете си ръце, стискащи пистолетите. Капитан Сомир изведнъж закреця:

— Командоре, пазете се!

Круин не чу изстрела на Сомир, ревят на тълпата секна. Усети страшна тежест в главата си, тревата под краката му се олюля и се свлече на земята.

Като на сън чуваше тропот от множество крака, приглушени викове. После всичко заглуши чудовищен взрив: един, втори, трети — Круин усети как почвата се тресе от взривовете.

Някой плисна в лицето му студена вода.

Круин се надигна, главата му бучеше. Замига, за да разпръсне пелената, замрежваща очите му. Съзря до себе си Джузик, Сомир и още осмина. Всички бяха опръскани от краката до главата с кал, лицата им бяха в синини, мундирите разкъсани.

— Нападнаха ни в момента, когато вие се обърнахте, за да се качите на кораба — мрачно каза Джузик. — Стотината, които стояха

отпред, се нахвърлиха върху нас в някаква безумна ярост, като по команда. Цяла нощ бяхте в безсъзнание.

Залитайки, Круин се изправи.

— Колко са убитите?

— Нито един. Стреляхме над главите им. А после вече беше късно.

— Над главите? — Разкършвайки рамене, Круин усети остра болка в гръбнака. — Нима оръжието не е, за да се убива?

— Не е толкова просто, командоре — слабо запротестира Джузик. — Не е лесно да стреляш в другарите си.

— И вие ли мислите така?

Капитаните унило кимнаха, а Сомир рече:

— Изпуснахме момента, командоре, а после...

— Беше ви дадена заповед, трябваше да я изпълните — трескавият поглед на Круин изпепели единия, после другия: — И двамата сте недостойни да носите званието си. Разжалвам ви в редови — той издаде долната си челюст, лицето му стана уродливо от ненавист: — Махайте се от очите ми!

Капитаните си тръгнаха. Круин се качи във флагманския кораб. Огледа го от носа до опашката. На борда нямаше жива душа. Сега разбра от какво са били взривовите. Стиснал устни, разглеждаше изкорубените баки с гориво, повредените двигатели. Флагманският кораб представляваше купчина метал. Обходи и останалите кораби. Навсякъде нито душа, всички кораби бяха извадени от строя, бунтовниците са действували логично. Вече нямаха никаква връзка с родната планета и не можеха да съобщят къде се намират. Дори и да предприемат най-старателни издирвания в тази част на Вселената, не биха ги открили и след хиляда години. Въстаналите бяха постъпили умно: отрязали бяха пътя към Гулда и по този начин избегнали очакващото ги възмездие.

Когато изпи до края горчивата чаша, Круин седна на стълбата на последния, двадесет и втори кораб и с прощален поглед обходи бойния ред на разбитата си армада. Липсваха дванадесет самолета. Останалите също бяха изкарани от строя.

На фона на светлеещото небе Круин забеляза силуетите на Джузик, Сомир и другите капитани. Изкачваха се по хълма. Отиваха отвъд, в долината, към която така често бе гледал и той. Пресрещнаха

ги четири деца и нататък поеха заедно. Групата скоро изчезна зад билото на хълма, озарен от лъчите на изгриващото слънце.

Круин се върна във флагманския кораб, сложи в раницата вещите си, метна я на гърба и, без дори да погледне за последен път безжизнените кораби, пое в обратна посока, далеч от слънцето, към което се отправиха хората му. Ботушите му затъваха в калта. Раницата на гърба му тежеше. Но още по-тежко беше на душата му. Свъсил вежди, вървеше все напред и напред, сам в новия, непознат свят.

* * *

Трите и половина години бяха оставили своя отпечатък. Корабите все още стояха в долината, строени в правилна геометрична форма, както бе заповядала да ги подредят стоманената воля на Круин. Но ръждата бе разяла дебелията, здрава броня, полски мишки и лалугери се бяха приютили в тях, птици бяха свили гнезда. На мястото на изгорената земя растяха буйни храсти и висока трева, скривайки завинаги нейните очертания.

От храстите се показа човек, остави на земята раницата си и загледа останките от бившата космическа мощ. Беше висок, с могъщо телосложение и обгоряло лице. Сивите спокойни очи замислено се спряха на обраслата с бръшлян опашка на флагманския кораб.

Стоя така половин час, размишлявайки за нещо. Слънцето вече клонеше към залез, когато той, нарамил пак раницата, пое през храсталаците към хълма, преваля билото и заслиза към долината. Крачеше уверено и спокойно.

Стигна до голяма каменна къща. Изящна тъмнокоса жена подрязваше цветята в градината. Спрял се пред градинската портичка, човекът я заговори. Гласът му беше дрезгав, но с приятен тембър:

— Добър ден.

Жената се изправи с букет пъстри цветя в ръка и отправи черните си кадифени очи към непознатия.

— Добър ден. Пътешествувате ли? Не искате ли да ни погостувате? Мъжът ми Джузик много ще се зарадва. Стаята ни за гости е празна.

— Съжалявам, но търся Мередитови. Не бихте ли ми казали къде живеят?

— Следващата къща по пътеката, в гората. Ако тяхната стая за гости е заета, моля не ни забравяйте.

— Благодаря ви — непознатият ласкаво изгледа жената и усмивка озари волево му лице.

Пооправи раницата си и закричи по пътеката. Спря се пред следващата портичка: в градината, пълна с цветя, имаше живописна къща с много постройки. Край портичката играеше момче.

— Пътешествувате ли, господине? — запита то.

— Да, сине, пътешествувам... Търся Мередитови.

— Аз съм Мередит, Сем — лицето на момчето изведнъж се озари от радост. — Искате да ни гостувате?

— Да, ако е възможно.

— Урааа! — Момчето затича с всички сили към къщата. — Мамо, татко, Марва, Сю! Имаме гост!

Появи се висок червенокос мъж с лула в устата. Извади лулата и каза:

— Аз съм Джек Мередит. Моля влезте. Мери — викна той — Мери, пригответи на госта нещо за хапване.

— Сега — отвърна отнейде весел глас.

— Да вървим — покани той госта и го поведе към верандата. Посочи му кресло и каза: — Починете си, докато приготвят обед.

— Благодаря — гостът изтегна уморените си крака, пое дълбоко въздух и огледа мирната картина. Мередит седна до него.

— Видяхте ли пощенския кораб?

— Да, вчера сутринта. Прелетя над главата ми.

— Късметлия сте. Той се появява веднъж на четири години. Аз съм го виждал само два пъти. Внушително зрелище, нали?

— Да — потвърди гостът с неочаквано вълнение. — Стори ми се пет мили дълъг. Грандиозно съоръжение. Масата му трябва да е много пъти по-голяма от всичките чуждоземни кораби от съседната долина — Гостът впи очи в лицето на домакина. — Често съм се питал как ли чуждоземците са си обяснявали малобройността на населението. Сигурно с мор или война, не са и допуснали мисълта за разселване по другите планети в такива мащаби.

— Съмнявам се, че този въпрос ги е вълнувал, защото те изгориха всички мостове за връщане и се заселиха тук. Един от тях живее в съседната къща, казва се Джузик. Ожени се за местно момиче. Много са щастливи.

Двамата помълчаха, после Мередит заговори сякаш на себе си:

— Докараха мощни оръжия, но не знаеха, че ние имаме оръжие, което е наистина несъкруσιμο. На нас ни бяха нужни хилядолетия, за да разберем, че единственото непобедимо оръжие е идеята. Тя може да бъде победена само от друга идея по-високо хуманна, по-разумна. Те прилетяха твърде късно. Закъсняха с десет хиляди години. Нашата история представлява дълга, неспокойна нощ. А това е вече финалът — краят на дългата нощ — Мередит се усмихна. — Честичко седя тук и се наслаждавам на покоя. Седя и мисля. И всеки път идвам неизбежно до един извод.

— До какъв?

— Ако аз лично поискам да завладея всички видими звезди и безбройните планети, кръжащи около тях, все пак бих бил ограничен от едно нещо — Мередит се наведе и изгърси пепелта от лулата си. — Не бих могъл, както и всички останали хора, да погълна повече от това, което може да побере стомахът ми.

Мередит стана:

— Насам идва дъщеря ми Марва. Нали не възразявате да ви покаже вашата стая?

Гостът огледа с преценяващ поглед стаята. Удобен креват, изящни мебели.

— Харесва ли ви у нас? — запита Марва.

— Да, разбира се — сивите му очи се спряха на момичето: беше високо, стройно, червенокосо, със зелени очи и изящна фигура. — Не намирате ли, че приличам на Круин?

— На Круин? — тънките ѝ извити вежди запълзяха нагоре от удивление.

— На началника на чуждоземната космическа експедиция.

— А, на него ли! — Очите ѝ се засмяха, на страните ѝ се появиха трапчинки. — Глупости! Той беше стар и зъл, а вие сте млад и красив.

— А вие сте много добра — тихо промълви гостът и развълнуван закрачи из стаята. После развърза раницата си. — Има обичай гостът да подарява нещо — в гласа му прозвучаха надменни нотки. —

Донесох ви подарък. Сам съм го направил. Нужни ми бяха няколко години, докато приуча тия несръчни ръце... Работих го дълго, почти три години. — В ръцете си държеше часовник, чудесен часовник с кукувичка.

Марва изтича до прозореца и завика:

— Мамо, татко, гостът ни е донесъл подарък! Часовник с кукувичка. Тя ще кука и ще показва колко е часът.

Долу се чуха бързи крачки и после гласът на Мери:

— Може ли и аз да го видя? Много искам да видя подаръка.

Раменете на госта се изправиха, целият се изпъна, сякаш приемаше парад. Часовникът в ръцете му трепна. Кукувичката закука: един, два...

ХЕНРИХ АЛТОВ

ГЕНЕРАЛНИЯТ КОНСТРУКТОР

Ураганът беше наситен с електричество. В надвисналите над земята облаци се извиваха огнени ленти. Вихрите връхлитаха върху пулсиращите виолетови пламъци, разкъсваха ги и ги разхвърляха по цялото небе. Плътната дъждовна завеса от време на време избухваше като струя разтопен метал. Вятърът с нетърпим вой шибаше искрящите потоци вода. Те се сблъскваха, сплитаха се в кълбо и мигновено закипяваха, разхвърляйки тъмночервена пяна.

Пилотът дълго стоя до прозореца, вслушвайки се в дрезгавия рев на бурята.

— Спектакъл — каза той. — Пиротехника, а не ураган. За „Синята птица“ са нужни сериозни изпитания. Докторе, това ли е всичко, което могат да направят вашите метеоролози?

— Ураганът съвсем не е лош — отговори лекарят. — Единадесет бала. Центърът му е до площадката за излитане.

— На Юпитер, дори в горните слоеве на атмосферата „Синята птица“ ще срещне урагани десеторно по-силни. Аз донесох снимки, направени от разузнавателни ракети. Зле е, ако за вашите метеоролози единадесет бала е вече предел.

— Не е предел — каза лекарят. — Ние ви очаквахме за утре. За днес на метеоролозите бе поръчан обикновен ураган: и те просто изпълниха поръчката. Ако им поръчаме катастрофален ураган, ще направят катастрофален. Дори свръхкатастрофален.

Пилотът се отдръпна от прозореца и се спря сред стаята. Огледа с едва забележимо недоумение високите рафтове на библиотеката и голямата, отрупана с книги маса. Лекарят познаваше този поглед. На хората, които рядко пребиваваха на Земята, винаги им се струваха странно неикономични просторните земни помещения.

— Машината трябва да се изпита при най-тежки условия — повтори пилотът.

— „Синята птица“ може да не се изпитва. Тя премина вече всички изпитания.

Пилотът се обърна към прозореца и пусна щорите. Веднага стана по-тихо. Лампите, скрити зад матовата повърхност на стъкления таван, светнаха.

— Ще говорим ли? — попита той.

Лекарят мълчаливо му показа креслото. Когато се настани в креслото, пилотът забеляза на масата между страниците на отворената книга синя пластмасова тръбичка.

— Калейдоскоп? — удивено каза той. Светлите му очи се стоплиха и лицето му веднага стана по-добро. — Ваш ли е?

— На Генералния конструктор — отговори лекарят.

— Кажете... Генералният конструктор... никога ли не е летял?

Лекарят сви рамене.

— Какво значи — да лети?

— Да лети — значи да се издигне над земята с машина — вежливо обясни пилотът.

— В такъв случай Генералният конструктор е летял — каза лекарят. — Летя в деня, когато ви посрещнаха след първия рейс към Меркурий. Генералният конструктор тогава беше момче. Искаше да прилича на Вас. Искаше да лети. Този ден той се опита да излети със своята първа машина. Построй я от парчета шперплат и дуралуминий. Играчка. Но машината излетя. На петнадесет метра. А след това падна. Това е, собствено, всичко. Да ходи почна след три години. Отначало с патерици. Не му разрешаваха да лети. Дори с междуградски вертолет.

Ураганът постепенно утихваше. Зад прозореца монотонно свиреше вятърът.

— Така — каза пилотът. — Трябва да имате добри изпитатели. На Конструктора не му е било леко, щом никога не е летял с истинска машина.

— Ние нямаме изпитатели. Генералният конструктор винаги сам изпитваше своите машини. Сам проведе и изпитанията на „Синята птица“. Днес... днес той също летя.

— Но нали загина преди осем дена — бавно каза пилотът. — Мъртвите не летят.

Лекарят отрицателно поклати глава. Трябваше да обясни много неща; това го гнетеше. Взе лежащия върху книгата калейдоскоп и

премести книгата към пилота.

— Ето, погледнете. Орелът летя към Слънцето — и загина. Загина по време на полета... и не падна, а продължи да лети.

Книгата беше отворена на други стихове, но пилотът позна автора и цитираните редове^[1]. Каза кротко:

— Това е поезия.

— Да, поезия е — машинално повтори лекарят.

— Така — бавно каза пилотът след продължително мълчание. — Но вие сам казахте, че Генералният конструктор никога не се е издигал с истинска машина. Автопилоти? Не. За изпитания на нова машина, за полет през ураган е нужен човек. Нужни са ум, смелост, воля, изобретателност.

— Да — каза лекарят. — Машините правят само това, което могат. Човекът може да прави и невъзможното.

— Значи, не става дума за автопилоти. Генералният конструктор е управлявал кораба от Земята. Но ако това е обикновено радиоуправление, тогава е необходима точна координация на движенията. Трябва да умееш мигновено да местиш ръката си от единия лост за управление на другия, трябва... Не, и това е изключено. Остава една възможност — биоелектронно управление от разстояние. Така ли?

— Да — отговори кратко лекарят.

— Добре — продължи пилотът. Сега той говореше по-уверено, по-рязко. — Значи, биоелектроника. Човекът седи на земята до пулта за управление, следи чрез уредите полета на машината и мислено превключва лостовете за управление. Апаратурата усилва възникващите в мозъка и мускулите биотокове, радиостанцията предава сигналите на машината. Аз съм виждал такъв полет. В ясно безветрено време тази машина се издигна на около сто метра и без да бърза описа кръг над площадката. След това се приземи. Летящ диван...

Лекарят нетърпеливо го прекъсна:

— „Синята птица“ е четвъртата му машина. И всичките са изпробвани само от него. Съвсем по друг начин. Той си седи в креслото. И никакъв пулт, никакви прибори. Разбирате ли — нищо!

Седи със затворени очи и мислено си представя целия полет — от излитането до приземяването. Представя си — в детайли — условията, при които се извършва полетът и действията на летеца. Биотоковете се записват. На лентата се получават две серии колебания: едната са мислените условия на полета, втората — мислените действия на човека в тези условия. По-късно този запис служи за програма на електронните автомати на ракетоплана. Автоматите възпроизвеждат полета, извършен мислено от човека. Анализират външните условия, например скоростта на вятъра, или наклона на машината, издирват в електрограмите съответната необходима реакция — и управляват кораба, като изменят режима на работа на двигателите. Зная какво искате да кажете. Зная. Да, може да се случат и непредвидени обстоятелства. Но машината има различни записи. Човекът мислено преживява полети при най-различни условия. Предвижда всички случаи, които могат да се срещнат в реалния полет. И затова в програмата на автоматите има съответни реакции за всички възможни по време на полета случаи.

— Всичко не може да се предвиди — възрази пилотът. Стараеше се да говори спокойно. — То е като калейдоскопа. Можете ли да предвидите безчислените съчетания на стъкълцата.

— Аз не мога — твърдо каза лекарят, гледайки калейдоскопа. — Генералният конструктор... можеше. Той познаваше своите машини. Започваше с обикновени полети и постепенно преминаваше към по-сложни. След всеки мислен полет се извършваха контролни действителни полети. Корабите летяха, управлявани от автомати, и в конструкциите им се внасяха необходимите изменения. Досега не сме имали нито една авария. Изпитанията на „Синята птица“ се извършват вече половин година. Това са стотици действителни полети и хиляди мислели. А освен това, тридесет и шест полета до Юпитер. Обикновено кресло и обикновена стая. Всеки път въображаемите полети навлизаха все по-дълбоко в атмосферата на Юпитер. Вие... всъщност едва ли ще се докоснете до атмосферата на Юпитер. Претоварване. Докато на ракетоплана има човек, повече не може да се постигне. Корабът ще издържи, човекът — не. Генералният конструктор можеше мислено да се спуска дълбоко в атмосферата. Той знаеше, че после автоматът ще повтори това на кораба. В условия, които човек не би могъл да понесе... Ето кое е преимущество на

неговия метод. И още, че може да се съберат електрограмите на мислените и реалните полети, изпълнени от най-добрите пилоти — и тогава автоматите ще имат обобщения човешки опит. Не само опита, но и човешката смелост, човешката самоотверженост. Човешкия стил, който липсва у обикновените електронни машини. Комплексът електрограми може да се отпечата хиляди пъти. За много кораби. За много машини тук, на Земята. Да. Ние не успяхме...

— Така — каза пилотът. — Въображаеми полети към въображаем Юпитер. Можеш да си представиш и най-страшния ураган, но ще бъде ли той като действителния!

— Ще бъде! — с неочаквана злоба извика лекарят. — Няма такива урагани, които човек да не може да си въобрази. Мисълта на човека е... е... Разберете простата истина. Физическите възможности на човека са ограничени. Природата скъпернически е отмерила някакви предели. Да, да, разбира се, би могло да се създадат триметрови хора, силни и издръжливи. Но това всъщност нищо няма да промени. Граници ще има, можем само малко да ги изместим. И само една способност на човека не познава никакви предели — това е способността му да мисли. Нали разбирате?

Пилотът кимна с глава.

— Разбирам. Всичко разбирам, освен едно. Мен ме покани Генералният конструктор. А сега тук гледат на мен като на враг. Защо?

Лекарят остави на масата калейдоскопа и уморено разтри очите си.

— Трудно е да се обясни — каза той. — Разбирате ли, ние всички някога се съмнявахме, че Главният конструктор... ще може... След това повярвахме и оттогава всички тук работеха и живееха в името на едно. Разбрахме какво е човешката мисъл. Не, не това исках да кажа. Представете си, например, че хората работят с някакъв мощен реактор. Или с електронна апаратура. Това са машини. Можеш да им се възхищаваш — и толкова. А ние експериментирахме с човешката мисъл. Виждахме нейната безгранична сила. Работата даже не е в силата. Чувствувахме обаянието на човешката мисъл, могъщата и красота. Знаехме, че нашите машини летят по-добре от всички пилоти — освен вас. С вашето име тук свързваха последния рубеж, който трябва да се преодолее.

— И вие — го преодоляхте? — попита пилотът.

Лекарят го погледна в очите и твърдо отговори:
— Да, разбира се. Генералният конструктор... го няма, но вие сте тук.

По стъклото на прозореца настойчиво се стичаше дъждът.

Пилотът разглеждаше актовете за изпитанията на „Синята птица“. Изпитвали я бяха при най-различни условия. Заедно с актовете в папката се намираха написани на ръка три страници — нещо като чернова от докладна записка. Генералният конструктор не беше успял да я довърши. Бе прекъсната на половината фраза: „Считам, че полета до Юпитер корабът трябва...“

Пилотът стана и отвори прозореца. „Дъжд — помисли той, — пак дъжд. На Земята винаги вали.“ Той се усмихна. Невинаги на Земята валеше. Но там, където се провеждаха изпитанията на новите машини, обикновено времето беше лошо.

Дъждът шумолеше по листата на дърветата.

Така беше и преди три години. Преди три години пилотът за първи път помисли, че ще остане на Земята. Смешна мисъл! Вертолетът, който трябваше да го закара на ракетодрума, бе закъснял седем минути.

Често мислеше за Земята. Откакто, издигнал се в космоса, за пръв път видя оттам Земята. Можеше с часове да гледа синьото кълбо. Възхищаваше се от красотата на Земята и едновременно се радваше, че можеше да се издигне над нея. С годините почна да възприема по друг начин Земята, защото с нея бяха свързани много опасности. Трябваше да преодолява силата на земното притегляне, да пробива радиационния пояс, да избягва привличаните от Земята метеорити.

Обичаше Земята. Но веднъж осъзна, че мисли за нея с непонятна за самия него тъга. Това не беше тъга по Земята. И преди три години, докато чакаше вертолета, неочаквано разбра, що за тъга е това. Вертолетът закъсня със седем минути и през тези седем минути, докато стоеше под мокрия от дъжда клен, изведнъж с пределна яснота осъзна, че рано или късно ще му се наложи завинаги да се върне на Земята.

Оттогава всячески избягваше да бъде на Земята. Налагаше си да не мисли, че това неизбежно трябва някога да се случи.

Внимателно се вслушваше в звуците на дъжда. Невидимите в тъмнината дъждовни струи ритмично чукаха по асфалта. Дъждът имаше множество гласове и това се стори на пилота до странност неочаквано.

„Отвикнал съм — мислеше си той, — но ще се върна на Земята. Ще се върна завинаги. Тогава ще ми остане само едно — мислени полети по въображаеми маршрути. Обидно е...“ Той се засмя. „Докторът е прав: мисълта е по-силна от всичко. По-силна и по-бърза. Но тя не може да даде това, което дава на човека работата.“

Върна се към масата и потърси забодената към един от актовете снимка. Беше увеличено копие на част от електрограма. По дължината ѝ, разделени от скалата за отчитане на времето преминаваха две серии сложни колебания: всяка серия представляваше наслояване на множество биотокове. Дълго разглежда снимката. Гледаше плетеницата от начупени линии и се опитваше да си представи за какво е мислел Генералният конструктор в тази десета част от секундата, когато уредите са фиксирали тези колебания.

Подчинявайки се на някакви свои закони, мислите на пилота отново се върнаха към Земята. Вслуша се в шума на дъжда и си помисли, че въобще зле познава Земята. Забеляза на края на масата все още разтворената книга със стихове. Намери редовете, за които говореше лекарят. Зачете ги и се спря на фразата:

*„Машината го омагьоса
и властно превърна сърцето му в Слънце.“*

Той остави книгата, отмести бързо встрани актовете за изпитанията и взе последния лист от записките. Едва сега разбра как е трябвало да завърши последната фраза:

*„Считам, че полета до Юпитер корабът трябва да
извърши без човек.“*

Пилотът отново зачете актовете за изпитанията.

След един час лекарят се върна и покани пилота при заместника на Генералния конструктор. След като прибра актовете за изпитанията в папката, пилотът каза:

— Утре метеоролозите трябва да направят всичко, което е в техните възможности. На мен ми е нужен истински ураган.

— Да — кратко произнесе лекарят.

— Бих искал да видя метеоролозите — продължи пилотът. — Ураганът трябва да бъде... да кажем като на Юпитер.

— Днес трябва да почивате — възразя лекарят.

— Нужен ми е истински ураган — настойчиво повтори пилотът. — Не бива да летим за Юпитер, ако не сме уверени в машината.

— Истински ураган? — повтори лекарят. — Чуйте... Генералният конструктор загина, изследвайки Юпитер. Това беше тридесет и седмият му полет. Въображаем полет до въображаемия Юпитер. Обикновена стая и обикновено кресло. Но сърцето не издържа.

Постът за наблюдение се намираше дълбоко под земята. Но и тук, през земните пластове проникваше бученето на урагана.

В тясната, с нисък таван стая, пред телевизионния екран седяха двама — инженерът и лекарят.

На екрана се виждаше как „Синята птица“ се приближава към ракетодрума. Край стартовата площадка светнаха мощни прожектори — и веднага изгаснаха. Техните лъчи не можаха да пробият черната маса на урагана. Пурпурният отблясък на мълниите едва проникваше през пресованите от вихрите облаци. От време на време този отблясък се насочваше към „Синята птица“ и тогава зад кораба, върху плътната стена от облаци се появяваше гигантска черна сянка. Мълниите гаснеха, оставяйки бледо мъждукащи процепи, през които минаваше корабът — единствената надарена с разум частица материя в хаоса от вятър, вода и огън.

Машината беше от тези, които извършват космически полети на борда на огромни лайнери, а след това се спускат да разузнават неизследваните планети, „Синята птица“ трябваше да се пребори с

онова, което можеше да я дебне в атмосферата на чуждата планета. И всичко на кораба бе предназначено за тази битка.

„Синята птица“ се спускаше, преодолявайки натиска на урагана. Закипя водата, попаднала под невидимото излъчване на дюзите. Главната опасност бяха периодите на мигновено затишие. Ураганът отскачаше назад и корабът потъваше в пустотата, в нищото. В такива мигове от спирачните дюзи изскачаха остри езици бели пламъци.

Над екрана мигна жълта лампичка. От високоговорителя се чу гласът на пилота:

— Тук е „Синята птица“. Викам метеоролога.

Друг глас, треперещ от едва сдържано вълнение, отговори:

— Главният метеоролог слуша.

— Тук е „Синята птица“ — повтори пилотът. — Моля да измените програмата на изпитанието. Можете ли да направите нещо непредвидено?

— Не бива да се изменя програмата за изпитание. Опасно е...

— Аз ви питам: можете ли да направите нещо непредвидено?

След известно колебание метеорологът отговори:

— Да. Ако заповяда заместникът на Главния конструктор.

Инженерът — възрастен, много спокоен човек — придърпа микрофона и каза:

— Разрешавам.

— Да — отново се чу гласът на метеоролога — разбрах... Ще направя...

— Не бива — прекъсна го пилотът, — аз не бива да знам какво точно ще направите. Изпитанието трябва да бъде неочаквано.

Инженерът отмести микрофона.

— Знаех, че ще стане така — каза той на лекаря.

Ръцете на инженера бяха по клавиатурата за управление. Изображението на екрана се стопи, изчезна, после се появи отново. Сега се виждаше другата част на ракетодрума. Оттук към кораба се движеше облак, приличащ на груба отсечена канара от сив гранит. Тя пълзеше бавно и в това безмълвно движение се криеше по-голяма опасност, отколкото в цялото беснееие на урагана.

Инженерът превъртя лоста за настройка. Мащабът на образа се намали, сега се виждаше целият ракетодрум.

Облакът нарастваше и постепенно изпълваше небето. На площадката за излитане отново блеснаха прожекторите.

— Гледайте — глухо каза лекарят.

Долната повърхност на облака, дотогава почти равна, изведнъж започна да се източва, превръщайки се в бял конус. Върхът на конуса бързо се приближаваше към Земята. Като че от облака се подаде чудовищно голямо пипало. А под него вече се подаваше друго, също чудовищно пипало. Над екрана тревожно замига червен сигнал. Инженерът включи високоговорителя. Млад глас, подчертано бавно, каза:

— Служба за безопасност на полетите. Смерч от югоизток. Ракетите срещу буря са готови за старт. Чакам разпореждане.

— Скоростта... каква е скоростта му? — запита инженерът.

Високоговорителят отговори с гласа на главния метеоролог:

— Седемнадесет метра в секунда.

На екрана се виждаше как смерчът, обвит в облак от пара, се движи към кораба. Приличаше на гигантски змей.

Блеснаха лъчите на прожекторите. Зашариха по черното небе, спряха се върху извиващия се стълб на смерча.

Метеорологът спокойно докладваше:

— Двадесет метра в секунда... двадесет и девет...

В ярките лъчи на прожекторите смерчът изглеждаше полупрозрачен. В него — от горе на долу — стремително преминаваха разкъсаните облаци, които приличаха на тъмнокафяви кълбета дим. Долната част на смерча конвулсивно се мяташе, търсейки опора за скок.

Инженерът нареди да се изключат прожекторите.

Смерчът вървеше към „Синята птица“.

Машината започна да завива и смерчът веднага се устреми към нея. Високоговорителят изхриптя:

— Отнесе покрива на хангара!...

И отново младият глас каза:

— Служба за безопасност на полетите. Ракетите против буря са готови...

Инженерът изключи високоговорителя.

— Край — прошепна лекарят. — С това би могъл да се справи само Генералният конструктор. — Той се обърна към инженера: —

Заповядайте... нека предаде управлението на биоавтомата! Чувате ли — нека пилотът предаде управлението...

Инженерът нищо не отговори. Смерчът се надигаше срещу „Синята птица“. Той хищно се изви и в централната му част се появи черен полукръг.

Лекарят се спусна към вратата. Инженерът, без да откъсва очи от екрана, каза:

— Там има ураган. По-внимателно.

Пилотът и лекарят седяха под крилото на „Синята птица“, на изровената от урагана земя, още влажна. От предния ръб на крилото падаха капки вода. Пилотът погледна небето. От яркото обедно слънце небето изглеждаше безцветно. И само към хоризонта прозираше синева, сливаща се с тъмната ивица далечна гора.

— Кажете... запита лекарят — от самото начало ли преминахте на биоелектронно управление?

— Да — отговори пилотът. Не съм се докосвал до щурвала. Мислех, че ще успея, ако се наложи... нали разбирате. А после видях, че той (пилотът така и каза — „той“) взема решение по-бързо от мен. Със секунда, с половин секунда, миг — но по-бързо. И дори някак... уверено. Сякаш не за първи път преминава през това — и всичко му е известно.

— Да... — каза лекарят, вдигайки яката на шлифера си. — В „Синята птица“ има частица от човешката душа. Маркс казваше за машините: овеществена сила на знанието. Тридесет и седем полета до Юпитер...

— Тридесет и седем — повтори пилотът. — Сега той ще се отправи в тридесет и осмия. Без мен. Когато смерчът приближаваше към машината, аз помислих, че може да се сгъстят електрограмите. Както при снимане на филм: да се направи забавен запис, а после да се прожектира с обикновена скорост. Мисълта е по-бърза от движението на ръката, но ние можем да направим нещо по-бързо и от мисълта.

— Генералният конструктор именно затова ви покани — каза лекарят. — Той знаеше, че ще бъде така. Скоро ще завърши монтажът на новата машина. Тя... тя е за вас.

Пилотът погледна „Синята птица“.

— Нима не може да се създаде машина, която...

— Не — отговори лекарят. — Не бива! С всяка година машините предявяват все по-сурови изисквания към тези, които ги изпитват. След пет години на такава машина ще летят пътници — спокойно, удобно, дори с комфорт. Но тогава ще се появи нова „Синя птица“. И тя ще изисква от изпитателя такива качества, че... А вие сте изпитател. Искате да летите само с истински машини.

Дълго мълчаха. После пилотът, гледайки все още „Синята птица“, каза:

— Овеществена сила на знанието... Да, така е. Добре е казано.

Лекарят се усмихна:

— Това е поезия.

— Да, поезия е — съгласи се пилотът.

[1]

*Он умер, да! Но он не мог упасть,
Войдя в круги планетного движенья.
Бездонная внизу зияла пасть.
Но были слабы силы притяженья...*

↑

УОЛТЪР ТЕВИС НЕВЕРОЯТНИЯТ МОДЕЛ

— Искам да ти покажа нещо — каза Фарнсуърт и се насочи към мазето.

Седях в удобното кожено кресло, загледан в огъня, и се чувствувах вътрешно спокоен. Каквото и да ми покажеше Фарнсуърт, щеше да бъде много по-развлекателно, отколкото да гледам телевизия, както правех почти всяка вечер.

Фарнсуърт, който имаше четири лаборатории в къщи и вулканичен ум, никога не пропускаше да ми достави най-забележителната вечер за седмицата.

Когато се върна след малко, донесе една кутийка, не по-широка от десет сантиметра. Държеше я внимателно на дланта си и спря пред камината в драматична поза, ако се приеме, че едно съвсем малко и много дебело човече с розови бузи може да заеме поза, подходяща обикновено за висока фигура, облечена в туид, с лула и — защо не! — с белег от хладно оръжие на едната буза.

Във всеки случай, като държеше кутийката с драматичен вид, каза:

— Миналата седмица в химическата лаборатория се забавлявах с търсене на нов вид канцеларска гума. Знаеш колко добре ми се удадоха другите принадлежности за чертане. Особено чертожната кривка и фоточувствителното мастило. Исках да направя нещо способно да поглъща графита, без да поврежда хартията.

Това заявление малко ме разочарова; не ми изглеждаше много вълнуващо. Все пак запитах:

— И успя ли?

Пълното му лице се сбръчка в замислено изражение.

— Да, синтезирах материала и изглежда, че действа, но интересното е, че материалът има едно вторично свойство, което малко затруднява използването му. Но е много особено свойство. Направо единствено, мисля.

Работата започваше да става по-интересна.

— И за какво свойство става дума?

— Сега ще ти го покажа, Джон — отвърна той.

Отвори кутията и видях, че е запълнена с памучен тампон. Той го махна, извади от кутията една сива топка, голяма колкото топка за голф и я остави на полицата.

— Това ли е канцеларската гума? — запитах.

— Да — отвърна той.

После се наведе, задържа топката на два сантиметра от пода и накрая я пусна.

Естествено, топката отскочи. Сетне отскочи втори и трети път. Това не беше толкова естествено, защото при втория отскок топката се издигна по-високо, отколкото при първия. След половин минута опулих очи, защото топката беше стигнала на метър и половина от пода и при всеки отскок се изкачваше все по-високо.

— По дяволите, какво е това... — извиках аз.

Фарнсуърт хвана топката с пухкавата си ръка и я стисна здраво.

— Интересен ефект, не намираш ли? — запита с глупава усмивка.

— Почакай малко — казах аз. — Къде е трикът? Какъв мотор си скрил в топката?

Той разтвори широко очи, гледайки ме с обиден вид.

— Никакъв трик, Джон. Уверявам те! Просто особена молекулна структура.

— Ами, структура! — извиках аз. — Отскачащите топки не поглъщат енергия от нищото, както и да са разположени молекулите им. А не може да се изразходва енергия, без да се придобие.

— Точно това е интересното! Естествено, ти си прав: енергия „влиза“ в топката. Виж.

Пак пусна топката, която започна да отскача както преди, нагоре, все по-нагоре, докато докосна тавана. Фарнсуърт понечи да я хване, но тя му се изплъзна, удари се в полицата на камината и оттам отскочи към отсрещната стена. От нея се върна към другата, отклони се, удари третата стена, после четвъртата, увеличавайки непрекъснато скоростта си.

Когато свирна край мен със скоростта на снаряд, започнах да се тревожа, но за щастие топката се блъсна в тежките завеси на

прозореца, които отслабиха удара и я върнаха на пода. Незабавно отново започна да подскача, но този път Фарнсуърт успя да я хване. Потен и задъхан, той запрехвърля топката от ръка в ръка, като че беше гореща.

— Дръж — каза той и ми я подаде.

Едва не я изтървах.

— Сякаш е от лед — казах. — В хладилника ли си я държал?

— Не. Нещо повече дори, преди няколко минути имаше нормална температура.

— Чакай малко — казах объркан. — Аз съм само гимназиален учител по физика, но поне това го разбирам. Движението в топла среда не може да предизвика охлаждане по никакъв начин, освен чрез изпарение.

— Е, Джон, тази топка действа обратно на онова, което става обикновено. Губи топлина и придобива движение. Просто превръщане.

— Искаш да кажеш, че тази топка превръща топлината в кинетична енергия?

— Изглежда точно така.

— Но това е невъзможно!

Той се усмихваше замислено. Топката, която бях сложил в скута си, вече не беше толкова студена.

— Парната машина го прави — каза той, — и турбината също. Разбира се, не толкова ефикасно.

— И освен това те имат механично действие и работят само защото водата увеличава обема си, когато се превръща в пара.

— Това вещество постига същия резултат по друг начин — каза Фарнсуърт. — Не знам точно как... може би има нещо пиезоелектрично в начина, по който се въртят молекулите му. Направих няколко опита... измерих кинетичната му енергия и сравних резултата със загубата на топлина. Както получих, има коефициент на полезно действие около 98 процента. Изглежда, че превръща топлината в отскоци с много високо отдаване. Интересно, нали?

— Интересно? Ако тук няма никакъв трик, Фарнсуърт, значи си направил по-голямо откритие, отколкото откриването на огъня.

Той почервения от скромност.

— И аз така си помислих.

— Боже господи, помисли само колко топлина имаме на разположение — казах аз, вече възбуден.

Фарнсуърт се усмихваше много доволен.

— Предполагам, че ако сложим малко от това вещество в съд с ребра за конвенция и ако го оставим да се блъска в стените...

— Мина ми това през ума — казах аз, — но нищо няма да излезе. Цялата кинетична енергия ще се превръща незабавно в топлина при всеки удар... и топката ще събере достатъчно енергия, за да изхвъркне от какъвто и да било съд.

— Тогава, според теб, как бихме могли да го използваме?

— Ето как — започнах аз. — Топката може да се запечата в много дебел стоманен цилиндър, да се свърже цилиндърът с колян вал и маховик, да се разтърси, за да се раздвижи топката, която ще започне да подскача в него напред-назад и цялото това нещо ще послужи като двигател с вътрешно горене или нещо подобно. Ще получава необходимата топлина от околната атмосфера. Ако монтираш подобен апарат в къщата си, ще ти служи, за да помпа вода, да върти генератор и да те разхлажда, всичко наведнъж!

Фарнсуърт взе топката и я прибра в кутията, покривайки я с памучния тампон. Той също беше развълнуван — виждаше се по зачервените му бузи и по блясъка в очите.

— Но какво да се прави, ако човек иска тя да разхлажда въздуха, без да върши друга работа?

— Много просто — отвърнах аз, — достатъчно е машината да върти маховик или да вдига и спуска тежести, или нещо от този сорт, вън от къщата ти, и да бъде свързана със стаята чрез тръба. Ако през зимата не искаш да разхлажда помещенията, трябва само да монтираш машината в някоя постройка извън къщата, да я свържеш с генератора и да използваш енергията за каквото искаш... за отопление, например. Дори през декември във външната атмосфера има достатъчно топлина.

— Джон, наистина ти си много изобретателен — похвали ме Фарнсуърт. — Може да стане.

— Сигурно е, че ще стане — казах аз. — Но не си ли даваш сметка, че с това твоё откритие се решава и проблемата за слънчевата енергия? Коефициентът на полезно действие на вдлъбнатите огледала и на селеновите батерии не превишава 30 процента. Представи си,

например, големи инсталации за напояване на Сахара! Там има достатъчно топлина за получаване на енергия, която ще се използва за напояването! — Прекъснах и направих ефективна пауза. — Фарнсуърт, това ще промени лицето на Земята!

Фарнсуърт беше потънал в мислите си. Най-после се върна към радостта и каза:

— Може би няма да е зле да започнем с изработката на модела.

Бях толкова възбуден, че тази нощ не можах да заспя. Продължавах да мечтая за термоелектрически централи, параходи, дори автомобили, всички движени от една топка, която продължава да скача напред-назад в един цилиндър.

Във фантазията си конструирах дори космически кораб, вретеновидно тяло с огромна гумена топка накрая и жироскопи, за да го поддържат насочен в необходимото направление; в този случай топката служеше, за да реши най-голямата ракетна проблема: за излишната топлина. Прави се голяма циментова площадка, поставя се там корабът, задвижва се топката и на път... Сигурно щеше да се движи скокообразно.

Сутринта телефонирах на директора и му казах, че трябва да отсъствам за една седмица и да ми намери заместник.

После започнах работа в лабораторията на Фарнсуърт, исках да изработя действащ модел на едно приспособление, което чрез колян вал, маслени амортизатори и бутала би трябвало да поглъща част от кинетичната енергия, произвеждана от подскачащата топка и да я превръща в нещо полезно, например да върти оста на двигател. Разработвах система от помпи за циркулация на топлия въздух, когато дойде Фарнсуърт.

Носеше под мишница една топка, голяма колкото баскетболна и на вид тежка петнадесетина килограма.

— Какво има? — запитах го, виждайки, че е сбръчкало чело.

— Струва ми се, че има една малка пречка — обясни той. — Измерих топлопроводимостта. Излиза прекалено ниска.

— Точно над това работя сега. Трябва да се реши една проста механическа задача: как да се напомпва достатъчно топъл въздух за

топката. Коефициентът на полезно действие ще се намали с 20 процента, но за двигателя това е дреболия.

— Да се надяваме, че си прав. Но този материал е по-лош проводник на топлината, отколкото гумата.

— Струва ми се, че онази топка, която ми показва снощи, нямаше този недостатък.

— Не, наистина. Имах повече време, за да я загрея, преди да я задействувам. И отношението маса — повърхнина беше почти наравно... но колкото по-голяма е сферата, толкова повече маса съдържа в сравнение с външната повърхнина.

— Прав си, но мисля, че ще съумеем да преодолеем препятствието. Може би ще трябва да направим топката пореста отвътре и да си служим с част от развиващата мощност, за да включим една голяма помпа за топъл въздух. Ще видиш, че ще успеем.

Работих цял ден край модела с помощта на Фарнсуърт, който беше закрепил топката между челюстите на едно менгеме, за да избегне неприятни случайности. Късно вечерта още не бяхме свършили и тъй като бях много уморен, за да се върна в къщи, Фарнсуърт ми предложи своята гостна.

Бях обаче прекалено уморен, за да спя. Фарнсуърт живее в покрайнините на Сан Франциско, близо до едно отклонение на автострадата, запазено за автовлаковете и аз цяла нощ се борих с чаршафите и възглавниците, слушайки в полусън рева на минаващите автомобили, докато в мозъка ми топката продължаваше да скача, да скача, да скача...

На разсъмване напълно ме събуди ехото на силен шум, непрекъснато барабанене, което долиташе от мазето. Грабнах сакото и панталона и изтичах вън от стаята, като едва не се блъснах във Фарнсуърт, който си обуваше обувките на стълбищната площадка. После заедно се спуснахме презглава по стълбите.

В работилницата цареше хаос: навсякъде парчета, разхвърляни предмети; масата с менгемето, на което бяхме прикрепили голямата сфера, бе съборена настрана. Що се отнася до сферата, тя беше изчезнала.

Още бях сънен от тежката нощ, но видът на това безредие и мисълта за неговия подтекст, окончателно ме събудиха.

Нещо, вероятно минаването на тежък автоvlak, беше разклатило топката, достатъчно голяма, за да повлече със себе си масата в своите подскоци, и след като е влачила масата из цялото помещение, бе успяла да се освободи от менгемето. Веднага разбрахме какво беше станало после с топката, увеличаваща скоростта си при всеки подскок.

Но къде ли се намираше сега?

Разтърси ме сподавеният вик на Фарнсуърт:

— Гледай! — и аз проследих посоката, която показваше късият му показалец; стъклото на един от прозорците на мазето, на нивото на терена, беше счупено; прозорчето беше малко, но достатъчно, за да мине през него баскетболна топка.

Навън беше вече достатъчно светло и можах да видя топката. Подскачаше върху тревата в дворчето зад къщата на Фарнсуърт без особена сила. Росата, изглежда, я мокреше, пречеше ѝ да увеличава отскоците и ние щяхме да успеем да я вземем... освен ако...

Изкачих с един скок стълбата на мазето. Зад дворчето бях видял нещо, което ме накара да се разтреперя; на няколко метра от мястото, където подскачаше топката се простираше широкото шосе с шест платна от идеално равен бетон.

Като мълния пресякох хола и през задната веранда излязох на дворчето тъкмо навреме, за да видя как топката прави първия си отскок върху бетона. Гледах я замаян, когато се удари в бетона, който след мекия тревист терен, имаше ефекта на пружина. Незабавно потегли нагоре като ракета, докато аз се молех горещо: „Дано падне на тревата“. Но тя падна на бетона и този път отскочи най-малко на двадесет метра.

В главата ми се въртяха мисли за дюшеци, измъкнати навън, за здрави мрежи, опънати под топката, за да спрат отскоците... но междувременно си стоях неподвижен и я гледах как падаше към бетона на автострадата. Този път отскочи на петдесет метра. И когато слезе, беше се отдалечила на петнадесетина метра в посока към града.

Следващият ѝ отскок беше висок седемдесет метра и когато тя падна, издаде шум, който се чу най-малко на четвърт миля. Видях я почти напълно да се сплесква и после да потегля с удвоена скорост. Опитвайки се най-после да осъществя една от многото идеи, които ми се въртяха из главата, направих кръг и хукнах към къщата. Фарнсуърт

също беше излязъл на дворчето, потръпваше от свежия утринен ветрец и ме гледаше като объркано и изплашено дете.

— Къде държиш ключовете на колата? — извиках аз.

— В джоба ми са.

— Тичай!

Хванах го за ръката и го помъкнах към гаража. Издърпах ключовете, запалих мотора и прегазвайки три ценни розови храста, излязох на автострадата и се насочих към топката.

— Слушай — казах, мъчейки се да карам и да следя къде пада междуременно проклетата топка. — Малко е рисковано, но ако успеем да пресметнем точно мястото и да подложим колата, тя ще пробие покрива и ще потъне в седалките... или поне ще се забави достатъчно, за да можем да я хванем.

— Но... ами колата? — захленчи Фарнсуърт.

— Не мислиш ли за първата къща... за първия човек, когото ще удари, падайки в Сан Франциско?

— О! — каза той. — Не бях помислил.

Забавих и подадох глава през прозореца. Денят вече беше настъпил и се виждаше отлично, от топката нямаше никаква следа.

— Ако успее да стигне до града, ще бъде след скок от няколко мили — изпъшках аз.

— Но ако скочи много високо, може да изгори като метеор.

— Не, сър — напомних му аз. — Забрави ли, че има собствена охладителна система?

Фарнсуърт разтвори уста като „О“ и точно в този миг се раздаде „бум“; аз видях топката да пада в една ливада на двадесетина метра от пътя и веднага да отлита като ракета. Този път не удвои скоростта си, вероятно защото беше паднала върху мек терен, но и не я намали.

Без да следя повече скока ѝ към небето, напуснах автострадата и навлязох в ливадата, мъкнейки след себе си няколко метра метална мрежа. Веднага намерих мястото, където се беше ударила в земята: не можеше да се сбърка, имаше вдлъбнатина, дълбока почти един метър. Приличаше на малък кратер.

Изскочих от колата и погледнах нагоре. Минаха няколко секунди, докато я открия точно над мене. Едната ѝ страна, осветена от слънцето, приличаше на запалена в небето кибритена клечка, чието пламъче намаля и изчезна.

Бях оставил двигателя включен и чаках изчезналата за момент топка да се появи отново. Проследих я една-две секунди, за да мога да определя доста точно направлението, направих знак на Фарнсуърт да слезе — беше ми дошло наум, че е безполезно и той да рискува живота си — и се придвижих на сто метра, до точката, където бях изчислил, че трябва да падне топката.

Подах глава през прозореца и погледнах нагоре. Топката се виждаше колкото яйце. Коригирах положението на колата, слязох и се отдалечих в галоп.

След миг топката падна на двадесет метра от колата. Същевременно си дадох сметка, че моето начинание не ще сполучи. Единствената надежда беше топката да падне в някое езеро или върху купчина пясък. Не можехме нищо друго да направим, освен да я следим, та ако затъне достатъчно и изгуби инерцията си, да я хванем.

Този път падна на меко и не удвои скоростта си, но при отскока я изгубихме от погледа почти за една минута. И после — проклето нещастие — падна гръмотевично върху асфалта на автострадата. Едва успях да я видя как пада и по цялата ширина на пътната настилка се разтвори пукнатина, широка един пръст. И топката отлетя като ракета.

Боже господи, помислих си, какво ли ще стане сега?

Мина невероятно дълго време, докато аз и Фарнсуърт чакахме със свити сърца да я видим отново. И когато най-после я видяхме, тя се движеше толкова бързо, че едва успяхме да я проследим. Летеше, свирейки като бомба, и ние зърнахме сивата ивица да пада на четвърт миля от мястото, където стояхме.

Но не я видяхме да отскача.

За момент се спогледахме мълчаливо. После Фарнсуърт прошепна:

— Може би е паднала в някое езеро.

— Или в купа сено — казах аз. — Да вървим.

Този ден нищо не би попречило на селянина, собственик на полето, да ни надупчи със сачми, ако ни видеше. Прегазихме всичко по пътя си, включително зелето и лука. Оскубахме куп зеленина, за да търсим топката и накрая — след десет минути — открихме мястото, където беше паднала.

Там имаше дупка, дълбока цели пет метра, която приличаше на кратер от малък метеорит. Но топката не беше на дъното.

Кратко време стоях така, гледайки объркано дупката, докато очите ми се приспособиха достатъчно, за да различа на дъното хиляди сиви парчета.

Незабавно разбрахме какво беше станало. Топката, лош проводник на топлината, беше изразходвала всичко, с което разполагаше, в последния скок. Като топка за голф, потопена в течен въздух и после пусната да падне, беше се пръснала на хиляди парчета.

Спуснах се до дъното на дупката и взех едно парче с кърпичката си, сгъната няколко пъти: не знаех колко студено може да бъде.

Имах право: парчетата от топката бяха по-студени от лед.

Изпълзях навън от дупката.

— Да си вървим в къщи.

Фарнсуърт ме погледна замислено. После наклони глава настрана и запита:

— Какво мислиш, че ще стане, когато парчетата се размразят?

Гледах го и си представях как хилядите сиви парчета подскачат тук и там, от къща на къща в предградията на Сан Франциско и после напред, в съседните имения, ускорявайки движението си, докато във въздуха има достатъчно топлина, за да ги снабдява с енергия.

После видях наблизко една барака. Изтичах до нея и намерих онова, което се надявах да намеря: няколко земеделски оръдия. Фарнсуърт ме следеше задъхан.

Върнахме се до дупката, въоръжени с лопати. Без да кажем нито дума, се заехме за работа. И работихме часове, защото бе нужно доста време, докато запълним дълбоката дупка, особено когато я запълвахме най-старателно, отъпквайки земята след всяка лопата пръст.

КОНРАД ФИАЛКОВСКИ

КОСМОДРУМЪТ

Строяха две бетонни писти. Две писти, които трябваше да се съединят там, където в бъдеще щеше да се белее куполът на космическото пристанище. Но засега там имаше само прах и кратер, изровен преди векове от някой метеорит.

Строяха пистите и ругаеха марсианската пустиня, автобулдозерите, които разравяха скалите, ругаеха червеникавия пясък и брояха дните до края.

— Знаеш ли, Джес, вече виждам тая дюна, до която ще стигне моята писта. Това ще е в събота. После ще се изтегна в хамака пред видеотрона и ще гледам предаването от Земята на мача между Австралия и Мадагаскар. Мачът ще свърши, преди тук да се разсъмне, а когато изгрее Слънцето, ще долетят за нас.

— Само дано не закъснеят. Тия от централната база все закъсняват...

— Не вярвам да ни направят такъв номер. — Дон гледеше Джес с големите си кафяви очи. — Нали знаят какво означава най-сетне да отлетиш оттук!

— Дано не го направят... — повтори Джес, но съвсем не бе сигурен в това.

Автоматът даде сигнал, че има някакви трудности в изкопа на фундамента, и Джес излезе от кабината, за да види какво е станало. Смъкна се по стълбичката до огромната гъсеница, над която висеше кабината, и веднага потъна до колене в пясъка. Както всичко на Марс, пясъкът бе червен, само тук-там блясваха ситни кристалчета кварц. „Както в обикновения пясък“ — си помисли Джес. После се повлече към предната част на машината, покрай гъсеницата, а когато излезе отпред, почувствува ударите на вятъра в гърдите и шлема си и видя как над самия пясък се извиват малки и бързи вихрушки. „Сигурно идва буря. Отначало винаги изглежда така“ — си помисли той и погледна

небето. Но то беше черно и звездите и Слънцето светеха както обикновено.

Долу, пред булдозера, лежеше огромен камък — такъв монолит, че голямата метална лапа не можеше да го мръдне. Джес повика автомата и докато той пробиваше дупките за взрива, погледна далеко в пустинята, където при самия хоризонт работеше автобулдозерът на Дон. Обърна се, изруга тихо и започна да се катери към кабината, за да изтегли машината назад, докато избухнат взривовите.

Вечерта се срещнаха в базата. Базата беше временна и нямаше климатична инсталация. Нощем, когато температурата вътре спадаше до минус шестдесет градуса, въпреки централното отопление на купола, ставаше студено и дъхът се превръщаше в скреж. Тогава лежах в големите спални чували с електрическо отопление. Но в самото начало на вечерите бе топло и те ходеха из базата в скафандри.

— Днес свърших хубава работа — каза Дон, щом излезе от шлюза. — Моят дюна се приближи съвсем.

— Аз пък попаднах на някаква мръсна скала, два пъти я взривявах... — Джес говореше без озлобление, безразлично.

— Утре сигурно няма да свършим много нещо, защото ще има пясъчна буря.

— Да, видях днес вихрушки в пустинята.

— Все пак бих искал да докарам работата до оная дюна.

— Ще я докараш, ако тая проклета пустиня не си покаже ноктите и не започне да плюе пясък през всичките тия дни.

Джес завърши приготвянето на вечерята и се опъна в креслото, протягайки дългите си слаби крака през средата на кабината.

— Както и да е, след три дни се връщаме.

— Връщаме се — повтори Джес, гледайки Дон, който избираше по-едри парчета свинско месо от консервата.

„Това май е единствената форма на астронавтика за свинете“ — си помисли той и се усмихна на своето хрумване.

След вечерята Дон включи видеотрона. Гледаха някакъв театър с дракони и чадъри. Цветовете бяха нещо разстроени и Джес си мислеше какво би било, ако хората наистина имаха такива светлозелени физиономии, както на екрана. Каза това на Дон.

— Нищо, защото хората щяха да свикнат — отговори Дон и продължи да гледа в екрана.

— Мислиш, че може човек да свикне със зелените физиономии и да казва „Ох, колко красиво се зазеленяваш“ или пък „Я не позеленявай толкова невинно“?

— Положително.

— Хм, аз сигурно не бих могъл да свикна.

— А с пустинята свикна ли?

Джес погледна към Дон. Сърдеше му се, че каза това, защото никога не говореха за пустинята. Тя и без това все беше около тях. Понякога дори мислеха, че тя не ги оставя сами дори тук, в базата, а преминава през входните шлюзи, за да им прави компания нощем. Не обичаше пустинята и Дон знаеше това.

— Да беше изключил видеотрона и преминал на централата — каза на Дон и престана да гледа екрана.

— Ще го изключа, но най-напред искам да чуя прогнозата за времето в Европа. Не ми се ще да вали, когато слизам от ракетата...

— Тогава майка ти ще ти донесе пелерина на космодрума.

— Да, ще дойдат с Мей и ще ми донесат пелерината — съгласи се Дон.

— А аз ще се измокрят... — изръмжа Джес.

— Не обичаш ли дъжда?

— Обичам го, но когато съм си в къщи и го гледам през прозореца.

— Трябва да останеш на Марс тогава. Тук никога не вали.

„Защо, по дяволите, днес тоя се закача с мен — си помисли Джес. — В края на краищата тая скала се случи на мен, не на него и изобщо е по-напред в работата...“

— Да, но тук има пясък, червен пясък и това е още по-лошо — каза той и вярваше в това, което говори. — Пясък, навсякъде пясък, в яката, в крачолите на скафандъра, скърца между зъбите и това е най-лошото. Дъждът поне винаги изсъхва в края на краищата.

— Но в Европа дъжд през следващите дни няма да има — каза Дон и изключи видеотрона.

После настроиха апаратурата на централата. Сигналът беше странен, прекъсващ се, сякаш някой хвърляше камъчета върху опъната кожа на барабан. Предавателните автомати бяха поизносени и сигналът блуждаеше по няколко деления на скалата, всеки ден на различно

място. Днес беше на самия край. Джес каза в микрофона, че приемат, и сега двамата чакаха ония отгатык да се обадят.

— Какво правят в тая база? Никога не са готови навреме — се нервираше Дон.

Джес гледаше фосфоресциращия в полумрака указател на фината настройка и си мислеше дали вече баща му е получил съобщението за завръщането му. По обяд разсилният ще почука на вратата на кабинета му и ще каже: „Телеграма от Марс, господин професоре“. Баща му положително ще е седнал зад бюрото, облечен в сивото си, малко тесновато сако, масивен и квадратен, прекалено едър за този малък кабинет. „Трябвало е да станеш дървар, а не физик“ — винаги се шегуваше майката. Джес се опита за миг да си представи баща си като дървар, но не можа. Впрочем, като физик бащата си беше добре. Джес също трябваше да стане физик, но не стана. Жалко...

— Жалко, че не станах физик — каза той гласно.

— Искаше ли?

— Аз не, баща ми. Аз исках да стана астронавт.

— Да ти е честито! — каза Дон. — Аз пък исках да стана пилот. Но не успях. Докато стана на толкова години, колкото бяха нужни, самолетите вече се управляваха само от автомати, при това по-добри автомати, отколкото предаващите автомати на тая проклета база...

— Сигурно нямат добър техник за поддържането им.

— Нямат. Предишният избяга на Земята.

— Пуснаха ли го? — учуди се Джес.

— Не съвсем доброволно. Взе го ракета на „Бърза помощ“... с психиатър. А сега имат някакво младо момче, току-що завършило земната политехника.

— ... което не се справя — каза Джес и едновременно си помисли, че не е справедлив към момъка. — Нима завършил земна политехника може да се справя с такива автомати?

— Започват да предават — Дон старателно настройваше приемника. — Сложи си слушалките! — каза на Джес.

— Хич и не ща — каза Джес и наистина не му се искаше. „Само Дон да свърши разговора с базата, ще взема една книга и ще се опъна в хамака...“ — си помисли той.

Погледна Дон и му се стори, че той слуша това, което му говорят от базата, твърде внимателно, прекалено внимателно. „Какво ли му

дърдорят там? Надявам се, че не му разправят вицове...“

— Дон, тия какво...

Дон махна с ръка.

— Млъкни — каза тихо.

Това заинтересува Джес. Сложи слушалките и през пукотевицата на атмосферните смущения чу гласа от базата.

— Нищо няма да излезе. Не се опитвай даже да ми обясняваш. Казвам ти, че няма никой за това място. Тук е само Рот, а той нищо не умее в сравнение с вас. Рот ще ви изпратя след три дни. Но един от вас ще трябва да остане...

„По дяволите — помисли си Джес, — отново някое мръсно говедо е провалило всичко в базата“ — и се почувствува така, както веднъж като малко момче, когато не получи обещания велосипед.

Дон се зачерви.

— Правете, каквото искате... Ние си обираме крушите от тук след три дни. И хич не ме интересува, че някакъв си идиот там, горе, не е уредил своевременно замяна от Земята...

„Сега ще им каже какво точно мисли за такава организация“ — си помисли Джес, но Дон не каза.

— Не сме виновни ние — обясняваше оня от базата. — Да не би да мислиш, че доброволци за тоя строеж се избиват да влязат при нас и през вратите, и през прозорците!

— Не е твоя работа, какво си мисля. Но трябва да има замяна. Няма строежът да спре, я!

— Именно, няма да спре, и затова един от вас трябва да остане. Трябва, разбираш ли? И първите ракети ще излетят от този космодрум още преди марсианската зима. Ще видиш.

„Тоя от базата е много самоуверен“ — си помисли Джес и поправи слушалките на ушите си.

— Може и да излетят, ако автобулдозерите сами ровят тази проклета пустиня. Но нас това хич не ни интересува, разбра ли!

— Но централата...

— Не ме интересува централата...

Джес поклати глава.

— Ясно, Дон — каза той и си помисли, че сега оня го хващат дяволите, и му стана весело, макар да знаеше, че вината не е у оня, че оня може би е дори добро момче, но има мръсна длъжност...

— Както искаш — каза оня, — но във всеки случай Рот ще прилети с едноместна ракета, такава, в която и един човек се вмъква с труд. Ние тук мислим, че има право да се върне този, който е изработил по-дълго разстояние от пистата си. Ясно?

— Но...

— Няма никакво но. Можеш да спориш с леля си на Земята. Сега слушай каквото ти казвам... Предай и на оня, другия, или по-добре той да вземе микрофона.

„Ама че свиня“ — помисли си Джес.

— Аз съм „оня, другия“ и искам да ви кажа, че сте страшни свине — каза той право в микрофона.

— Добре, добре — каза отсрещният, — а сега дочуване. Дръжте се... пустинни астронавти!

Отново забарабаниха сигналите на базата и Дон смъкна слушалките.

— Подредиха ни... подредиха ни като... не знам как, но ни подредиха! — Дон каза това съвсем спокойно, а Джес си помисли, че има право. — Във всеки случай не могат да ни принудят да ровим тая пустиня.

— Не могат — кимна Джес, — но могат да ни накарат да стоим в тази база толкова дълго, колкото поискат. И като си тук, и така и така ще работиш.

— Няма да работя.

— Ще работиш, защото иначе ще пукнеш от скука. А освен това не си от тия, дето седят със скръстени ръце, когато работата не е свършена, а те знаят това.

— Защо, по дяволите, непрекъснато говориш за мен? А ти?

— Аз също.

— Какво също?

— Аз също ще довършвам работата си.

— Ще я довършиш и искаш да бягаш. Не, братче. По-кратко, моята писта е по-напред от твоята.

— Ти си голям глупак — каза Джес и отиде към своя хамак.

„Мисли си, че искам да му заема мястото в ракетата, сякаш то вече му принадлежи.“

— Това място още не е твое — каза той на глас. — За три дни може да се прокарат два километра от пистата, ако не и повече, щом

някой се впрегне...

— Може и четири — каза Дон, загледан в обувката си, изцапана със смазка.

— Да, ама ти няма да ги прокараш... — Джес се усмихна. — Ще трябва да се работи денонощно, а и тогава...

Дон стана и ритна така стола, че той падна.

— Ще ги прокарам — каза, — но после се връщам на Земята и хич не ме интересува повече целият този... строеж.

Свали шлема си от куката, забита в стената, и го постави на главата си.

„Интересно дали и на Земята, пред онази... каква беше? Аха, Мей, е такъв решителен?“ — си помисли Джес.

— Внимавай да не свършиш пистата още днес! — каза той.

Гледаше как Дон присъединява бутилките с кислород и проверява клапаните. „Има огромни, великолепни плещи“ — помисли си. „Взема на тях цели три бутилки без усилие. Майка му го е родила за космонавт, с тези плещи и с късите крака, които не пречат в ракетата. А може би е станал космонавт точно защото има такива плещи и крака...“

— Успех, космонавте! — каза, когато Дон влезе в шлюза.

Искаше да се обърне на другата страна, но тогава Дон го извика.

— Помогни ми с шлюза, защото май е позасипано.

— Бурята ли?

— Може и да има буря...

— Включвам чистача на изхода — каза, Джес и включи автомата.

Чистачът бучеше като бръмбар, а когато изходът беше вече чист, се превърна в комар и засвири, тънко, на високи обороти. Джес сложи шлема и излезе пред базата. Звездите не се виждаха, чуваше само шума на пясъка, който се удря в скафандъра.

— По дяволите, ама навява!

— Затвори шлюза добре — каза Дон, — че иначе утре навсякъде ще има пясък... — той се залюля под ударите на вятъра.

— Ще стигнеш ли в такава буря? — попита Джес.

— Ще вървя. Ще изпратя до булдозера сигнал да ми дава пеленги по радиото.

— Ще има смущения, бурята е силна...

— Ще се справя.

Вятърът го шибна така, че се олюля.

— Може би е по-добре да останеш. Времето не е за разходки.

— Ходил съм и в по-страшни бури, в такива, дето се виждат и от Земята.

„Ама че упорит тип, той наистина ще отиде“ — си помисли Джес.

— И героите ги засипва — каза той.

— Тебе в базата няма да те засипе — отвърна Дон.

Отдалечи се на няколко крачки и вече не се виждаше, въпреки че фенерът на Джес беше с нови батерии.

— Затвори добре шлюза — каза Дон, — защото утре ще има пясък и в супата — Джес го чуваше така, сякаш беше на една крачка, но в края на краищата радиовълните не се губят в няколко метра такъв пясък, а в километри.

Отвори шлюза и вятърът го вкара вътре заедно с пясъка. Изтупа скафандъра и улови всички видими зрънца с прахосмукача. После отиде до радиото и го настрои на вълната на автобулдозера на Дон. Автобулдозерът даваше пеленг: къси, прекъсващи се сигнали, сякаш викаше някого и прекъсваше викането при първия звук, страхувайки се да произнесе цялото му име в марсианската нощ сред пясъчната буря.

Утрото бе слънчево и тихо както в проспектите на „Марстурист“. Джес обиколи около базата и наблюдаваше как поради слабото сътресение от крачките му пясъкът се сипе от невидимите грапавини по купола на базата. Възвишенията по границите на долината бяха скрити зад синкава мъгла. Горе черното петно на Фобос бързаше за среща със Слънцето. „Някога ще създадем тук атмосфера, ще докараме вода и растения и тогава разсъмването ще е по-земно“ — си помисли Джес и за миг съжали, че не е свой собствен праправнук.

След това се изкатери по тесните метални стълби до мачтата на радиостанцията и се загледа към приближаващите се към базата две бели писти. Бяха така далечни, както винаги. „А все пак пистата на Дон е по-близка с някакви си глупави стотина метра“ — прибави той мислено.

Автобулдозерът на Дон вече не предаваше. Значи Дон е стигнал там и е изключил автомата. Не бе предавал нищо за базата, а Джес не

искаше да се обади пръв. От мачтата направи огромен, невероятен скок, „Минаха толкова месеци, а тази марсианска гравитация все още ми е забавна“ — каза си той.

После започна пътят, всекидневният път до автобулдозера. В началото пътуваха с всъдеход, но преди една седмица той се развали и оттогава ходеха пеш. До строежа не бе далеко, няколко километра. Така вървяха всеки ден през червеникавия пясък. На около петстотин метра от базата мина край голям червен камък. Камъкът лежеше точно на линията на строежа, но досега Джес смяташе, че заместникът му ще трябва да разбива с динамит червената скала. „Свикнах с този камък и не ми се иска аз да съм този, който ще го разбива“ — си помисли, минавайки край него.

След няколко минути видя черна точка. Отвъд хоризонта се показва могъщата лапа на булдозера. Никак не можеше да свикне с този гигант. Даваше си сметка, че фабриката, която от пясък и въздух прави космодрум, не може да бъде колкото кибритена кутийка. „Прилича по-скоро на храм на извънземна цивилизация, отколкото на обикновена фабрика за месене на пясък“ — си помисли, когато стигна до сянката на булдозера. Спря до стълбата, качи се в кабината и едва тогава видя Дон.

— Спечели, Джес — каза Дон, — моята проклета машина не ще да мръдне — каза това и продължи да гледа през прозореца към пустинята.

„Няма късмет момъкът“ — си помисли Джес, но дори не се зарадва.

— Какво е станало?

— Вчера беше в ниското и е засипана.

— Наистина нямаш късмет — каза Джес, свали си шлема и се приближи към таблото.

— Джес, няма да пускаш тая машина.

— И защо?

— Казвам ти не пипай!

— Да не би да не ми позволиш?

— Няма да ти позволя. Не е по моя вина, че ме засипа. Бях направил повече и щях да направя още повече, толкова, колкото трябва, за да се измъкна оттук...

Джес вдигна рамене. „Ама че е кипнал“ — си помисли. Включи стартера и зачака да започнат да мигат червените контролни светлини. Дон се отдалечи от прозореца. Застана на две крачки пред Джес и разкрачен, бръкна в джобовете на комбинезона.

— Мисля си, как ще изглежда космонавт със смачкана физиономия — каза.

Джес се обърна полека към него.

— Разкарай се оттук...

— Добре, ще се разкарам, но не сам. Ще отидем двамата в базата...

— Разкарай се... — повтори Джес, а когато Дон не мръдна, се приближи до него и го блъсна. Тогава получи удар в челюстта. „Ама че хлапак!“ — си помисли и го удари в корема. Почака, докато Дон се наведе надолу и тогава го подпря. Главата на Дон полетя назад. Удари му още един ляв и вече беше сигурен, че го е свалил. „Той е хлапак — помисли си, — а аз си разбих кокалчетата.“ После хвана Дон за краката и го примъкна до изхода. Там му сложи шлема на главата и отвори клапаните. С една ръка отвори люка, а когато капакът отскочи, изблъска Дон навън и гледаше как той пада надолу. „На земята би се разбил, а тук дори няма да се натърти много“ — си помисли. Дон се удари в пясъка и остана да лежи на него неподвижно, като смачкана жаба.

Джес се обърна и приближи командното табло. Контролните светлини горяха и някъде дълбоко зад плочата мъркаше токът. Без да гледа, Джес хвана късия чер лост и го дръпна докрай надолу. Целият автобулдозер трепна и като мелеше с гъсениците си пясъка, тръгна напред, издигайки нагоре огромната си стоманена лапа. „Това е мощен, добър, опитомен тиранозавър — топло помисли за него, — ще направи всичко, каквото му кажа, така ще е винаги, освен ако не му изгори някой предпазител.“ После премести регулатора на разпадането и булдозерът, поклащайки се, ускори своя марш през червения пясък на пустинята.

Другата писта бе съвсем близо, там, където свършваше, имаше дюна, от която се подаваше автобулдозерът на Дон. Беше засипан много, чак до кабината. Само стоманената лапа стърчеше нагоре. „Като ръка на удавник, потънал в пясъка“ — си помисли Джес.

Сложи си шлема, излезе на пясъка и измъкна края на въжето — само края, защото повече не би могъл да вдигне. Стоманеното въже, дебело колкото ръката му в рамото, бе оплетено от по-малки стоманени въжета, а те, на свой ред — от още по-малки. „Съвсем като река, която си има притоци, а притоците — други свои притоци, разбира се, земна река, защото тук, на Марс, реките нямат притоци и всеки ручей се нарича река.“ След това се върна в кабината и автобулдозерът с лапата си опъна въжето така, както трябваше, а после го огъна така, както му беше наредено. Закачи го отпред на булдозера на Дон, там, където имаше голяма кука. Върна се отново в кабината, премести регулатора на разпадането докрай за такава мощност, каквато реакторът можеше да осигури максимално, и бавно потегли напред, много бавно, за да не се скъса въжето. Опъна го, дори по едно време му се струваше, че усеща вибрациите му, после тръгна по-леко, защото булдозерът на Дон трепна и започна да се измъква от дюната, която веднага се промени — пропадна и се превърна на две по-малки.

Джес прибра въжето, после обърна автобулдозера и тръгна обратно по следите си през пустинята. Измина може би три километра, когато далеч пред себе си видя дребна фигурка, крачеща през пясъка. Завъртя булдозера и се размина с фигурката, очертавайки широка дъга. Фигурката махаше ръце, но това не интересуваше Джес.

— Джес!!!

— Джес...

— Изчезвай от екрана, защото ще изключа образа!

— Исках само да ти кажа, че си страшно добро момче, а аз съм обикновена свиня!

Джес вдигна рамене.

— И... исках да ти поблагодаря.

— За какво?

— За това, че измъкна булдозера ми...

— Няма за какво да ми благодариш, не съм го направил за теб.

— Да, но твоята писта...

— Какво моята писта?

— Би могъл да продължиш да я правиш...

— А после да се кача в ракетата и да се върна на Земята, така ли?

Ти си глупаво паленце, не мога да ти гледам муцуната и заради тебе не бих дори помръднал булдозера.

— Тогава защо?

След три дни прилетя Рот. Както му бе наредено, избра по-дългата писта и се насочи за кацане.

— Кацай на другата писта! — каза Дон.

— Прави, както ти е казано в базата! — чу се гласът на Джес.

— Само опитай да кацнеш при мен, с гъсениците ще те смачкам заедно с ракетата ти! — увери го Дон.

Рот не можеше да разбере нищо. Отлетя обратно към базата, а долу останаха пустинята и две неравни писти, които трябваше да се съединят там, където в бъдеще щеше да израсне космическото пристанище, а сега имаше само прах и кратер, изровен преди векове от някой метеорит.

РЕЙ БРЕДЪРИ ЛИСИЦАТА И ГОРАТА

Първата нощ Уйлям и Сюзан гледаха фойерверките. Не бяха страшни. Бяха така хубави. Музикантите свиреха, църковните врати бяха широко отворени за мекия мексикански въздух. На камбанарията боси момчета биеха големи камбани.

Един мъж с кравешка маска върху лицето си тичаше наоколо. От устата на кравата изскачаха пламъци. Хората се смееха и се опитваха да избягат от него.

— Каква хубава година — каза Уйлям Прейвис на жена си Сюзан и се усмихна. Те стояха край шумна тълпа. — Каква хубава година!

Мъжът с кравешката маска се приближи. Замириса им на барут, почувствуваха топлината на пламъците и двамата побягнаха оттам.

— Никога в живота си не съм се забавлявала толкова — каза Сюзан, когато спря, за да си поеме дъх.

— Да, всичко е необикновено.

— И ще продължи, нали? — попита Сюзан.

— Да — отвърна Уйлям. — Ще продължи цяла нощ.

— Не говоря за селския празник, а за нашия. Ще продължи, нали?

— О, да. Имам достатъчно чекове. Забавлявай се. Не се безпокой. Никога не ще ни открият.

— Никога?

— Никога.

Някой хвърляше големи фойерверки от църковната камбанария, а долу тълпата танцуваше, смееше се, бягаше. Целият площад бе изпълнен с чудесния аромат на мексиканската кухня. Масите в кафенето бяха пълни с мъже, които зяпаха навън. В кафявите им ръце имаше чаши.

Пламъците от кравешката уста спряха. Свършил се бе барутът в тръбичките, които бяха вътре в нея. Мъжът свали маската. Малчуганите веднага го заобиколиха, за да пипнат чудото.

— Ще отидем ли да погледнем кравата? — попита Уйлям.

Тя бе направена от пресован картон и истинска кожа.

Когато минаваха край вратата на едно кафене, Сюзан видя мъж, който ги наблюдаваше. Той не бе мексиканец. Имаше тънко бяло лице, почти бял костюм, синя връзка и синя риза. Имаше още права руса коса и сини очи. Мъжът ги гледаше.

На масата му стояха девет десет бутилки и деветдесет чаши. Всяка от чашите беше пълна до половина. Мъжът отпиваше от тях под ред, но нито за миг не откъсваше погледа си от площада. В свободната си ръка държеше тънка кубинска пура. На стола, който бе най-близо до нея, Сюзан видя двадесет кутии турски цигари и няколко шишенца с парфюм.

Внезапно тя се уплаши.

— Уйлям — прошепна тя.

— Не се страхувай. Този човек не е опасен.

— Тази сутрин го видях на площада.

— Не поглеждай назад, Сюзан. Върви. Ела още веднъж да погледнем картонената крава!

— Смяташ ли, че е тук заради нас? Че ни търси?

— Не, разбира се — отвърна Уйлям. — Те не могат да ни последват.

— А може би са ни последвали!

— Каква хубава крава — каза Уйлям на мъжа, който притежаваше картонената глава.

— Възможно ли е някой да ни последва през повече от двеста години — попита Сюзан.

— Успокой се, моля те!

Тя почти щеше да се строполи от страх. Уйлям я държеше под ръка и внимателно я водеше напред.

— Не се плаши — каза той, дори се опитваше да се усмихне. — Всичко ще бъде наред. Сега ще отидем в кафенето да пийнем нещо. Ако мъжът е някой агент, той не ще ни заподозре.

— Не, аз няма да вляза там! — каза Сюзан.

— Трябва да влезем. Още сега.

И те се запътиха към стъпалата на кафенето.

Уйлям и Сюзан бяха дошли през 1938 година от 2155-та. В тяхната година имената им бяха Ана и Роджър Кристън.

Влязоха в кафенето. Мъжът ги гледаше. Тя чу звън на телефон и това ѝ напомни за друг телефон, отдалечен на повече от 200 години. Беше в едно априлско утро на 2155 г. Тя вдигна слушалката, звънеше един от нейните приятели.

— Ана, обажда се Рене. Чула ли си нещо за компанията „Пътуване във времето“? Тя урежда екскурзии в миналото. Екскурзия до която и да е година или място.

— Рене, ти се шегуваш!

— Не. Ние с Том отиваме в 1492-ра. Каним се да открием Америка заедно с Христофор Колумб, на кораб с платна, разбира се! Чудесно, нали?

— Да. Но нима нашето правителство одобрява това?

— Е, полицията следи компанията, разбира се. Не може хората да остават в миналото!

Ана си помисли: „А тъкмо това ни трябва на нас двамата с Роджър! Толкова години го чакаме!“

Сега те бяха в Мексико, в 1938 година.

Тя погледна мръсната стена на кафенето.

Тяхното правителство от 2155 та им бе разрешило да направят кратка екскурзия в миналото. Така те пристигнаха в Ню Йорк в 1938 г. На третия ден смениха дрехите и имената си, после отлетяха в Мексико, за да се скрият.

— Той трябва да е човек от бъдещето — прошепна Сюзан и отново погледна пурите, цигарите и шишенцата на чужденеца. — Спомняш ли си нашия пръв ден в миналото?

Първата им вечер в Ню Йорк бе преди около месец. Опитаха всички непознати напитки, вкусиха всички непознати неща, накупили разни видове пури и парфюми на дузини. Това бяха много редки за света на 2155-та неща.

Уйлям и Сюзан седнаха и си поръчаха нещо за пиене.

Чужденецът изучаваше техните коси и дрехи, следеше начина, по който ходеха и сядаха.

— Запази спокойствие — прошепна Уйлям.

— Не ще успеем да се измъкнем — отчаяно каза Сюзан.

— Той идва насам! Не му казвай нищо. Аз ще говоря с него.

Мъжът се приближи до масата и се поклони. Обувките му съвсем леко се удариха една в друга. Сюзан си помисли: „военен“.

— Мистър Роджър Кристън — каза чужденецът, — когато сядате, вие не повдигате вашите панталони над коленете. В 1938-ма, мистър Кристън, панталоните са вълнени. Ако не ги попрядърпате нагоре, ще ги развалите.

Тялото на Уйлям се смръзна. Той погледна ръцете си, които лежах на колената му. Сърцето на Сюзан заби страшно бързо.

— Имате грешка — каза Уйлям. — Името ми не е Крислър.

— Не Крислър, а Кристън.

— Моето име е Уйлям Трејвис.

— Съжалявам, мислех, че ви познавам.

Мъжът дръпна един стол и седна.

— Далеч съм от своя дом, мистър Трејвис, имам нужда от компания. Наричам се Симс.

— Уморен съм, мистър Симс — отвърна Уйлям. — Утре ще пътуваме за Акапулко.

— Очарователно място. Току-що се връщам оттам. Търсех двама мои приятеля. О, госпожата май не е съвсем добре.

— Лека нощ, мистър Симс.

И те си излязоха. Уйлям почти носеше Сюзан. Те не се обърнаха, когато мистър Симс извика:

— Помнете 2155 година.

Земята сякаш се люлееше под Сюзан. Но тя продължаваше да върви с невиждащи очи.

Заклучиха вратата на стаята в хотела. Сюзан плачеше. Дълго стояха един до друг в тъмнината. Чуваха фойерверките и смехът от площада.

— Трябва да го убия — каза Уйлям. — Симс е много известен. Той е шеф на агентите.

— И знае кои сме — прошепна Сюзан.

— Не. Мисля, че продължава да ни проверява. Още не е съвсем сигурен. Не бива да му позволяваме да се увери. Трябва да избягаме още тази нощ.

— Може би е сигурен и просто си играе с нас — предположи тя.

— Възможно е. Може би обича слисани, разтревожени хора. Сигурно ни се надсмива.

През отворения прозорец нахълта мирис на барут и ястия. Сюзан седна на леглото и изтри сълзите от лицето си.

— Как ли връщат хората в 2155 г.? — попита тя.

— Ако желаят да ни отвлекат, трябва да ни хванат в някое тихо място и после да ни сложат в машината на времето и да ни изпратят обратно.

— Добре тогава. Няма да оставаме сами. Ще се запознаем със стотици хора. Ще прекарваме цялото си време с приятели. Ще спим в полицията в различни градове и ще плащаме на шефовете на полицията да ни пазят, докато успеем да убием този Симс и да избягаме. Тогава ще си купим нови дрехи. Може да се облечем и като мексиканци.

Чуха се стъпки край заключената им врата. Стъпките се отдалечиха. Някъде се затвори врата.

Сюзан стоеше на прозореца и гледаше тъмния селски площад.

— Църква ли е онази постройка? — попита тя.

— Да.

— Често съм се питала как са изглеждали църквите. Може ли да я посетим утре?

— Разбира се, сега трябва да спим.

И те си легнаха в тъмната стая.

Час и половина по-късно телефонът иззвъня. Тя вдигна слушалката.

— Ало?

— Ловецът е на лов, мисис Кристън! — каза гласът. — А лисицата е в гората!

Тя затвори телефона и се строполи вледенена в леглото си.

Навън бе 1938 г. Един човек, без да спре, свиреше на китара своите три мелодии.

Те почти не мигнаха през цялата нощ. Призори на улицата спряха няколко шумни коли. Сюзан надникна и видя малка група от хора. Осем души. Те изскочиха от големите коли, по които имаше изписани червени букви.

— Какво става? — попита тя, щом слезе долу.

— Дойдоха хора от американска филмова компания — отговори й едно момченце. — Ще снимат филм.

Тя разказа всичко на Уйлям и той предложи да не ходят този ден в Акапулко, а да погледат как се снима филм.

— Това ще на помогне да забравим нашите проблеми — каза той с надежда. — Освен това ще намалят подозренията на Симс към нас.

Сюзан се приближи до прозореца и погледна площада. Той бе светъл и слънчев. Тъй й се искаше да извика на осмината шумни и щастливи американци: „Спасете ме, скрийте ме, помогнете ми! Помогнете да са сменя цвета на косата. Облечете ме в чужди дрехи. Имам нужда от помощ. Бягам от 2155 г.“

Но няма щяха да й повярват? Не, тя никога не ще може да им каже това.

— Ще слезем ли да закусим? — попита Уйлям.

Слязоха в ресторанта. Всички закусваха с яйца и бекон. Бе пълно с туристи. Дойдоха и осмината от американската филмова група. Шест мъже и две жени. Те много се смееха и шумно бутаха столовете.

Сюзан се радваше, че е близо до тях. Струваше й се, че тяхното присъствие я закриля и стопля.

Точно тогава мистър Симс слезе по стъпалата откъм хола. Той пушеше турска цигара и дълбоко вдишваше дима й. Симс се поклони на Уйлям и Сюзан отдалеч. В отговор Сюзан го дари със слаба усмивка и дори се поклони. Тук, в присъствието на осмината от филмовата група и на двадесет други туристи, Симс не можеше да им направи нищо.

— Може би ще успеем да наемем двама от тези актьори да измамат Симс — каза Уйлям замислено. — Разбира се, ще им кажем, че това е просто шега. Те ще сложат нашите дрехи, ще вземат нашата кола. Ако ги последва, ще можем спокойно да се измъкнем и да стигнем до град Мексико. Той никога не ще ни открие там.

Някой извика:

— Ей, вие, чудесни хора!

Те го погледнаха. Дебел мъж, чийто дъх миришеше на силна бира, се наклони към тяхната маса.

— Толкова се радвам да видя тук истински американски туристи, че ми иде да ви разцелувам! — говореше той, докато се здрависваше с двамата. — Може ли да седна на вашата маса? Името ми е Джо

Мелтън. Аз съм директор на филмовата продукция. Обичам компанията.

И той седна при тях.

Мистър Симс гледаше сърдито отдалеч. Изведнъж стана и се приближи.

— Мистър и мисис Трејвис — започна той, — бях се надявал, че ще можем да закусим сами.

— Съжалявам — отвърна Уйлям.

— Сядай, приятелю! — каза мистър Мелтън. — Приятелите на приятелите ми са и мои приятели.

Мистър Симс седна. Хората от филма си подвикваха с пълен глас един на друг и докато те разговаряха, Симс тихо каза:

— Надявам се, че спяхте добре.

— А вие? — попита Уйлям.

— Не, не съм свикнал с леглата от 1938 г. Но аз си легнах много късно. Бях толкова зает да опитвам храни и цигари! Това е странно и интересно усещане, нали?

— Не разбирам за какво говорите — отвърна Сюзан.

— Скъпа госпожо, безполезно е да се преструвате, че не разбирате. Безполезно е също така да се обграждате с тълпи от хора. — Симс се засмя. — Някой ден ще ви хвана. Аз съм много изобретателен.

Мистър Мелтън ги гледаше. Лицето му бе станало червено.

— Заплашва ли ви този момък? — попита той.

— Не, всичко е наред — отвърна Сюзан.

Мелтън се обърна, за да извика нещо на своите оператори и актьори. Симс продължи:

— Ако си тръгнете тихичко с мен, няма да има никакви наказания. Помислете за това. Ако ме убиете, други агенти ще ви спипат.

— Не разбирам за какво говорите — каза Уйлям.

— Стига! — гласът на Симс бе заплашителен. — Размърдайте си мозъците!

— За какво става дума? — попита мистър Мелтън.

Никой не му отговори.

— Ако сега се върнете в 2155 година — каза Симс, — няма да има наказание. Забавите ли се още, ще употребим сила.

— Добре — съгласи се Уйлям. — Ще дойда с вас, ако позволят на жена ми да остане тук жива и здрава!

Мистър Симс поразмисли.

— Добре. След десет минути ще се срещнем на площада. Ще ме вземете в своята кола. Ще ме откарате до някое самотно място. Там ще наредя на машината на времето да ни вземе и да ни отнесе в 2155 година.

— Уйлям — Сюзан се вкопчи здраво в ръката му.

— Не спори! — каза той, като я гледаше. — Вече всичко е уредено.

— Добре — проточи Симс. — Жена ви ще бъде тук в безопасност и може да стои, колкото си желае. Сбогувайте се! Имате десет минути.

Симс скочи и излезе.

Мистър Мелтън го проследи с поглед, после се обърна към Сюзан.

— О, леди, не плачете! Не бива да плачете на закуска!

В девет и петнадесет Сюзан стоеше на прозореца в тяхната стая и се взираше в площада. Мистър Симс беше там, седнал в зелен железен стол. Сюзан видя как той захвапа края на цигарата си и драсна кибрита.

После чу някъде да тръгва кола. Уйлям изкарваше колата си от гаража. Той бавно тръгна по стръмното към площада. После засили колата по-бързо и по-бързо. 50, 70, 90 километра. Пилците се разбягаха от пътя.

Мистър Симс си сложи широката бяла шапка, избърса лицето си. После отново си махна шапката. И тогава видя колата.

Тя се втурна в площада със скорост над 100 километра.

— Уйлям! — извика Сюзан.

Колата се устреми право към мистър Симс. Мистър Симс изпусна пурата си и издаде животински вик. Колата го удари. Тялото му полетя във въздуха нагоре-надолу, сякаш бе част от лудостите на някое ново празненство на селския площад.

Колата спря в края на площада. Едно от предните ѝ колела бе повредено. От всички страни тичаха хора.

Сюзан затвори прозореца и се сви в ъгъла далеч от всичко това.

Лицата им бяха съвсем бледи, когато в дванадесет на обяд слизаха по стъпалата пред полицията.

Спряха на площада, където тълпа от хора бе привлечена от кръвта.

— Ще трябва ли отново да ходим в полицията? — попита Сюзан.

— Не. Те вярват, че е било нещастен случай. Загубил съм контрола върху колата. Аз плачех, докато им разказвах как се случи всичко това. Не беше необходимо да се преструвам. Аз се мразех за това, че трябваше да го убия. Никога през живота си не съм искал да убивам.

— Няма ли да ни накажат? — попита Сюзан.

— Не. Вярват ми. Това е било злополука. Всичко мина.

— Къде ще отидем? В град Мексико? Или в Уруапан?

— Колата е на поправка в гаража — каза Уйлям. — Ще бъде готова в четири часа след обяд. Тогава ще можем да се махнем оттук.

— Дали ще ни следят? Дали Симс е бил единственият, който иска да ни залови?

— Не зная — отвърна Уйлям. — Може би ще имаме късмет.

Уйлям и Сюзан достигнаха вратата на хотела, тъкмо когато хората от снимачния екип излизаха навън.

— Хей! — извика мистър Мелтън. — Чух за инцидента. Наистина ви съчувствувам. Сега наред ли е всичко? Искате ли да ви помогна да забравите неприятностите. Тъкмо отиваме на снимки. Искате ли да дойдете да погледате? Тръгвайте! Това ще бъде полезно за вас.

И те тръгнаха.

Сюзан не гледаше нито операторите, нито актьорите. Вместо това тя наблюдаваше хората по улицата.

Уйлям я попита:

— Нещо любопитно ли видя?

— Не. Колко е часът?

— Три. Колата навярно е почти готова.

Мистър Мелтън и другите свършиха работата си в четири без петнадесет. После се върнаха пеш, разговаряйки. Уйлям се спря в гаража. Когато излезе, Сюзан го попита:

— Още ли не е готова?

— Не — Той изглеждаше разтревожен. — Но ще я направят до шест часа. Не се безпокой.

Във фойето на хотела те се огледаха страхливо, уплашени че ще открият някой друг, който ги следи. Но там нямаше никой. На стълбите мистър Мелтън им извика:

— Слушайте, днес бе доста тежичко за всички ни. Ще пийнете ли с мен?

— Добре, но съвсем малко — отвърна Уйлям.

Всички — и актьорите и операторите — се качиха в стаята на мистър Мелтън. Той отвори бутилки с френско вино и пиенето започна.

Мистър Мелтън погледна към Сюзан и вдигна чашата си.

— Пия за тъй хубавата леди, хубава като за филм — каза той. — Бих искал да направя с вас пробни снимки.

Сюзан се засмя.

— Говоря това, което мисля — каза Мелтън. — Вие сте много хубава. Бих могъл да ви направя голяма актриса.

— Ще ме вземете ли в Холивуд? — попита Сюзан.

— Разбира се! — отвърна Мелтън.

Сюзан погледна Уйлям. И двамата мислеха едно и също нещо: да се присъединят към Мелтън и неговите другари би било най добрата защита от 2155 година.

— Звучи чудесно! — отвърна тя.

Виното я стопли. Тя се чувствуваше добре и в безопасност, пълна с живот и истински щастлива за пръв път от много години насам.

— За какъв филм би била подходяща моята жена? — попита Уйлям и отпи нова глътка.

Мелтън се вгледа в Сюзан. Изведнъж всички спряха да говорят и се вслушаха.

— Знаете ли — започна Мелтън, — бих искал да направя една приключенска история, филм за един мъж и една жена, такива като вас.

— Продължавайте — помоли Уйлям.

— Навярно ще бъде сюжет, свързан с фантастиката — каза Мелтън и погледна цвета на своето вино срещу светлината.

Сюзан и Уйлям чакаха.

— Ще бъде — продължи Мелтън — филм за един мъж и неговата съпруга, които живеят в малка къщичка в малка уличка в 2155 г., разбира, се, аз още уточнявам нещата. Мъжът и жената мразят света на 2155-та. Затова те бягат в миналото. Но един човек ги последва. Те смятат, че човекът е зъл, но той просто се опитва да им посочи техния истински дълг.

Уйлям изпусна чашата си на пода. Чашата се счупи.

Мистър Мелтън продължи:

— Мъжът и жената срещат няколко души, които снимат филм. Те напълно се доверяват на директора на продукцията и на неговите хора. Те, виждате ли, си мислят, че сред повече хора ще бъдат в безопасност.

Сюзан почти бе загубила съзнание. Тя се отпусна на стола. Всички гледаха директора. Той отпи малко вино и каза:

— Ах, това вино е много хубаво! Та ето, мъжът и жената не разбират, че не могат да останат в миналото, че това ще бъде катастрофа. Затова правителството им изпраща няколко души, нека ги наречем агенти, които да ги заловят и да ги отнесат обратно в 2155. Тези хора трябва да хванат мъжа и жената сами в стаята на хотела, защото никой друг не бива да види онова, което ще се случи. Този вид агенти работят сами или на групи по осем. Това ще бъде чудесен филм, нали, Сюзан? А вие как мислите, Уйлям?

Мистър Мелтън изпи последната си глътка.

Сюзан гледеше право пред себе си.

Уйлям държеше в ръката си пистолет. Той стреля три пъти. Един от мъжете падна, другите се спуснаха към Уйлям. Сюзан извика. Някой запуши устата ѝ с ръка. Сега пистолетът бе на пода, а един от „актьорите“ бе сграбчил Уйлям, който се бореше.

Мистър Мелтън каза:

— Моля, сдържайте се.

Той все още седеше на мястото си. По пръстите на ръката му имаше кръв.

— Моля, не си влошавайте положението!

Някой силно чукаше на вратата.

— Пуснете ме да вляза! — викаше той.

— Това е собственикът на хотела — каза мистър Мелтън. — Трябва да напуснем още сега.

— Отворете! Ще викна полиция! — крещеше гласът.

Сюзан и Уйлям се погледнаха един друг, после се взряха във вратата.

— Собственикът иска да влезе — каза Мелтън. — Побързайте!

Камерата дойде съвсем близко. Тя излъчваше синя светлина. Паднеше ли светлината върху някого в стаята, той изчезваше.

— По-бързо — повтори Мелтън.

В мига, преди да изчезне, Сюзан видя през прозореца зелени поля, червени тухлени стени, мъж, който яздеше магаре сред топлите хълмове, момче с чаша портокалов сок и мъжът, който продължаваше да свири на китара долу на площада.

После тя изчезна. Мъжът ѝ — също.

Вратата бе отворена със сила. Собственикът и неговите хора нахълтаха вътре.

Стаята бе празна.

— Но те бяха тук само преди миг! Видях ги да влизат, а сега няма никой! — извика хотелиерът. — Отвън прозорците имат железни решетки. Те не могат да се измъкнат оттам!

Още същата вечер те изпратиха да повикат свещеника. Той влезе в стаята, благослови и изля в ъглите малко светена вода.

— А какво ще правим с всичко това? — попита една от слугините.

И тя посочи бюфета. Там имаше 67 различни напитки, 106 кутии с турски цигари и 188 жълти кутии, пълни с най добрите кубински пури.

РОБЪРТ ЛУИС СТИВЪНСЪН ДЯВОЛСКОТО ШИШЕ

Имаше едно време човек от остров Хавай, когото ще нарека Киуи, защото в действителност той е още жив и името му трябва да се запази в тайна, но родното му място не бе далеч от Хонаунау, където костите на Киуи Велики лежат скрити в една пещера. Този човек бе беден, смел и предприемчив, знаеше да чете и пише като учител, бе първоразряден моряк и бе служил като кормчия на китоловен кораб край бреговете на Хамакуа. След време на Киуи се дощя да види широкия свят и непознати градове и той отпътува с кораб, който отиваше в Сан Франциско.

Това е чудесен град с чудесно пристанище и множество богати хора, особено на един хълм покрит с палати. По този хълм Киуи се разхождаше един ден с джобове пълни с пари и с удоволствие разглеждане големите къщи от двете си страни.

„Какви прекрасни къщи! — мислеше си той. — Колко ли щастливи са хората, които живеят в тях и нямат грижи за утрешния ден!“

Тази мисъл още се въртеше в ума му, когато той наближи къща по-малка от някои други, но издокарана и красива като играчка. Стълбището ѝ блестеше като сребро, синорите на градината цъфтяха като гирлянди, а прозорците светеха като елмаз, и Киуи спря да ѝ се полюбува. Както се беше спрял, той забеляза мъж, който го гледаше през толкова прозрачен прозорец, щото Киуи го виждаше както се вижда риба във вирчетата между рифове. Беше възрастен, плешив, с черна брада и с лице помрачено от скръб. Всъщност, докато Киуи се визираше в този човек, а мъжът поглеждаше навън към него, двамата си завиждаха един на друг.

Изведнъж мъжът се усмихна, кимна, направи на Киуи знак да влезе и го посрещна на вратата.

— Чудесен е моят дом — рече човекът и тежко въздъхна. — Не искаш ли да разгледаш стаите?

Той разведе Киуи по цялата къща и от избата до тавана нямаше нищо, което да не представлява пълно съвършенство. Киуи бе изумен.

— Наистина прекрасна къща — каза Киуи, — ако живееш в такава, щях да се смея по цял ден. Какво ви кара да въздишате?

— Няма причина да нямаш къща, която по всичко да прилича на тази, а даже и по-хубава, ако пожелаеш — отвърна мъжът. — Предполагам, че имаш малко пари?

— Имам петдесет долара — рече Киуи, — но къща като тази ще струва много повече.

Човекът направи някаква сметка.

— Жалко, че нямаш повече — промълви той, — това може да ти докара неприятности в бъдеще, но тя ще бъде твоя за петдесет долара.

— Къщата ли? — запита Киуи.

— Не, не къщата, а бутилката — отговори мъжът. — Понеже трябва да ти кажа, че колкото богат и щастлив да ти изглеждам, цялото ми състояние, а даже и тази къща и нейната градина са дошли от бутилка не по-голяма от половин литър. Ето я...

И той отвори една каса и извади тумбесто шише с дълга шийка; стъклото, от което бе направено, беше бяло като мляко и всичките цветове на дъгата играеха по зърнестата му повърхност. Вътре неясно шаваше нещо като сянка и пламък.

— Това е бутилката — повтори мъжът, а когато Киуи се изсмя, добави: — Не ми ли вярваш? Опитай сам! Виж дали можеш да я счупиш.

Киуи взе бутилката и я заудря в земята, докато се измори, но тя подскачаше като детска топка, без да й стане нещо.

— Чудно — каза Киуи, — защото, както се усеща, пък и както изглежда, шишето трябва да е от стъкло.

— То си е от стъкло — отвърна мъжът и въздъхна още по-тежко, — обаче е било закалено в пламъците на ада. В него живее дявол и това е сянката, която виждаме да се движи вътре, или поне така мисля. Купи ли някой бутилката, дяволът е на заповедите му; каквото и да пожелае — любов, слава, пари, къщи като тази къща, дори и град като този град — всичко става негово, щом промълви една дума. Наполеон я е притежавал и чрез нея е станал господар на света, но най-после я продал и паднал. Капитан Кук я е имал и чрез нея е намирал пътя за толкова много острови, но и той я продал и бил посечен в Хавай.

Защото, продадеш ли я, губиш и силата, и закрилата; а не останеш ли доволен от онова, което имаш, зло ще те сполети.

— И въпреки това и вие искате да я продавате? — възкликна Киуи.

— Аз имам всичко, което желая, а вече остарявам — отговори мъжът. — Има едно нещо, което дяволът не може да направи: не може да продължи живота, пък не би било честно да укривя от тебе, че има и една уговорка: ако някой умре преди да го продаде, ще гори в ада за вечни времена.

— Това е наистина уговорка, и то каква! — провикна се Киуи. — Не бих се забърквал с това шише. Слава богу, мога да мина и без къща; обаче има едно нещо, което не бих могъл да понеса, а то е да бъда прокълнат.

— Боже мой, не бива толкова много да бързаш — каза мъжът. — От тебе се иска само да използваш силата на дявола с мярка, а след това да го продадеш на някой друг, както аз на тебе, и да доживееш своя живот в охолство.

— Добре, но аз забелязвам две неща — възрази Киуи. — През цялото време вие въздишате като някое влюбено момиче; а другото е, че продавате това шише много евтино.

— Казах ти вече защо въздишам — отвърна мъжът. — То е, защото се боя, че здравето ми се руши; а както и сам ти каза, да умреш и да отидеш при дявола, би било жалко за всекиго. Колкото за това, че го продавам толкова евтино, трябва да ти обясня, че има нещо необичайно във връзка с тази бутилка. Когато дяволът я донесъл за пръв път на земята, тя е била извънредно скъпа, обаче тя изобщо не може да се продаде, освен ако това стане на загуба. Продадеш ли я за толкова, колкото си платил за нея, тя се връща отново при тебе като пощенски гълъб. Ясно е, че цената е спадала през тези векове и сега шишето е извънредно евтино. Сам аз го купих от един от знатните си съседи и платих само деветдесет долара. Бих могъл да го продам дори и за осемдесет и девет долара и деветдесет и девет цента, но нито един цент по-скъпо, защото иначе то ще се върне при мене. Виждаш ли, това има две неприятни страни. Първо, когато предлагаш такава необикновено шише за някакви си осемдесет долара, хората смятат, че се шегуваш. А второ... но няма още защо да се впускам в това. Помни само, че парите, за които ще го продадеш, трябва да бъдат звонкови.

— Как мога да разбера, че всичко това е вярно? — попита Киуи.

— Някои работи можеш да провериш веднага — отговори мъжът.

— Дай ми твоите петдесет долара, вземи бутилката и пожелай парите да се върнат в твоя джоб. Ако това не стане, кълна се в моята чест, че ще се откажа от сделката и ще ти върна сумата.

— Да не ме мамите? — рече Киуи.

Мъжът се обвърза с тежка клетва.

— Добре, толкова съм готов да рискувам — каза Киуи, — в това няма нищо лошо. — И наброи парите на мъжа, а той му връчи шишето.

— Дяволе на шишето — промълви Киуи, — искам си моите петдесет долара. — И едва изговори думите и джоба му натеза, както преди.

— Наистина, това е чудесна бутилка — рече Киуи.

— А сега довиждане ти, мой мили приятелю, и дяволът да се маха заедно с тебе от мене! — възкликна мъжът.

— Почакайте — каза Киуи. — Не искам повече такива шеги. Ето, вземете си шишето.

— Ти го купи за по-малко, отколкото съм платил за него аз — отвърна мъжът и си потърка ръцете. — Сега то е твое, а аз искам само да ти видя гърба — И той позвъни на своя слуга китаец и го накара да изхвърли Киуи от къщата.

На улицата, с бутилката под мишница, Киуи започна да размишлява.

„Ако всичко за това шише е вярно, може да съм се излъгал с пазарлъка — мислеше си той. — Не може човекът просто да ме е лъгал.“

Първо той си преброи парите; сумата се оказа точна — четиридесет и девет долара в американски пари и една чилийска монета.

„Това изглежда да е истина — рече си Киуи. — Сега ще опитам друго нещо.“

При все че беше пладне, нямаше никакви минувачи. Киуи сложи шишето в канала и отмина. Два пъти се обърна и млечното тумбесто шише все си стоеше, където го беше оставил. Той се обърна за трети път и свърна зад ъгъла, но в същия миг нещо го чукна по лакътя и —

какво да види! — беше щръкналата дълга шийка, а колкото до тумбестото шише, — то бе натъпкано в джоба на моряшката му куртка.

— И това изглежда да е истина — каза Киуи.

Следващото нещо бе да купи тирбушон и да се усамоти в полето. Там се опита да измъкне тапата, но колкото пъти и да забиваше тирбушона, той изскачаше навън, а запушалката оставаше здрава.

— Това е някакъв нов вид тапа — промълви Киуи и изведнъж се разтрепери и се изпоти, защото го беше страх от шишето.

На връщане към пристанището видя магазин, където се продаваха раковини и боздугани от дивите острови, древни езически божества, стари монети, картини от Китай и Япония и всякакви други неща, които донасят моряците. И тогава му дойде нещо наум. Той влезе и предложи бутилката за сто долара. Търговецът отначало му се изсмя — и даде пет, но това бе наистина чудновато шише — такова стъкло никога не е било издухвано в никоя човешка работилница, толкова хубаво светеха багрите през млечно-бялата повърхност и тъй странно шаваше сянката вътре. Така, след като се попари малко според обичаите на своя занаят, продавачът даде на Киуи шестдесет сребърни долара и постави бутилката по средата на витрината.

„Ето — рече си Киуи, — аз продадох за шестдесет онова, което купих за петдесет... или, по-правилно за по-малко, защото един от моите долари беше чилийски. Сега ще узная истината и по друга точка.“

Тъй той се върна на кораба си и когато отвори своя сандък, шишето бе там и бе дошло по-бързо от самия него. На кораба Киуи имаше приятел, чието име беше Лопака.

— Какво ти има? — запита го Лопака. — Какво се пулиш в сандъка?

Те бяха сами в предната част на кораба; тогава Киуи го закълна да пази тайна и му разказа всичко.

— Много странна работа — рече Лопака, — и ме е страх, че ще имаш неприятности с тази бутилка. Но има едно нещо, което е много лесно: щом си сигурен в неприятностите, по-добре ще е да извлечеш и печалба от сделката. Реши какво искаш от него, заповядай и ако то бъде изпълнено, лично аз ще купя шишето, защото съм си наумил да се сдобия с шхуна и да подхвана търговия между островите.

— Аз не мечтая за такова нещо — отвърна Киуи — но да имам красива къща и градина на брега на Кона, където съм роден, слънцето да огрява вратите, цветя в градината, стъкла в прозорците, картини по стените и украшения и чудни килими по масите, боже мой, също като къщата, в която бях днес... само че един етаж по-висока и с балкони от всички страни, както на царския палат; и да живея там без грижи и да се веселя с моите приятели и роднини.

— Добре — каза Лопака, — да го занесем с нас в Хавай и ако всичко което искаш, се изпълни, аз ще купя шишето както вече казах, и ще си пожелаая шхуна.

Те се съгласиха на това и не след дълго корабът се завърна в Хонолулу с Киуи, Лопака и шишето на борда.

Бяха току-що слезли на брега, когато един познат започна да изказва на Киуи съболезнования.

— Не зная защо трябва да ми изказвате съболезнования — рече Киуи.

— Нима е възможно да не сте чули? — възкликна познатият. — Вашият добър стар чичо е умрял, а братовчед ви, това хубаво момче, се удави в морето.

Киуи се изпълни със скръб, зариди, заоплакваше роднините си и забрави за шишето. Обаче Лопака си размишляваше и когато скръбта на Киуи малко се поуталожил, го запитал:

— Мислех си, нямаше ли чичо ти земи в Хавай, в областта Кау?

— Не — отвърна Киуи, — в планинската част по на юг от Хукена.

— Сега тези земи ще бъдат твои? — попита Лопака.

— Да, ще бъдат — каза Киуи и пак заоплакваше роднините си.

— Не скърби засега — рече Лопака. — Нещо ми се върти в ума. Какво ли, ако това е дело на шишето? Защото, ето ти място за къщата.

— Ако е тъй — възкликна Киуи, — много лош е начинът да ми послужи, като убие моите сродници. Но може и наистина да е, защото именно на такова място видях къщата във въображението си.

— Обаче къщата не е още изградена — добави Лопака.

— Не, нито има изгледи да бъде! — продължи Киуи. — Защото, макар чичо ми и да имаше малко кафе, ава и банани, то не ще бъде повече, отколкото да ми осигури спокоен живот, а останалата част от тези земи представлява черна лава.

— Хайде да отидем при адвоката — каза Лопака. — Тази мисъл все още ми се върти в главата.

Обаче, когато отидоха при адвоката, оказа се, че чичото на Киуи бе станал напоследък чудовищно богат и оставил много пари.

— Ето ти и парите за къщата! — провикна се Лопака.

— Ако мислите за нова къща — намеси се адвокатът, — да ви дам картичката на нов архитект, за когото разправят големи неща.

— Все по-добре и по-добре! — пак се обади Лопака. — С това всичко ни стана ясно. Да продължим да изпълняваме нарежданията.

И те отидоха при архитекта. На масата му имаше чертежи на къщи.

— Вие искате нещо изключително? — запита архитектът. — Как ви се вижда това? — И той подаде на Киуи един чертеж.

Когато погледна плана, Киуи високо се провикна, понеже това бе точно нарисувана картината на неговото въображение.

„Луд съм за тази къща — помисли си той. — Колкото малко и да ми харесва начинът, по който я получавам, съм луд за нея сега, а защо да не приема доброто наред със злото?“

И тъй, той обясни на архитекта всичко, което желаше, как да бъде обзаведена къщата, за картините по стените и украшенията по масите, и го запита колко пари би поискал, за да се заеме с цялата тази работа.

Архитектът му зададе много въпроси, после взе перото, направи изчисления и когато свърши, назова точно сумата, наследена от Киуи.

Лопака и Киуи се спогледаха и кимнаха с глава.

„Сега е съвсем ясно, че ще трябва да притежавам тази къща, дали я искам или не — мислеше си Киуи. — Тя е от дявола и ме е страх, че ще ми донесе малко добро, но в едно съм сигурен: няма да изказвам вече никакви желания, докато бутилката е у мене. А тази къща ми е натрапена и няма защо да не приема доброто наред със злото.“

Така той се споразумя с архитекта и те подписаха договор, а Киуи и Лопака постъпиха отново на кораба и отплаваха за Австралия, за да оставят архитекта и дявола от шишето да градят и разхубавяват къщата по свой собствен вкус.

През цялото време Киуи не можеше да си отдъхне, защото се беше закълнал да не промълвя никакви други желания и да не приема

други услуги от дявола, а когато се завърнаха, архитектът им каза, че къщата била готова и Киуи и Лопака отидоха към Кона да видят дали всичко е направено според мислената картина в ума на Киуи.

Къщата стоеше високо и се виждаше от корабите. Над нея гората се губеше в дъждовните облаци, под нея черната лава образуваше скали, където лежаха погребани древните крале. Около къщата цъфтеше градина с цветя във всички багри, от едната страна имаше градина с папая, от другата с хлебни дървета, а отпред, откъм морето, беше забита мачта и на нея се вееше знаме. Къщата бе на три етажа, с просторни стаи и широки балкони. Прозорците бяха със стъкло, така съвършено, че бяха бистри като вода и светли като ден. Какви ли не мебели красяха стаите. По стените в златни рамки висяха картини на кораби и воюващи хора, на най-прекрасни жени и на редки местности; никъде по света няма картини с толкова ярки бои, както онези, които Киуи намери закачени там. А украшенията — те бяха извънредно изящни; биещи часовници и музикални кутии, малки човечета с кимаци глави, книги пълни с картинки, ценни оръжия от всички страни на света, най-хитроумни гатанки, които да развличат самотен човек. Всеки би искал само да се разхожда в такива стаи и да им се любува, затова балконите бяха толкова широки, щото цял град би могъл прекрасно да живее на тях. И Киуи не знаеше кое да предпочете, дали задната тераса, където лъхаше зефирът на сушата и откъдето можеше да се радва на градините и цветята, или предния балкон, откъдето можеше да вдишва морския вятър, да гледа надолу по стръмната стена на планината.

Когато разгледаха всичко, Киуи и Лопака седнаха на терасата.

— Е — запита Лопака, — всичко ли е както си си го представял?

— Не мога да го опиша с думи — каза Киуи. — То е по-хубаво, отколкото съм мечтал и просто ми прилошава от удоволствие.

— Трябва да имаме предвид само едно нещо — рече Лопака, — всичко това може да е напълно естествено и дяволът да няма нищо общо с цялата работа. Да купя шишето и после да не получа шхуна, би значило да си сложа ръката в огъня за нищо. Зная, че съм ти дал дума, но все пак мисля, че не би ми отказал още едно доказателство.

— Аз се зарекох да не приемам повече услуги — отвърна Киуи. — Без друго съм нагазил доста надълбоко.

— Това, за което мисля, не е услуга — възрази Лопака. — То е само да видя самия дявол. С това няма нищо да спечелиш, следователно няма и от какво да се срамуваш; и все пак, видя ли го веднъж, ще бъда сигурен в цялата работа. Тъй че, задоволи ме и в това, ето парите са в моята ръка, и аз ще го купя.

— Има само едно нещо, от което ме е страх — каза Киуи. — Дяволът може да е много грозен наглед и ако веднъж го зърнеш, няма вече да искаш шишето.

— Аз държа на думата си — рече Лопака. — Ето парите между нас.

— Прекрасно — отговори Киуи. — Самият аз съм любопитен. Хайде, покажи се да те видим, господин дяволе.

Щом го изрече, дяволът надзърна от шишето и веднага се скри пак, бърз като гуцер, а Киуи и Лопака останаха да седят като вкаменени. Беше вече почти нощ, а нито единият, нито другият не можеше да си събере мислите или да намери глас, за да ги изкаже; най-после Лопака бутна парите към приятеля си и взе шишето.

— Аз съм човек на думата си — промълви той, — пък и има защо да бъда, понеже иначе не бих допрял това шише дори и с крак. Е, ще се сдобия с моята шхуна и един-два долара за в джоба, а след това ще се отърва от дявола колкото може по-бързо. Защото, да ти кажа самата истина, неговият вид ме потресе.

— Лопака — заговори Киуи. — Не мисли много лошо за мен. Зная, че е вече нощ, че пътищата са лоши и проходът край гробницата е злокобно място, но след като видях това лице, не ще мога нито да ям, нито да спя, докато то не се махне от мене. Ще ти дам фенер и кошница за шишето и каквото ти се хареса в моята къща... но тръгни си веднага и върви в Хукена да спиш при Нахину.

— Киуи — отвърна Лопака, — много хора биха изтълкували това зле; толкова повече, че аз ти върша такава приятелска услуга да купя бутилката; а нощта и тъмнината, и пътят край гробниците го правят десеторно по-опасно за човек с такъв грях на съвестта и с таква шише под мишницата. Обаче и аз съм тъй безкрайно ужасен, щото нямам сърце да те виня в това. Така че аз отивам и се моля на господ да бъдеш щастлив в своята къща, а аз да имам късмет с моята шхуна напук на дявола и неговото шише.

Така Лопака заслиза от планината, а Киуи остана на предния балкон, вслушваше се в тропота на конските подкови и наблюдаваше блещукането на фенера по пътеката и край скалата с пещерите, където са погребани покойниците на древността, и през цялото време трепереше ръце, молеше се за своя приятел и благодареше на господата, заедно с него сам той се бе избавил от тази беда.

Ала да се любува на новата си къща бе толкова възхитително, че Киуи забрави страховете си и живееше там в непрекъсната радост. Той се установи на задната тераса: там се хранеше и живееше, и там четеше разказите във вестниците от Хонолулу: но когато някой дойдеше, той влизаше с госта вътре и показваше стаите и картините. И славата на тази къща плъзна надлъж и нашир; из цяла Кона я наричаха Ка-Хале-Нун — Великата къща — а понякога Блестящата къща, защото Киуи държеше китаец, който по цял ден бършеше прах и лъскаше, и стъклата и позлатата, прекрасните тъкани и картини блестяха светли като утрото, а самият Киуи не можеше да ходи из стаите, без да пее.

Един ден Киуи отиде да посети свой приятел в Кайлуа. Там го гостиха добре. Той си тръгна колкото можеше по-рано на следното утро и пренебрегваше с коня, защото нямаше търпение да зърне прекрасната си къща, а освен това приближаващата нощ бе тази, в която мъртвците от миналите дни тръгват да блуждаят из Кона, пък след като вече се беше бъркал с дявола, той още повече се пазеше от среща с покойници. Малко отгатак Хонаунау, далече напред, той забеляза жена, която се къпеше край брега на морето: изглеждаше добре сложена девойка, но Киуи не ѝ обърна повече внимание. После я видя да се облича. Докато се приближи до нея, девойката, свършила своя тоалет, се бе изкачила от морето и стоеше край пътеката, с червеното си холоку; тя бе освежена от банята, а очите ѝ блестяха, пълни с доброта. И Киуи, щом я забеляза, дръпна юздите на коня.

— Мислех, че познавам всички по тези места — заговори той. — Как е възможно да не те познавам теб?

— Аз съм Кокуа, дъщерята на Киано — рече девойката, — и току-що съм се върнала от Оаху. Кой си ти?

— Ще ти кажа кой съм след малко, но не и сега — отвърна Киуи и слезе от коня. — Защото имам нещо наум, а ако разбереш кой съм,

може да си чувала за мен и тогава не ще ми дадеш искрен отговор. Но кажи ми първо едно нещо: омъжена ли си?

При тези думи Кокуа гръмко се изсмя.

— Я го гледай: ще ми задава въпроси! Ами ти женен ли си?

— Вярвай ми Кокуа — отговори Киуи, — нито съм женен, нито съм помислял някога за това до този час. Но ще ти кажа цялата истина. Срегнах те тука край пътя, видях очите ти, които приличат на звезди, и сърцето ми литна към тебе бързо като птичка. А сега, ако не ме искаш, кажи ми и ще си отида у дома; но ако не ме мислиш по-лош от всеки друг младеж, кажи ми и това и ще се отбия при баща ти за през нощта, а утре ще поговоря с добрия човечец.

Кокуа не каза нищо, а само погледна към морето и се засмя.

— Кокуа — продължи Киуи, — щом не казваш нищо, приемам го за положителен отговор, тъй че да тръгваме към къщата на баща ти.

Девојката тръгна пред него, без да продума, само навремени поглеждаше назад и пак извърещаше очи, захапала панделките на шапката си.

Когато стигнаха портата, Киано излезе на верандата и поздрави Киуи на име. Тогава девојката го изгледа, понеже славата на великата къща бе стигнала до нейните уши, а това положително беше голямо изкушение. Цялата вечер прекараха много весело заедно, момичето се държеше смело и предизвикателно под погледа на родителите си и се подиграваше на Киуи, понеже бе остроумно. На следния ден Киуи поговори с Киано и намери девојката насаме.

— Кокуа — каза той, — ти ми се присмиваше цялата вечер, има още време да ми кажеш да си отида. Не исках да ти кажа кой съм, понеже имам такава прекрасна къща и се боях, че ще мислиш прекалено много за къщата и твърде малко за мъжа, който те люби. Сега знаеш всичко и ако не искаш да ме видиш, кажи го веднага.

— Не — рече Кокуа, обаче този път не се засмя, пък и Киуи не я запита нищо повече.

Това бе любовта на Киуи; събитията вървяха много бързо, ала тъй върви стрелата, пък куршумът на пушката я изпреварва и все пак и двете може да попаднат в целта. Така събитията отидоха далече: мисълта за Киуи кънтеше в главата на девојката, тя чуваше гласа му в шума на разбиващите се върху лавата вълни и бе готова заради този, когото беше видяла само два пъти, да напусне и баща, и майка, и

родните си острови. А конят на Киуи хвърчеше по планинската пътека и звукът от песните, които пееше от щастие, отекваха в пещерите на покойниците. Той пристигна в Блестящата къща и все още продължаваше да пее. Седна да яде и китаецът се чудеше на своя господар, че пее между зальците. Слънцето потъна в морето, настъпи нощта, Киуи се разхождаше по осветените балкони високо в планината и песните му стряскаха моряците по корабите.

„Ето ме във висините — каза си той; — Животът не може да бъде по-добър. Това е връхът на планината и всичко наоколо ми клони към по-лошо. За първи път ще осветя стаите и ще се окъпя в чудесната си баня с топла и студена вода, и ще спя в брачната си стая.“

И тъй китаецът трябваше да стане и да запали пещта, а докато се трудеше край казаните, чуваше своя господар да пее в осветените стаи. Когато водата се сгръ, китаецът викна на господаря си и Киуи отиде в банята; китаецът го чу да пее, докато пълнеше мраморната вана, чу песента да се прекъсва, както се събличаше, докато изведнъж пеенето спря. Китаецът се провикна нагоре по стълбището да запита Киуи дали всичко е наред и Киуи отговори „да“ и му каза да си легне, обаче никаква песен не се чу вече и цялата нощ китаецът чуваше господаря си безспир да обикаля балконите.

А истината беше следната: когато се съблече, за да се окъпе, Киуи съзря на тялото си белег, подобен на петно от лишей върху скала и тогава спря да пее. Защото познаваше това петно и разбра, че беше се заразил от проказа.

Печално нещо е човек да се разболе от тази болест. Печално нещо би било човек да напусне такава прекрасна и удобна къща, да се раздели с всичките си приятели и да отиде на северния бряг на Молокай, между огромната скала и морските талози. Но какво значение имаше това в случая с човека Киуи, срещнал своята любима едва вчера и спечелил я едва тази сутрин, който сега виждаше всичките си надежди да се разбиват в един миг, като парче стъкло?

Известно време той остана седнал на ръба на ваната, после скочи с вик, изтича и почна да обикаля балконите надлъж-нашир.

„На драго сърце бих напуснал Хавай, родината на моите деди, — мислеше си Киуи. — Много лесно бих напуснал къщата си, изградена високо, тука на планината. Много смело бих отишъл на Молокай, в Калаупапа, край скалите, при прокажените, да спя там, далеч от моите

деди. Но какво зло съм сторил, какъв грях тежи на моята душа, та трябваше да срещна Кокуа снощи, освежена от морската вода? Кокуа, която пленява душите! Кокуа, светлината на моя живот! За нея никога не ще мога да се ожения, на нея не ще мога да се радвам, нея не ще мога вече да милвам с любящата си ръка. Затова, за тебе, о Кокуа, се леят моите ридания!“

От това личи що за човек беше Киуи. Той би могъл да си живее с години там, в Блестящата къща, и никой да не узнае за болестта му, обаче той и не помисляше за подобно нещо, щом трябваше да загуби Кокуа. От друга страна, би могъл да се ожени и както си беше, тъй биха постъпили мнозина, защото в душите си са свини, ала Киуи любеше девойката като мъж, не искаше да ѝ причини зло и да я изложи на опасност.

Малко след полунощ в ума му изплува споменът за шишето. Той отиде до задната тераса и възстанови в паметта си деня, когато дяволът бе надзърнал навън; при тази мисъл лед потече по вените му.

„Ужасно нещо е бутилката — мислеше Киуи, — ужасен е и дяволът, ужасно е да рискуваш пламъците на ада. Но каква друга надежда имам да се изцеря или да се ожения за Кокуа? Как! Нима веднъж можах да се предложа на дявола само за да се сдобия с къща, а не бих се изправил пред него пак, за да спечеля Кокуа?“

Подир това си спомни, че следния ден „Хол“ минаваше оттам на връщане за Хонолулу.

„Преди всичко трябва да отида там — мислеше си Киуи — и да видя Лопака. Защото най-голямата ми надежда засега е да намеря същото шише, от което бях толкова доволен да се отърва.“

Той не можа да заспи нито за миг, храната се спираше в гърлото му, обаче той изпрати писмо на Киано и по времето, когато трябваше да пристигне параходът, вече слизаше надолу край скалата на гробниците. Валеше; конят му вървеше тежко; Киуи погледна нагоре към черните отвори на пещерите и завидя на мъртвите, които спяха там и бяха приключили с грижите, после си спомни как беше препускал покрай тях онзи ден и се изуми. Тъй слезе в Хукена.

Пристигна „Хол“ и велботът отведе Киуи на борда. Той седна настрана от всички, потънал в скръбта си и търсеше с поглед къщата на Киано. Ето че я видя, кацнала ниско на брега на черните скали, засенчена от кокосовите палми, а там, край вратата, се виждаше

червено холоку, не по-голямо от муха, което се движеше насам-натам със суетливостта на мухите.

— О, царице на моето сърце — възкликна той, — аз ще заложа милата си душа, за да спечеля теб!

Цяла нощ Киуи обикаля палубата и целия следващ ден, докато минаваха в тихите води на Мауи или на Молокай, все още продължаваше да крачи насам-натам, като див звяр в менажерия.

Надвечер минаха Даймонд Хед и пристигнаха в пристанището на Хонолулу. Киуи слезе заедно с тълпата и започна да разпитва за Лопака. Оказа се, че той се сдобил с шхуна — никой на острова нямал по-хубава, — и предприел някакво пътуване чак до Пола-Пола или Каики, тъй че от Лопака не можеше да се търси помощ. Киуи си спомни за негов приятел, адвокат в града (не бива да издавам неговото име) и запита за него. Казаха му, че адвокатът внезапно забогатял и имал чудесна нова къща на брега на Уайкики; това подсети Киуи за нещо, той извика файтон и отиде да търси адвоката.

Къщата бе нова-новеничка, дърветата в градината не бяха по-големи от бастунчетата, а адвокатът, когато влезе, имаше доволен вид.

— С какво мога да ви услужа? — рече адвокатът.

— Вие сте приятел на Лопака — отвърна Киуи, — а Лопака купи от мен една вещ, дирите на която мисля, че бихте могли да ми помогнете да открия.

Лицето на адвоката се помрачи.

— Няма да се преструвам, че не ви разбирам, господин Киуи — каза той, — при все че то е много грозна работа, за да се бърка човек в нея. Бъдете сигурен, че не зная нищо, но все пак имам предположения, и ако запитате на известно място, струва ми се, че ще можете нещичко да научите.

Тогавата той назова името на един човек, което също би било по-добре да не повтарям. Тъй дни наред Киуи отиваше от един при друг и навсякъде намираше нови дрехи и коли, прекрасни нови къщи и навред хора в голямо охолство, но неизменно, щом намекваше за своята работа, лицата им се помрачаваха.

„Няма съмнение, че съм на правия път — мислеше си Киуи. — Всичките тези нови дрехи и коли са дарове на малкия дявол, а тези доволни лица са лица на хора, които са си взели печалбата и се

отгървали от проклетото шише. Когато видя бледи бузи и чуя въздишки, тогава ще зная, че съм близо до бутилката.“

Случи се най-после да го препратят при един хаоле на улица Беритания. Когато стигна пред, вратата, видя обикновените белези на нова къща и току-що посадена градина, а в прозореца блестеше електричество; обаче когато дойде собственикът, тръпки на надежда и страх ползиха Киуи, защото пред него стоеше млад мъж, безкръвен като труп, с черни кръгове около очите, косата капеше от главата му, а лицето имаше изражение на човек, когото очаква бесило.

„Тука е положително“ — помисли Киуи и затова не си послужи със заобикалки.

— Дойдох да купя шишето — каза той.

При тези думи младият хаоле се олюля и се опря на стената.

— Шишето! — заекна той. — Да купите шишето!

Той като че ли се задави, сграбчи Киуи за ръката, въведе го в една от стаите и наля две чаши вино.

— Моите почитания — рече Киуи, който на времето си беше имал доста много работа с хаоле. — Да — добави той; — дойдох да купя шишето. Колко му е сега цената?

При този въпрос чашата на младия мъж се плъзна между пръстите и той изгледа Киуи като привидение.

— Цената — промълви той, — цената! Вие не знаете цената?

— Именно затова ви питам — отвърна Киуи. — Но защо взимате това толкова присърце? Има ли нещо не наред с цената?

— Тя е спаднала извънредно много от вашето време, господин Киуи — изрече младият мъж със заекване.

— Прекрасно, значи ще трябва по-малко да платя за него — каза Киуи. — Колко е струвало то на вас?

— Два цента — рече той.

— Какво? — извика Киуи. — Два цента? Че тогава вие можете да го продадете само за един. А който го купи... — думите замряха на устните му: онзи, който го купеше, не можеше никога да го продаде, и дяволът в шишето трябваше да пребъде с него, докато умре, а сетне да го отнесе в огнената бездна на ада.

Младият мъж от улица Беритания падна на колене.

— За бога, купете го! — извика той. Можете да включите в цената и всичкото ми богатство. Бях луд, когато го купих на тази цена.

Бях злоупотребил пари в магазина и трябваше да отида в затвора.

— Нещастно създание — заговори Киуи, — вие сте били готов да заложите душата си, за да избегнете падащото ви се наказание за собствения ви позор; няма мислите, че аз бих се колебал, като имам пред себе си любов. Дайте ми шишето и рестото, което, положителен съм, че държите готово в ръка. Ето ви петцентова монета.

Беше тъй, както предполагаше Киуи: младият човек държеше рестото готово в едно чекмедже; шишето премина от ръка в ръка и щом пръстите на Киуи обхванаха шийката, той пошепна желанието си да бъде очистен. И действително, когато се завърна в стаята си и се съблече пред огледалото, плътта му бе здрава като на новородено дете. Обаче случи се нещо странно: когато видя това чудо, ходът на мислите му се промени и проказата съвсем вече не го занимаваше, много малко го занимаваше и Кокуа; той мислеше само за едно — че сега се е свързал с дявола в шишето завинаги и че може да се надява само за вечни времена да бъде главня в пламъците на ада. Във въображението си той ги виждаше далече пред себе си, душата му се потресе и мрак забули светлината.

Като се свести, Киуи се сети, че е вечерта, когато в хотела свири оркестър. Той се запъти нататък, понеже се боеше да остане самичък, и там, сред щастливи лица слушаше мелодиите да се издигат и да заглъхват и през цялото време чуваше да пращят пламъци и виждаше червения огън в бездънната преизподня. Неочаквано оркестърът засвири „Хики-ао-ао“, песента, която бе пял с Кокуа и тази мелодия възвърна смелостта му.

„Свършено е сега — помисли си той, — затова нека още веднъж да приема доброто наред със злото.“

И тъй стана, че той се завърна в Хавай с първия параход и щом всичко можа да се уреди, се венча с Кокуа и я отведе горе на планинския склон, в Блестящата къща.

Когато бяха заедно, сърцето на Киуи намираше покой, ала щом останеше сам, изпадаше в съзерцателен ужас, чуваше пламъците да пращат и виждаше червения огън в бездънната преизподня. Девојката, наистина, беше го обикнала дълбоко, сърцето ѝ подскачаше в гърдите, когато го зърнеше, ръката ѝ стискаше неговата, а тя бе тъй сложена, от косите на главата до ноктите на краката, че никой не можеше да я погледне, без да се зарадва. Винаги намираше по някоя добра дума.

Изпълнена с песни, тя се разхождаше по Блестящата къща, самата тя най-блестящото нещо в нейните три етажа, и чуруликаше като птичка. А Киуи ѝ се любуваше и я слушаше с наслада, а след това се отдръпваше настрана, ридаше и стенеше при мисълта каква цена беше платил за нея; сетне избърсваше очи, умиваше лицето, отиваше при нея на широките балкони, пригласяше на песните ѝ и със свито сърце отвръщаше на нейните усмивки.

Настъпи ден, когато стъпките ѝ започнаха да стават по-тежки, а песните по-редки; сега не само Киуи ридаше насаме, а всеки от тях отбягваше другия и двамата седяха на противоположни балкони с цялата ширина на Блестящата къща помежду. Киуи бе толкова потънал в отчаянието си, че почти не забелязваше промяната, а само се радваше, че му остават повече часове да размишлява за своята орис, и че не е осъден толкова често да прикрива с усмихнато лице болното си сърце. Обаче един ден като мина тихо през къщата, той долови звуци на детско хлипане и видя Кокуа да лежи по лице на пода на балкона и да риде като обезумяла.

— Добре правиш да ридаш в тази къща, Кокуа — рече той. — И все пак бих дал да ми отсекаат главата, само и само поне ти да можеш да бъдеш щастлива.

— Щастлива ли! — извика тя. — Киуи, когато живееше самичък в Блестящата къща, ти беше пример на щастлив човек за целия остров: смях и песен не слизаха от твоите уста, а лицето ти бе сияйно като слънце. После се ожени за бедната Кокуа, и само милостивият господ знае какво не ѝ е наред... ала от този ден не си се усмихнал. О! — изрида тя, — и какво ми липсва? Мислех, че съм хубава, и знаех, че го любя. Какво ми липсва, та тъй помрачавам моя съпруг?

— Бедна Кокуа — каза Киуи, седна до нея и се опита да я хване за ръката, но тя я дръпна. — Бедна Кокуа — повтори той. — Мое бедно дете... моя прекрасна. А аз бях искал да те пощадя! Добре ще узнаеш всичко. Тогава поне ще съжалиш нещастния Киуи; ще разбереш колко много те е любил... та не се е изплашил от преизподнята, за да те притежава... и колко много те люби още (нещастният обречен), та може да извика усмивка на устата си, когато те зърне.

След това ѝ разказа всичко, от самото начало.

— И ти си направил това зарад мен? — извика тя. — Какво значение има тогава всичко за мене! — И тя го прегърна и зариде.

— Ах, дете! — рече Киуи, — все пак когато си помисля за огъня на ада, за мене има много голямо значение.

— Не ми говори — отвърна тя. — Никой не може да загине, защото е любил Кокуа, без да има друг грях. Киуи, аз ще те спася или ще загина заедно с тебе. Как! Ти си ме любил, дал си своята душа и мислиш, че не ще умра, за да те спася на свой ред?

— Ах, скъпа моя! Може да умреш и сто пъти, какво ще промениш с това? — възкликна той, — освен да ме оставиш самичък, докато дойде денят на моето проклятие?

— Ти нищо не знаеш — възрази тя. — Аз съм учила в едно училище в Хонолулу, не съм просто момиче. И ти казвам, че ще спася моя любим. Един цент ли? Но целият свят не принадлежи на американци. В Англия имат монета, която наричат фардинг, тя е около половин цент. О, уви! — възкликна тя. — Това също не помага, защото купувачът трябва да се погуби, а надали ще се намери друг тъй смел, както моят Киуи! Но, чакай, има и Франция: там имат монета, която наричат сантим, а те са май по пет за един цент. Хайде, Киуи, да отидем, на Френските острови, в Таити, толкова бързо, колкото корабите могат да ни отведат. Там имаме четири сантима, три сантима, два сантима, един сантим: четири възможни продажби, пък и ние ще сме двама да се грижим за продажбата. Хайде, мой Киуи! Целуни ме и пропъди грижата. Кокуа ще те брани.

— Дар божий! — извика той. — Не мога да си представя бог да ме накаже, загдето съм пожелал нещо толкова добро! Да бъде твоята воля: води ме, където пожелаеш, слагам своя живот и спасение в твоите ръце.

Рано на следния ден Кокуа се зае с приготвянията. Тя взе моряшкия сандък на Киуи, сложи в единия ъгъл шишето и го напълни с най-скъпите им дрехи и с най-изящните украшения от къщата.

— Защото — казваше тя — трябва да имаме вид на богати хора, иначе кой ще повярва в шишето?

През цялото време тя беше весела като птичка: само колчем погледнеше Киуи, очите ѝ се наливаха със сълзи и тя изтичваше при него да го целуне. Колкото за Киуи, бремене падна от неговата душа: сега, като беше споделил тайната и имаше пред себе си някаква надежда, изглеждаше обновен, краката му стъпваха леко по земята и той пак дишаше свободно. Но въпреки всичко ужасът не го напускаше

и от време на време, както вятърът гаси искрата, надеждата току умираше в него и той виждаше пламъците да се мятат и червеният огън да гори в преизподнята.

Те пуснаха мълга, че щели да заминат на разходка за Щатите. То бе сметнато за странно нещо, ала все пак не толкова странно, както истината, ако някой би могъл да се досети за нея. Така двамата тръгнаха за Хонолулу, оттам за Сан Франциско, а от Сан Франциско за Папаете, главното седалище на французите на южните острови. Там пристигнаха в един от хубавите дни на пасата и видяха рифовете с пенещите се по тях вълни, и Мотуити с неговите палми, и белите къщи на града ниско край брега между зелените дървета, и възвишаващите се над тях планини и облаци на Таити, мъдрият остров.

Решиха за най-разумно да вземат под наем къща, което и направиха, и то срещу британския консул, за да покажат, че имат много пари, и самите те да бият в очи с коли и коне. Това бе много лесно, докато шишето бе в техните ръце; защото Кокуа бе по-смела от Киуи и поискваше от дявола кога двадесет, кога сто долара. Така в града скоро почнаха да ги забелязват и пришълците от Хавай, тяхното возене и разходки с коли, прекрасните холоку и скъпите дантели на Кокуа станаха предмет на много приказки.

Щом започнаха да се разбират малко по-свободно на таитянски, заеха се с продажбата на бутилката. Да се говори за нея не беше лесна работа: не беше лесно да убеждаваш хората, че приказваш сериозно, когато предлагаш за четири сантиметра източник на здраве и неизтощими богатства. Освен това се налагаше да обясняват и опасните страни на шишето: и хората или не им вярваха и се изсмиваха, или се замисляха повече за мрачната страна и се отдръпваха от Киуи и Кокуа като от хора, които имат вземане-даване с дявола. И вместо да спечелят почва, двамата почнаха да се виждат отбягвани. Децата с крясъци бягаха от тях, нещо непоносимо за Кокуа: католиците се кръстеха, когато те минаваха край тях и всички като че ли се бяха наговорили изведнъж да се освободят от техните опити за сближение.

Обзе ги униние. Вечер те оставаха в новата си къща след уморителния ден, без да разменят дума, или пък тишината се нарушаваше от внезапното избухване на Кокуа в плач. Понякога заедно се молеха, понякога слагаха шишето на пода и седяха по цяла вечер и наблюдаваха как мърда сянката в него. В такива моменти ги беше

страх да отидат да си легнат. Дълго време минаваше, докато ги споходи дрямка и ако единият се унесеше, то ставаше само за да се стресне и да намери другия беззвучно да плаче в мрака, или пък за да се събуди сам, а другият да е избягал от къщата и близостта на това шише и да крачи напред-назад под бананите в градинката, или да броди на лунна светлина по брега.

Така бе една нощ, когато Кокуа се събуди. Киуи беше излязъл. Тя пипна леглото — мястото му беше изстинало. Обхвана я страх и тя седна в леглото. Малко лунна светлина се процеждаше през капациите на прозорците и тя можеше да види шишето на пода. Навън бе ветровито, огромните дървета на булеварда стенеха, а окапалите листа шумоляха на верандата. Тя тихо се вдигна, отвори вратата и погледна към осветения от луната двор. Там, под бананите, Киуи лежеше притиснал уста към земята и тъй проснат, стенеше.

Първата ѝ мисъл бе да се спусне към него и да го утеши; втората я застави да се въздържа. Киуи се беше държал пред жена си като смел мъж; малко ѝ приличаше в часа на слабостта му да стане свидетелка на неговия срам. С тази мисъл тя се завърна в къщата.

— Небеса! — мислеше тя, — колко невнимателна съм била... колко слаба! Той, а не аз, е този, който стои пред тая вечна заплаха; той, а не аз, бе онзи, който прие проклятието върху своята душа. Зарад мен, зарад любовта си към същество тъй недостойно и тъй неспособно да му помогне, вижда той сега близо пламъците на ада... Нима съм толкова недосетлива, та никога досега не съм разбрала своя дълг, или съм го съзирала и преди, но съм се извързала от него? Но сега поемам душата си с двете ръце на своята обич. Любов за любов и нека моята бъде равна на любовта на Киуи! Душа за душа и нека моята бъде тази, която ще загине!

Кокуа бе сръчна и скоро беше облечена. Тя взе рестото — скъпоценните сантими, които винаги държаха на ръка, защото тази монета се употребява малко. Когато излезе на булеварда, вятърът беше довял облаци и луната се скри. Градът спеше и тя не знаеше накъде да тръгне, докато не чу някой да кашля в сянката на дърветата.

— Старче — каза Кокуа, — какво правиш тука в студената нощ?

Старецът едва можеше да говори от кашлицата, но тя разбра, че е стар и беден и пришълец на острова.

— Ще ми направите ли услуга? — рече Кокуа. — Като един чужденец на друг, като стар човек на млада жена, ще ли помогнеш на дъщерята на Хавай?

— А — промълви старецът, — значи ти си вещицата от осемте острова и искаш да оплетеш дори и моята стара душа. Но аз съм чувал за тебе и не ще се поддам на подлостта ти.

— Седни — отвърна Кокуа — и ми позволи да ти разправам една приказка. — И тя му разказа отначало докрай историята на Киуи.

— А сега — рече тя, — аз съм неговата жена, която той купи с цената на своята душа. Как да постъпя? Ако сама му предлага да купя шишето, той ще ми откаже. Обаче ако отидеш ти, ще го продаде на драго сърце: ще те чакам тука; ти ще го купиш за четири сантима, а аз ще го купя от тебе за три. И господ да даде сили на мен, нещастната.

— Ако искаше да ме измамиш — каза старецът, — мисля, че господ щеше да те убие.

— Положително! — възкликна Кокуа. — Бъди сигурен, че щеше да ме убие. Не бих могла да бъда дотолкова вероломна: господ не би понесъл подобно нещо.

— Дай ми четирите сантима и ме чакай тука — каза старецът.

Когато остана сама, Кокуа падна духом. Вятърът ревеше в дърветата и то ѝ се струваше като пращане на пламъците на ада; сенките се мятаха в светлината на уличната лампа като грабливи ръце на злите духове. Да бе имала сили, щеше да избяга, да бе имала дъх, щеше да изписка, ала не можеше и само стоеше и трепереше, като уплашено дете.

Сетне видя стареца — той се връщаше с шишето в ръка.

— Изпълних молбата ти — рече той. — Оставих мъжа ти да плаче като дете; сега ще спи спокойно. — И ѝ протегна бутилката.

— Преди да ми я дадеш — запъхтяно промълви Кокуа, — приеми доброто наред със злото: поискай да се избавиш от кашлицата си.

— Аз съм стар, твърде близо до гроба, за да приема услуга от дявола — отвърна ѝ той. — Но какво има? Защо не взимаш шишето? Колебаеш ли се?

— Не! — извика Кокуа. — Само нямам сили. Дай ми един миг. Ръката не ме слуша, плътта ми се дърпа от проклетото шише. Един миг само!

Старецът изглежда Кокуа благо.

— Бедно дете! — каза той. — Ти се боиш. Добре, да го задържа. Аз съм стар и не мога вече да бъда щастлив на този свят, а пък на другия...

— Дай ми го! — провикна се Кокуа. — Ето ти парите. Мислиш ли, че съм чак толкова подла? Дай ми шишето!

— Бог да те благослови, дете — рече старецът.

Кокуа се сбогува със стареца и се запъти по булеварда, — беше й безразличие накъде. Всичките пътища сега бяха еднакви за нея и всичките водеха към ада. Тя ту ходеше, ту тичаше, ту изпискваше в нощта, ту лягаше край пътя и плачеше. Всичко, каквото беше чувала за ада, изпъкваше пред нея, виждаше огнените езици, помирисваше пушека и плътта ѝ изгаряше на жаравата.

Призори отново дойде на себе си и се завърна вкъщи.

Както ѝ бе казал старецът, Киуи спеше като дете. Кокуа се загледа в лицето му.

— Сега, съпруге мой, е твой ред да спиш — промълви тя. — Когато се събудиш, ще бъде твой ред да пееш и да се смееш. Ала за бедната Кокуа, която не искаше нищо зло, уви, не ще има вече сън, не ще има песни, не ще има радост нито на земята, нито на небето.

С тези думи тя легна до него и отчаянието ѝ бе тъй безкрайно, че мигновено се унесе в тежък сън.

Късно сутринта нейният съпруг я събуди и ѝ съобщи радостната новина. Изглеждаше оглупял от възторг и не обърна внимание на разтревожеността ѝ, колкото и лошо да я прикриваше. Думите замираха на устата ѝ, но то нямаше значение: Киуи говореше вместо нея. Тя не хапна нито залък, но кой да го забележи? Киуи опразни чинията.

Цялото време Киуи ядеше и приказваше, обмисляше деня на завръщането им, благодареше ѝ, че го е спасила, милваше я и я наричаше истинска помощничка, смееше се на стареца, че бил тъй глупав да купи шишето.

— Имаше почтен вид — каза той. — Но никой не може да съди по външността, за какво ли е било то иначе на стария негодник?

— Съпруге мой — смирено рече Кокуа, — може намерението му да е било добро.

Киуи се изсмя злобно.

— Дрън-дрън! — възкликна той. — Казвам ти, че беше стар мошеник и изкуфял дъртак. Да продадем шишето за четири сантиметра бе много трудно, а за три ще бъде съвсем невъзможно. Вероятността е много малка и цялата работа започва да мирише на пърлено... бр-р-р! — И той потрепери. — Вярно е, че сам аз го купих за един цент, когато не знаех, че има по-малки монети. Бях глупак, като помисля за изживяното; друг такъв никога не ще се намери; а сега, който и да притежава бутилката, ще я отнесе в гроба.

— О, съпруже мой! — промълви Кокуа. — Не е ли ужасно да спасиш себе си с цената на вечната гибел на друг? Струва ми се, че не бих могла да се смея. Бих се чувствувала унижена.

Тогавя Киуи, усетил верността на това, което му каза тя, се ядоса още повече.

— Глупости! — провикна се той. — Можеш да се изпълниш с тъга, щом ти харесва. Тази мисъл не прилича на добра съпруга. Ако беше въобще мислила за мене, щеше да се засрамиш.

След това излезе и Кокуа остана сама.

Имаше ли някаква вероятност да продаде шишето за два сантиметра? Беше й ясно, че никаква. А пък и нейният съпруг бързаше да я отведе там, където нямаше нищо по-малко от цент. А сега нейният съпруг я оставяше с упреци.

След малко Киуи се върна и предложи да я изведе с кола.

— Съпруже мой, аз съм болна — каза тя. — Нямам настроение. Извини ме, но не мога да се забавлявам.

Киуи се разгневи повече от друг път. На нея, понеже предполагаше, че тя размишлява за случая със стареца, и на себе си, защото мислеше, че тя е права, и го беше срам да е толкова щастлив.

— Това е твоята вярност — извика й той, — и твоята обич! Твоят съпруг току-що се спаси от гибел, на която, се беше обрекъл заради тебе, а ти не можеш да се веселиш! Кокуа, ти имаш вероломно сърце!

Той излезе вбесен и скита цял ден. Срещна познати и пи с тях. Но Киуи беше гузен, защото се веселеше, докато жена му скърбеше, и защото съзнаваше, че тя е права, а тази мисъл го караше да пие още повече.

С тях пиеше и един стар грубиянин хаоле, боцман на китоловен кораб, беглец, златотърсач, постоянен гост на затворите, с подъл ум и

мръсна уста; обичаше да пие и да вижда другите пияни, и насилваше Киуи да пие. Скоро компанията нямаше повече пари.

— Хей, ти! — каза боцманът, — ти си богат, винаги си твърдял това. Имал си някакво шише или някаква друга подобна глупост.

— Да — отговори Киуи, — аз съм богат; ще се върна и ще взема малко пари от жена си, която ги пази.

— Това е много глупаво от твоя страна — рече боцманът. — Никога не доверявай долари на фуста. Те всичките са лъжливи като водата; трябва да я понаглеждаш.

Тези думи направиха впечатление на Киуи, защото беше замаян от изпитото.

„Не бих се учудил, ако ми изневерява — рече си той. — Защо иначе ще е толкова съкрушена от моето избавление! Но аз ще ѝ покажа, че не може да ме лъже. Ще я хвана на местопрестъплението.“

Затова, когато се върнаха в града, Киуи помоли боцмана да го почака на ъгъла, а той се запъти към къщата си. Пак беше нощ; вътре светеше, но не се чуваше нито звук; Киуи заобиколи, тихо отвори задната врата и надзърна в стаята.

Кокуа седеше на пода; пред нея стоеше млечнобяло шише, тумбесто и с дълга шийка; загледана в него, Кокуа кършеше ръце.

Дълго Киуи стоя пред откренатата врата. Първо изгуби и ума и дума: сетне го обхвана страх, че продажбата не е била правилна и шишето се е върнало при него, както в Сан Франциско: коленете му се подгънаха и винените пари изветряха от главата. Тогава му дойде друга мисъл, толкова невероятна, че му пламнаха страните.

„Трябва да се уверя в това“ — помисли си той.

Той затвори вратата, тихичко обиколи пак къщата и шумно влезе, сякаш тепърва се връщаше. И наистина, сега нямаше никакво шише, а Кокуа седеше на стол.

— Цял ден съм пил с добри другари и идвам само да взема пари, та да се върна при тях — каза Киуи.

И лицето и гласът му бяха сурови като при произнасяне на смъртна присъда, ала Кокуа бе твърде разтревожена, за да го забележи.

— Добре правиш да се радваш на това, което имаш, съпруже мой — отвърна тя и гласът ѝ трепереше.

— Ах, аз всичко правя добре — рече Киуи и се запъти направо към сандъка да извади пари. Ала погледна и в ъгъла, където бяха

държали бутилката, но там нямаше никаква бутилка.

Сандъкът се залюля като морска вълна и къщата се завъртя като пръстен дим, защото той разбра, че сега нямаше никакво спасение.

„Точно тъй — помисли той. — Тя е тази, която е купила шишето.“

Тогава той дойде малко на себе си и стана; ала по лицето му се стичаше пот, гъста като дъжд и студена като кладенчова вода.

— Кокуа — рече той, — днес ти казах думи, които не ми приличаха. Сега се връщам да пирувам с новите весели другари. — Той тихо се позасмя. — Чашата ще ми бъде по-сладка, ако ми простиш.

Тя зацелува коленете му през леещите се сълзи.

— О — възкликна тя, — аз само исках да чуя любезна дума!

— Никога да не мислим лошо един за друг — каза Киуи и излезе.

Ала парите, които беше взел, бяха само няколко от запаса сантими. Положително нямаше никакво намерение да пие. Жена му бе дала душата си за него, сега трябваше той да даде своята за нейната; за него не съществуваше никаква друга мисъл на света.

На ъгъла край стария затвор го чакаше боцманът.

— Шишето е у жена ми — каза му Киуи, — ако не ми помогнеш да си го върна, тази вечер не ще има вече нито пари, нито пиене.

— Да не искаш да кажеш, че цялата работа за тази бутилка е истина? — възкликна боцманът.

— Ето фенера — отвърна Киуи. — Имам ли вид на човек, който се шегува?

— Да — рече боцманът, — изглеждаш сериозен като привидение.

— Добре, тогава — продължи Киуи, — ето ти два сантима; трябва да отидеш при жена ми и да ѝ ги предложиш за бутилката; ако не се лъжа, тя ще ти я даде веднага. Донеси я и аз ще я купя от тебе за един сантим; защото правилото е тя да се продава за все по-малко пари. Обаче, каквото и да правиш, да не се издадеш нито с една дума, че те изпращам аз.

— Друже, чудя се дали не искаш да ме направиш на глупак? — попита боцманът.

— Нищо не ще ти стане дори и да е така — отговори Киуи.

— Вярно, друже — каза боцманът.

— А ако се съмняваш в мене — добави Киуи — можеш да опиташ. Веднага щом излезеш от къщата, пожелай джобовете ти да бъдат пълни с пари, или шише най-хубав ром, или каквото поискаш, и ще видиш силата на тази бутилка.

— Чудесно, канака — каза боцманът. — Ще опитам, но правиш ли си с мен шеги, аз ще се пошегувам с теб с някой железен лост.

Китоловецът се отдалечи, а Киуи остана да чака. Беше близо до мястото, където Кокуа бе чакала предишната нощ; обаче Киуи не се разколеба нито за миг, само бе покрусен от отчаяние.

Стори му се, че беше чакал дълго, когато чу някакъв глас да пее. Позна гласа на боцмана, но чудно бе колко пиянски звучеше.

След това и самият боцман се появи с препъване в светлината на фенера. Дяволското шише бе закопчано в пазвата на моряшката му дреха, в ръка той държеше друга бутилка и тъкмо когато изникна пред Киуи, я надигна и пи от нея.

— Ти си го взел — посрещна го Киуи. — Виждам.

— Прибери си ръцете! — изкрещя боцманът и отскочи. — Само една стъпка и ще ти избия зъбите. Мислил си, че ще можеш да ме направиш на глупак, а?

— Какво искаш да кажеш? — възкликна Киуи.

— Да кажа ли? — продължи боцманът. — Това е хубавичко шишенце, ето какво искам да кажа. Как го получих за два сантима, не мога да разбера, обаче ти положително не ще го получиш за един.

— Искаш да кажеш, че няма да го продадеш? — заекна Киуи.

— Не, господинчо! — викна боцманът. — Но ще ти дам да си пийнеш от рома, ако искаш.

— Казвам ти — промълви Киуи, — че човекът, който притежава тази бутилка, ще отиде в ада.

— Смятам, че ще отида там, все едно — отговори морякът, — а това шише е най-хубавото нещо, с което да отида. Не, господинчо! Сега то е мое, а ти върви да ловиш друго с въдица.

— Може ли това да е истина? — провикна се Киуи. — Зарад самия тебе аз те умолявам, продай ми го!

— Какви ми ги разправяш! — отвърна боцманът. — Ти ме помисли за глупак, сега виждаш, че не съм и това е то. Щом не искаш глътка ром, ще си го пийна сам. За твое здраве и лека ти нощ!

След това той се запъти по булеварда към града и тука шишето изчезна от историята.

Ала Киуи се спусна към Кокуа бърз като вятъра и голяма бе тяхната радост тази нощ; и голямо оттогава бе спокойствието на техните дни в Блестящата къща.

КИР БУЛИЧОВ

СПОДЕЛИ С МЕН

Желая да се върна там. Особено днес, когато сивите облаци, появили се от мъглата на хоризонта, преминават еднообразни над влажния покрив. Те носят заряд от силен дъжд и чувство за самотност.

Аз искам да се върна там, но никога не ще успея да сторя това, защото е унизително да бъдеш досаден просяк сред щедри богаташи, които образуват доброжелателна редица, безног човек, когото носят на специална носилка вежливи, мускулести атлети.

Навярно ще ми се наложи до края на живота си да се измъчвам от завист.

Но тогава аз нищо не подозирах. Тракнаха и забръмчаха вратите на асансьора. Движейки се по спиралната пътека, аз стигнах до разноцветните квадрати на космодрума и се спрях, избирайки мислено от тълпата посрещачи този, който е предназначен да ми бъде спътник — за моето пристигане бяха предварително уведомени.

Човекът, който се приближи към мен, беше висок, слаб и пластичен като гепард. Той имаше дълги, зеленикави от постоянно боравене с херселий пръсти и поради това още преди да си отвори устата, аз вече се досетих, че този човек е мой колега...

— Как пътувахте? — попита той, когато колата излезе от космодрума.

— Благодаря — отговорих аз. — Добре. Нормално.

В моите думи имаше грижливо скриване на истината, защото аз летях дълго, чаках в неудобни, миришещи на метал и загрята пластмаса товарни космодруми, измъчвах се от непоносими претоварвания, които не представляваха нищо особено за конструкторите и пътниците в тази част на галактиката.

Моят посрещач нищо не отговори. Той само се намръщи едва забележимо, сякаш страдаше от отдавнашен зъбобол и сякаш се вслушваше в острите пробождания, които бяха неизбежни и отдавна

станали противни. Минаха още три минути преди той да заговори отново:

— На вас навярно ви беше трудно да летите на нашия кораб? Вие не сте свикнали на такива натоварвания.

— Да, съгласих се аз.

— Боли ли ви главата? — попита той.

Аз не отговорих, защото видях, че той почувствува нов болезнен пристъп.

— Боли ли ви главата? — попита той отново. И добави, като че ли се извиняваше: — За съжаление, вашите кораби рядко идват при нас.

Едва сега, когато се отдалечихме няколко километра от космодрума, ние се оказахме в нова страна. Досега пътувахме на територията на планетната гара, а гарите са еднакви в цялата галактика. Те са безлични, както са безлични всички гари, независимо от това дали от тях заминават влакове, отлитат самолети, или стартират космически дискове.

И колкото по-далече отивахме, толкова по-особен, неповторим ставаше светът наоколо, защото тук, извън големия град, който леко възприема новостите на галактиката, всичко се развива по свои собствени пътища и само някоя отделна подробност, дреболия, може да напомни видяното по-рано. Но както винаги, именно дреболиите по-бързо от всичко спират погледа.

Беше интересно. Аз даже забравих за главоболието и прилошаването, които ме преследваха след кацането. Чувствувах се по-бодър, а въздухът, който влизаше през отворените прозорци на колата, беше свеж и миришеше на трева и домашна топлина.

На края на града сред ниски здания, заобиколени от градини, моят спътник намали скоростта на колата.

— Надявам се, че ви е по-добре? — попита той.

— Благодаря, значително по-добре. Харесва ми тук. Едно е да се чете, друго е да се видят изображенията, да се почувствуват цветът, миризмата и разстоянията.

— Разбира се — съгласи се моят спътник. — Вие ще останете при мен. Така е по-удобно, отколкото в хотел.

— Защо? — казах аз. — Не искам да ви притеснявам.

— Вие не ме притеснявате.

Колата зави по алея, опасваща стръмен хълм, и скоро ние се приближихме към двуетажна къща, скрита в градината. Дървета, храсти и трева по градината се преплитаха в сложна, изискана плетеница, създавайки преминаващи една в друга меки форми, завършък и продължение на които бе самата къща.

— Почакайте ме тук! — каза моят спътник. — Аз скоро ще се върна.

Аз го чаках, разглеждайки цветята и дърветата. Чувствувах се неловко, поради, това че нахлух в чужд живот, който не се нуждаеше от моето присъствие.

Прозорецът на втория етаж се отвори. Слабичка девойка надникна оттам, погледна ме бързо и внимателно, кимна с глава в знак на съгласие, но не на мен, а на някой, който стоеше зад гърба ѝ. И веднага се отдалечи от прозореца.

На мен изведнъж ми стана леко и приятно. Нещо в лицето на девойката, в движението на ръцете, разтворили прозореца, в погледа, мимолетно спрял се върху мен, премести дълбоко в съзнанието, изтри неприятностите, случили се по време на пътуването, разочарованието, предизвикано от сухотата на срещите и неизвестно от какво предизвиканата необходимост да прекарам тук два или три месеца, преди да стане възможно връщането ми обратно.

Аз бях уверен, че девойката ще се спусне към мен и очакването не беше дълго. Тя се появи изведнъж между преплетените клони и растенията се отдръпнаха, правейки ѝ път да мине.

— Скучно ли ви е сам? — попита ме тя, усмихвайки се.

— Не — казах аз. — Няма за къде да бързам. Вашата градина е чудесна.

Девойката беше леко облечена. Жестовете ѝ бяха недодялани и резки.

— Казвам се Лина — каза тя. — Ще ви покажа къде ще живеете. Баща ми е много зает. Баба ми е болна.

— Извинявайте — казах аз — Вашият баща не ми каза нищо за това. Ще отида в хотел.

— В никакъв случай — възрази Лина. Очите ѝ имаха странен цвят — цвета на старо сребро. — В хотела ще бъде по-лошо. Там няма кой да се грижи за вас. А вие никак не ни смущавате. Баща ми поръча

аз да се грижа за вас. А той самият остана с баба ми. Той по-добре ще се справи, нали?

Навярно трябваше да настоявам за преместване в хотел. Но аз бях безсилен. Овладея ме непреодолима увереност, че се познаваме с Лина отдавна, че ми е известна тази къща-градина, че принадлежа на този дом и всичко у мен се възпротиви на възможността да го напусна и да остана сам в безличния бездушен хотел.

— Отлично — каза Лина. — Дайте ми ръка. Да отидем в къщи.

Лина показа стаята, в която ми предстоеше да живея, помогна ми да подредя вещите си, заведе ме в басейна с топла, клокочеща от изригващи въздушни струйки вода. Басейнът почти беше покрит от сплелите се над него клони. Лина седеше на брега, обхванала с ръце коленете си и когато аз се гмурнах, тя отмерваше секундите, замижавайки в бесен ужас, ако при изброяване на „десет“ аз не се покажех на повърхността.

След това тя ме заведе на плоския покрив на къщата, където се намираше нейният шумен зоопарк — раирани говорещи щурци, сини рибки, дремещи в цветята, и най-обикновената за мен, но крайно ценена тук земна котка. Котката не ми обърна никакво внимание и Лина каза:

— Аз бях уверена, че тя ще се зарадва. Дори е обидно.

Лина оставаше с мен до вечерта и аз почти никого не виждах, освен нея. Понякога Лина искаше извинение и си отиваше. Аз казвах: „Вие навярно имате много работа. Не ми обръщайте внимание.“ Но веднага щом останех сам, се връщаше тягостното чувство за самота, физическо неудобство и тъга. Аз отивах към полиците с книги, измъквах някоя от тях и веднага я връщах на мястото ѝ, излизах в градината и се връщах отново в къщи и през цялото време се вслушах в звука на нейните стъпки.

Лина притичваше, докосваше ме с края на пръстите си и питаше:

— Скучно ли ви е?

И аз отговарях:

— Малко поскучах.

Веднъж се реших и дори ѝ разказах за това, как нейното присъствие ме лекува от отпадналостта и лошите мисли. Лина се усмихна и отговори, че нейният брат ще се върне за вечеря и ще донесе лекарства, които ще излекуват последствията от летенето.

— На следващата сутрин ще бъдете съвсем друг човек. Всичко ще изчезне.

— А вие?

— Аз?

— Вие няма ли да изчезнете? Като добра вълшебница?

— Не — каза Лина уверено. — Ще бъда тук утре.

Вечерта цялото семейство се събра на кръглата маса, освен болната баба. Неочаквано за мен се оказа, че в къщата, която изглеждаше съвършено безлюдна, живеят не по-малко от десет човека. Стопанинът на къщата, уморен и бледен, седеше до мен и бдеше дали ще изпия всички донесени от неговия син, студент-медик, лекарства. Лекарствата, както се полага, се оказаха неприятни на вкус, но аз бях послушен и на никого не казах, че единственото истинско и безотказно лекарство за мен е Лина.

Лина ми съчувствуваше и дори се мръщеше, ако в хода на лечението се срещаха особено отворителни таблетки.

Стопанинът на къщата каза, че майка му е по-добре. Заспала е. Независимо от умората и бледността, той беше разговорлив, смееше се и представляваше явен контраст на този мрачен човек, който ме посрещна на космодрума. Тогава той беше обезпокоен от състоянието на майка си, сега обаче...

— Тя се събуди — каза изведнъж стопанинът.

Аз неволно се вслушах. Нито кашлица, нито въздишка — в къщата цареше абсолютна тишина.

— Ще се кача при нея — каза синът му. — Ти си уморен, татко.

— Как така — възрази стопанинът, — ти имаш утре занятия!

— А нима ти си свободен?

— Ще отидем заедно — каза бащата. — Извинете ме, гостенино!

Лина ме изпрати до стаята и каза:

— Надявам се, че ще заспите.

— Непременно — съгласих се аз. — Особено ако в лекарствата има приспивателно.

— Разбира се, че има — каза Лина. — Лека нощ.

Аз наистина бързо заспах.

На следващия ден се събудих съвършено здрав. Побързах да отида в градината, надявайки се да срещна Лина. Тя ме чакаше там, до басейна. Искях да и разкажа колко хубаво съм спал, как се радвам на

тази благоуханна утрин и на срещата с нея, но Лина не ми даде да си отворя устата.

— Отлично — каза тя, сякаш прочете моите мисли. — Баба също е по-добре. Сега баща ми ще ви откара в института. А довечера ще ви чакам. И вие ще разкажете какво сте работили, какво интересно сте видели.

— Вие сама ще се досетите.

— Защо?

— Вие можете да четете мислите.

— Не е вярно.

— Не може да греша. Нали вие не ме изчакахте аз сам да ви кажа, как се чувствавам. А вчера — помните ли как вашият баща стана от масата, защото се бе събудила баба ви. В дома ви беше тихо. Той нямаше какво да чуе.

— Все пак това не е истина — каза Лина. — Защо трябва да се четат чужди мисли? И вашите в това число.

— Няма защо — съгласих се аз. И на мен ми беше малко тъжно, че Лина не се интересува от моите така ласкави за нея мисли.

— Добро утро — каза бащата на Лина, идвайки в градината. — Вие днес сте съвсем здрав. Радвам се.

— Все пак аз съм прав — тихо казах на Лина, преди да последвам нейния баща.

— Защо трябва да се четат мислите? — отговори тя. — Всичко е написано върху лицето ви.

— Всичко?

— Дори твърде много.

Изминаха няколко дни. През деня аз работех, а вечер скитах из града, ходех в полето, в гората, на брега на голямо солено езеро, в което имаше панцирни риби. Понякога бях сам, понякога с Лина. Аз свикнах с моите хазяи, запознах се с още двама или трима инженери. Но зад привидното спокойствие на моето съществуване нито за миг не ме напускаше странното усещане за действителната необикновеност от обкръжаващите ме хора. Аз почти се уверих в тяхната телепатична способност, но щом заговорех за това, събеседникът се усмихваше. В техните отношения, в равенството и съгласието, в повишената чувствителност един към друг се криеше качество, недостъпно за мен и затова предизвикваше желание да го разгада.

Понякога се чувствавах неловко пред Лина, защото се улавях в някоя мисъл, която не исках да споделя с нея. Струваше ми се, че тя чува беззвучните думи и вътрешно ми се надсмива. Макар че, повтарям, Лина отричаше подобна възможност.

Веднъж вървах по улицата. Улицата беше заобиколена със зеленина и криволичеше, както почти всички улици в този град. Пред мен вървяха момчета. Те риташа топка, а аз крачех след тях, гледах ги и се борех с желанието да ги настигна и сам да ритна топката. Не забелязах стърчащия над земята корен. Спънах се, паднах, ударих коляното си в камък и болката беше така неочаквана и рязка, че извиках. Момчетата се спряха, сякаш моят вик ги удари. Топката самотно се затъркаля по склона, а те забравиха за нея, обърнаха се към мен. Аз се опитах да ям се усмихна и им махнах с ръка — вървете, исках да кажа, по-нататък, да гоните топката си, дребна работа, съвсем не ме боли. А те стояха и ме гледаха.

Аз се приповдигнах, но да стана не можах. Ясно — разтегнах съм сухожилието. Момчетата притичаха при мен. Едното, по-голямото, попита:

— Много ли ви боли?

— Не, не много.

— Ще изтичам за лекар — каза другото.

— Бягай — каза по-големият. — Ще почакаме.

— Какво правите, момчета — казах аз. — Разтегнах съм сухожилието. С кого не се случва? Сега ще мине.

— Разбира се — каза по-големият.

И сякаш болката го послуша, отслабна, скри се. Децата мълчаха, гледаха ме сериозно. Само най-малкият изведнъж заплака и по-големият му каза:

— Бягай в къщи.

Той изтича.

Дойде лекарят. Оказа се, че той живее в съседната къща. Прегледа крака, направи ми инжекция и децата веднага изчезнаха, само звукът от играта с топка ми напомняше известно време за тях.

Лекарят ми помогна да се добера до в къщи. Аз отказвах, уверявайки го, че ще тръгна сам.

— Не ме боли и ще мога да стъпя — казвах аз. — Болка имаше само в първия момент. Момчетата биха могли да потвърдят.

— Вие наш гостенин ли сте? — попита лекарят.

— Да.

— Тогава е ясно — каза лекарят.

В къщата, независимо от ранния час, се бяха събрали всички. Положението на бабата станало по-лошо. Толкова, че трябваше срочно да се откара в болница за операция.

Аз се приближих до Лина. Тя беше бледа. Под очите ѝ имаше сини кръгове.

— Всичко ще мине, ще бъде добре — казах аз.

Тя не чу добре казаното. Огледа ме, сякаш не ме позна.

— Всичко ще мине — повторих аз.

— Благодаря. Вие сте паднали?

— Нищо страшно няма. Вече не ме боли.

— А баба много я боли.

— А защо не ѝ направят инжекция? На мен инжекцията ми подействува веднага.

— Не бива. Вече нищо няма да помогне.

— Аз бих желал с нещо да бъда полезен.

— Тогава излезте. — Тя каза това, без да желае да ме обиди. С равен, безизразен глас, сякаш ме бе помолила да донеса вода. — Идете някъде. Пречите ни.

Отидох в градината. Бях излишен. Аз наистина се стараех да не се обиждам. На нея ѝ беше тежко. На всички им беше тежко.

Аз видях как те заминаха. Останах сам в къщата. Качих се горе в зоопарка. Котката ме позна, дойде до мрежата и се притисна в нея, въртейки опашка. Домашните котки не бива да живеят в клетки, но тя беше тук екзотичен, рядък звяр. Аз също бях рядък звяр, който не разбираше какво става наоколо и не можеше да разчита на внимание. Близостта, приятелството на тези хора, което аз считах, че съм придобил през последните дни, изчезнаха. Моята непълноценност бе открита. Но в какво се състоеше непълноценността? Аз трябва да отида в болницата — там ще науча нещо важно. Никой не ме е викал там и най-вероятно е присъствието ми да бъде нежелателно. И все пак аз не мога да не отида. Това беше повече от любопитство, това беше търсене на тайната, която се въртеше между пръстите като молец, близка, очевидна, но също като молец неуловима.

Никой не ме спря пред входа на болницата. Само девойката пред пулта ме попита с какво може да ми помогне. Аз казах името на бабата и девойката ме изпрати до асансьора.

Вървах по дълъг, странен, съвсем не болничен коридор. До стените му имаше плътно наредени едно до друго кресла. В креслата седяха хора. Те бяха здрави, съвършено здрави. Седяха и мълчаха.

Пред матовата врата на операционната видях моите другари. И Лина, и баща ѝ, и братята ѝ. Тук също в креслата седяха нашите общи познати — тези, които работеха заедно с нас, живееха до нас. Лина ме погледна. Погледът ѝ се плъзна по моето лице. В очите имаше болка. Аз се отпуснах в свободното кресло. Неловко беше да разглеждам хората, които не се интересуваха от мен. Вече знаех в какво се заключаваше тяхната странност.

Не се наложи дълго да чакаме. Неочаквано, сякаш невидим вълшебник ги погали с длан: хората оживяха, засияха, размърдаха се. Някой каза: „Дадоха наркоза.“ Договориха се кой ще остане да дежури тук, кой ще се върне след операцията, кога ще престане да действа наркозата и кога ще се възобновят болките.

Лина дойде при мен. Аз станах.

— Извинете — каза тя. — Аз съм много виновна, но вие разбирате.

— Разбирам. Как мога да се сърдя? Само ми е тъжно, че съм чужд.

— Не бива. Вие не сте виновен.

— Знаете ли, днес, когато паднах, при мен изтичаха децата и останаха, докато дойде лекарят.

— А как иначе?

При нас дойде нейният баща.

— Благодаря ви, че дойдохте — каза той. — Вземете, моля ви, със себе си Лина. Ние тук ще се справим без нея. Професорът ме увери, че операцията ще мине успешно.

— Аз ще остана, татко — каза Лина.

— Както решиш.

— Разберете — каза Лина, когато баща ѝ се отдалечи, — много трудно би било да се обясни всичко от самото начало. За нас това е така естествено, както да се яде, пие, спи. Децата се учат на това от първите дни на живота си.

— Това винаги ли е било?

— Не. Няколко поколения вече се научиха на това. Но потенциално това е съществувало винаги. Може би у вас то е скрито дълбоко в мозъка. Дори е странно да се помисли, че другите светове са лишени от това. Нали у всяко разумно същество съществува желанието да притежава такава способност. Нима не е така?

— Да — казах аз, — ако на човека до теб му е болно... Особено ако близък човек не се чувствава добре, на тебе ти се иска да споделиш с него болката.

— И не само болката — възрази Лина, — радостта, също. Помниш ли първия ден, в който пристигна? Ти се чувствуваше гадно. Баща ми малко можеше да ти помогне — основната тежест във връзка със заболяването на баба ми падна върху неговите плещи — той е синът. Дори, посрещайки те на космодрума, той трябваше да помогне на бабата. Това е толкова по-трудно, колкото си по-далеч от човека, на когото помагаш. А на тебе ти се стори, че баща ми не е вежлив. Нали?

— Не съвсем, не...

— И той трябваше да се погрижи за твоето лошо състояние. Ти си гостенин. Аз просто се учудвах как баща ми е пътувал до дома. И той веднага ме смени в дежурството до леглото на баба. Аз те видях през прозореца и ти ми хареса. Оставах с теб всеки ден и всеки ден заради тебе имах главоболие.

— Прости — казах аз. — Не знаех.

Аз разбрах, че именно сега в болницата ние незабелязано преминахме на „ти“. Навярно трябваше да направим това по-рано.

— Прости — повторих аз.

— Така дори е по-добре. Представям си как ти би се възмутил, научавайки за подобно гостоприемство.

— Аз бих заминал.

— Знам. Добре, че не замина. А сега си върви. Аз ще се върна утре сутринта. Ще почукам на вратата ти. Ние имаме какво да си кажем.

— Да — съгласих се аз.

— Ако ти спиш, аз ще чукам силно и ще те разбудя.

— Аз няма да спя.

Отново вървах по дългия коридор на болницата, където седяха роднините и приятелите на тези, които не се чувствуваха добре. Те

бяха дошли тук, за да споделят болките на другите хора. И нямаше никаква телепатия. Просто хората знаеха, че са нужни един на друг.

Добрах се пеш до в къщи. Кракът леко ме наболяваше, но аз се стараех да не мисля за болката. Понякога тя се възобновяваше и се стараеше да ме овладее, и този от минавачите, който се оказваше по-близо от всички останали до мен, се оглеждаше, после насочваше погледа си към мен и веднага ми ставаше по-леко. Но аз ускорях крачките, за да не затруднявам хората. Срегнах млади жени. Те носеха големи букети цветя. Спряха се бърбрейки весело за нещо, видяха моята посърнала физиономия и ме възнаградиха със своята радост. Чуждата радост ме обля с ароматен свеж душ. Старецът, който седеше на пейката, подпрял се на бастун, ме дари със спокойствие. Така се случваше с мен и по-рано. Но аз не забелязвах връзката между моите преживявания и другите хора.

На тях им е по-трудно, и по-лесно да живеят, отколкото на нас. Те могат да дарят и да приемат даровете. Но при това те са длъжни да дарят и да приемат даровете. Нито един от тях не може да се обгради от хората, защото ако ние виждаме човешките сълзи, то те ги чувствуват.

В този ден аз станах завистлив. Аз им завиждам и понякога дори чувствавам към тях нещо от рода на неприязън. Винаги ще бъда чужд за тях, като просяк сред щедри богаташи. Мога да приемам дарове, но не съм способен да дарявам.

Когато срокът на моето гостуване изтече, аз отлетях за Земята. На космодрума ме изпрати само Лина. С останалите се сбогувах в града. Така беше уговорено предварително.

Ние седяхме в празната и безлика чакалня. До излитането оставаше достатъчно време, за да си кажем твърде много и твърде малко, за да се наприказваме.

— Аз бих искала да отлетя с тебе на Земята — каза Лина.

— Не — казах аз — ти знаеш това. Ти ще загинеш на Земята. Тук товарът от радост и мъка е разпределен между всички. На Земята ти ще бъдеш убита от тъга и болка, веселие и лудост, скука и нетърпение на милиарда хора. Ти няма да можеш да се справиш с такъв товар. Ти няма да можеш да делиш с мен само моята радост и само моята скръб.

— Няма да мога — съгласи се Лина. — Ти си прав и това е много печално.

— Аз няма да мога да живея с теб, чувствавайки как ти си самотна и как аз не мога да ти дойда на помощ, ако моята помощ ти е необходима.

— Но, може би, ти все пак ще останеш с нас. Тук? С мен?

В гласа ѝ нямаше увереност.

— Спомни си — казах аз — този ден, когато на твоята баба направиха операция. Дойдох при вас, но аз бях сляп сред виждащите. Не мога да остана.

Всичко това вече беше казано и вчера, и завчера. Ние само повтаряхме диалога, знаейки с какво той ще свърши, но не можехме да не го повтаряме, защото оставаше нелепата надежда, че може да се намери някакъв компромис, да се измисли нещо и тогава няма да има нужда да се разделяме.

А когато вече стоях до стълбата, Лина се приближи до мен, съвсем близко, така че аз виждах черните точки в нейните сребърни очи. Тя каза:

— Запомни какво мм е сега.

И към моята тъга се прибави нейната тъга, и стана тъмно, и аз се хванах за нейната ръка, за да не падна. Но никой от минаващите край нас пътници не ми помогна, не раздели с мен тази тъга, защото в живота има моменти, когато трябва да се въздържиш от желанието да се притечеш на помощ. Макар че това представляваше трудност за минаващите край нас и те се стараеха да минат настрана.

След това последва пътуване, претоварване, друсане. Но аз бях съвършено здрав и се чувствавах отлично. Аз знаех защо — там далече седи Лина, седи Лина в своята стая на втория етаж и стиснала главата си с длани — така ѝ е болно и тежко. И аз ѝ се сърдех, аз се стараех да я убедя: забрави ме, глупавичката ми, мила моя, не ми отнемай тази болка...

Така ми се иска да се върна там, но аз никога не ще мога да сторя това.

Издание:

Автор: Джон Уиндъм; Хенрих Алтов; Робърт Луис Стивънсън

Заглавие: Фантастично читалище: Списание „Космос“, 1975 г.

Преводач: Цвета Пеева; Стефка Христова; Николай Тодоров;
Любомир Николов; Лидия Симеонова; Сидер Флорин; Николай
Николов

Година на превод: 1973; 1975

Език, от който е преведено: руски; английски; полски

Издател: Фантастично читалище

Град на издателя: София

Година на издаване: 2013

Тип: сборник разкази

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/7046>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.